

UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOLOŠKI FAKULTET U BEOGRADU

MR STANIMIR V. RAKIĆ

LEKSIČKI SLOJ IMENIČKIH SLOŽENICA
TIPA IMENICA + IMENICA U
SAVREMENOM ENGLESKOM JEZIKU

- DOKTORSKA DISERTACIJA -

BEOGRAD, 2013.

UNIVERSITY OF BEOGRADE
FACULTY OF PHILOLOGY

STANIMIR V. RAKIĆ, M.A.

THE LEXICAL LEVEL OF NOMINAL
COMPOUNDS OF THE *NOUN + NOUN*
TYPE IN CONTEMPORARY ENGLISH

- DOCTORAL DISSERTATION -

BELGRADE, 2013.

Komisija za pregled i ocenu:

MENTOR: Dr Biljana Čubrović, vanredni profesor,
Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet u Beogradu

ČLANOVI KOMISIJE:

1. Dr Jelena Vujić, vanredni profesor,
Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet u Beogradu
2. Dr Tatjana Paunović, vanredni profesor,
Univerzitet u Nišu
Filozofski fakultet u Nišu

DATUM ODBRANE:

P O S V E T A

Ovu disertaciju posvećujem svojoj sestri Radmili Rakić, bez čije velikodušne pomoći ona ne bi nikada bila napisana, niti bih ja zakoračio u svet lingvistike.

LEKSIČKI SLOJ IMENIČKIH SLOŽENICA TIP A IMENICA + IMENICA U SAVREMENOM ENGLISKOM JEZIKU

SAŽETAK

U teoriji leksičke fonologije i morfologije, fonološka i morfološka pravila se dodeljuju odvojenim slojevima leksikona za koje se pretpostavlja da definišu njihov domen i način primene. Tako Kiparsky (1982) predlaže razlikovanje sledeća tri leksička sloja u engleskom jeziku:

- (1) 1. sloj : afiksi 1. reda i neregularna fleksija
2. sloj: afiksi 2. reda i slaganje
3. sloj: pravilna fleksija

U ovoj disertaciji se razmatraju neki opšti problemi teorije o uređenju leksičkih slojeva i posebno problemi vezani za mesto složenica tipa imenica + imenica u hijerarhiji leksičkih slojeva. Tako npr. bilo je rano primećeno da u nekim primerima kao što su *ungrammaticality, analyzability, standardization* afiksi 1. reda mogu da slede afikse 2. reda (Selkirk 1982, Straus 1982). Primeri toga tipa su nazvani ‘paradoksi zagrađivanja’ i bili su dugo predmet diskusije i sporenja. Neki drugi problemi se odnose na mesto koje pripada slaganju u hijerarhiji (1). Takođe je rano primećeno da pravilna fleksija može u nekim slučajevima da učestvuje u gradnji složenica u engleskom jeziku, a to protivureči leksičkom uređenju (1) prema kojem pravilna fleksija pripada 3. leksičkom sloju, a slaganje 2. leksičkom sloju. Dalje su uočeni primeri da se u nekim složenicama u prvoj komponenti mogu javljati fraze - sintagme, što predstavlja ‘prodor’ sintakse u tvorbu reči. Na osnovu ovakvih pojava, neki lingvisti su čak tvrdili da se tvorba reči može shvatiti kao produženje sintakse, tj. da u tvorbi reči važe isti bazični principi kao u sintaksi (Lieber 1992). Svi ovi primeri narušavaju hijerarhiju leksičkih slojeva (1).

Javljanje množinskih oblika reči na -s u prvoj komponenti složenica je upravo podstaklo neke lingviste da predlože postojanje samo 2 leksička sloja, tj. da spoje 2. leksički sloj, kojem pripadaju složenice, s 3. leksičkim slojem u kojem je pravilna fleksija. Tako Katamba i Stoneham (2006) smatraju da je dovoljno pretpostaviti postojanje samo dva leksička sloja. Prema Katambi i Stonehamu prvom leksičkom

sloju pripadaju nepravilna fleksija i izvođenje sufiksima prvog reda, a drugom leksičkom sloju izvođenje sufiksima drugoga reda, pravilna fleksija i slaganje.

Koliko ja znam, postavke leksičke morfologije nisu dosada empirijski proverene za engleski jezik na jednom korpusu. U pripremi ove teme ja sam ekscerpirao 6270 imeničkih složenica iz rečnika *Longman Dictionary of Contemporary English* sa namerom da izvršim njihovu morfološku analizu. Raspodelu sufiksa i prefiksa je moguće kompjuterski obraditi, što olakšava određivanje njihove distribucije u složenicama. Neophodno je da morfološka analiza pokaže raspodelu afiksa u obe komponente složenica jer se dosada raspodela množinskih oblika u drugoj komponenti složenica neopravdano zanemarivala. Rezultati ove analize treba da nam pomognu u odgovoru na pitanje da li su dovoljna dva leksička sloja, ili se mora pretpostaviti treći leksički sloj za pravilnu fleksiju kako je predlagao Kiparsky (1982). Jedan značajan rezultat ove analize je da se samo afiksi drugog reda mogu spolja dodavati složenicama. Taj rezultat se slaže s gledištem Kiparskog (1982) o leksičkom sloju engleskih složenica, mada neki drugi problemi ostaju otvoreni.

Uprkos oštroj kritici koja je ukazala na znatan broj izuzetaka, teorija leksičke fonologije i morfologije se često još pretpostavlja u tekućim istraživanjima kada istraživači govore o “prvom/drugom redu afiksa” ili klasifikuju fonološko pravilo kao “postleksičko”. Izgleda da teorija uređenja leksičkih slojeva važi za dobar deo engleskog leksikona, mada su poslednjih decenija s teorijske tačke gledišta, uočene znatne protivurečnosti. U ovakvoj situaciji nameće se pitanje šta ostaje od teorije leksičke fonologije i morfologije, a šta se mora odbaciti. Radi odgovora na ovo pitanje u disertaciji se analiziraju problemi leksičke fonologije i morfologije s nastojanjem da se ukaže na najbolje moguće odgovore koji postoje za uočene probleme u savremenoj literaturi.

Prozodijska fonologija (Selkirk 1978, 1980, Booij 1985a, Nestor i Vogel 1986) ubedljivo dokazuje da se fonološke i morfološke strukture reči ne moraju nužno poklapati. Na osnovu tog zapažanja, moguće je pojavu paradoksa zagrađivanja tumačiti kao posledicu nesaglasnosti morfološke i fonološke strukture reči. U disertaciji se prikazuju različita rešenja problema paradoksa predložena na osnovu

teorije prozodijske fonologije. Takođe se navode testovi koji pokazuju da su komponente složenica u engleskom jeziku posebne prozodijske reči.

Teorija konstruktivne morfologije (Booij 2005, 2009, 2010) otvara mogućnost da se složenice s frazama u prvoj komponenti opišu kao posebne morfološke konstrukcije. Time se ograničava 'prodor sintakse' u tvorbu reči jer prema evidenciji koju navodi Booij u engleskom i holandskom jeziku se u prvim komponentama složenica mogu pojaviti samo imeničke fraze (sintagme) tipa A+N. 'Prodor sintakse' u tvorbu reči se tako ograničava na sintagme vrlo jednostavne strukture.

Psiholingvistički pristup obradi leksičkih jedinica koji je predložila Hay (2003) daje nov smisao teoriji o uređenju leksičkih slojeva, ali istovremeno ukazuje i na suštinska ograničenja te teorije. Još osamdesetih godina Selkirk (1982) je uočila primere tipa *parks commissioner* i *programs coordinator* koji pokazuju da se pravilna množina ipak javlja u prvim komponentama nekih složenica. Da bi izbegli protivprimere te vrste, neki lingvisti su sugerirali da i složenice i pravilna fleksija pripadaju drugom leksičkom sloju (Selkirk 1982, Borovsky 1986, Katamba 1993). Morfološka analiza pokazuje da samo vrlo frekventni množinski oblici imenica mogu da se jave kako u prvoj tako i u drugoj komponenti složenica. Konkurencija genitivskog 's, koju navode Hayes et al. (2002) i Murphy i Hayes (2010) kao odlučujući činilac, ne može da objasni ove odnose jer se u ispitivanom korpusu javlja samo mali broj složenica s množinskim oblicima u prvoj komponenti i u slučaju kada prve komponente označavaju nežive objekte s kojima se genitivsko 's normalno ne slaže. Slično tome, u drugoj komponenti složenica se takođe javlja relativno mali broj množinskih oblika iako tu konkurencija genitivskog 's uopšte nije moguća. Odavde proizilazi da konkurencija genitivskog 's nije aktivan ograničavajući činilac. Analiza korpusa pokazuje da postoji značajna razlika u distribuciji množinskih oblika: 88 složenica ima množinske oblike u prvoj komponenti, a 156 složenica u drugoj komponenti. U oba slučaja to su najčešće imenice čiji množinski oblici prelaze prag učestalosti od 6 primera na milion reči koji su postulirali Alegre i Gordon (1999). Imenice čija je frekvencija manja od tog praga sporadično se takođe javljaju kao komponente složenica. U našem korpusu su to sledeće imenice:

(2) brackets, capitals, crumbs, cakes, drafts, flakes, greetings, jewels, straps, rackets, vows.

Sve ove imenice, sem *drafts* i *greetings*, pripadaju drugim komponentama složenica koje su u dosadašnjim istraživanjima bile neopravdano ignorisane. Imenice u (2) pretežno označavaju sitne stvari i javljaju se ili opažaju u grupama i parovima. Velika većina ovih imenice ima veću učestalost množine nego jednine. Primeri ovih imenica ukazuju na to da prag učestalosti može biti niži za druge komponente nego za prve, jer množina prve komponente mora biti dozvoljena značenjem druge komponente koja je glava složenice. To znači da u engleskim složenicama množinski oblici prve komponente moraju ispuniti jedan uslov više od množinskih oblika druge komponente što objašnjava činjenicu da se u prvoj komponenti složenica javlja manji broj množinskih oblika nego u drugoj.

Odavde možemo zaključiti da engleske složenice imenica + imenica mogu biti pridružene drugom leksičkom sloju, a pravilna fleksija trećem leksičkom sloju. Ovo uređenje se međutim može primeniti samo na leksičke jedinice koje nisu frekventne. Vrlo frekventne leksičke jedinice se leksikalizuju kao celina i ne rastavljaju se na sastavne elemente. Odatle proizilazi da uređenje takvih jedinica ne zavisi od klasifikacije afiksa u različite klase. Tvrdnja nekih lingvista da regularna fleksija pripada drugom leksičkom sloju previda tu bitnu razliku. Ovo zapažanje rešava problem množine imenica u komponentama složenica, ali striktno ograničava domen primene teorije uređenja leksičkih slojeva na manje frekventne leksičke jedinice. Istovremeno se pokazuje da postoji asimetrija između prve i druge komponente u imeničkim složenicama tipa imenica + imenica jer za drugu komponentu izgleda važi niži prag učestalosti nego za prvu.

Ključne reči: engleski jezik, složenice *imenica+imenica*, uređenje leksičkih slojeva, leksička fonologija i morfologija, afiksi prvog reda, afiksi drugog reda, fleksija, latinsko ograničenje, prozodijski domeni, obrada reči, teorija dvojnog puta, prag leksičke učestalosti.

Naučna oblast: teorijska lingvistika

Uža naučna oblast: morfofonologija engleskog jezika

UDK broj:.....

THE LEXICAL LEVEL OF NOMINAL COMPOUNDS OF THE *NOUN + NOUN* TYPE IN CONTEMPORARY ENGLISH

SUMMARY

In the theory of lexical phonology and morphology, phonological and morphological rules are assigned to separate levels of the lexicon which are supposed to define their domain and manner of application. Thus Kiparsky (1982) has proposed the following three lexical levels in English:

- (1) Level 1: the first order affixes and irregular inflection
- Level 2: the second order affixes and compounding
- Level 3: regular inflection

In this dissertation I discuss some general problems with the theory of level ordering, particularly the problems associated with the location of compounding in the hierarchy (1). It has long been noted that in examples like *ungrammaticality* and *standardization* the first order affixes can follow the second order affixes (Selkirk 1982, Straus 1982). Examples of this type have been named ‘bracketing paradoxes’ and have been the object of discussion and controversy for many years. Some other problems are connected with the location of compounding in the hierarchy (1). It has been noticed that, in some cases, regular inflection can take part in the formation of compounds which violates hierarchy (1), where it has been assumed that regular inflection is located on the third lexical level, and compounding on the second lexical level. Further, it has also been noticed that the examples of compounds with phrasal first components present an ‘intrusion’ of syntax into word-formation. On the bases of such examples some linguists have claimed that word-formation is just an extension of syntax, i.e. that the same basic principles equally hold in word-formation as in syntax (Lieber 1992). All these counterexamples violate the level ordering in (1).

The occurrence of plural forms in *-s* in the first components of nominal compounds has prompted some linguists to propose the existence of only two lexical levels, i. e. to combine the second lexical level to the third lexical level. Thus, for example, Katamba and Stoneham (2006) claim that it is sufficient to assume the existence of only two lexical levels. According to their interpretation, irregular

inflection and derivation with the first order affixes belong to the first lexical level and derivation with the second order affixes, regular inflection and compounding belong to the second lexical level.

As far as I am aware, the assumptions of lexical morphology have not been empirically tested in a corpus of English compounds. In the preparation of this thesis, I excerpted 6270 nominal compounds from *Longman Dictionary of Contemporary English* (2003) in order to analyze their morphological structure. The distribution of suffixes and prefixes can be processed by computer in a manner which facilitates the demonstration of their distribution in compounds. It is important that the morphological analysis show the distribution of affixes in both the first and the components of compounds because, as of yet, the distribution of plural forms in the second components of compounds has been gratuitously neglected. The results of this analysis should help us answer the question of whether two lexical levels are sufficient, or whether we must assume the existence of the third lexical level as proposed by Kiparsky (1982). One important finding of this analysis is that only the second order affixes can be attached to compounds from outside. This finding is consistent with the views of Kiparsky (1982) on the lexical level of English compounds, although some other problems remain open.

In spite of the sharp criticism which pointed out to a considerable number of exceptions, the theory of lexical phonology and morphology still seems to be silently presupposed in current discussions when the researchers speak about 'the first/second order suffixes' or classify a phonological rule as 'postlexical'. It seems that the hypothesis of level ordering holds in much of the English lexicon, although in the last decades, a number of contradictions have been noted from the theoretical point of view. This situation brings about the issue of what still remains of lexical phonology and morphology, and what must be given up. In view of this question, I address the problems of lexical phonology and morphology by taking into account what seems to be the most promising answers available in the contemporary literature. Prosodic phonology (Selkirk 1978, 1980, Booij 1985a, Nestor and Vogel 1986) convincingly shows that phonological and morphological structures do not necessarily coincide. On the basis of this important observation, it is possible to interpret bracketing paradoxes as a case of non-coincidence of phonological

and morphological structure in respective words. In the dissertation, several different proposals for the solution of bracketing paradoxes have been presented. Tests which show that the components of English compounds form different phonological words have also been given. The theory of constructive morphology (Booij 2005, 2009) opens up the possibility of describing the compounds with phrases in the first component as special morphological constructions. This interpretation restricts the intrusion of syntax into word-formation as Booij claims that in the English and Dutch languages only nominal phrases of the type A + N can surface as first components of compounds. According to this view 'the intrusion of syntax' into word-formation can be restricted to the noun phrases with very simple structure.

The psycholinguistic approach to the processing of lexical units proposed by Hay (2003) sheds new light on the hypothesis of level ordering and, at the same time, points to its crucial limitations. As far back as the eighties Selkirk (1982) noted that the examples such as *parks commissioner* and *programs coordinator* violate level ordering in (1). To avoid such counterexamples some linguists have suggested that compounding and regular inflection both belong to the second lexical level (Selkirk 1982, Borovsky 1986, Katamba 1993). The analysis of compounds shows that only very frequent plural forms may appear in the first, as well as in the second component of compounds. The concurrence of the genitive in 's, cited by Hayes et al. (2002) and Murphy and Hayes (2010) as a decisive factor, cannot explain these relations. In our corpus there is only a small number of compounds with plural forms in the first component. This holds true even in cases where the first components denote inanimate objects with which the genitive in 's is normally not compatible. Similarly, there is also a relatively small number of compounds with plural forms in the second component although no concurrence of the genitive in 's is possible there. This implies that there must be some other restrictive factors different from the genitive in 's. The analysis of the corpus reveals that there is an important difference in the distribution of plural forms: 88 compounds have plural forms in the first component, and 156 compounds have plural forms in the second component. In both cases these plural forms tend to exceed the threshold of 6 items in a million of words as

postulated by Alegre and Gordon (1999). The plural forms whose frequency does not exceed this threshold sporadically also occur as components of compounds. In our corpus these nouns are:

- (2) brackets, capitals, crumbs, cakes, drafts, flakes, greetings, jewels, straps, rackets, vows.

With the exception of *drafts* and *greetings*, all these nouns occur in the second components of compounds, which have been usually neglected in the contemporary research. The nouns in (2) mainly denote tiny things which tend to occur in groups or pairs. The great majority of these nouns have higher frequency of plural than of singular forms. These examples suggest that the threshold may be lower for the second components than for the first components because the plural of the first component must be licensed by the meaning of the second component. This means that, in English compounds, the plural forms of the first component must fulfill one condition more than the plural forms of the second component. This fact explains why there is a lower number of plural forms in the first component of compounds than in the second.

We can therefore conclude that English noun + noun compounds can be assigned to the second lexical level, and regular inflection to the third lexical level. However, this ordering can apply only to the lexical units which are not frequent. Very frequent lexical units are lexicalized as a whole, they are not parsable 'on line' into combining elements. It follows that the ordering of such units does not depend on the classification of affixes into different classes. The claim of some linguists that regular inflection belongs to the second lexical level only overlooks this crucial difference. This observation solves the problem of plural forms in compound components but, at the same time, restricts the application of the hypothesis of level ordering to less frequent lexical units. We may also conclude that there is an asymmetry between the first and the second component of nominal compounds of the type noun + noun as the threshold of frequency seems to be lower for the second component than for the first component.

Key words: English, N+N compounds, level ordering, lexical phonology and morphology, first order affixes, second order affixes, inflection, Latinate constraint, prosodic domains, word processing, dual-route theory, treshold of lexical frequency.

Scientific field: Theoretical Linguistics

Scientific discipline: Morphophonology of the English language

UDC number:

SADRŽAJ

1. UVOD - TEORIJSKE PRETPOSTAVKE LEKSIČKE FONOLOGIJE I MORFOLOGIJE

1. Podela afiksa u klase i definicije leksičkih slojeva.....	1
1.2. Model leksička fonologije i morfologije.....	4
1.3. Hipoteza o uređenju leksičkih slojeva - problem cikličnih pravila i petlji.....	6
1.4. Problem uređenja leksičkih slojeva.....	10
1.5. O latinskom ograničenju u engleskom jeziku	13
1.6. O statusu leksikona u generativnoj gramatici	15
1.7. Psiholingvistički pristup - o fonotaktici, rastavljujivosti i učestalosti	20
1.8. Plag (2002) o fonotaktici, rastavljujivosti i učestalosti	29

2. PROZODIJSKI DOMENI I MORFOLOŠKA STRUKTURA REČI

2.1. Prozodijski domen i morfološka hijerarhija	33
2.2. Booij (1983, 1985a) o prozodijskim jedinicama	38
2.3. Booij (1985b) o nesaglasnosti prozodijskih i morfoloških struktura	43
2.4. Odnos morfološke i prozodijske strukture i paradoksi zagrađivanja.....	46
2.5. Cohn (1989) o odnosu prozodijskih i morfoloških struktura.....	49
2.6. Booij i Lieber (1993) o odnosu morfoloških i prozodijskih struktura.....	51
2.7. O prozodijskoj strukturi engleskih složenica.....	53
2.8. O dužini vokala prve komponente složenica u srpskom i engleskom jeziku	59
2.8.1. O kraćenju vokala prve komponente složenica u srpskom jeziku.....	60
2.8.2. O čuvanju dužina vokala prve komponente složenica u engleskom jeziku.....	64
2.9. O odnosu leksičkih slojeva i prozodijskih jedinica.....	67

3. SLOŽENICE U SAVREMENOM ENGLESKOM JEZIKU

3.1. Definicija složenica i problem reči	72
3.2. O problemu identifikacije složenica.....	78

3.3. Jespersen i Marchand o razlikovanju složenica i fraza	79
3.4. Quirk et al. (1985) o identifikaciji složenica	82
3.5. Bauer (1998) o kriterijumima razlikovanja složenica i fraza	83
3.6. Lieber (2005) o kriterijumu nerastavljivosti	86
3.7. Plag (2003, 2006) o statusu složenica.....	87
3.8. Marchand i Jespersen o izvođenju od fraznih osnova.....	91
3.9. O jezičkom korpusu	93

4. O SLAGANJU I IZVOĐENJU U ENGLESKOM JEZIKU: IZVEŠTAJ O KORPUSNOM ISTRAŽIVANJU

4.1. Klasifikacija afiksa.....	100
4.2. Distribucija sufiksa.....	107
4.3. Distribucija prefiksa.....	140
4.4. Zaključci o slaganju i afiksaciji.....	143
4.5. Problem složenica u kojima je druga komponenta leksema <i>man</i>	145
4.6. Odbacivanje krajnjega <i>s</i> u rečima s leksičkom množinom.....	160
4.7. Frazno-sufiksalna tvorba u engleskom jeziku.....	166
4.7.1. Slučaj sufiksa <i>-ed</i>	166
4.7.2. Slučaj sufiksa <i>-er</i>	169
4.8. Fraze u prvoj komponenti složenica.....	171
4.9. Rekurzivne složenice.....	175

5. SLOŽENICE SA MNOŽINSKIM -S U KOMPONENTAMA

5.1. Složenice sa množinskim -s u prvoj komponenti.....	180
5.1.1. Alegre i Gordon (1999) o efektu učestalosti na predstavljanje pravilne fleksije u složenicama.....	183
5.1.2. Leksikalizovana množina na -s u prvoj komponenti.....	186
5.1.3. Pravilna množina na -s u prvoj komponenti.....	189
5.2. Složenice sa množinskim -s u drugoj komponenti.....	194
5.2.1. Leksikalizovana množina na -s u drugoj komponenti.....	196

5.2.2. Pravilna množina na -s u drugoj komponenti.....	197
5.3. O uslovu učestalosti i raspodeli morfeme -s u složenicama.....	202
6. O MOGUĆIM REČIMA I 'PRESKAKANJU' LEKSIČKIH SLOJEVA U TVORBI SLOŽENICA	
6.1. Moguće reči i leksikalizacija.....	216
6.2. O ulozi mogućih reči u tvorbi reči.....	216
6.3. Allen (1978) o mogućim rečima u engleskom jeziku.....	218
6.4. O principu ekonomije leksičkih slojeva.....	221
6.5. Kompoziciono i specijalizovano značenje složenica.....	222
6.6. Kompoziciono značenje složenica prema specijalizovanom značenju komponenti.....	223
6.7. Priroda leksikona i značenje složenica.....	228
6.8. Status i uloga mogućih reči u leksikonu.....	230
7. PREGLED GLAVNIH REZULTATA I ZAKLJUČAKA	
7.1. O predlogu latinskog uređenja afiksacije u engleskom jeziku.....	235
7.2. Problem klasifikacije afiksa.....	236
7.3. Distribucija afiksa.....	238
7.4. Fraze kao komponente u tvorbi reči.....	240
7.5. O imeničkoj množini na -s u komponentama složenica.....	243
7.6. O paradoksu zagrađivanja i prozodijskim domenima	245
7.7. O 'preskakanju' leksičkih slojeva u tvorbi složenica.....	246
7.8. Zaključak o leksičkom sloju engleskih složenica.....	248
LITERATURA.....	
LITERATURA.....	255
Prilog 1 – ceo korpus ekscerpiranih složenica.....	270
Prilog 2 – složenice u kojima je prva komponenta izvedena sufiksom <i>-er</i>	387
Prilog 3 – složenice u kojima je druga komponenta izvedena sufiksom <i>-er</i>	389
Prilog 4 – složenice u kojima je prva komponenta izvedena sufiksom <i>-ing</i>	397
Prilog 5 – složenice u kojima je druga komponenta izvedena sufiksom <i>-ing</i>	404

Prilog 6 – složenice u kojima je prva komponenta izvedena sufiksom <i>-ion/-tion</i>	408
Prilog 7 – složenice u kojima je druga komponenta izvedena sufiksom <i>-ion/-tion</i>	409
Prilog 8 – složenice u kojima je prva komponenta množina na <i>-s</i>	411
Prilog 9 – složenice u kojima je druga komponenta množina sa <i>-s</i>	412
Prilog 10 – složenice u kojima je druga komponenta leksema <i>man</i>	415
Prilog 11 – složenice u kojima je prva komponenta takođe složenica.....	419
Prilog 12 – složenice u kojima je druga komponenta takođe složenica.....	422
Prilog 13 – složenice u kojima je prva komponenta fraza.....	423
Biografija.....	425
Izjava o autorstvu.....	426
Izjava o identičnosti štampane i elektronske verzije.....	427
Izjava o korišćenju.....	428

1. UVOD - TEORIJSKE PRETPOSTAVKE LEKSIČKE FONOLOGIJE I MORFOLOGIJE

1.1. Podela afiksa u klase i definicije leksičkih slojeva

Jedna važna odlika generativne gramatike, čiji je osnivač i glavna motorna snaga bio, a gotovo i do nedavno ostao Noam Chomsky, jeste primena uređenih pravila. Odmah je, međutim, primećeno da je teško shvatiti kako dete može naučiti kojim redosledom se pravila mogu primenjivati. Na ovu primedbu je moguće lakše odgovoriti ako se pretpostavi da se jezička pravila primenjuju organizovana u posebne blokove koji imaju neka karakteristična svojstva. Glavna teza leksičke fonologije i morfologije jeste upravo ta da su fonološka i morfološka pravila ugrađena u posebne, hijerarhijski uređene slojeve leksikona, a da svakoj primeni morfoloških pravila odgovara određeni skup fonoloških pravila. Pretpostavlja se da ovakva organizacija jezičkih pravila omogućava njihovo lakše učenje i primenu.

Engleski afiksi se mogu podeliti na osnovu njihovog fonološkog dejstva na dve velike grupe: neutralne i neneutralne. Neutralni afiksi ne proizvode nikakvo fonološko dejstvo na osnovu na koju se dodaju, dok neneutralni afiksi mogu da na neki način menjaju vokale ili konsonante osnove ili položaj akcenta na osnovi. Tako npr. '*strategy* menja akcent u *stra'tegic*, '*morpheme* u *mor'phemic*, a u '*home* – '*homeless* i '*power* – '*powerless* nema nikakvih promena akcenata. U SPE (*The Sound Pattern of English*, Chomsky/Halle 1968), razlika između ove dve vrste afiksa je formulisana kao razlika između dve vrste graničnih simbola: '+' je morfemska granica' a '# granica reči', pri čemu se pretpostavlja da granica '#' jače razdvaja od granice '+'. Tako npr. imenica *sincerity* se beleži sa #sincere+ity#, a past tense *prevailed* sa #prevail#ed#. Granica fraza se označava takođe sa #, tako da se fraza *sincerity prevailed* predstavlja sa

(1) ##sincere+ity##prevail#ed##

Razlika između neutralnih i neneutralnih afiksa odgovara razlici koja je u tradicionalnoj lingvistici zabeležena kao razlika između primarnih i sekundarnih afiksa (Bloomfield 1933: 240). Engleski primarni i sekundarni afiksi ne razlikuju se

samo u fonološkim efektima, već i u fonotaktičkom ponašanju. Primena sekundarnih afiksa može dovesti do segmentnih kombinacija koje nisu moguće u monomorfnim rečima, dok primena primarnih afiksa nema takve posledice. Tako npr. u engleskom jeziku u korenskim rečima nije moguća pojava udvojenih konsonanata (dvostruka slova u pisanju reči tipa *addle* /'ædl/ i *miss* /'mɪs/ ne odražavaju izgovor). Ta pojava nije moguća ni kada se dodaju primarni afiksi (npr. *adduse* /adju:s/), ali može biti posledica dodavanja sekundarnih affiksa *sub-*, *un-* ili *-ness* jer se npr. u rečima *unnamed*, *subbase* and *thinness* udvostručeni suglasnici postoje i u izgovoru. Podela na primarne i sekundarne afikse se delimično poklapa sa podelom na afikse germanskog porekla – to su sekundarni afiksi, i afikse koji potiču iz starogrčkog i latinskog jezika – to su primarni afiksi. Može se takođe uočiti da se mnogi afiksi stranog porekla vezuju samo za osnove koje potiču iz stranih jezika.

Siegel (1974) je razliku između primarnih i sekundarnih afiksa iskoristila za konstrukciju hijerarhijske strukture leksikona. Ona označava navedene vrste afiksa kao afikse 1. i 2. klase i pokazuje da se oni različito fonološki i morfološki ponašaju. U 1. odnosno 2. klasu afiksa najčešće se ubrajaju sledeći afiksi:

Tabla 1. Klasifikacija afiksa 1. i 2. klase

sufiksi 1. klase	-ion, -ity, -y (nominal), -al, -ic, -ate, -ous, -ive
prefiksi 1. klase	re-, con-, de-, sub-, pre-, in-, en-, be-
sufiksi 2. klase	-ness, -less, -hood, -ful, -ly, -y, -like
prefiksi 2. kllase	re-, sub-, un-, non-, de-, semi-, anti-

(Spencer 1991: 79)

Fonološke promene koje izazivaju afiksi 1. klase su morfološki uslovljene tipom afiksa, a ne prosto fonološkom kompozicijom segmenata. Afiksi 2. klase izazivaju samo automatske fonološke procese koji ne zavise of morfološke strukture reči. Tako npr. sufiksi 1. klase *-ity* and *-y* (nominal) izazivaju trosložno kraćenje ili spirantizaciju /t/ → /s/ (npr. *divine* - *divinity*, *sane* - *sanity*, *democrat* – *democracy*), a pri dodavanju sufiksa 2. klase – *hood* i *-y* (adjectival) te promene izostaju (npr. *maiden* – *maidenhood*, *cat* – *catty*). Prefiksi 1. klase takođe mogu izazvati neautomatske fonološke promene, dok takvih promena nema

sa prefiksima 2. klase. Tako npr. asimilacija nazala i dedžeminizacija deluje samo na prefikse 1. klase.

(1a)	1. klasa	2. klasa
	inapt	unable
	illegal	unlawful
	impossible	unbroken
(b)	complain	non-partisan
	correct	non-racial
(c)	innate /ɪ'neɪt/	unnatural
	innumerable /ɪ'nju:mərəbəl/	unnecessary

Neki prefiksi 1. klase mogu (bar u nekim rečima) da privuku akcent sa reči na koju se dodaju (npr. *'finite –'infinite, ma'rine –'submarine*.

Afiksi klase 1 razlikuju se i morfološki od afiksa klase 2. Afiksi klase 1 prethode afiksima klase 2 u rečima u kojima se javljaju zajedno. Ovo pravilo je poznato kao pravilo o redosledu afiksa (eng. *Affix Order Generalization*, Selkirk 1982). Druga razlika je da se afiksi 1. klase mogu dodavati i na vezane osnove i na reči, a afiksi 2. klase samo na reči.

(2)	1. klasa	2. klasa
	-----	-----
	re-fer	re-fur
	flacc-id	child-like
	in-ept	un-fair
	tortu-ous	motion-less
	dict-ate	kind-ness

Afiksi 1. klase su generalno manje produktivni, dozvoljavaju veći broj izuzetaka, a njihovo značenje često nije u potpunosti transparentno. Siegel (1974) je uočila da se različito ponašanje afiksa 1. i 2. klase može objasniti linearnim poretkom ovih klasa. Tako ona objašnjava akcenatsku neutralnost afiksa 2. klase pretpostavkom da afiksi 1. i 2. klase pripadaju odvojenim blokovima: afiksi 1. klase pripadaju prvom

bloku, a afiksi 2. klase drugom, narednom bloku. Kako pravilo akcenta deluju između blokova, afiksi 2. klase ne mogu menjati akcentat reči.

- (3) afiksi 1. klase
 pravilo akcenta
 afiksi 2. klase

Tako se reč *productivity* gradi u prvom bloku dodavanjem prefika *pro-* i sufiksa *-ive* i *-ity*, koji svi pripadaju 1. bloku, na osnovu *duct*. Pravilo akcenta određuje da akcentat pada na slog koji prethodi sufiksu *-ity* dajući rezultat *produc'tivity*. Dodavanje sufiksa *-ness* u drugom bloku ne menja akcentat reči, tj. dobija se *pro'ductiveness*.

Pretpostavka o linearnom uređenju blokova morfoloških pravila je poznata kao hipoteza o uređenju leksičkih slojeva (eng. Level Ordering Hypothesis) prema terminologiji koju je uvela Allen (1978).

Allen (1978) je uočila da se druge komponente složenica ponašaju različito od afiksa i 1. i 2. klase, tj. da ne podstiču iste fonološke procese. Sem toga, izgleda da složenice ne dopuštaju dodavanje bilo afiksa 1. bilo 2. klase, pa tako npr. nisu moguće složene reči *com+(passion fruit)* ili *(passion fruit)+y*. Složenice, međutim, dobijaju pravilne flektivne nastavke tako da su moguća izvođenja *(house boat)+s* i *(over price)+ing*. Te činjenice se mogu objasniti ako pretpostavimo da slaganje sledi posle dodavanja afiksa 2. klase, tj. u linearnom poretku sledi posle afiksacije 2. klase. Tako se dobija sledeće uređenje leksičkih slojeva:

- (4) 1. sloj (+afiksi)
 pravilo akcenta
 2. sloj (#afiksi)
 3. sloj (slaganje)
 4. sloj (pravilna fleksija)

Predlog uređenja (4), koje je formulisala Allen (1978), poznat je kao hipoteza o produženom uređenju leksičkih slojeva (eng. Extending Level Ordering Hypothesis). Ta hipoteza je postala predmet detaljne analize i diskusije u leksičkoj fonologiji i

morfologiji. koje su se razvile upravo na osnovu zapažanja o poretku leksičkih slojeva koje su uočile Siegel (1974) i Allen (1978).

1.2. Model leksička fonologije i morfologije

U generativnoj fonologiji koju su promovisali Chomsky i Halle u svom klasičnom delu *The Sound Pattern of English*, alomorfne alternacije se izvode iz bazičnih predstavljanja pomoću niza uređenih pravila. U znatnom broju slučajeva Chomsky i Halle su u bazična predstavljanja uvodili apstraktne segmente koji se u površinskim oblicima neutralizuju. Neki lingvisti su ubrzo primetili da preterana apstrakcija ne predstavlja pravo rešenje problema alomorfni alternacija jer za uvođenje apstraktnih segmenata ne postoji nezavisna motivacija. Problemom 'apstraktnosti' naročito se bavio Kiparsky. On je dokazivao da u znatnom broju primera apstrakcija samo prikrija izuzetke, neosnovano ih prikazujući kao pravilnosti (Kiparsky 1968, 1973). U nizu radova on je nastojao da formuliše uslove koji ograničavaju preteranu apstraktnost bazičnih predstavljanja. Usavršena verzija uslova koji fonološke alternacije moraju zadovoljavati je poznata kao revidiran uslov o dopuštenim alternacijama (eng. Revised Alternation Condition, Kiparsky 1982: 152) koji navodimo u (5):

- (5) Pravila obavezne neutralizacije se mogu primeniti samo u izvedenim okolinama.

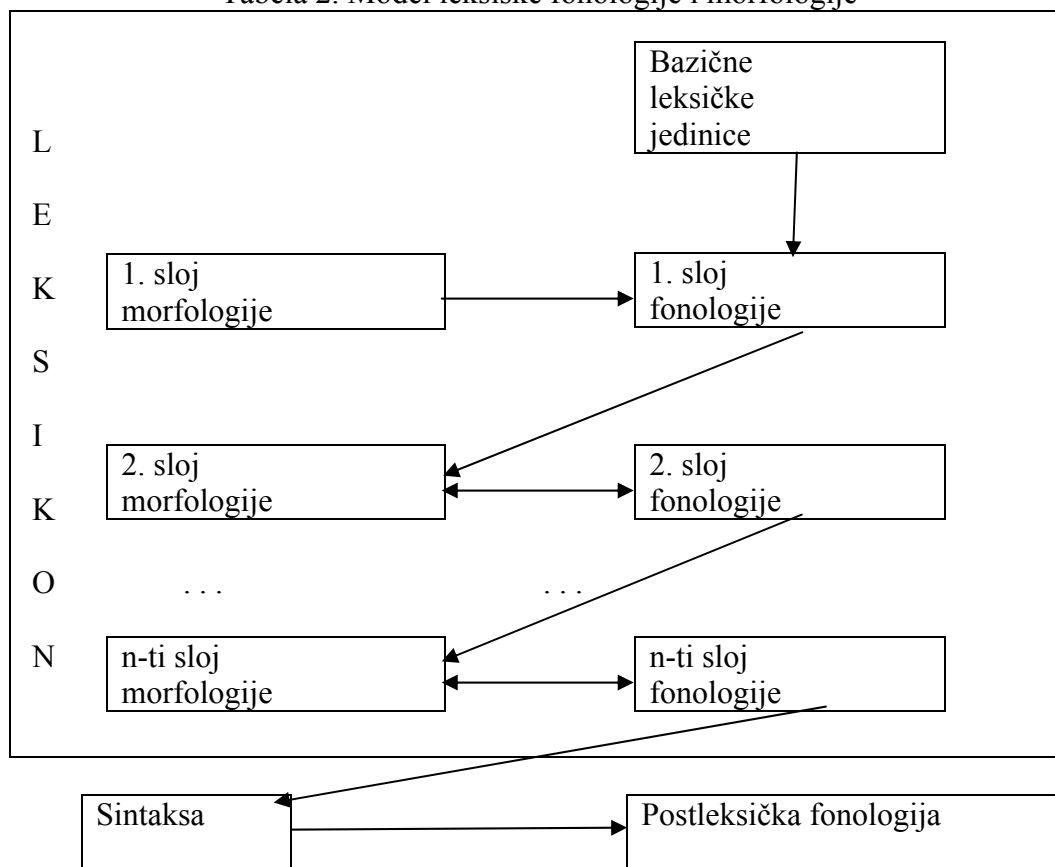
Istraživanja uslova ciklične primene fonoloških pravila takođe su dovela do rezultata koji su na sličan način doprinosili ograničavanju apstraktnih bazičnih predstavljanja. Naročito je značajan doprinos koji je dao Maskaro (1976) istražujući alomorfne alternacije u katalonskom jeziku. Njegovo istraživanje je doprinelo da se jasnije definiše pojam 'izmenjene okoline' koji se pominje u (6). On je predložio da se pravila obavezne neutralizacije primenjuju ciklično posle svake primene morfoloških pravila. Primena morfoloških pravila unosi izmene koji iniciraju cikličnu primenu fonoloških pravila koja su organizovana u uređenim blokovima. U jednom bloku ciklično pravilo se može primeniti jedino ako je okolina za njegovu primenu nastala

kao posledica dejstva nekog drugog, prethodnog fonološkog pravila u istom bloku ili je proizvedena promenom morfoloških uslova. Ovakva ciklična primena fonoloških pravila osigurava da se obavezna neutralizacija može ostvariti samo u izvedenim okolinama o kojima govori pravilo (5). Ovakva organizacija fonoloških pravila izričito zabranjuje neutralizaciju bazičnih segmenata u korenskim morfemama. Tako se npr. izbegava primena pravila o umekšavanju velara (eng. Velar Softening) u monomorfnim rečima tipa *king*.

Pesetsky (1979) je uočio da se ciklična primena fonoloških pravila može kombinovati sa linearnim uređenjem leksičkih slojeva koje su utvrdile Siegel (1974) i Allen (1978). Booij (1981), Strauss (1982), Kiparsky (1982a, b) i Mohanan (1982) su prihvatili i razvili ovu ideju formulišući osnovne postavke leksičke fonologije i morfologije. Osnovna postavka leksičke fonologije je da se fonološka pravila dele u dve velike skupine: leksička i postleksička pravila. Leksička pravila se ciklično primenjuju posle svakog dejstva morfoloških pravila, a nakon svih ovih pravila deluju postleksička pravila koja nisu ograničena uslovima (5), tj. nisu uslovljena prethodnom izmenom okoline kao ciklična pravila. Dok su u SPE sva fonološka pravila delovala u jednom bloku posle morfoloških pravila, model leksičke fonologije dozvoljava mogućnost da fonološka pravila prethode morfološkim. Takav primer je upravo zabeležen u engleskom jeziku u izvođenju reči deverbalnim imeničkim sufiksom *-al*. Taj sufiks se dodaje samo na glagole koji nose akcenat na krajnjem slogu osnove. Tako se izvode imenice *re'fusal*, *'trial*, *pro'posal*, *disa'vowal*, a imenice **'promissal*, **de'velopal*, **'edital* nisu moguće. Kaisse i Shaw (1985) navode i interesantan primer interakcije između palatalizacije i udvostručavanja u jeziku dakota.

Kiparsky (1982) detaljno prikazuje teoriju leksičke fonologije i morfologije, gde model leksičke fonologije predstavlja shematski na sledeći način:

Tabela 2. Model leksičke fonologije i morfologije

Kiparsky (1982)

1.3. Hipoteza o uređenju leksičkih slojeva - problem cikličnih pravila i petlji

U obimnoj literaturi predloženi su različiti modeli leksičke fonologije i morfologije koji se razlikuju u organizaciji fonološke i morfološke komponente i njihovog međusobnog odnosa. Tako Kiparsky (1982) pretpostavlja da postoje tri leksička sloja. Na prvom se dodaju + sufiksi i nepravilna fleksija, na drugom # sufiksi i slaganje, a na trećem pravilna fleksija. Nakon leksičkih pravila postleksička pravila deluju u jednom bloku. Kiparsky (1985) nudi donekle različit model predlažući da u poslednjem leksičkom sloju fonološka pravila nisu ograničena uslovom striktnog ciklusa. Jedan od primera koji zahteva ovakvu organizaciju je i uprošćavanje skupine /mn/ na kraju reči u engleskom jeziku. Suglasnik /n/ se zadržava ispred sufiksa 1. sloja (npr. *damnation*, *hymnal*), a gubi ispred svih drugih sufiksa, u složenicama i na

kraju reči (*damning, hymnal, hymn-opener, damn*). Uprošćavanje skupine /mn/ mora biti leksičko pravilo jer prethodi drugim leksičkim pravilima, a ipak ne podleže ograničenjima striktnog ciklusa (5). Kada bi uprošćavanje skupine /mn/ bilo postleksičko pravilo ne bi bila moguća razlika u rečima *damnation – damning*. Kaisse i Shaw (1985) primećuju da neki primeri koje Kiparsky navodi zavise od pojava slogovne strukture reči.

Halle i Mohanan (1985) predlažu još veće odstupanje od prvobitnog modela. Oni uvode četiri različita leksička sloja razdvajajući sufikse 2. reda i slaganje. Motivaciju za ovaj korak oni nalaze u pravilu koje deluje samo na složenice, a ne i na reči izvedene sufiksima 2. reda. To pravilo (eng. Short-Final Tensing) deluje npr. u složenicama (npr. *city hall*), ali ne i u izvedenici tipa *happiness*. Prema modelu koji predlažu Halle i Mohanan samo 1. i 3. sloj sadrže ciklična fonološka pravila, dok za pravila 2. i 4. sloja leksikona ne moraju da važe uslovi striktnog ciklusa.

Booij i Rubach (1987) predlažu takođe novu organizaciju fonoloških pravila dopuštajući da pored leksičkih i postleksičkih pravila postoje i postciklična leksička pravila. Oni, dakle, razlikuju tri vrste fonoloških pravila koja definišu na sledeći način:

- (6a) Leksička ciklična pravila su direktno uslovljena morfološkim pravilima; ona se ponovo primenjuju posle svake operacije tvorbe reči. Ova pravila su podređena uslovu striktnog ciklusa.
- b) Leksička postciklična pravila nisu uslovljena prethodnim morfološkim promenama i ne podležu uslovu striktnog ciklusa (ona se slobodno primenjuju unutar morfema i preko morfemskih granica).
- c) Postleksička pravila se primenjuju u sintaksi i u unutrašnjosti reči i preko morfemskih granica, sem ukoliko nisu na neki poseban način ograničena (Booij/Rubach 1987: 4).

Booij i Rubach daju sledeći prosti primer leksičkog postcikličnog pravila. U holandskom jeziku imenica *held* 'junak' [helt] ima izvedenice *helden* 'junaci' i *heldin* 'junakinja' u kojima se zadržava zvučno /d/. U holandskom jeziku važi pravilo krajnjeg

obezvučavanja. Krajnje /d/ u *held* se ne može obezvučiti u 1. leksičkom sloju jer bi se onda dobio pogrešni oblik **heltin*, a ispravno je *heldin*. Krajnje obezvučavanje mora biti postciklično pravilo koje se primenjuje posle bloka morfoloških i cikličnih fonoloških pravila. Slično tome u engleskom jeziku u paru *vigil – vigilance* samo /l/ u prvoj reči je velarizovano jednim postcikličnim pravilom.¹

Booij i Rubach navode i nekoliko primera postcikličnih leksičkih pravila u poljskom jeziku. Ovi primeri su donekle manje jasni jer uglavnom zavise od toga kako se tretiraju apstraktni segmenti tkz. jerovi, koji se redovno pretpostavljaju u gramatikama slovenskih jezika. Tako pravilo brisanja jerova mora biti postciklično jer nije uslovljeno kontekstom,² a mora biti i leksičko jer prethodi nekim drugim pravilima za koja se može pokazati da su leksička. Tako brisanje jera prethodi pravilu asimilacije frikativa /s,z/ u rečima tipa *sen* 'san' – *śńe* lok.sg. jer je za lok. sg. bazični oblik /śńe/ sa jerom u osnovi, koje se briše. Kako je asimilacija frikativa /s,z/ pred prepalatalnim konsonantima tipa /ń/ leksičko pravilo,³ brisanje jerova mora biti i postciklično i leksičko pravilo. Booij i Rubach pretpostavljaju da se fonološka pravila primenjuju u uređenim blokovima, a da jedno pravilo može pripadati samo jednom od tri tipa fonoloških pravila. Nasuprot tome Mohanan i Mohanan (1984) pretpostavljaju da jedno pravilo može biti i leksičko i postleksičko, tj. slojevi leksikona se shvataju kao domeni fonoloških pravila.

Drugi primer postcikličnog leksičkog pravila je pravilo uzdizanja *o* → *u* u zatvorenom slogu na kraju reči u poljskom jeziku. (npr. u *mógl* 'mogao' < /mogł/, gde je *ł* nastavak za muški rod). Pravilo uzdizanja *o* → *u* sledi pravilo brisanja jerova jer se primenjuje samo na zatvorene slogove, pa mora biti postciklično. Kako se

¹ Durand (1990: 181) navodi interesantan primer složenice *mail order* u kojoj /l/ nije velarizovano što Booij (1994) tumači kao posledicu leksikalizacije – ta složenica se deli na slogove kao prosta reč *mai.lor.der*.

² Rubach (1981) dokazuje da pravila koja nisu uslovljena kontekstom moraju biti postciklična.

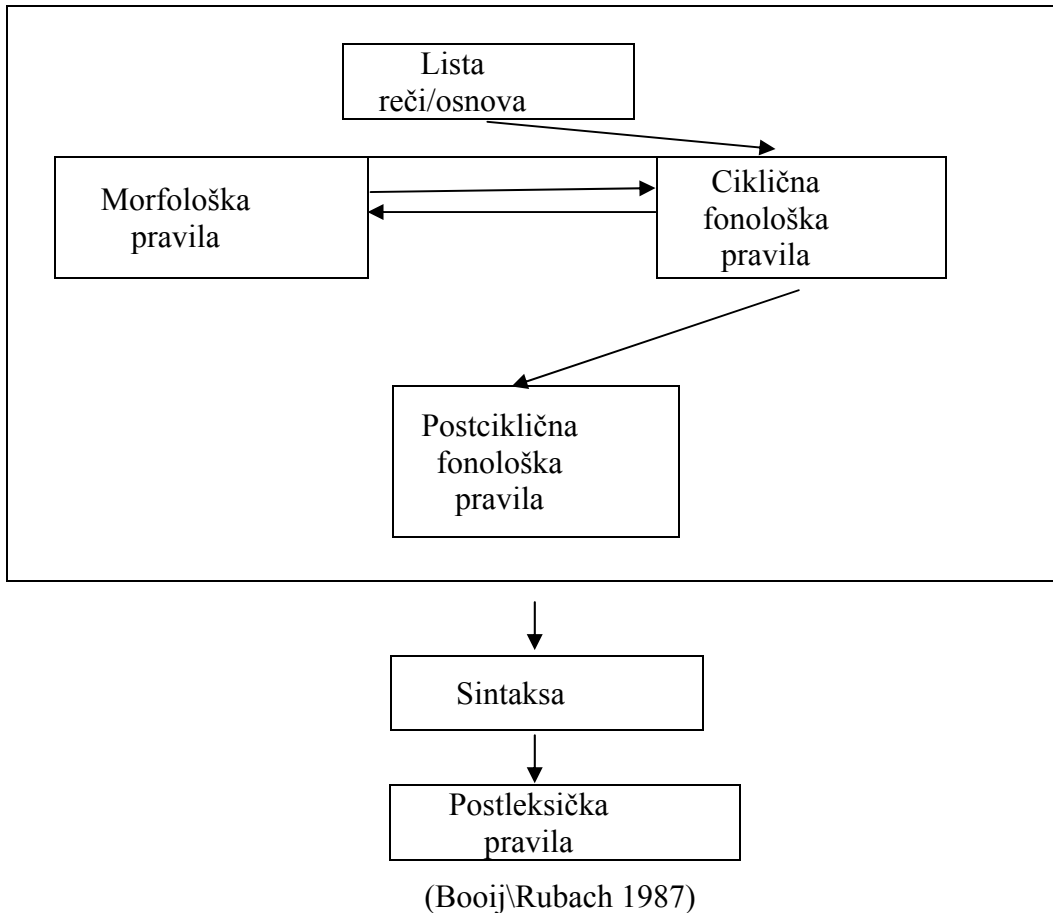
³ O klasifikaciji konsonanata u poljskom jeziku vidi Rubach (1984).

primenjuje na reči – uslov 'kraj reči' je bitan za formulaciju pravila, ono je leksičko. I u ovom primeru, kao i u nekim drugim, klasifikacija pravila koju predlažu Booij i Rubach bitno zavisi od uređenja u odnosu na pravilo brisanja jerova, što donekle pobuđuje izvesnu skepsu.⁴ Booij i Rubach pokazuju na sličan način da su i pravila progresivnog obezvučavanja i krajnjeg obezvučavanja postciklična leksička pravila, dok je asimilacija po zvučnosti postleksičko pravilo jer se primenjuje posle e – umetanja. Problem glagolskih klitika u poljskom jeziku Booij i Rubach rešavaju leksikalizacijom jer u njihovoj analizi klitizacija prethodi nekim postcikličnim leksičkim pravilima.

Model leksičke fonologije koji predlažu Booij i Rubach se može predstaviti sledećom tabelom:

⁴ Kao vrlo jednostavan primer postcikličnog leksičkog pravila Spencer (1991: 117) ističe pravilo naglasaka u jezicima u kojima naglasak pada na isti slog reči bez obzira na morfološku strukturu. Najjednostavniji način da se objasne takva pravila je da se ona primenjuju posle svih drugih fonoloških pravila uključujući i one koji se tiču umetanja ili brisanja vokala. U poljskom jeziku akcentat pada po pravilu na preposlednji slog reči, ali u nekim rečima stranog porekla može biti i na trećem slogu od kraja (npr. *gra'matika, uni'versitet*). Ukoliko se poveća broj slogova u reči, preovladava opšte pravilo i u rečima toga tipa tj. akcentat u inst. mn. je *gramati'kami, unversitet'ami*. Pravilo akcenta jeste, dakle, leksičko pravilo jer se primenjuje na reči, a ne na fraze, ali ono mora biti i postciklično pravilo jer se primenjuje posle svih drugih fonoloških pravila. Ovaj zaključak Spencera se može razumeti samo ako se uzme u obzir da je brisanje jerova postciklično pravilo u poljskom jeziku, a da pravilo naglasaka mora da sledi to pravilo. Primetimo da se taj poredak ne ostvaruje uvek jer u nekim rečima pravilo *jer* brisanja se uopšte ne primenjuje. Ova okolnost, kao i činjenica da su apstraktni segmenti tipa *jer* donekle kontraverzni, doprinosi tome da Spencerov primer postcikličnog pravila u poljskom jeziku ne izgleda jednostavno.

Tabela 3. Model leksičke fonologije u radu Booij i Rubach (1987).

1.4. Problem uređenja leksičkih slojeva

Hipoteza o uređenju leksičkih slojeva (Siegel 1974) je imala veliki uticaj na razvoj morfologije i fonologije. Kiparsky (1982) i Mohanan (1982) su na osnovu te hipoteze izgradili teoriju leksičke fonologije i morfologije, a Selkirk (1982) teoriju o sintaksi reči. Selkirk je tezu o uređenju leksičkih slojeva dalje razvila izjednačavajući afikse 1. sloja sa korenskim afiksima, a afikse 2. sloja sa afiksima koji se dodaju na reči. Uprkos velikom uticaju teza o uređenju leksičkih slojeva je ubrzo po njenom obelodanjivanju bila izložena oštroj kritici. Tako je Strauss (1982) uočio da sufiksi 1. sloja mogu biti dodati posle prefiksa 2. sloja. U primerima tipa *ungrammaticality* i *reorganization*, struktura tih reči je $[[[un[gramatical]]ity]$ i $[[re[organize]]ation]$ jer se

prefiksi *un-* i *re-* produktivno dodaju samo na prideve, odnosno glagole. Strauss je zaključio da pravilo o uređenju leksičkih slojeva važi samo linearno s jedne strane osnove. Primeri tipa *ungrammaticality*, o kojima postoji obimna literatura, u literaturi su poznati kao paradoksi zagrađivanja (Spencer 1991: 180).

Aronoff (1976) je primetio da u engleskom jeziku sufiksi 1. sloja mogu da se jave izvan sufiksa 2. sloja suprotno pravilu o uređenju slojeva. Tako se npr. u rečima *analyzability*, *standardization*, *governmental*, sufiksi *-ation*, *-ity* i *-al*, koji pripadaju 1. sloju, javljaju posle sufiksa 2. sloja. Selkirk (1982:105) je neke od ovih kontraprimera objašnjavala stapanjem sufiksa i osnove u korensku reč, tj. da se reči *standardize* i *government* shvataju kao osnove i da ta činjenica omogućava dodavanje sufiksa 1. sloja. Anshen i Aronoff (1981) su, međutim, uopštili primedbu tvrdeći da suprotno pravilu o uređenim slojevima u svim mogućim rečima čija je struktura *X#ability*, *X#istic* i *X#ization* sufiksi 1. sloja dolaze posle sufiksa 2. sloja. Eksperiment koji su Anshen i Aronoff izveli pokazuje da govornici engleskog jezika radije koriste nepostojeće, ali moguće reči oblika *X#ability* nego reči oblika *X#ableness*.

Slaganje reči u složenice predstavlja poseban problem za hipotezu o linearnom uređenju leksičkih slogova. Tako Mohanan (1982) razlikuje dve vrste složenica u malajalamu, dravidskom jeziku koji se govori u Indiji, i pridodaje ih različitim slojevima leksikona na osnovu različitosti fonoloških pravila koja se na njihovom domenu primenjuju. On je, međutim, bio primoran da uvede povratnu petlju jer se svaka od ta dva tipa složenica može javiti i kao komponenta drugog tipa. U engleskom jeziku afiksi 2. reda i slaganje mogu da se uzajamno 'hrane'. Tako je u složenici *neighbourhood gang* sufiks 2. reda *hood* deo prve komponente, a u *reair conditioning* isto takav prefiks se dodaje složenici *air conditioning*. Kiparsky (1982) zato stavlja sufikse 2. reda (#sufikse) u isti leksički sloj sa složenicama. Ako pretpostavimo da su morfološka pravila u istom sloju neuređena, takvo uređenje omogućava da afiksi 'hrane' složenice, i obrnuto – spajanje složenica i afiksa kad god to omogućavaju pravila podvrščavanja (eng. 'subcategorisation rules'). Halle i Mohanan (1985) stavljaju složenice u poseban, 3. leksički sloj, ali su prinuđeni da

uvedu povratnu petlju. Kaisse i Shaw (1985: 15) primećuju da i u engleskom slučaju kao i u primeru malajalama upravo primeri sa složenicama zahtevaju uvođenje povratnog čvora. Da li je to sasvim slučajno ili postoji neko principijelno objašnjenje je jedno pitanje koje zahteva posebnu raspravu. Spencer (1991) primećuje da je status složenica najmanje jasan elemenat u teoriji o linearnom uređenju leksičkih slojeva.

Hipoteza o uređenju leksičkih slojeva je kritikovana zbog suviše strogih ograničenja koja nameće tvorbi reči jer zabranjuje reči koje stvarno postoje (npr. *practicability, standardization, legalistic, ungrammaticality*, itd.). Druga vrste kritike je ona koja ukazuje na njenu nedovoljnost, tj. kritika koja joj prebacije da je suviše slaba. Fabb (1988) je primetio da uređenje leksičkih slojeva ne objašnjava zašto se ne ostvaruju sve moguće kombinacije afiksa koje dozvoljava pretpostavka o uređenju leksičkih slojeva. Uzimajući u obzir 43 najčešća sufiksa u engleskom, Fabb proračunava da je broj mogućih kombinacija koje dozvoljava hipotezu o uređenim leksičkim slojevima 614, a stvarno se realizuje samo pedesetak takvih kombinacija. Argumenat Fabba je vrlo značajan, ali on ipak ne eliminiše tezu o uređenosti leksičkih slojeva u potpunosti, jer je moguće, pa i nužno da u okviru posebnih slojeva važe i neka posebna ograničenja o mogućim kombinacijama sufiksa. Sam Fabb zaključuje da su kombinacije sufiksa ograničene samo izbornim ograničenjima karakterističnim posebno za svaki sufiks. Prema njegovom proračunu većina engleskih sufiksa se može dodavati samo na korenske osnove, 6 se može pridružiti samo na sufiksne izvedenice s jednim sufiksom, 3 sufiksa su ograničena samo vrstom reči na koje se mogu dodavati, dok za 6 problematičnih sufiksa nije mogao utvrditi nikakvo čvrsto pravilo.

Plag (1999) je kritikovao jednostranost Fabbovog pristupa zamerajući da se u njegovom pristupu gube neka važna uopštavanja koja proizilaze iz hipoteze o leksičkom uređenju leksičkih slojeva. On posebno kritikuje njegovo opažanje da se deverbálni sufiksi *-age, -al, -ance, -ment* i *-y* mogu dodavati samo na korenske osnove jer previđa da su jedini glagolski sufiksi u engleskom jeziku *-ify, -ize, -ate* i *-en*. Plag nalazi da suprotno Fabbovom tvrđenju, u rečnicima je potvrđen manji broj glagola na *-enment* (npr. *enlightenment*) dok se glagoli na *-ize, -ify* i *-ate* mogu nominalizovati

redom samo sa *-ation*, *-cation* i *-ion*, od kojih su dva poslednja samo alomorfi od *-ation*. Plag zaključuje da je glagolska osnova odgovorna za izbor nominalizacionih sufiksa, u ovom slučaju sufiksi osnove određuju taj izbor. Plag navodi i druge primere koji pokazuju da osnove mogu da utiču na izbor sufiksa koji im se može pridružiti.

1.5. O latinskom ograničenju u engleskom jeziku

Jedan pokušaj rešenja uređenja leksičkih slojeva je tzv. latinsko ograničenje koje se zasnova na etimološkom kriterijumu. Još Bloomfield (1933) je predložio to ograničenje uočavajući da se u engleskom jeziku 'obični' koreni kombinuju s 'običnim' afiksima, a 'učeni' koreni s 'učenim' afiksima.⁵ Booij (1987, 2002) je detaljnije formulisao to ograničenje za holandski jezik. To ograničenje predviđa da u složenim rečima afiksi stranog porekla mogu biti „dodani samo morfemama stranog porekla (slobodnim ili vezanim), dok se afiksi domaćeg porekla obično dodaju i domaćim i stranim morfemama. Booij dopušta da je to ograničenje samo snažna tendencija, a ne „apsolutni princip“. U tom pristupu, izvođenje reči *ungrammaticality* ne predstavlja problem jer sufiks *un-* domaćeg porekla nije susedan sa sufiksom *-ity* stranog porekla.

Nije teško naći brojne kontraprimere tom obliku latinskog ograničenja. Tako npr. sufiksi *-able*, *-age*, *-ance/-ence*, *-ee*, *-ess*, *-ism*, *-ist*, *-ment* su romanskog (latinskog) porekla, ali se mogu dodavati i na germanske osnove. Slično tome, mnogi prefiksi latinskog porekla kao npr. *co-*, *dis-*, *non-* mogu se takođe upotrebiti sa germanskim osnovama. Plag (1999) utvrđuje da samo etimološko poreklo ne može biti pouzdan vodič u toj stvari, i predlaže ograničenje bazirano na distribucionim svojstvima afiksa i osnova. Prema njegovom predlogu svi afiksi i osnove se mogu podeliti na tri grupe [-Latinate], [+Latinate] i [+/-Latinate] prema njihovim kombinatornim svojstvima. U afikse prvog tipa može se izgleda ubrojati jedino glagolski sufiks germanskog porekla *-en* koji se kombinuje samo sa osnovama germanskog porekla, a afiksi drugog tipa su svi latinskog porekla (npr. pridevski

⁵ Ovde 'obični' znači izvorni, a 'učeni' strani.

sufiksi *-ive* i *-al*, imenički *-ity* i *-cy*, glagolski *-ise*). U treći tip dolazi većina afiksa germanskog porekla i poneki afiks latinskog porekla (npr. imenički sufiks *-ment* i pridevski *-able*).

Latinsko ograničenje Plag formuliše na sledeći način:

- (7) Osnove i afiksi se mogu kombinovati samo ako su njihova etimološka svojstva spojiva.

Prema ograničenju (7) osnove čije je svojstvo [+Latinum] mogu se kombinovati samo sa afiksima koji imaju svojstvo [+Latinum] ili [+/-Latinum], a osnove čije je svojstvo [-Latinum] mogu se kombinovati samo sa afiksima koji imaju svojstvo [-Latinum] ili [+/-Latinum]. Afiksi sa svojstvom [+Latinum] su zato bliži osnovi od afiksa sa svojstvom [-Latinum], a sem toga često menjaju osnovu u segmentnom ili prozodijskom smislu. Plag (1999) beleži i okolnost da su latinske osnove pretežno višesložne, a njihov naglasak se razlikuje od naglaska germanskih osnova koje su, ili jednosložne, ili nose naglasak na prvom slogu.

Koristeći se Fabbovim tabelama, Rakić (2007a) pokazuje da ima 28 sufiksa koji imaju svojstvo [+/-Latinum], 14 [+Latinum] i 1 [-Latinum]. Jedini [-Latinum] sufiks je glagolski sufiks *-en*. Postoje samo 4 deverbala u Fabbovoj listi koji imaju svojstvo [+Latinum] - to su imenički sufiksi *-ion*, *-ant/-ent* i pridevski sufiksi *-ive* i *-ory*. To znači da latinsko ograničenje eliminiše samo 4 moguće kombinacije sufiksa, dok uređenje leksičkih slojeva eliminiše 155 kombinacija s Fabbove liste. Broj sufiksni kombinacija koje moraju biti objašnjene drugim ograničenjima znatno premašuje broj preostalih neobjašnjenih kombinacija u leksičkom uređenju slojeva. S druge strane, latinsko ograničenje zabranjuje kombinacije 14 sufiksa [+Latinum] sa osnovama koje su [-Latinum] i 1 sufiksa [-Latinum] sa osnovama [+Latinum]. Ovakva ograničenja ne postoje u sistemu leksičkog uređenja, ali je njihov broj teško numerički oceniti. Prednost leksičkog uređenja je što omogućava preplitanje morfoloških i fonoloških pravila, a ta mogućnost ne postoji kod latinskog ograničenja jer [+/-Latinum] sufiksi mogu biti i 1. reda i 2. reda.

Rakić (2007b) takođe dokazuje da latinsko ograničenje uključuje lažni krug jer svojstva [+Latinate] i [-Latinate] proizilaze iz distribucije sufiksa i osnova, a to znači da ta svojstva ne mogu objašnjavati kombinatorne mogućnosti sufiksa i osnova. Etimološki kriterijum nema odlučujući značaj u Plagovoj definiciji latinskog ograničenja, pošto se razlikovanje afiksa zasniva na distribuciji, a to znači da nova formulacija latinskog ograničenja vodi lažnom krugu.

Primena latinskog ograničenja na prefikse takođe daje negativan rezultat. Pošto rečnici obično ne razlikuju dosledno prefikse od kombinatornih formi, Rakić (2007b) analizira skup od 24 prototipska, produktivna prefiksa koja je izdvojio Prčić (2005). Svi ti prefiksi, izuzev negativnog prefiksa *in-*, koji se primenjuje samo na latinske osnove, mogu se dodavati i na germanske i na latinske osnove što znači da svi imaju svojstvo [+/-Latinate]. To znači da latinsko ograničenje ne zabranjuje nijednu kombinaciju prefiksa. Drugi problem je što se prefiksi retko dodaju jedan na drugi. Lieber (2003: 170) je tvrdila da ne postoji neki opšti lingvistički princip koji bi sprečavao da se neki prefiks doda na već prefiksovanu reč, ali je mogla da navede samo primer *re-retest* izrečen na nekoj radio stanici. Najprihvatljiviji primeri te vrste su izvedenice sa *ex-* i *non-* (npr. *ex-vicepresident*, *non-cooperation*, v. Lehrer 1995), ali ti primeri su donekle specifični jer redom zamenjuju pridev *former* 'bivši' i negativnu rečcu *no* 'ne'. S obzirom na tu okolnost može se reći da primena latinskog ograničenja, ali i primena standardnog uređenja ima vrlo ograničen smisao u odnosu na prefikse.

1.6. O statusu leksikona u generativnoj gramatici

U raspravama o statusu leksikona u generativnoj gramatici koja se razvijala nakon članka o nominalizaciji koji je Chomsky napisao 1970 ne postoji saglasnost o tome šta leksikon treba da obuhvata. Prema dinamičkom shvatanju rečnik sadrži samo

proste reči i korene,⁶ a složene reči se izvode pravilima tvorbe reči (Beard 1981, Kiparsky 1982: 26). Da li će se složene reči primenjivati i kako će se primenjivati je pre stvar pragmatike, a ne teorije kompetencije jer zavisi od okolnosti i konkretne situacije. Prema drugom statičko-dinamičkom shvatanju leksikon sadrži i proste i složene reči, a njihove odnose opisuju posebna pravila redundance (Jackendoff 1975, Aronoff 1976, Booij 1977). Prema tom drugom shvatanju složene reči se izvode, ali se neke i čuvaju u leksikonu u kojem se beleže njihova posebna svojstva.⁷

Booij (1987) nastoji pokazati da složene reči 'stvarno' postoje kao elementi leksikona i služe kao osnova za izvođenje drugih reči. Složene reči kao nezavisni jezički znaci mogu pretrpeti različite semantičke i morfološke promene koje se moraju na neki način zabeležiti, a to je upravo svrha leksičkih unosa. On navodi da je i Halle (1973: 6) takođe smatrao da moguća idiosinkretička svojstva složenih reči predstavljaju dovoljan uslov za razlikovanje 'mogućih' i 'stvarnih' reči. U svakom slučaju neočekivana značenja složenih reči moraju negde biti zabeležena.

Složene reči mogu imati nepredvidljiva formalna svojstva. Tako imenica *obesity* je izuzetak u odnosu na pravilo trosložnog kraćenja jer je u njoj drugi slog dug, a ne kratak kako predviđa to pravilo (npr. *sere:ne* – *serěnity*). Kiparsky (1982) je bio prinuđen da osnovu *obese* označi kao izuzetak u odnosu na pravilo trosložnog kraćenja, pretpostavljajući da se to negativno svojstvo prenosi i na izvedenice i da se tako blokira pravilo trosložnog kraćenja. To rešenje je neodrživo jer pretpostavlja da su i sve druge izvedenice iste osnove izuzeci u odnosu na dato pravilo. Booij (1987: 47) pokazuje da takvo rešenje ne važi jer npr. u francuskom jeziku postoji pravilo koje vokale prednjega reda menja u vokale zadnjega reda ako se osnovi koja ima

⁶ Po jednom shvatanju koreni se mogu shvatiti i kao vezani morfemi tipa *dynam* u *dynamic* i *res* u *agressive* (Bloomfield 1933: 240). Tako shvaćenim korenima je teško odrediti značenje i sintaktičku kategoriju.

⁷ Pod rečju 'leksikon' se ovde podrazumeva memorija u kojoj se čuvaju složene reč i prema potrebi se mogu direktno primeniti (v. Plag 1999: 10).

svojstvo [+learned] dodaje sufiks koji takođe ima svojstvo [+learned]. Tako nastaje izmena *fleure* – *floral*, ali te izmene nema u izvedenici *fleurist* koja se takođe izvodi iz *fleure*. Na primeru iz holandskog jezika Booij pokazuje da se ni sintaktičke nepravilnosti ne mogu adekvatno izraziti pridruživanjem negativnih svojstava osnovama. Booij navodi i jedan suprotan primer – u holandskom jeziku se iz nekih nepravilnih glagola mogu izvesti glagoli koji imaju pravilnu promenu.

Za dinamičan pristup je poseban problem kako se mogu razlikovati produktivna pravila od neproduktivnih pravila u tvorbi reči. U dinamičko-statičkom pristupu u tu svhu služe pravila redundance, ali to znači uključivanje složenih reči u leksikon. Nije dovoljno označiti samo proste reči za neproduktivna pravila jer i složene reči mogu biti osnove na koje se primenjuju pojedina neproduktivna pravila. Tako u engleskom jeziku pridevski sufiksi *-(u)al* i *-ive* se mogu dodavati na osnove latinskog porekla, pa se dobijaju npr. pridevi *perceptual* i *perceptive*, ali samo *conceptual* i *receptive*, a ne i **conceptive* i **receptual*. To znači da složeni glagoli *conceive* i *receive* takođe moraju biti obeleženi za izvođenje sufiksima *-ual*, odnosno *-ive*, a ta mogućnost nije dostupna dinamičkom prilazu.

Booij (1987: 50) takođe analizira pojave paradigmatškog ujednačavanja, reanalize i grupisanja sufiksa koje nastaju kao posledica leksikalizacije složenih reči. Kao primer paradigmatškog ujednačavanja Booij navodi primer promene imenice *honos* nom. sg. 'časť' u *honor* u latinskom jeziku prema genitivu *honoris* i akuzativu *honorem*. Izvedeni pridev *honestus* je zadržao suglasnik *s* bazične reči što pokazuje da se izvedene reči ne izvode svaki put iznova, već da mogu steći autonomni status jer se zadržavaju u mentalnom leksikonu.

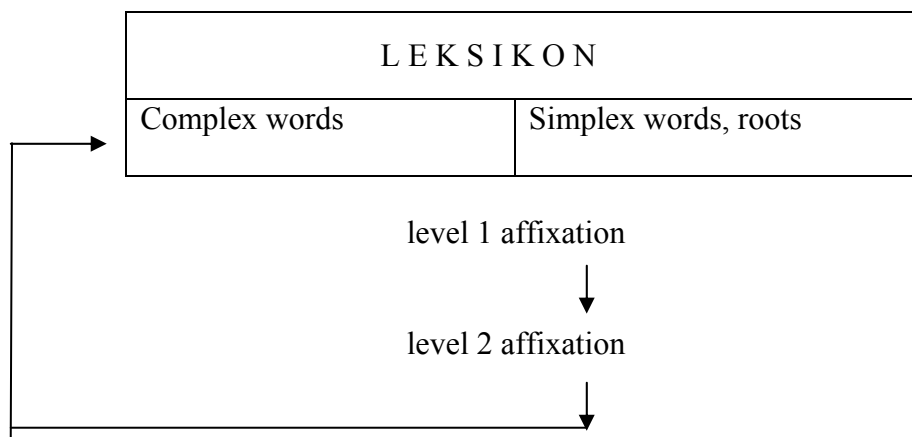
Primeri reanalize i grupisanja sufiksa⁸ takođe pokazuju na nezavisno postojanje složenih reči u mentalnom leksikonu. Paradigmatsko izvođenje reči se takođe zasniva na postojećim rečima. Tako se u holandskom jeziku na osnovu reči *schip* 'brod', *schipbreuk* 'brodolomnik' i *vakantie* 'odmor' izvodi *vakantiebreukeling* 'osoba nastradala na odmoru'.⁹ Booij dopušta da navedeni primeri ne dokazuju direktno da složene reči postoje kao deo kompetencije govornika, ali da je takva interpretacija prirodna u dinamičko-statičkom pristupu.

Uređenje leksičkih slojeva ima dve funkcije: prva je ograničavanje domena fonoloških pravila, a druga je ograničavanje mogućih afiksni kombinacija. Booij (1987: 50) smatra da uključivanje složenih reči u leksikon onemogućava navedenu drugu funkciju uređenja jer zbog fakultativne primene afiksacije ne postoji brana od kršenja pravila uređenja leksičkih slojeva. To ilustruje sledeći dijagram u kojem su složene reči uključene u leksikon:

⁸ U holandskom jeziku primer reanalize je razvoj sufiksa *-ling* u rečima *edel+ing* 'plemić' i *Karol+ing* 'karolinški'. Taj sufiks se npr. dodaje u *stommel+ing* 'glupak' (v. takođe Plank 1980: 74). Grupisanje afiksa takođe pretpostavlja postojanje složenih reči na osnovu kojeg korisnik jezika može da shvati javljanje dva afiksa u jednoj reči kao posebnu jedinicu. Na ovaj način su, prema Booiju, nastali sufiksi *ge+t/d* i *be+ing* u rečima *gelaarsd* i *beharing* koji se dodaju respektivno na reči *laars*, odnosno *haar*.

⁹ Odgovarajući engleski primer je izvođenje reči *submariner* na osnovu reči *marine*, *mariner* i *submarine* (v. Spencer 1991: 182).

Tabela 4. Model tvorbe reči sa složenim rečima i linearno uređenom afiksacijom

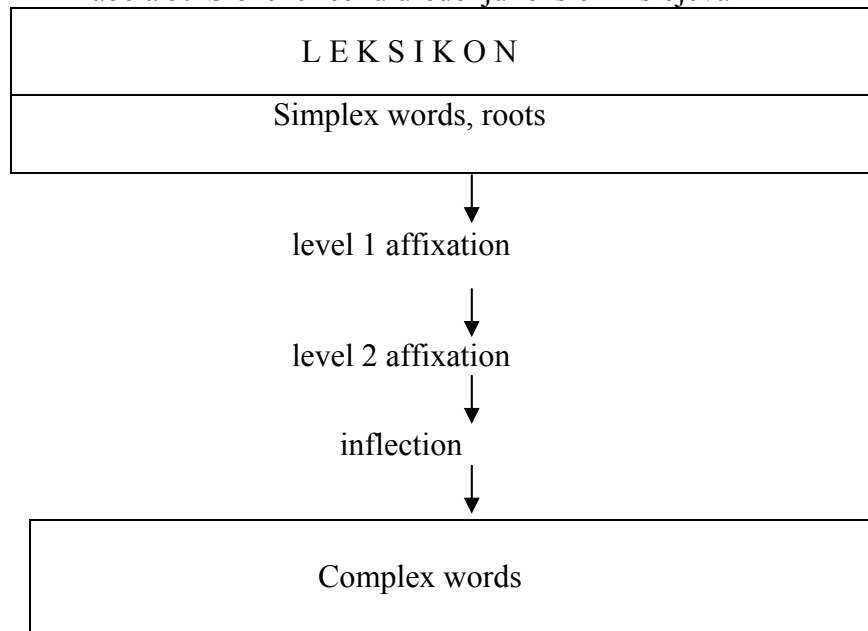
(Booi 1987).

Kako je primena pravila tvorbe reči fakultativna, navedeni model dopušta izvođenja reči tipa [[[X]Aff2]Aff1] u kojoj jedan afiks 1. sloja sledi afiksu 2. sloja uprkos navedenom poretku afiksacije. Ovakvo izvođenje proizilazi, naravno, samo ako se pretpostavi povratni čvor koji dopušta da složene reči ponovo prolaze proces afiksacije. Prirodno je, međutim, pretpostaviti da se složene reči ne čuvaju u istoj 'pregradi' mentalnog leksikona i da za njih važe druga ograničenja.

Umesto podele na slojeve Booi predlaže uvođenje svojstava [-Native] i [+Native], kojima bi bile obeležene i osnove i afiksi pretpostavljajući da se po pravilu spajaju osnove i afiksi istih oznaka. Takva podela leksikona bi odražavala iste pravilnosti kao i uređenje leksičkih slojeva, mada primećuje da se u tom slučaju uočene pravilnosti ostvaruju više kao snažna tendencija, a ne kao apsolutan princip.

Booi (1987) je pokazao da složene reči stvarno postoje u mentalnom leksikonu, ali to ne znači da se one čuvaju u istoj 'pregradi' mentalnog leksikona. Psiholingvistička evidencija pokazuje da izvorni govornici razlikuju složene i proste reči, pa je sasvim verovatno da za njih ne važe ista ograničenja. Možemo, dakle, pretpostaviti da složene reči imaju različit status od prostih reči, a to znači da te reči ne moraju da prolaze kroz istu povratnu petlju. Sasvim je moguće zamisliti i drugačije uređenje leksičkih slojeva od onog predloženog u Tabeli 4. Jedno takvo moguće uređenje je prikazano u Tabeli 5.

Tabela 5. Složene reči u uređenju leksičkih slojeva

Normalno je pretpostaviti da se tvorba reči okončava fleksijom, a da nakon toga stupnja nema povratne petlje u dalju tvorbu reči. Takvo jedno ograničenje mora svakako sadržavati svaka teorija tvorbe reči (v. Rakić 2006b). Uzastopna afiksacija je moguća samo na istom leksičkom sloju, kako i pokazuje detaljniji prikaz u Tabeli 1.

1.7. Psiholingvistički pristup - o fonotaktici, rastavljenosti i učestalosti

Hay (2003) predlaže nov pristup problemu uređenja leksičkih slojeva o kojem inače još traje višedecenijska rasprava. Većina istraživača u novije vreme je vrlo skeptična prema hipotezi o uređenju leksičkih slojeva (v. Fabb 1988, Booij 1994, Plag 1999); tako Fabb i Plag tvrde da su moguće kombinacije sufiksa određene ograničenjima koja su specifična za pojedine sufikse i koja se svakako u leksikonu moraju posebno navesti. Ma koliko ovakva objašnjenja bila opravdana, ona nisu naročito privlačna jer se ne mogu podvesti pod neka opšta pravila. Hay (2003) predlaže psiholingvistički pristup uređenju leksičkih slojeva za koji se čini da na jedan principijelan način pruža osnovu za rešavanje problema uređenja leksičkih

slojeva. Ona razvija psiholingvistički model koji utvrđuje da su dva činioca bitna za obradu i shvatanje složenih reči. Prvi činilac je verovatnoća fonotaktike morfoloških spojeva, a drugi leksička učestalost sastavnih elemenata. Osnovna teza autorke o poretku afiksa je vrlo jednostavna:

(8) Afiksi koji su u većoj meri podložni rastavljanju ('parsable'), ne javljaju se unutar afiksa koji su u manjoj meri podložni rastavljanju.

(Hay 2003: 17)

Iz (8) proizilazi da se u složenim rečima afiksi moraju javljati u određenom poretku i to tako da oni koji se lakše identifikuju i raspoznaju slede one koji se teže izdvajaju.

Prema teoriji koju razvija Hay afiksi na morfemskim spojevima grade fonemske kombinacije koje se lakše ili teže uočavaju. Ako afiksi na morfemskom spoju grade fonemske kombinacije koje se ne javljaju u monomorfim rečima, afiksi se lakše prepoznaju i odvajaju od osnove, a sličan učinak ima i relativna učestalost osnove u odnosu na izvedenu reč. Tako npr. složena reč *inhuman* ima na morfemskom spoju fonemsku kombinaciju /nh/ koja je malo verovatna u prostim, monomorfim rečima. U obradi reči ta činjenica predstavlja za obrađivača ('processor') jasan znak da u toj reči postoji morfemska granica, tj. da se ona sastoji iz dve morfeme (Hay 2003: 17). Nasuprot tome, pridev *insane* se teže razlaže na sastavne elemente jer je relativna frekvencija cele reči veća od relativne frekvencije osnove *sane*, a kombinacija /ns/ je potvrđena u monomorfim rečima *fancy* and *tinsel* (Hay 2003: 16).

Ukoliko se osnova nezavisno češće javlja nego izvedena reč, veća je verovatnoća da će se uočiti složenost izvedenice i posebno značenje njenih delova. Hay ističe poseban značaj relativne frekvencije cele reči prema osnovi koju ocenjuje prema frekvenciji u databazi Celex (Baayen et al. 1993). Relativna učestalost se definiše kao količnik učestalosti izvedene reči i učestalosti osnove, tj. $f_{rel. učestalost} = f_{izvedenice}/f_{osnove}$. Izvedenice čija je relativna učestalost veća od 1, obično se brže raspoznaju kao celina, dok one čija je relativna učestalost manja od 1 preko svojih delova. Reč *infirm* je prilično retka reč jer je njena frekvencija 27 u 17,4 miliona reči,

a frekvencija osnove *firm* je znatno veća i iznosi 715 u 17,4 miliona reči. Relativna frekvencija ove reči je 27/715 što znači da je manja od 1. U morfološkoj obradi ova reč se lako prepoznaje kao složena reč čiji su delovi prefiks *in-* i osnova *firm* (Hay 2003: 10). Posledica ovih pretpostavki je da reči mogu biti različitog stepena složenosti, u zavisnosti od vrste afiksa i učestalosti sastavnih delova. Neki afiksi se i zbog svog fonemskog sastava lakše izdvajaju i prepoznaju nego drugi afiksi; tako npr. sufiksi koji počinju suglasnicima se obično lakše identifikuju nego sufiksi koji počinju samoglasnicima, mada zbog uticaja učestalosti ovde nije moguće utvrditi pravolinijsku zavisnost. U engleskom jeziku stvari još više komplikuje činjenica da se osnove mogu završavati samoglasnikom, a tada je na morfemskom spoju moguća 'legalna' kombinacija fonema. U srpskom jeziku se takva komplikacija retko ostvaruje jer se osnove obično završavaju suglasnicima. Kombinacije fonema koje se javljaju u monomorfim rečima Hay metaforički naziva 'legalnim' (eng. 'legal'), a one koje su nemoguće u monomorfim rečima 'nelegalnim' (eng. 'illegal').

Mogućnost linearnog uređenja afiksa nagoveštava da se neki elementi teorije uređenja leksičkih slojeva ipak mogu održati, doduše u sasvim izmenjenom obliku. Posebno na videlo izbija teza da sufiksi koji počinju suglasnicima lakše izdvajaju kao poseban morfološki elemenat, a to ujedno znači da u strukturi reči teže da zauzmu periferni položaj. Poznato je da u engleskom jeziku većina sufiksa 2. reda počinje suglasnicima, a skoro svi sufiksi 1. reda počinju samoglasnicima, a slična situacija je zabeležena i u nekim drugim jezicima. U srpskom jeziku je ta razlika još ubedljivija - gotovo svi ciklični sufiksi, koji se mogu smatrati sufiksima 1. reda, počinju samoglasnicima, i obrnuto, a skoro svi neutralni sufiksi, tj. sufiksi 2. reda počinju suglasnicima (Rakić 1991a, 1991b, 1991c, 1992, 2007).

Kao i većina istraživača u psiholingvistici, Hay pretpostavlja da su moguća dva različita pristupa morfološkoj obradi reči (v. Baayen 1992, Frauenfelder/Schreuder 1992). Jedan pristup pretpostavlja direktno prepoznavanje cele reči, a drugi njeno prepoznavanje preko sastavnih delova. Obično se pretpostavlja da se ova dva načina utrkuju i da pobeđuje onaj koji je u datom slučaju brži. Ukoliko je kombinacija fonema na morfemskom spoju retka, reč se lakše rastavlja na sastavne

delove i putanja preko sastavnih delova je u izvesnoj prednosti. Kombinacija /pf/ u *pipeful* se ne javlja u monomorfim rečima, a ta okolnost olakšava podelu reči na delove i njeno brže prepoznavanje preko sastavnih morfema. Slično tome, veća učestalost reči *pipe* od izvedenice *pipeful* takođe pogoduje putanji preko sastavnih delova.

Različiti načini pristupa imaju dalekosežne posledice na leksičko predstavljanje reči. Reči kojima se pristupa preko sastavnih delova stiču drugačije osobine od onih kojima se pristupa direktno. Tako reči tipa *inhuman* i *infirm* kojima se pristupa preko sastavnih morfema teže da zadrže kompoziciono značenje i manje su podložne redukcijama sastavnih delova, dok reč *insane*, koja ne zadovoljava te uslove, nema kompoziciono značenje. Reči kojima se brže pristupa direktno izgledaju manje složene, mogu lakše da promene ili prošire značenja i pretrpe neke fonemske redukcije. Ovaj odnos se preslikava i na afikse. Afiksi koji su zastupljeni u većem broju oblika pogodnih za rastavljanje imaju viši stepen aktiviranja od afiksa koji su zastupljeni u oblicima kojima se pristupa direktno, a ne preko delova. Hay dokazuje da je produktivnost afiksa u direktnoj vezi sa mogućnošću da se on izdvoji u procesu identifikacije reči. Ukoliko je jedan afiks teže fonološki izdvojiti, ukoliko je njegovo značenje manje prozirno, manja je i njegova produktivnost, a samim tim manja i verovatnoća da se upotrebi u tvorbi neke složene reči. Pravilo (9) proizilazi dakle iz načina morfološke obrade složenih reči.

Hay dokazuje eksperimentima u drugoj i trećoj glavi svoje knjige da odstupanja od fonotaktičkih ograničenja predstavljaju jasan znak za morfološku granicu između afiksa i osnove. Sufiksi koji počinju vokalima se lakše integrišu u slogovnu strukturu osnove, tako da se morfološka granica osnove i sufiksa teže raspoznaje. Prema ovoj teoriji izvedenice sufiksima koji počinju konsonantima se većinom brže raspoznaju preko delova, dok je situacija s izvedenicama u kojima sufiksi počinju vokalom drugačija - one se u proseku brže raspoznaju kao celina. Pomeranje akcenta i morfofonološke alternacije mogu da zamagle morfološku granicu, tako da se reči s cikličnim sufiksima teže rastavljaju na sastavne delove nego reči s neutralnim sufiksima. Ovi odnosi takođe potvrđuju pravilo uređenja (8). Hay

doduše primećuje da karakter fonotaktike na morfemskoj granici ima procentualno manji značaj u obradi sufiksnih izvedenica nego u obradi prefiksnih izvedenica. Zbog smjera obrade s leva na desno, prefiksni i sufiksni oblici se različito opažaju jer se u sufiksnihim oblicima prvo uočava osnova što pogoduje razlaganju reči na sastavne elemente bez obzira na karakter morfemskog spoja (Hay 2003:44). Drugi značajan činilac je produktivnost samog sufiksa. Ako je nivo aktiviranja sufiksa dovoljno veliki, on se lako aktivira, a to pogoduje putanji rastavljanja svih oblika u kojima se javlja taj sufiks i to bez obzira na fonotaktiku. U ovom istraživanju Hej je odabrala sufikse *-ful*, *-less*, *-ly*, *-ness* i *-ment*, koji su gotovo svi vrlo produktivni i u CELEX bazi se javljaju u 2028 reči. Produktivnost i učestalost ovih sufiksa je svakako još jedan činilac koji doprinosi da se brže aktivira putanja preko sastavnih delova i tako neutrališe značaj fonotaktike. Ovaj primer pokazuje da za obradu i predstavljanje složenih reči značajan činilac može biti i učestalost afiksa – to je činilac koji Hej nije uvek uzimala u obzir.

U sufiksnihim izvedenicama u kojima je učestalost cele reči veća od učestalosti osnove, 'nelegalna' fonotaktika takođe može biti neutralisana. Tako se u reči *swiftly* gubi fonema /t/, a u reči *softly* zadržava jer je učestalost izvedenice *swiftly* veća od učestalosti osnove *swift*, dok je u reči *softly* situacija obrnuta. „Prisustvo foneme /t/ može da olakša prepoznavanje reči *softly* jasno obeležavajući morfemsku granicu, ali ne olakšava prepoznavanje reči *swiftly* kojoj se brže pristupa preko cele reči“ (Hay 2003: 124). Hay zaključuje da u rečima koje se raspoznaju kao jedna celina može doći do redukcije osnove. „For this reason, we expect the /t/ to be more likely to be produced in *softly* than *swiftly*“ (Hay 2003: 125).

Učestalost cele reči i njenih delova je drugi činilac koji utiče na način obrade reči. Ukoliko je velika apsolutna učestalost jedne reči, velika je verovatnoća da će se ona raspoznati kao jedna celina. Hay dokazuje eksperimentima u 5. glavi knjige da manjoj relativnoj učestalosti izvedene reči obično odgovara veći stepen semantičke transparentnosti. Kako 'nelegalna' fonotaktika na morfemskom spoju pogoduje rastavljanju izvedenih reči na delove, niža relativna učestalost se nalazi u korelaciji s 'nelegalnom' fonotaktikom. Važi i obrnuto: semantička neprozirnost i niska

produktivnost su u vezi s fonotaktikom koja ne pogoduje rastavljanju izvedenih reči na sastavne delove (Hay 2003: 117).

Hay (2003: 153-184) razmatra još uvek aktuelan problem uređenja leksičkih slojeva. Prema teoriji koju je razvila Siegel (1974), afiksi drugoga reda koji su neutralni u pogledu naglaska i obično produktivniji od afiksa prvoga reda ne mogu prethoditi afiksima prvoga reda. Hay nalazi da je prvobitna verzija teorije o poretku afiksa uvodi suvišna ograničenja, a da je sama linija razgraničenja afiksa povučena na pogrešan način. Ipak smatra da kritike koje u potpunosti odbacuju ideju o određenom poretku afiksacije gube iz vida neka značajna uopštavanja. „Mnoge činjenice o ograničenjima u dodavanju afiksa se mogu predvideti ako se problem shvati kao problem rastavlјivosti (‘parsability’) afiksa“. Na taj način se može objasniti „ne samo niz pravila o dodavanju sufiksa u engleskom jeziku, već i veliki broj sistematskih izuzetaka“ (Hay 2003: 153). Uređenje afiksa u engleskom jeziku se može zasnovati na pravilu o opažanju složenih reči: afiksi koji se u izvedenicama mogu lako odvojiti ne javljaju se unutar afiksa koji se ne mogu lako odvojiti. Ovo pravilo proizilazi iz rastavlјivosti reči koja zavisi od dva činioca – fonotaktike morfemskog spoja i relativne učestalosti izvedene reči i osnove. Ovi činioci uzeti zajedno sačinjavaju „indeks unutrašnje rastavlјivosti ma kojeg morfološki složenog oblika“ (Hay 2003: 154). Ovakav pristup afiksaciji zadržava dva glavna uvida leksičke fonologije: prvi, da su granice afiksa različite jačine i drugi, da se te granice javljaju u određenom poretku.

Jedna posledica ovakvog shvatanja je da jedan isti afiks može u različitim rečima da gradi morfemske granice različite jačine. Tako je u reči *tasteless* morfemska granica jače razdvaja sufiks *-less* nego u reči *listless*, iako je fonotaktika u tim rečima ista, jer je u reči *tasteless* relativna učestalost osnove veća nego u reči *listless*. Moguće je takođe da je prosečna jačina morfemske granice jednog afiksa veća od prosečne jačine morfemske granice drugog afiksa, ali da se neka reč sa drugim afiksom ipak može lakše rastaviti nego neka reč sa prvim afiksom, tj. da uprkos ustanovljenom poretku može doći do preklapanja distribucije. Ukupna odvojivost jednog afiksa je kumulativna posledica njegove odvojivosti u svim rečima

u kojima učestvuje. Tako se sufiksi koji počinju suglasnicima lakše razdvajaju u izvedenicama jer grade veći broj 'nelegalnih' fonotaktičkih kombinacija nego sufiksi koji počinju samoglasnicima. Nelegalne fonotaktičke kombinacije su one koje ne postoje u monomorfnim rečima.

Hay nastoji da pokaže da ove pretpostavke omogućavaju objašnjenje činjenica koje se vezuju za teoriju o uređenju leksičkih slojeva. U engleskom jeziku se sufiksi mogu podeliti na sledeći način u leksičke slojeve:

- (9a) 1. sloj: -al, -an, -ary, -ate, -ese, -ette, -ian, -ic, -ify, -ity, -or, -ory, -ous, -th
- (b) 2. sloj: -age, -dom, -en, -er, -ful, -hood, -ish, -less, -let, -like, -ling, -ly, -most, -ness, -ship, -some.

(Hay 2003: 159)

Uočljivo je da sufiksi prvoga sloja skoro svi počinju samoglasnicima, a da u drugom sloju velika većina sufiksa počinje suglasnicima. U engleskom jeziku je mnogo veća verovatnoća da sufiksi koji počinju suglasnikom grade „nelegalnu“ fonotaktiku na morfemskom spoju nego sufiksi koji počinju samoglasnikom. Uticaj fonotaktike Hay pokazuje i na sledećem konkretnom primeru. Hipotetična reč **helpfulness* prema Plagu (Plag 1996: 794) nije moguća jer je blokira postojeća reč *altruism*. Hay ne negira mogući uticaj blokade, ali ukazuje da je navedeni oblik nepogodan i zbog nepovoljne fonotaktike. Fonotaktika prvog morfemskog spoja vodi do razlaganja *help#fulness*, a značenje takve kombinacija morfema se ne može lako protumačiti.

Drugi činilac koji utiče na rastavljanje složenih reči je učestalost. Obično se smatra da se afiksi 2. sloja lakše izdvajaju nego afiksi 1. sloja, a to znači da afiksi 1. sloja u većoj meri učestvuju u složenim oblicima koji imaju veću učestalost od osnova koje sadrže. Hay ovu ocenu potkrepljuje i konkretnim procentima. Oblici koji sadrže afikse 1. sloja učestvuju prosečno u 17% oblika koji imaju veću učestalost od osnova koje sadrže, dok za oblike koji sadrže afikse 2. sloja taj prosek iznosi 5%. Četiri afiksa 2. sloja (*-dom*, *-hood*, *-let* i *-ship*) ne učestvuju ni u jednom obliku koji je učestaliji od svoje osnove. Dakle, i fonotaktika i relativna učestalost pokazuju da se afiksi 2. sloja lakše rastavljaju od afiksa 1. sloja. Iznenaduje donekle visok procenat

oblika (83%) u kojima je veća učestalost osnove od učestalosti cele reči, a u kojima učestvuju afiksi 1. sloja. Hay nije posvetila nikakvu pažnju ovoj činjenici, a moguće objašnjenje je verovatno zapažanje da razlika između slojeva nema kategorijalni značaj već samo ukazuje na veći ili manji stepen razloživosti. S druge strane, kako pokazuju i primeri koje je navela Hay, razlika između pojedinih afiksa može da bude i prilično velika.

Iz ove analize proizilazi i često pominjana veća produktivnost afiksa 2. sloja. Ovo svojstvo afiksa 2. sloja proizilazi iz činjenice da oni u većoj meru učestvuju u oblicima koji imaju manju učestalost od svojih osnova i da njihova fonotaktika olakšava rastavljanje složenih oblika u kojima oni učestvuju. Računanje mere produktivnosti prema Baayenu (1992) to potvrđuje jer pokazuje da je za afikse 1. sloja $R=0.002$, a za afikse 2. sloja $R=0.030$.

Hay posebno analizira primere u kojima se pridevski sufiks *-al*, koji prema (10a) pripada prvom sloju, dodaje na osnove koje završavaju sufiksom *-ment* za koji se tvrdi da se javlja u oba leksička sloja. Analiza pokazuje da se sufiks *-al* može dodavati na reči koje sadrže druge sufikse, ali da se prevashodno dodaje na one reči čija je unutrašnja morfemska granica oslabljena ili uopšte ne postoji. Hay dalje pokazuje da nije tačno da se sufiks *-ment* javlja u oba leksička sloja, već da se samo javlja u rečima koje su u različitom stepenu podložne razlaganju na sastavne delove. Relativna učestalost i fonotaktika utiču na to da se neke reči lakše rastavljaju na sastavne morfeme, a sufiks *-al* različito reaguje na tu razliku u predstavljanju reči birajući prevashodno reči koje izgledaju manje složene. U posebnom eksperimentu Hay ispituje mogućnost *-al* afiksacije na reči koje se završavaju na *-ment*, a razlikuju se poglavito u učestalosti osnove. Subjekti su dali značajnu prednost afiksaciji sufiksa *-al* na reči koji imaju veću učestalost nego njihove osnove, tj. na reči koje se u većoj meri opažaju kao jedna celina. U drugom eksperimentu Hay ispituje uticaj fonotaktike morfemskog spoja na dodavanje sufiksa *-al* rečima koje završavaju sufiksom *-ment*. U 67% odgovora ispitanici su dali prednost osnovama koje sadrže fonotaktiku samoglasnik – suglasnik na morfemskom spoju, tj. u većini su birali osnove s pravilnom fonotaktikom. Oba ova eksperimenta pokazuju da i relativna učestalost i

fonotaktika na morfemskom spoju utiču na mogućnost afiksni kombinacija. Sufiks *-al*, koji pripada 1. sloju, u većini slučajeva se dodaje na osnove u kojima je u manjoj meri izražena podela na sastavne elemente.

Hay razmatra i primere *patentability*, *standardization* i *legalistic* koji se u literaturi navode kao izuzeci u odnosu na poredak slojeva jer u tim primerima sufiksi 2. sloja prethode sufiksima 1. sloja. U ovim primerima fonotaktika ne ukazuje na rastavlјivost složenih oblika jer sufiksi *-able*, *-ize*, *-ist* počinju samoglasnicima. Hay ipak primećuje da se navedeni primeri ne uklapaju u potpunosti u teoriju koju ona razvija u svojoj knjizi jer sufiksi *-ity*, *-ation* i *-ic* iako manje produktivni i učestali slede za sufiksima veće produktivnosti i učestalosti. Hay ovo zapažanje ne potkrepljuje numeričkim podacima koji bi pokazali značajnu razliku u učestalosti, jer je moguće da pojedini sufiksi 1. sloja poseduju značajan stepen produktivnosti.¹⁰ Hay priznaje da ne može u potpunosti da objasni navedene izuzetke. Iako Hay ocenjuje da objašnjenje zasnovano na rastavlјivosti znatno unapređuje naše razumevanje poretka afiksacije, ona ne isključuje mogućnost da su u igri i neki drugi činioci.

Rakić (2007c) zapaža da Hay nije primetila jednu značajnu posebnost navedenih primere. Ona nije uočila, kao uostalom ni mnogi drugi lingvisti, da u primerima *patentability* i *standardization* alternacija sufiksa *-able* /əbəl/ u *-ible* /əbɪl/ i sufiksa *-ize* /aɪz/ u alternativno /əz/¹¹ remeti jasno razdvajanje sufiksa. Usled tih alternacija segmenti *-ability* i *-ization* se ne mogu jasno razdvojiti na posebne morfeme; reči *patentability* i *standardization* se zato prirodno rastavlјaju na *patent#ability* i *standard#ization*. Potvrdu za ovakvo rastavlјanje nalazimo u nekim novijim rečnicima u kojima se segmenti *-ability* i *-ization* shvataju kao posebni sufiksi, a ne kao kombinacija sufiksa (v. LPD, PED, LDCE). Ostaje, naravno, primer

¹⁰ Ovakvi podaci bi bili korisni jer je glavni kriterijum za dodeljivanje sufiksa 1. ili 2. sloju svojstvo sufiksa da izazivaju promenu naglaska i druge alternacije, a ne produktivnost. Iako su sufiksi 1. sloja ukupno posmatrano manje produktivni, neki od njih, a posebno sufiksi *-ity* i *-ation* su zastupljeni u priličnom broju primera.

¹¹ U sufiksu *-ization* se može izgovarati na dva načina /aɪ'zeɪʃn/ i /ə'zeɪʃn/ (v. LPD, EPD).

legalistic, ali je i taj primer donekle problematičan jer status sufiksa *-ist* nije jasno određen.¹² Hay na kraju osme glave kratko diskutuje i o problemu paradoksa zagrađivanja tipa [*ungrammatical*]*ity* u kojima prefiksi 2. sloja prethode sufiksima 1. sloja. Ona primećuje da smer morfološke obrade koji ide s leva na desno verovatno pospešuje mogućnost ovakvih afiksnih kombinacija.

Teorija koju razvija Hay na nov način prilazi problemu razlaganja reči, produktivnosti i mogućnosti kombinovanja različitih afiksa. Njeno istraživanje daje nov smisao teoriji o uređenju leksičkih slojeva, ali istovremeno ukazuje i na ograničenja te teorije. Pripadnost jednog afiksa 1. ili 2. leksičkom sloju se drugačije definiše jer se dovodi u vezu s njegovim fonološkim sastavom, učestalošću i morfološkom razloživošću reči u kojima taj afiks učestvuje. Kako su i učestalost i morfološka razloživost svojstva koja mogu biti ostvarena u različitom stepenu u različitim rečima, pripadnost afiksa 1. ili 2. leksičkom sloju ne može biti kategorijalna veličina. Problem afiksa za koje se tvrdilo da pripadaju i jednom i drugom sloju dobija tako jedno jednostavno obrazloženje: jedan afiks može da učestvuje u rečima koje su u različitom stepenu razložive zavisno od učestalosti sastavnih delova i konkretne fonotaktike na morfemskom spoju. Analiza reči sa sufiksom *-ment* u osmoj glavi jasno ukazuje na ovu mogućnost.

1.8. Plag (2002) o fonotaktici, rastavlјivosti i učestalosti

U kritičkom osvrtu na njenu disertaciju, Plag (2002) je umesno primetio da Hay nije uzela u obzir morfofonološke alternacije koje su karakteristične za mnoge sufikse, a posebno za sufikse koji počinju samoglasnicima (Plag 2002). Sufiksi koji počinju samoglasnicima grade pravilnu fonotaktiku na morfemskom spoju, ali mogu izazivati karakteristične alternacije koje olakšavaju rastavlјanje reči na sastavne morfeme. Plag uočava da zbog ove okolnosti reči koje sadrže sufikse koji počinju samoglasnicima ne zaostaju bitno u pogledu rastavlјivosti za rečima koje sadrže

¹² Spencer (1991: 79) u svome spisku ne pominje taj sufiks, izostavlja ga i Hay gore u (10), a Fabb (1988) ga svrstava u sufikse 2. sloja.

sufikse koji počinju suglasnicima.¹³ Primitimo da je zanemarivanje morfofonoloških alternacija svakako uprostilo različita izračunavanja, ali je zato izostalo bilo kakvo objašnjenje za alternaciju naglaska, a to je upravo definiciona odredba za 1. leksički sloj u engleskom jeziku.

Plag (2002) ukazuje da uređenje leksičkih slojeva ne može u potpunosti svesti na učestalost i karakter fonotakatike morfemskog spoja. On uočava da postoje i čisto gramatička ograničenja koja se ne mogu na taj način objasniti. On posebno navodi sufiksne kombinacije koje ukazuju na to da osnova može da određuje izbor sufiksa. Tako sve reči koje se završavaju pridevskim sufiksom *-al* dozvoljavaju u daljem izvođenju jedino glagolski sufiks *-ize*, koji sa svoje strane dopušta jedino imenički sufiks *-ation*. Slično važi i za parove sufiksa *-able-ity* i *-al-ist*. Posebno, u slučaju sufiksne kombinacije *-able-ity*, prema pravilu leksičkog uređenja očekivalo bi se da *-able* sledi *-ity*, jer je *-able* neutralan sufiks 2. reda, dok je *-ity* sufiks 1. reda. Slične protivurečnosti Plag nalazi i u ostalim sufiksni kombinacijama pokazujući da izbor sufiksa određuje osnova, a ne stepen njene razloživosti na sastavne delove.

Plag (2002) dalje pokazuje da nije tačna uopštena tvrdnja da su sufiksi koji počinju konsonantom i ne izazivaju promenu naglaska produktivniji od sufiksa koji počinju vokalom. Ispitivanje 12 engleskih sufiksa koji su bar donekle produktivni pokazuje da stepen produktivnosti različitih sufiksa varira u velikoj meri, tj. ne ostvaruje se predviđanje da su sufiksi koji počinju konsonantima po pravilu produktivniji od onih koji počinju vokalima. Ova razlika proizilazi iz činjenice da sufiksi koji počinju vokalima mogu izazivati određene morfofonološke alternacije koje mogu u određenim okolnostima povećati njihovu prepoznatljivost, a time i produktivnost. Plag zapaža da predvidljive alternacije kao što je pomeranje naglaska i pravilni alomorfi mogu biti značajni pokazatelji pripadnosti reči određenoj morfološkoj kategoriji. Morfološka kategorija može biti označena jedinstvenim morfofonološkim alternacijama koje povlače određeni sufiksi. Ove okolnosti mogu da

¹³ Ova okolnost ujedno objašnjava činjenicu da afiksi 1. sloja u visokom procentu (83%) učestvuju u oblicima čije je učestalost manja od učestalosti osnove.

budu razlog zašto ne postoji uvek jasna razlika u rastavljujivosti između sufiksa koji počinju konsonantima i onih koji počinju vokalima.

Plag takođe ukazuje da model koji predlaže Hay ne može da objasni monosufiksno ograničenje, a ni efekat koji proizvodi veličina morfološke familije. Monosufiksno ograničenje tvrdi da se domaći engeski sufiksi mogu primeniti na sufiksne izvedenice od latinskih osnova, ali ne i na sufiksne izvedenice od domaćih (germanskih) osnova (Aronoff/Fuhrhop 2001). Primena na izvedenice od latinskih osnova se može objasniti pretpostavkom da su takve izvedenice većinom manje transparentne, ali predloženi model nema nikakvo objašnjenje zašto se domaći sufiksi ne mogu primeniti na izvedenice od domaćih osnova, tj. zašto se mogu primeniti samo jednom (=monosufiksno ograničenje).

Uticao veličine morfološke familije na prepoznavanje i predstavljanje reči je utvrđen u nekoliko studija (npr. Schreuder/Baayen 1997, Baayen et al. 1997). To znači da „relativna učestalost osnove i izvedenice nisu jedini činioci u igri“. Ocena morfološke rastavljujivosti koja se bazira na učestalosti mora da uzme u obzir ne samo učestalost same osnove i izvedenice nego i efekat veličine morfoloških familija u kojima one učestvuju. To pokazuje da je ocena rastavljujivosti složenih reči komplikovanija nego što se to pretpostavlja u teoriji koju razvija Hay.

Razmatrajući model koji je predložila Hay, Plag konstatuje da svaka morfološka kategorija ima određene fonološke, morfološke i semantičke karakteristike tako da nijedno objašnjenje ne može biti verodostojno ako zanemari inherentna i često idiosinkretička svojstva morfoloških kategorija. Rastavljanje morfema zasnovano na stepenu složenosti može da čini pravilna predviđanja u smislu određivanja opštih tendencija u rastavljanju, ali pojedini afiksi i pojedine reči mogu da se ponašaju različito zbog različitih drugih uticaja. Tako fonotaktička razlika između sufiksa koji počinju konsonantima i sufiksa koji počinju vokalima može u principu da utiče na proces obrade, ali je moguće da gramatička ograničenja u posebnim slučajevima prevladaju taj uticaj. Plag ističe da mogu postojati posebna sufiksna ograničenja koja mogu da isključe znatan broj kombinacija koje bi samo na osnovu principa razloživosti inače bile moguće.

Plag ocenjuje da je rastavljanje morfema na osnovu stepena složenosti morfemskog spoja i učestalosti empirijski bolje utemeljeno od uređenja leksičkih slojeva u predviđanju mogućih i nemogućih kombinacija, ali da posebna ograničenja sufiksni kombinacija svakako moraju biti ustanovljena. „In fact, parsing restrictions and suffix particular restrictions can be conceived of as working hand in hand: parsability determines a broad range of possible combinations, which are then further constrained by suffix-particular restrictions.“ (Plag 2002: 28).¹⁴ Plag zaključuje da je zadatak morfologa da istraže i strukturnu i psiholingvističku stranu stvari da bi se steklo bolje razumevanje organizacije i interakcije morfoloških jedinica.

¹⁴ Ovaj stav je gotovo u potpunosti kasnije potvrđen u zajedničkom radu koji su napisali Hay i Plag (2004).

2. O PROZODIJSKIM DOMENIMA I MORFOLOŠKOJ STRUKTURI REČI

2.1. Prozodijski domeni i morfološka hijerarhija

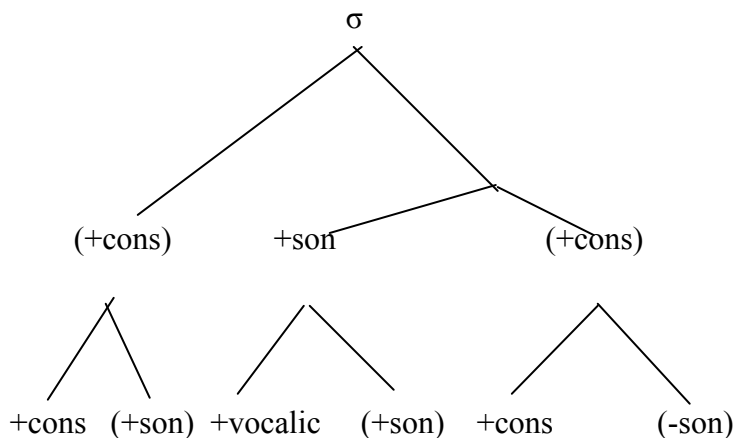
Razvoj prozodijske i metričke fonologije je doneo nova saznanja koja su uticala na promenu shvatanja o odnosu morfologije i fonologije. Osnovne pojmove prozodijske fonologije definisali su svojim radovima Lieberman i Prince (1977), Selkirk (1978, 1980a, b), Hayes (1981), Nespor i Vogel (1982), Booij (1983), a kao preteče toga razvoja se mogu označiti Pike (1962, 1972) i Lehiste (1970). Tako je već Pike uočio da treba razlikovati fonološku i gramatičko-leksičku hijerarhiju.¹⁵ U generativnoj fonologiji koju su razvili Chomsky i Halle (1968) samo elementi gramatičke hijerarhije se uzimaju u obzir kao domeni fonoloških pravila, a nadsegmentna svojstva se shvataju kao svojstva fonema. Selkirk (1980a) nastoji pokazati da se svojstvo [+stress] koje su Chomsky i Halle u SPE koristili za označavanje naglašenih vokala može eliminisati iz fonologije uvođenjem nadsegmentne prozodijske strukture. Selkirk predlaže teoriju u kojoj prozodijska reprezentacija ima hijerarhijsku organizaciju motivisanu nalazima Liebermana i Princa (1977) o relativnoj prirodi naglaska u engleskom jeziku. Lieberman i Prince definišu stopu kao par slogova u kojem je prvi slog naglašen, a drugi nenaglašen (1977: 265), ali u njihovoj teoriji pojmovi sloga i stope nemaju nikakvu posebnu ulogu u analizi naglaska. Selkirk (1980a) naglašava da u teoriji koju razvija „slog, naglašena stopa i prozodijska reč nisu izvedeni pojmovi, već osnovne konstitutivne jedinice prozodijske strukture pomoću kojih se izražavaju naglasna pravila.” (Selkirk 1980a: 568). Ona navodi da se za svaku prozodijsku jedinicu moraju navesti uslovi formiranja i sintaksički domen u kojem se ovi uslovi ostvaruju. Elementi prozodijske strukture se grupišu u binarne metričke strukture čiji se elementi označuju sa *j* (jak) i *s*

¹⁵ Tako Pike piše: ”U našem segmentnom materijalu nalaze se fonološke jedinice... Pored toga, mi imamo leksičku hijerarhiju u čijoj osnovi se nalazi morfema. Morfemski niz obuhvata reči na višoj razini iste hijerarhije, sa daljim razinama fraza, klauza i rečenica. Preplitanje fonologije sa leksičkom i gramatičkom hijerarhijom je vrlo značajno za celokupnu strukturu jezika.“ (Pike 1972: 409).

(slab) izražavajući tako činjenicu da je osnovno svojstvo naglaska alternacija naglašanih i nenaglašanih slogova.

Selkirk definiše slog u engleskom jeziku preko sheme u obliku binarnog drveta koje određuje raspodelu vokala i konsonanata u slogu. Shema sloga u engleskom jeziku u opštem slučaju ima sledeći oblik:

(1) Shema engleskog sloga:

Stopa je centralna prozodijska kategorija koja posreduje između sloga i prozodijske reči (Selkirk 1980a: 570). Naglašene stope mogu biti jednosložne i dvosložne

Slogovi dvosložne stope javljaju se u paru *j/s*, gde *j* označava 'jak', a *s* 'slab'. Selkirk uvodi i dodatni tip superstope Σ' koji se sastoji iz stope Σ i jednog sloga.

(3)

Slabi slogovi u stopama Σ i Σ' su nenaglašeni.

Prozodijsku reč Selkirk (1980a: 570) definiše kao jedinicu koja se sastoji od jedne ili više stopa. Slog, stopa i prozodijska reči imaju isti domen u engleskom jeziku - prostu osnovu (eng. 'stem'). Prosta osnova u engleskom jeziku je manja od sintaksičke reči. Prosta osnova ne uključuje tzv. neutralne afikse. To znači da su neutralni afiksi izvan domena silabifikacije, formiranja naglašene stope i prozodijske tvorbe reči, tj. oni su neutralni u odnosu na naglasak. Tako se *rhythm* 'ritam' deli na slogove sa /rɪ.ðm/, a *rhythmy* 'ritmički' sa /rɪ.ðm.ɪ/ jer je -y neutralan sufix 2. reda. Slično tome, *reader* 'čitalac' se deli na slogove sa /ri:d.ə/, a *reading* 'čitanje' sa /ri:d.ɪŋ/ jer su -er i -ing sufixi 2. reda. Nasuprot tome, sufixi 1. reda čine sa osnovom jednu prozodijsku reč koja je domen silabifikacije. Npr. *rhythmic* se deli na slogove /rɪð.mɪk/, (Selkirk 1978).

Slogovi se u opštem slučaju mogu rastaviti na dve jedinice: onset i rimu. Ove jedinice su domeni različitih fonotaktičkih ograničenja kao što je npr. ono da onset u engleskom jeziku ne može sadržati početni segment /sr/. Chen (1970) je izneo interesantan dokaz u prilog postojanja rime kao posebne jedinice. On tvrdi da je duženje vokala ispred zvučnih ploziva približno konstantno i da je ono upravo obrnuto proporcionalno dužini konsonanta. To znači da je u rimi duženje jednog segmenta proporcionalno kraćenju drugog susednog segmenta.

U svojim člancima Selkirk (1978, 1980a) dokazuje da su jedinice fonološkog opisa motivisane distribucionim razlozima – to su upravo one jedinice koje učestvuju u fonološkim procesima. „This convergence can be demonstrated for all levels of prozodic categories: the syllable (σ), the stress foot (Σ), the prozodic word (ω), the phonological phrase (ϕ), the intonational phrase (I), and the utterance (U)“ (Selkirk 1980a: 576). Selkirk prepostavlja hijerarhijsko uređenje prozodijskih jedinica prema kojem slog (σ) je na dnu, a iskaz (U) na vrhu hijerarhije.

Selkirk (1980a: 576-580) navodi primere fonoloških pravila u čijoj formulaciji bitnu ulogu igraju upravo prozodijske jedinice. Slog igra važnu ulogu ne samo u određivanju naglasaka reči nego i u segmentnoj fonologiji koja zavisi od slogovne strukture. Klasičan primer je pravilo aspiracije bezvučnih ploziva u engleskom jeziku.

Opšte pravilo glasi da su aspirirani samo bezvučni plozivi na početku sloga. Drugo dobro poznato pravilo je obezvučavanje suglasnika na kraju sloga u nemačkom jeziku, a slično tome, poznato je i pravilo u francuskom jeziku o nazalizaciji vokala ispred nazala u istom slogu. Manje je poznato, ali je jednako impresivno pravilo govornog arapskog jezika u Egiptu o faringalizaciji svih fonema u slogu ako samo jedan ima to svojstvo. U engleskom jeziku slog je jedinica koja ima „idealnu“ vremensku realizaciju (koja može da variira u zavisnosti od konteksta), a nalazi se u negativnoj korelaciji sa izvođenjem segmenta koji sadže slog (Lehiste 1971). Sva ta pravila se jednostavno i direktno izražavaju pomoću pojma sloga.

Stopa je u engleskom jeziku domen resilabifikacije koja pomera konsonant iz onseta nenaglašenoga sloga u kodu naglašenog sloga u rečima tipa *total* (/tɒl.təl/ → //tɒt.əl/). To pravilo objašnjava izostanak aspiracije bezvučnih ploziva u središnjem položaju nekih reči i pojavu koja se u fonetskoj literaturi naziva *flapping*, koja se kod suglasnika /t/ i /d/ pripisuje njihovom (izvedenom) položaju na kraju sloga. Selkirk (1978a) dokazuje da je u francuskom jeziku stopa jednosložna ili dvosložna. U ovom drugom slučaju, druga stopa sadži šva. Del (1973) je pokazao da se u francuskom jeziku šva gubi samo ako se nalazi u drugom slogu stope. U francuskom jeziku stopa je domen alternacije vokala /e/ → [ɛ], npr. *sélébrer* [selebre] ~ *célèbre* [selebr(ə)] i /ə/ → [ɛ], npr. *sevrer* [səvre] ~ *sèvre* [sevr(ə)]. U fonetskom pogledu, stopa nosi neki naglasak (istaknutost) bilo da je jednosložna ili dvosložna. U engleskom jeziku to znači da su jednosložne reči naglašene i ne mogu biti izložene gubljenju vokala. Pojam stope razjašnjava i razliku između jezika u kojima ritam određuju naglasci ('stress-timed languages') i onih u kojima ritam određuju slogovi ('syllable-timed languages'). Selkirk pretpostavlja da u jezicima kao što je francuski, u kojima ritam određuju slogovi, stope su mahom jednosložne i svaka stopa donekle naglašena. U jezicima u kojima naglasci određuju ritam, kao u engleskom, javlja se sistematska razlika u naglašenosti zbog razlike dvosložnih i jednosložnih stopa. Tako pojam stope može da definiše razliku između jezika u kojima su svi slogovi donekle naglašeni

domenu fonološke fraze (npr. *trois beaux - enfants*), dok je u formalnom stilu govora to pravilo delimično morfologizirano (Morin i Kaye 1982). Primer *Jean a (des livres) φ (assez nouveaux) φ* pokazuje da se pravilo vezivanja u francuskom jeziku ne primenjuje između fraza (Nespor i Vogel 1986: 179). U bengalskom jeziku sonorant koji prethodi nepčanom suglasniku se asimiluje i koronalni suglasnik se udvostručava jer u bengalskom jeziku nisu dozvoljene kode. Uslov za ovu asimilaciju je da niz [rC] pripada jednoj fonološkoj frazi (Hayes i Lahiri 1991). Nestor i Vogel (1986) navode primer japanskog jezika u kojem je fonološka fraza domen u kojem se određuje distribucija tona, a takođe i domen za nekoliko segmentnih fonoloških pravila.

Selkirk (1980a) zaključuje da uvođenje pojmova sloga, stope, prozodijske reči i fonološke fraze omogućava novo zasnivanje odnosa segmentne i nadsegmentne fonologije. Ispravna definicija domena segmentnih pravila se mora formulisati pomoću termina prozodijske strukture. Preslikavanje sintaksičke strukture u prozodijsku (fonološku) strukturu je jednostavno, a kada se to preslikavanje jednom definiše, prozodijska hijerarhija određuje domen primene fonoloških pravila. Ona negira da postoji ikakva potreba da se u formulaciji fonoloških pravila koriste sintaksičke ili bilo koje druge kategorije sem prozodijskih.

Selkirk ipak nije u potpunosti mogla izbeći morfološke kategorije jer se npr. u transformaciji imenice *relày* 'relej' u glagol *reláy* 'prenositi poruke' mora navesti kategorija reči. To bi se jedino moglo postići pretpostavkom da je naglasak obe reči određen još u bazičnoj strukturi, ali je Selkirk upravo želela da definiše posebno pravilo poništavanja stope (eng. 'defooting'). Selkirk kratko diskutuje i primenu nekih afiksa prve klase određujući njihov bazični naglasak. Ona je, dakle, ipak primorana da razlikuje afikse prve i druge klase u bazičnom predstavljanju.

2.2. Booij (1983, 1985a) o prozodijskim jedinicama

Booij (1983, 1985a) na sličan način definiše jedinice prozodijske strukture i navodi primere njihove primene. On posebno nastoji da tačnije odredi odnos morfoloških i prozodijskih kategorija. Tako on primećuje da u velikom broju slučajeva postoji 1 – 1 odnos između gramatičke i prozodijske reči, ali to nije uvek

slučaj. U nekim slučajevima jednoj gramatičkoj reči može odgovarati više prozodijskih reči, i obrnuto, jednoj prozodijskoj reči može odgovarati više gramatičkih reči.

Booij (1983) navodi da se u nekim jezicima mogu razlikovati dva tipa afiksa: kohezioni i nekohezioni. Kohezioni afiksi se sjedinjuju s osnovom u jednu prozodijsku reč, a nekohezioni grade nezavisne prozodijske reči. Posebno jasan primer razlikovanja kohezionih i nekohezionih afiksa nalazi se u australijskom jeziku jidinj (eng. 'Yidin^y') koji je analizirao Dixon (1977). Dixon (1977) takođe razlikuje kohezione i nekohezione afikse u jeziku jidinj. Kohezioni afiksi su jednosložni, a nekohezioni dvosložni u tom jeziku. Pored toga, u jidinjju važi pravilo duženja vokala u penultimi ako je broj slogova u reči neparan. Dixon navodi primer sledeće glagolske izvedenice u bazičnom obliku:

(5) /gumari + daga + nu/ 'pocrveneo'

U (5) nema duženja vokala u penultimi jer je broj slogova paran. Sufiks *daga*, koji znači početak radnje, jeste dvosložan, nekohezioni sufiks i čini nezavisnu prozodijsku reč. Sufiks *nu* je jednosložan, kohezioni sufiks. (6) se sastoji iz dve prozodijske reči (gumari)_ω (daganu)_ω, a zbog duženja penultime nastaje sledeći fonetski oblik:

(6) [gumá:ri dagá:nu].

U svakoj od reči u (6) naglasak je posebno određen, a pravilo duženja se primenjuje jer svaka prozodijska reč ima neparan broj slogova. U okviru jedne reči naglašeni i nenaglašeni slogovi se alternativno smenjuju, a u izvedenom fonetskom obliku (6) dva nenaglašena sloga se nalaze između dva naglašena jer su to posebne prozodijske reči.

U holandskom jeziku takođe jednoj gramatičkoj reči mogu odgovarati dve prozodijske reči, a latinski i francuski pružaju primere za obrnuti odnos – jednoj prozodijskoj reči odgovaraju dve ili više gramatičkih reči. Kategoriju klitika upravo

čine gramatičke reči koje fonološki zavise od susedne reči. Neke gramatičke reči (članovi, zamenice, predlozi) često pokazuju takvo ponašanje.¹⁶

Booij (1985a) ističe da su neka važna zapažanja tradicionalne fonologije u prozodijskoj fonologiji našla svoj formalni izraz:

- (7a) Više fonološke jedinice kao što su slogovi, stope, prozodijske reči su neophodne za adekvatan opis fonologije jednog jezika.
- (b) Naglasak je sintagmatsko, relacijsko svojstvo i treba da bude predstavljen pridruživanjem relacija slab - jak prozodijskim jedinicama na različitom nivou.

Slog služi za izražavanje fonotaktičkih ograničenja, a takođe i kao nosilac naglaska i domen primene fonoloških pravila (Hooper 1976, Kahn 1976). Najznačajnija motivacija za stopu kao prozodijsku jedinicu je alternacija naglašanih i nenaglašanih slogova u reči - model ritma koji nalazimo u mnogim jezicima (Trubetzkoy 1939: 253, Hayes 1981, Booij 1983), a prozodijska reč je domen fonotaktičkih ograničenja i domen primene fonoloških pravila. Jedan primer fonotaktičkih ograničenja je uslov da engleske reči ne mogu da počnu sa /z/, a da slogovi mogu (npr. *pleasure*). Booij konstatuje da postoji paralelizam prozodijskih i gramatičko - morfoloških jedinica:

(8)	<u>prozodijska hijerarhija</u>	<u>gramatička hijerarhija</u>
	segment	segment
	slog (σ)	morfema
	stopa (F)	
	prozodijska reč (ω)	morfo-sintaksička reč
	prozodijska fraza (φ)	fraza

Zadatak gramatike je da odredi kako se te dve hijerarhije odnose jedna prema drugoj.

Slog i stopa su autonomne prozodijske jedinice koje ne zavise od gramatičke

¹⁶ Booij beleži još jedan oblik odstupanja od korespondencije 1 – 1 između gramatičkih i fonoloških reči. U francuskom jeziku se granice između gramatičkih reči sistematski brišu u okviru fraze jer se silabifikacija primenjuje preko granice gramatičkih reči. Tako fraza *ver cinq heure* 'oko pet sati' se deli na slogove $(v\epsilon r)_{\sigma}(s\bar{\epsilon})_{\sigma}(k\bar{o}\epsilon r)_{\sigma}$.

hijerarhije.¹⁷ U jezicima kao što su engleski i holandski svaka sintaksička reč je obično istovremeno i prozodijska reč. Mogu se, međutim, zabeležiti sledeća odstupanja od korespondencije 1 -1 između sintaksičkih i prozodijskih reči:

- (9a) U složenicama svaka komponenta odgovara jednoj nezavisnoj prozodijskoj reči;
- (b) Neki afiksi, koji se mogu nazvati nekohezionim, čine posebne, nezavisne prozodijske reči.

Pored holandskih, Booij navodi i sledeće engleske primere:

- (10) [black_Aboard_N]_N - (black)_ω (board)_ω
 [absurd_Aity]_N - (absurdity)_ω
 [king_Ndom]_N - (king)_ω(dom)_ω

Prvi primer predstavlja složenicu, a preostala dva su redom izvedenice sa kohezionim i nekohezionim sufiksom. Kohezioni afiksi se sjedinjuju sa osnovama, a nekohezioni čine posebne prozodijske reči. Nema resilabifikacije preko granica koje označavaju posebne prozodijske reči. Posebno je upečatljiv primer izvedenica sa -*achtig* u holandskom jeziku za koje ne važi princip maksimalnog onseta:

- (11) *roodachtig* 'crvenkast' - (rood)_w(achtig)_w

Segment *d* ne čini slog s narednim *a* jer je sufiks -*achtig* posebna prozodijska reč, tj. izvedenica *roodachtig* se sastoji iz dve prozodijske reči (rood)_w(achtig)_w. Ploziv /d/ na kraju sloga se obezvučava, što potvrđuje da se /d/ našlo na kraju sloga. Booij primećuje da je znak + koji su primenjivali Chomsky i Halle u SPE za označavanje afiksa prve klase suvišan u odnosu na fonološka pravila jer se ona prosto ne obaziru na taj znak. Booij takođe zapaža da su Chomsky i Halle znak # neselektivno koristili

¹⁷ Tvrdnja da su slogovi nezavisni od gramatičke hijerarhije je u suprotnosti sa oni što Booij kasnije kaže o nekohezionim sufiksima. Ti sufiksi mogu da blokiraju resilibifikaciju. Tako u holandskom jeziku izvedeni pridev [[rood]_Aachtig]_A se deli na slogove (rood)(ach)(tig) jer je -*achtig* nekohezioni sufiks.

ispred svih neutralnih sufiksa tako da *walks* dobija strukturu [#[#walk#]vs#]_v. To predstavljanje se ne može prevesti u ekvivalentno prozodijsko predstavljanje jer segmenti *walk* i *-s* čine jedan slog, tj. ne mogu se predstaviti kao dve posebne prozodijske reči. Neutralnost engleskih flektivnih sufiksa u odnosu na pravilo naglasaka se mora objasniti na drugi način, npr. uređenjem pravila fleksije posle pravila akcenta (v. (4) gore).

Kiparsky (1979) navodi primere koji pokazuju da složenice u engleskom jeziku takođe čine posebne fonološke reči. U sledećim engleskim složenicama ne primenjuje se pravilo maksimalnog onseta:

- (12a) *beef eater* 'stražar engleske kraljevske garde' - (beef)_w(eater)_w / *(bee)_w(feater)
 (b) *bee feeder* 'hranilac pčela' - (bee)_w(feeder)_w

U (12a) komponente su posebne reči - koda prve komponente /f/ ne dolazi u onset druge komponente iako je /f/ mogući onset kako se vidi iz primera *feeder*. (12a) i (12b) se jasno razlikuju jer je prvo /i/ fonetski kraće u *beef* nego u *bee*.

Booij (1985a) ukazuje da je i morfema domen na kome se takođe izražavaju fonotaktička ograničenja. Tako u holandskom jeziku nazalni suglasnik je jednak po mestu izgovora sa narednim suglasnikom, ako se nalaze u istoj morfemi.¹⁸ Pored toga, izvesna fonološka pravila su morfološki uslovljena, tj. primenjuju se samo ako su prisutne određene kategorije segmenata. Tako npr. pravilo umekšavanja velara (k → s/___i) u engleskom jeziku se primenjuje samo ispred sufiksa (*-ity*, *-ism*, *-ify* i *-ize*), ali npr. ne i ispred *-ing* u *picking*. To znači da su pored čisto fonoloških pravila postoje i morfofonološka pravila. Domen fonoloških pravila su slogovi, stope, prozodijske reči i prozodijske fraze. Slogovi i stope su nezavisni prozodijski domeni, a prozodijske reči i fraze zavise od leksičkih i gramatičkih informacija. Booij smatra da je to prirodno jer zbog preslikavanja gramatičke strukture na fonološku, slušalac prima i

¹⁸ Slično pravilo važi i u engleskom jeziku, ali uz ograničenje na unutrašnjost morfema (npr. *finger* /'fɪŋgə/ vs. *sing* /'sɪŋ/, *singing* /'sɪŋ ɪŋ/ i *sings* /'sɪŋz/).

fonetske znake koji nagoveštavaju gramatičku strukturu iskaza (v. Devine/Stephens 1980).

2.3. Booij (1985b) o nesaglasnosti prozodijskih i morfoloških struktura

U članku o redukciji u koordinativnim složenicama u holandskom i nemačkom jeziku Booij (1985b) pokazuje da konstituente složenica u tim jezicima predstavljaju prozodijske reči, a isto važi i za neke afikse. Potvrdu te teze Booij nalazi u pojavama koordinativne redukcije i resilabifikacije. Tako se nekohezioni sufiksi *-shaft* i *-bar* brišu u koordinativnim strukturama u nemačkom jeziku:

- (13) Freundshaft oder Feindschaft - Freund oder Feindschaft
'prijateljstvo ili neprijateljstvo'
erkennbar und begreifbar - erkenn und begreifbar
'prepoznatljiv i razumljiv'

Sem toga, ovi sufiksi čine nezavisan domen silabifikacije, tj. morfološka granica ispred tih sufiksa se uvek poklapa sa slogovnom granicom. Ovde su naročito značajni primeri sa sufiksima koji počinju samoglasnikom jer princip maksimalnog onseta predviđa drugačiju silabifikaciju. Tako u nemačkom jeziku pridev *regenecht* se deli na slogove (re)_σ(gən)_σ(ext)_σ iako bi se na osnovu principa maksimalnog onseta očekivala drugačija podela. U nemačkom jeziku glotalni ploziv se umeće ispred reči koje počinju vokalom. Taj glas se javlja u složenicama ako drugi deo počinje vokalom i ispred sufiksa *-echt*, koji se redukuje u koordinativnim strukturama. Ispred kohezivnih sufiksa *-ig*, *-isch*, *-in* itd., koji ne čine posebne prozodijske reči, glotalni ploziv se ne javlja. Booij dodaje da je fonološki status nekohezivnih sufiksa razumljiv i sa dijahronijske tačke gledišta jer su se ti sufiksi razvili u ranijim epohama od sintaksičkih reči u germanskim jezicima.

Primeri koje navodi Booij pokazuju nesaglasnost morfološke i prozodijske strukture reči. Razlika ovih struktura može nastati, ne samo dodavanjem nekohezivnih afiksa, već i dodavanjem kohezivnih afiksa. Tako reč *gemakzuchtig* 'ležeran' u

holandskom jeziku ima morfološku strukturu [[[gemak][zucht]]ig], a fonološka struktura je (gemak)_ω(zuchtig)_ω. Ovde *zuchtig* nije morfološka jedinica, već fonološka jedinica. U koordinatnoj strukturi *gemakzuchtig en genotzuchtig* 'ležeran i sladostrastan' taj segment se može izostaviti, tj. može se dobiti *gemak en genotzuchtig*. Segment *zuchtig* nije morfološka jedinica, ali je brisanje toga segmenta moguće jer predstavlja prozodijsku jedinicu – prozodijsku reč.¹⁹

Nesaglasnost morfološke i prozodijske strukture se ogleda i u ponašanju vezne foneme u složenicama u holandskom jeziku. Sa morfološke tačke gledišta vezna fonema ne pripada nijednoj konstituentnoj jedinici, ali sa prozodijske tačke gledišta ona pripada prvom delu složenice, što ilustruje sledeći primer:

(14) [prium]e[boom] 'drvo šljive' - (priume)_ω(boom)_ω.

[onderzoek]s[belangstelling] 'istraživački interes' -
(onderzoeks)(belangstelling)

Vezne foneme *e* i *s* pripadaju prvim komponentama u (14). Kada se redukcija primeni na levu stranu konjunkcije, vezni vokal se ne gubi, a gubi se ako se redukcija primeni na desnu stranu konjunkcije:

(15) priumeboom of appelboom - priume of appelboom 'drvo šljive ili jabuke'
onderzoeksdoelstelling of onderzoeksbelangstelling - onderzoeksdoelstelling
of belangstelling 'istraživački cilj ili istraživački interes'

U srpskom i hrvatskom jeziku se takođe javlja problem veznog vokala. Tako Babić (1986: 30) tvrdi da „spojnik nije uopšte formant, nego dodatak osnovi kojom se ona osposobljava za slaganje, dakle alomorfizacija osnove, tj. da se osnova u slaganju javlja u alomorfnom liku“. Klajn (2002:27) prihvata tu tvrdnju uz napomenu da alomorfni lik „nipošto ne može biti različit od svih već postojećih alomorfa

¹⁹ Ovo gledište koriguje Kaisse (2005) dokazujući da nekohezioni sufiksi koji se brišu u koordinaciji nisu nužno prozodijske reči, već mogu biti i stope. Ta ispravka ipak dozvoljava da se nekohezioni sufiksi mogu shvatiti kao posebne prozodijske jedinice.

promenljive reči“. Da bi istakao tešnju vezu spojnog vokala s prvom komponentom Klajn stavlja u eksponent skraćenicu S (spojni vokal) pišući $Io^S + I$ u obrascu za složenice tipa imenica + imenica. Rakić (2005) pokazuje da se vezni vokal u srpskom jeziku može shvatiti kao posebna morfema koja složenice razlikuje od fraza (sintagmi). Činjenica da se vezni vokal slogovno pridružuje prvoj komponenti samo pokazuje da fonološki pripada prvoj komponenti, tj. čini zajedno s njom prozodijsku reč. To naravno ne isključuje mogućnost da cela složenica čini jednu prozodijsku reč - u oba slučaja se pokazuje da se morfološka i prozodijska struktura reči razlikuju i u srpskom jeziku. To ujedno objašnjava zabunu o statusu veznog vokala koja postoji u literaturi na srpskom i hrvatskom jeziku (Klajn 2002: 24).²⁰

Uređenje leksičkih slojeva se koristi za objašnjenje fonološkog ponašanja nekih jezičkih struktura, ali je u nekim slučajevima jednostavnije objašnjenje zasnovano na hijerarhiji prozodijskih jedinica. Tako npr. za italijanski jezik je bilo predloženo da izvođenje pripada 1. sloju leksikona, a slaganje 2. sloju leksikona jer se neka fonološka pravila primenjuju na izvedenice, ali ne i na složenice. Pokazalo se, međutim, da uočena razlika proizilazi iz činjenice da se složenice u italijanskom jeziku sastoje od dve prozodijske reči, a izvedenice od jedne. Razlika u primeni nekih fonoloških pravila proističe iz činjenice da je njihov domen prozodijska reč, dok se složenice u italijanskom jeziku sastoje iz dve prozodijske reči (Vogel 1991).

Slično tome, u baskijskom jeziku pravilo snižavanja samoglasnika iza samoglasnika visokog reda deluje u izvedenicama prvog sloja, fleksiji i nekim kombinacijama osnova i klitika, ali ne i u složenicama i izvedenicama drugog reda. Umesto uvođenja uređenja leksičkih slojeva dovoljno je uočiti da se složenice, a i izvedenice drugog reda sastoje iz dve prozodijske reči, a navedeno pravilo deluje u okviru jedne prozodijske reči. Na postleksičkoj ravni, klitizacija stvara nove okoline za primenu pravila snižavanja samoglasnika jer se klitika uklapa u prethodnu

²⁰Klajn ocenjuje da maglovite i zamršene formulacije problema u hrvatskoj lingvistici nagoveštavaju „da bi dalje rasprave ove vrste teško mogle dovesti do nekog određenog zaključka“, ali dodaje da se ni u srpskoj lingvistici ne može naći rešenje tog problema.

prozodijsku reč. Za objašnjenje ove pojave nije potreban povratni čvor na neki prethodni leksički sloj već samo uočavanje činjenice da je domen pravila snižavanja vokala prozodijska reč. Tako se uprošćava gramatika jer se jedno fonološko pravilo može primenjivati i leksički i postleksički, a komplikacija sa povratnim čvorom je nepotrebna (v. takođe Sproat 1986).

Booij (1994: 22) ipak dopušta da uređenje leksičkih slojeva može imati različitu ulogu u različitim jezicima. U nekim jezicima kao što su npr. italijanski ili baskijski prozodijska hijerarhija u potpunost zamenjuje leksičko uređenje jer se fonološka pravila mogu pridružiti prozodijskim jedinicama. U jezicima sa bogatom morfologijom moguće je da postoji potreba za nekom vrstom leksičke hijerarhije. Takav jedan primer leksičkog uređenja je hijerarhija koju Rice (1993) uvodi za jezik slave. Za jezik igbo Clark (1990) razlikuje tri hijerarhijski uređena sloja koja naziva koren, osnova i reč. Srpski jezik je upravo jezik s razvijenom morfologijom i različitost morfoloških slojeva se mora uzeti u obzir u definiciji nekih fonoloških pravila.

2.4. Odnos morfološke i fonološke strukture i paradoksi zagrađivanja

O paradoksima zagrađivanja postoji obimna literatura. Jedan način rešavanja tih paradoksa se sastoji u razlikovanju morfološke i fonološke strukture. Leksička fonologija i morfologija se zasnivaju na pretpostavci da postoji poklapanje ili bar paralelizam tih struktura. Booij i Rubach (1984) su pokušali da pokažu da i pored sadejstva morfoloških i fonoloških pravila, u nekim slučajevima nema poklapanja fonološkog i morfološkog domena. Oni analiziraju paradokse tipa *ungrammaticality* u kojima postoji razilaženje morfološke i fonološke strukture. Tako npr. izvedenica *ungrammaticality* ima morfološku strukturu [[un[grammatical]]ity], a fonološku [un[[grammatical]ity]]. Paradoks se sastoji u tome što se, prvo, *un-* ne dodaje na imenice, već samo na prideve, a drugo, i značenje pokazuje da je prva struktura korektna jer *ungrammaticality* znači svojstvo biti 'negramatičan' (*ungrammatical*). Reč *ungrammaticality* predstavlja problem jer je *un-* afiks druge klase, a *-ity* afiks

prve klase. *Ungrammaticality* nije jedina reč u kojoj se javlja problem nesaglasnosti morfološke i fonološke strukture. Selkirk (1982) navodi i druge primere:

- (16) unreality, unpopularity, unlearnability, unanalysability, undesirability, unreceptivity, unconvivality, unproductivity.

Kiparsky (1982) dodaje nove primere u kojima se morfema 2. klase dodaje pre morfeme 1. klase:

- (17) underestimation, renegotiable, polysyllabicity, extrametricality, bilaterality, vice-consulate, self-consistency

Selkirk (1982) taj problem rešava tako što *un-* i druge slične afikse pridružuje i 1. klasi i 2. klasi afiksa, iako se oni normalno pridružuju samo jednoj klasi. Kiparsky (1982) je predložio reanalizu koja je iznuđena činjenicom da se *un-* dodaje pridevima. Booij i Rubach (1984) ocenjuju da su oba ta rešenja *ad hoc*. Oni predlažu rešenje koje se zasniva na ideji da postoji izvesna asimetrija između morfološke i prozodijske strukture reči. Oni pretpostavljaju da se *ungrammaticality* i druge slične reči sastoje iz dve fonološke reči:

- (18) (un)(grammaticality), (under)(estimation), (extra)(metricity)

Booij (1983) je predložio da se razlikuju kohezioni i nekohezioni afiksi. Kohezioni afiksi se spajaju sa prethodnom ili sledećom fonološkom rečju. Booij podseća da u Selkirkovoj hijerarhiji prozodijskih jedinica čvor prozodijske reči dominira čvor sloga, a to znači da su prozodijske reči domen silabifikacije. Sufiks *-ity* ne čini poseban slog, a morfemska granica iza *un-* se uvek poklapa sa granicom sloga (bar u pažljivom govoru). Ovo zapažanje ilustruju sledeći primeri:

- (19) unable (Λn) '(eɪ) (bl)
unaltered (Λn) '(ɔ:lt) (əd)
unerring (Λn) '(ɜ:r) (ɪŋ)

Nekoheziorna priroda afiksa *un-* je razlog što primeri (19) krše princip maksimalnog onseta, a takođe objašnjava zašto se u reči *ungrammaticality* ne primenjuje pravilo

asimilacije nazala, koje se inače obavezno primenjuje u fonološkim rečima. U toj reči /n/ se ponaša kao krajnje /n/ u prvim delovima složenica tipa *rainglass*, *rain gauge*, *tin kettle*, itd., u kojima je asimilacija fakultativna, nasuprot obaveznoj asimilaciji u monomorfnim rečima tipa *Ringo* i *tinker* /'tɪŋkə/ (LDCE).

Englesko pravilo glavnog akcenta primenjuje se na fonološke reči, pa su domeni njegove primene posebno *un* i *grammaticality*. Prema tome, glavno pravilo akcenta posebno određuje akcentat ta dva segmenta. To je ujedno i objašnjenje zašto prisustvo neutralnog afiksa *un-* ne blokira pravilo akcenta. Ista analiza se može primeniti i na *underestimation*, *extrametricality* i druge slične primere, jer se takođe može pretpostaviti da prefiksi grade posebne fonološke reči. U tom pogledu su navedene reči slične složenicama. Jedino se mora dodati da su prefiksalne fonološke reči slabe, dok su u složenicama prve komponente prozodijski jake.

Booij i Rubach (1984) štaviše tvrde da su izvedenice tipa *ungrammaticality* morfološki potpuno regularne jer je u *ungrammatical* glava *grammatical*, a pošto taj pridev poseduje svojstvo [+Linate] sufiks *-ity* se može dodati na *grammatical*. Booij i Rubach koriste svojstva slojeva da izraze ograničenja u mogućim afiksnim kombinacijama.

Booij i Rubach analiziraju na sličan način i paradoks koji je uočio Pesetsky (1979) u građenju komparativa u engleskom jeziku. Sufiks *-er* se dodaje jednosložnim pridevima i nekim dvosložnim pridevima, a nikako trosložnim. Pridev *unhappy* ima, međutim, komparativ *unhappier*. Pesetsky je uočio paradoks: sa morfološke tačke gledišta struktura je [[unhappy]er], a sa fonološke [un[happier]]. Booij i Rubach primenjuju i ovde isti postupak: razdvajaju morfološku i fonološku strukturu. Pridev *unhappy* ima prozodijsku strukturu (un)(happy). Uslov sufiksacije sa *-er* je prozodijski, jer se odnosi na broj slogova, tj. na prozodijsku strukturu osnove. Sufiks *-er* je kohezioni jer normalno gradi prozodijske reči u komparativima tipa *redder*, *dearer*, itd. Booij i Rubach zaključuju da prozodijski konstituent s kojim se *-er* sjedinjuje zadovoljava uslove sufiksacije; a *un-* je nevidljiv za taj sufiks jer pripada drugoj fonološkoj reči. Oni zaključuju da tvorba komparativa pruža nezavisnu potvrdu o nekohezionoj prirodi prefiksa *un-*.

2.5. Cohn (1989) o odnosu prozodijskih i morfoloških struktura

Značajan prilog razumevanju tog problema predstavlja tumačenje koje je dala Cohn (1989). Vrednost njenog priloga je u tome što se paradoksi ne predstavljaju samo kao posledica hipoteze o uređenim leksičkim slojevima, već se pokazuje da paradoksi proističu iz nepodudarnosti prozodijskih i morfoloških struktura, a to je pojava koja ima opštije značenje. U formulisanju ovoga zaključka Cohn koristi rezultate do kojih su došli Booij i Rubach (1984), Booij (1985), Nestor i Vogel (1986), Selkirk (1980, 1986), Hayes (1989) i drugi koji su ukazali na nepodudarnost morfoloških i prozodijskih struktura.

Cohn (1989) shematski prikazuje paradokse zagrađivanja na sledeći način. Pretpostavimo da se morfema –C dodaje na osnovu koju čine morfeme A i B. Tako se dobija struktura [[AB]C]. Jedan engleski primer je imenica *courageousness*. Često je slučaj da je fonološko pravilo koje se primenjuje između A i B blokirano na granici između B i C. U opštem slučaju ranije morfološke granice su manja prepreka za primenu fonoloških pravila od kasnijih morfoloških granica. To predviđanje, koje je zabeležila još Allen (1978), ugrađeno je u osnove leksičke fonologije kako je ona predstavljena u radovima Kiparskog (1982, 1983). Kiparsky pretpostavlja da se morfološka komponenta sastoji iz niza slojeva, a da se svakom sloju pridružuju određena fonološka pravila. To znači da je moguće da u strukturi A-B-C granica između B i C ne propušta neka fonološka pravila koja se primenjuju na granici A i B, ako dodavanje elementa C pripada jednom kasnijem leksičkom sloju. Cohn (1989) primećuje da se ispravnost zagrađivanja može odrediti primenom semantičkih, morfoloških i fonoloških kriterijuma.

Cohn (1989) primećuje da u nekim jezicima ne postoji paralelizam semantičkih, morfoloških i fonoloških struktura, pa neki od navednih kriterijuma nisu ispunjeni. U tom slučaju granica između B i C može biti manja prepreka za fonološka pravila nego granica između B i A, iako bi morfološka struktura [[AB]C] trebalo da nagovesti drugačiji odnos. U takvim slučajevima fonološka granica između B i C ne proizilazi iz morfološke strukture, pa imamo tzv. paradoks zagrađivanja.

Mnogobrojni pokušaji rešenja paradoksa toga tipa se mogu klasifikovati kao jednostrukturni i dvostrukturni (Sproat 1985). Jednostrukturni pokušaji uključuju razmatranje samo jednog sloja predstavljanja i pokušavaju da činjenice predstave tako kao da stvarno i nema paradoksa. Sproat (1985) odbacuje sve te pokušaje kao neadekvatne jer paradoksi stvarno postoje. Dvostrukturni pokušaji rešenja se mogu podeliti u dve grupe prema tipu restrukturiranja koje predlažu: a) morfološko-semantičko i b) fonološko restrukturiranje. Rešenja koja se zasnivaju na morfološkom restrukturiranju polaze od uređenja zasnovanog na fonologiji i manipulišu datom strukturom tako da dobiju rešenje koje zadovoljava morfološko-semantičke uslove. Rešenja toga tipa su teorija Kiparskog (1983) o ponovnom zagrađivanju i teorija Pesetskog (1985) o uzdizanju afiksa u logičkoj formi.

Rešenja zasnovana na fonološkom restrukturiranju polaze od uređenja zasnovanog na podvršćavanju i značenju, a dobijena struktura se manipuliše tako da se dobije fonološki zasnovano zagrađivanje. Rešenja toga tipa su predložili Booij i Rubach (1984), Sproat (1985), Nespore i Vogel (1986), Marantz (1988). Nespore i Vogel (1986) su predložile da se fonološka reč shvati kao onaj prozodijski nivo na kojem se ostvaruje sadejstvo morfološke i prozodijske komponente. U mnogim jezicima prozodijska reč se poklapa s morfološkom rečju, ali taj odnos nije nužan. Nestor i Vogel pokazuju da morfološke strukture često nisu izomorfne s prozodijskim strukturama i opisuju tipove prozodijskih reči koji su potrebni za opis interakcije fonologije i morfologije u različitim jezicima. One predviđaju da u jezicima u kojima prozodijska struktura nije izomorfna s morfološkom, prozodijska pravila imaju kao svoj domen prozodijsku strukturu. Posebno je uverljiv primer vokalne harmonije u mađarskom jeziku. Vokali se u prozodijskim rečima slažu u svojstvu [back]. Sufiksi se harmonizuju sa prethodnom osnovom, ali se u složenicama dve osnove ne harmonizuju. Tako u složenici *látkép* 'pogled' u mađarskom jeziku, koja je sastavljena iz reči *lát* 'vid' i *kép* 'slika' nema harmonizacije jer je svaka osnova posebna prozodijska reč. U izvedenici *látképünk* sufiks *-Vnk* se harmonizuje s drugom osnovom jer je vokal u drugoj osnovi [-back]. Izvedenica *látképünk* se sastoji iz dve

prozodijske reči od kojih druga sadži sufiks, tj. prozodijska struktura je (lát)_w(képünk)_w.

Cohn (1989) smatra da definicija prozodijskih domena ne menja osnovnu organizaciju gramatike. Morfološke i prozodijske strukture se tvore ciklično, a osnovna pretpostavka leksičke fonologije o udruženoj primeni morfoloških i fonoloških pravila se zadržava. On pretpostavlja da je morfološka struktura primarna, a prozodijske struktura se projektuje na osnovu morfološke strukture. Ograničenja koja propisuje podvrščavanje afiksa su zadovoljena u trenutku afiksacije, a semantičko predstavljanje se kompoziciono izvodi zajedno s morfološkom derivacijom. Ovi stavovi proističu iz primera indonežanskog jezika, koji Cohn analizira, ali ona nastoji pokazati da ti uslovi imaju opštije važenje.

Cohn smatra da su za formiranje reči i izraza presudni uslovi podvrščavanja i značenja, a prozodijska struktura se paralelno formira na jednoj drugoj ravni. U analizi je prirodno da polazimo od onoga o čemu imamo jasniju intuiciju i neposredno znanje, a da tek u analizi otkrivamo ono što nije neposredno dostupno. U tom smislu polaznu osnovu za analizu čini morfološka, semantička i sintaktička struktura, a tek njenim restrukturiranjem, zapravo analizom, može se dobiti prozodijska struktura.

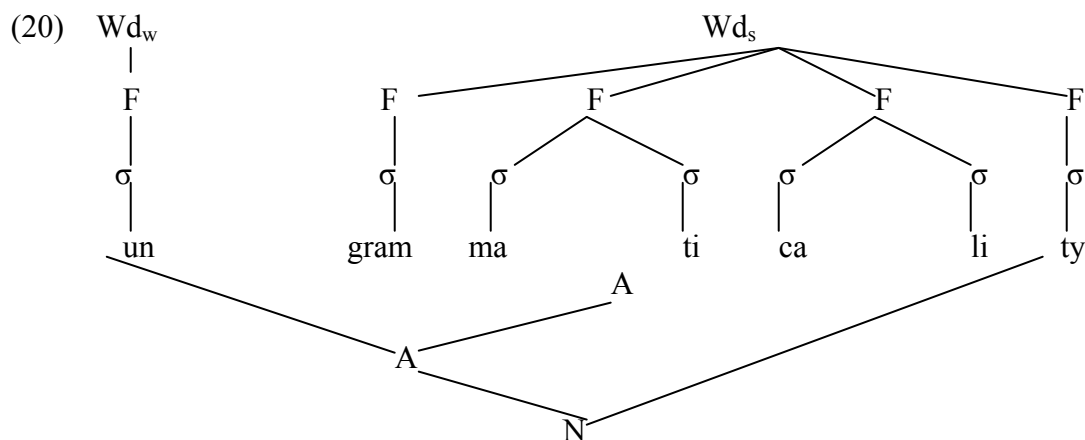
2.6. Booij i Lieber (1993) o odnosu morfoloških i prozodijskih struktura

Drugačije shvatanje odnosa morfoloških i prozodijskih struktura zastupaju Booij i Lieber (1993). Oni ne polaze kao Cohn (1989) od morfološke strukture, već smatraju da se morfološka i prozodijska struktura izgrađuju istovremeno. Selkirk (1984) i Nespov i Vogel (1986) su takođe pretpostavljale da se prozodijska struktura gradi nakon konstrukcije reči i rečenica. Prema teoriji koju razvija Selkirk (1984: 82) prozodijska struktura se gradi u dva stupnja. Na nivou reči, prozodijska struktura se gradi pošto su sve morfološke operacije završene, a iznad nivoa reči prozodijska struktura se gradi u postleksičkoj fonologiji, a slično su shvatale izgradnju prozodijske strukture i Nespov i Vogel (1986). Booij i Lieber smatraju da se morfološka i prozodijska struktura grade paralelno, od samog početka tako da se predstavljanje reči sastoji od dve istovremene strukture koje koegzistiraju na dvema

različitim ravnima. Oni štaviše tvrde da je takva pretpostavka bila ugrađena i u standardnoj verziji leksičke fonologije (Kiparsky 1982), ali da nije bila uvek eksplicitno izražena.

Booij i Lieber tvrde da podvrščavanje leksičkih jedinica može da sadrži istovremeno morfološke i prozodijske uslove i navode primere iz holandskog i poljskog jezika. Oni takođe navode primere fonoloških pravila koja su uslovljena istovremeno i prozodijskim i morfološkim informacijama. Booij i Lieber smatraju da ovakvo shvatanje strukture reči i leksičkih jedinica omogućava, između ostalog, i rešenje problema paradoksa zagrađivanja. Kao i Booij i Rubach (1984) oni uočavaju da domen engleskog pravila glavnog naglaska nisu morfološke reči, već prozodijske reči jer to pravilo određuje relaciju istaknutosti među slogovima jedne prozodijske reči. U reči *ungrammaticality* jednu prozodijsku reč čini prefiks *un-*, a drugu *grammaticality*. Morfološka struktura je $[[un[grammatical]]ity]$, ali relevantni domeni za određivanje naglaska su prozodijske reči *un-* i *grammaticality*. Prema tome, iako se sufiks *-ity* dodaje na celu reč *ungrammatical*, prozodijski se taj sufiks dodaje samo na poslednju prozodijsku reč sa kojom se sjedinjuje, a to je *grammaticality*.²¹

Reč *ungrammaticality* se može grafički predstaviti na sledeći način:

²¹ Booij i Rubach (1984) ciklične sufiksa kakav je *-ity* smatraju kohezionim sufiksima (v. gore §5.3).

Slična analiza se može dati i za reči *underestimation* i *extrametricality*, jer se prefiksi *under-* i *extra-* takođe mogu smatarati prozodijskim rečima. Booij i Lieber primećuju da se shodno pravilu naglasaka slogovi prefiksa *under-* i *extra-* moraju rangirati prema istaknutosti; u oba prefiksa prvi slogovi su naglašeni, a to znači da se 'neutralni' karakter engleskih prefiksa ne može objasniti uređenjem prefiksacije posle pravila naglasaka jer višesložni prefiksi prema svojoj metričkoj strukturi podležu istom pravilu naglasaka kao i reči. Oni moraju da prođu isto (prozodijsko) pravilo naglasaka reči. Booij i Lieber takođe primećuju da su pravilu naglasaka ipak dostupne i morfološke informacije jer je u složenicama jači naglasak na prvoj komponenti, a u izvedenicama s prefiksima na drugoj. Oni zaključuju da korišćenje dvoravanske strukture reči pokazuje da ne postoje paradoksi zagrađivanja kojima se izražava sukob fonologije i morfologije.

2.7. O prozodijskom statusu engleskih složenica

Složenice se u mnogim jezicima shvataju kao spojevi prozodijskih reči. To znači da se sve fonološke pojave čiji je domen prozodijska reč, mogu primeniti posebno na sastavne delove složenica, ali ne i na celu složenicu. To važi kako za fonotaktička ograničenja, tako i za segmentna i nadsegmentna (prozodijska) pravila. U engleskom jeziku npr. važi fonotaktičko ograničenje da se udvojeni suglasnici se ne mogu javiti u unutrašnjosti prozodijskih reči. U okviru komponentata udvojeni suglasnici nisu mogući, ali se oni mogu javiti na spoju komponentata:

- (21) backcloth /'bæk-klɒθ/ n.
back comb /'bæk-kəʊm/ v.
back country /'bæk ˌkʌntri/ n.
bed time /'bedtaɪm/ n.
big game /bɪg 'geɪm/ n.
bird dog /'bɜːd dɒg/
black comedy /blæk 'kɒmɪdi/

fasttrack /'fɑ:st-træk/

goosestep /'gu:s-step/

etc.

U leksikalizovanim složenicama moguća je dedžeminizacija – uprošćavanje udvojenih suglasnika. Tako u *granddaughter* /'græn,dɔ:tə/ 'unuka' gubi se /d/ s kraja prve komponente. Uprošćavanje izgovora odgovara leksikalizovanom značenju složenice koje odstupa od kompozicionog značenja komponenata.²²

Drugo fonotaktičko ograničenje se odnosi na slaganje opstruenta u zvučnosti. U unutrašnjosti prozodijskih reči susedni opstruenti se slažu u zvučnosti, ali na graničnom spoju to ne mora da bude slučaj, kako pokazuje i gornji primer *bed time* 'vreme za spavanje'. Ovo svojstvo engleskih složenica se može lako ilustrovati mnogim primerima:

- (22) backbiting /'bækbɪtɪŋ/
backbone /'bækbəʊn/
back door /'bækdɔ:/
background /'bækgraʊnd/
baggage car /'bæɡɪdʒ ,kɑ:/
bagpipes /'bæɡpaɪps/
bandstand /'bændstænd/
bankbook /'bæŋk ,bʊk/
bank draft /'bæŋk ,dra:ft/
baseball /'beɪsbɔ:l/
newsstand /'nju:zstænd/
etc.

²² U AE složenica *granddad* se može pisati i *grandad*, što znači da je uprošćavanje sprovedeno i u pisanju.

Navedena fonotaktička ograničenja jasno pokazuju da za složenice u engleskom jeziku ne važe ista fonotaktička ograničenja kao za prozodijske reči. U leksikalizovanim složenicama ovo ograničenje ne važi, u njima je moguće jednačenje po zvučnosti. Tako u *newspaper* 'novine' moguća je varijacija /'nju:z,peɪpə/ i /'nju:s,peɪpə/, a u *gooseberry* samo /'guzbri/. Primetimo da su *newspaper* i *gooseberry* leksikalizovane složenice što se očituje i u njihovom značenju koje ne proizilaze kompoziciono iz značenja komponenata.

Treće poznato ograničenje se odnosi na velarizaciju nazala u prozodijskim rečima. U engleskom jeziku alveolarno /n/ se velarizuje ispred velara (npr. *finger* /'fɪŋgə/, *uncle* /'ʌŋkəl/, *pancreas* /'pæŋkriəs/) u prozodijskim rečima (Gimson 2001: 199). U složenicama velarizacija izostaje preko morfemske granice:

- (23) *corn*cob /'kɔ:nkɒb/ 'klip kukuruza'
*corn*crake // 'kɔ:nkreɪk/ (ptica) 'prdavac'
*man*kind /,mæn'kaɪnd/ 'čovečanstvo'
*green*grocer /'gri:n,grəʊsə/ 'piljar'
bean counter /'bi:n ,kaʊntə/ 'poslovni savetnik'
*pan*cake /'pænkeɪk/ 'palačinka'
 etc.

U leksikalizovanim složenicama može doći do velarizacije kao npr. u *handkerchief* /'hæŋkətʃɪf/ (Allen 1978: 129).

U engleskom jeziku krajnji vokali srednjeg i visokog reda su napeti [+tense] u prozodijskim rečima (npr. *potato* /pə'teɪtəʊ/ i *spaghetti* /spə'geti/, v. (4) u 2.1). U prvim komponentama složenica se krajnje opušteno /ɪ/ realizuje kao napeto kratko *i*.

- (23a) nezavisne reči: napeto i b) prva komponenta složenice: napeto i
beauty /'bju:ti/
merry /'meri/
beauty queen /'bju:ti ,kwi:n/
merry making /'meri ,meɪkɪŋ/

penny /'peni/	penny box /'peni bɒks/
happy /'hæpi/	happy hour /'hæpi aʊə/
pretty /'priti/	pretty boy /'priti ɔɪ/

Pretpostavlja se da je u rečima *beauty, merry, penny, happy, pretty* bazičan krajnji vokal /i/ koji se na kraju reči i u prvim komponentama složenicama realizuje kao napeto *i*. Ispred sufiksa 2. reda /i/ se realizuje različito: ispred nekih sufiksa kao opušten vokal (lax *i*), a ispred drugih sufiksa kao napet vokal (tense *i*).

(25) embody /ɪm'bɒdi/ - embodiment /ɪm'bɒdɪmənt/

beauty /'bju:ti/ - /beautiful /'bju:tɪfəl/

merry /'meri/ - merrily /merɪli/

penny /'peni/ - penniless /'penɪləs/

happy /'hæpi/ - happily /'hæpɪli/

pretty /'priti/ - prettily /'prɪtɪli/ - prettiness /prɪtɪnɪs/

(LDCE 2003).

Pred nekim sufiksima 2. reda se javlja napeta varijanta kratkoga *i*, a pred drugima opuštena. U nekim engleskim dijalektima se javljaju još izrazite varijacije pred sufiksima 2. reda (v. Booij/Rubach 1987).²³ Napeto *i* u prvim komponentama složenica ostaje korisna dodatna karakteristika složenica – one se po tome razlikuju od izvedenica sufiksima drugog reda u kojima se javljaju varijacije /ɪ/ - /i/.

U engleskom, kao i u mnogim drugim jezicima, silabifikacija se ne primenjuje preko granice komponenata jer se prihvata morfemski princip da se granica sloga

²³ Ova okolnost je znatno doprinela tome da nije prihvaćena produžena hipoteza uređenja leksičkih slojeva koju je predložila Allen (1978), a prema kojoj složenice pripadaju posebnom trećem sloju leksikona.

poklapa s granicom morfema (Gimson 2000: 52).²⁴ Wells obrazlaže taj princip u uvodu rečnika LPD-a na sledeći način:

(26) Granica sloga se poklapa s granicom reči, a takođe se poklapa sa morfemskom granicom između članova složenice (LPD, 1990: XX).

Booij (2007) navodi primer za holandski jezik koji pokazuje da se niz /lk/ razdvaja u unutrašnjosti prozodijskih reči (npr. *kal.koenen* 'ćurka'), a uključuje u kodu ako se nalazi na kraju jedne prozodijske reči (npr. *balk* 'greda'). Kada se *lk* nalazi na kraju prve komponente u složenici *balk anker* 'oslonac za gredu', nema resilabifikacije preko granice komponenata, a to znači da niz /lk/ ostaje u kodi prve komponente. Nije teško pronaći slične primere za engleski jezik:

(27a) a.bun.dant /ə'bʌn.dənt/ pr. 'obilan'

ad.van.tage /əd'vɑ:n.tɪdʒ/ i. 'prednost'

bol.ster /'bəʊlstə/ g. 'učvrstiti'

al.ter.nate /ɔ:l'tɜ:nɪt/ pr. 'naizmeničan'

tem.per /'tempə/ i. 'narav, ćud'

b) ,blind 'alley 'ćorsokak'

'current ac,count 'tekući račun'

,false a'larm 'lažna uzbuna'

'thorn ,apple 'otrovna žbunasta biljka'

'stamp ,office 'ured za pečate'

U (27a) konsonantski nizovi *nd*, *nt*, *ls*, *rs* i *mp* se razdvajaju u prozodijskim rečima, dok u (27b) ostaju u kodi prve komponente u složenicama jer nema resilabifikacije preko morfemske granice. Primetimo da nema resilabifikacije ni kada se dodaju

²⁴ Gimson (2000: 244) navodi tri kriterijuma za podelu reči na slogove: morfemski, fonotaktički i alofonski, ali dodaje da se ovi kriteriji ponekad ne slažu, a tada se dodatno koristi i princip najvećeg onseta.

sufiksi 2. reda (npr. *land.ed* pr., *land.ing* i., *thorn.y* pr., *stamp.ing* i.), čak i u slučaju da počinju samoglasnicima (Booj 1983).

Nemogućnost resilabifikacije preko morfemske granice u složenicama utiče i na realizaciju afrikata u engleskom jeziku. Afrikate su složeni glasovi nastali spajanjem ploziva i frikativa. U engleskom jeziku su to kombinacije /tʃ/, /dʒ/, /tr/ i /dr/ (Gimson 2001). U unutrašnjosti fonoloških reči spojevi tih glasova se izgovaraju kao afrikate, ali na složeničkom spoju ostaju razdvojeni jer pripadaju različitim slogovima.

Tabla 6. Mesto afrikata u prozodijskim jedinicama

	u sredini reči	na složeničkom spoju
/tʃ/	<i>butcher</i> 'mesar	<i>lightship</i> 'usidren brod sa signalnim svetlom'
/tr/	<i>mattress</i> 'madrac'	<i>footrest</i> 'oslonac za noge pri sedenju'
/dr/	<i>Tawdry</i> 'nakinđuren'	<i>handrail</i> 'ograda za pridržavanje'

Gimson (2001: 172)

Za /dʒ/ je teško naći primer složenice u kojoj su *d* i *ʒ* razdvojeni jer samo neke reči francuskog porekla počinju sa /ʒ/, a njih gotovo nema u složenicama kao drugih komponenata.

Dalji dokaz da složenice ne čine jednu prozodijsku reč pruža alofonija aproksimanta /l/. U engleskom jeziku se alveoralni aproksimant /l/ javlja u dva alofona oblika: palatalizovan i velarizovan (Gimson 2000:203, Hlebec 2002: 48, Čubrović 2011: 60). U složenicama u kojima se prva komponenta završava sa /l/, a druga počinje vokalom, fonema /l/ nije palatalizovana:

(28) 'battleaxe /'bæt.l. æks/ 'bojna sekira'

'barrel ,organ 'instrumenat na kojem se okretanjem ručice stvara muzika'

,capital 'assets 'imovina kojom raspolaže firma ili pojedinac'

'real es,tate 'nepokterna imovina, nekretnina'

'travel ,agent 'predstavnik turističke agencije'
'waffle ,iron 'sprava za pečenje vafla'
'diesel oil 'dizel gorivo'
'bottle ,opener' 'otvarač za flaše'
,mail 'order 'porudžbina preko pošte'

Moguće je da je u nekim složenicama /l/ s kraja prve komponente ipak palatalizovano. To bi bio znak da je data složenica leksikalizovana i da se shvata kao jedna celina. Booij (1994) upravo tako tumači zapažanje Duranda (1990: 181) da je u složenici ,*mail 'order* /l/ palatalizovano. U leksikalizovanim složenicama resilabifikacija preko morfemske granice je moguća, složenica ,*mail 'order* se u tom slučaju deli na slogove kao monomorfna reč *mai.lor.der*.²⁵

2.8. O dužini vokala prve komponente složenica u srpskom i engleskom jeziku

Teorija prozodijskih domena se može primeniti u komparativnom proučavanju prozodijske strukture engleskih i srpskih složenica. U ovom odeljku rada analiziramo razlika između prozodijske strukture složenica u engleskom i srpskom jeziku i pokazujemo da je prozodijska reč domen u kojem se krati dužina vokala i u engleskom i srpskom jeziku. Trosložne i četvorosložne složenice u srpskom jeziku se mahom sastoje iz jedne prozodijske reči, dok se složenice s više slogova mogu sastojati iz dve prozodijske reči. U engleskom jeziku se smatra da svaka komponenta složenica predstavlja posebnu prozodijsku reč. Analiza pravila kraćenja dužine vokala prve komponente potvrđuje takvu pretpostavku. U srpskom jeziku dužina vokala prve komponente se većinom krati u trosložnim i četvorosložnim imeničkim složenicama, dok u engleskom jeziku nema takvog kraćenja. Domen kraćenja dužina u oba jezika je prozodijska reč - u onim složenicama

²⁵ U EPD složenica *mail order* se deli na slogove *mail.or.der* gde je /l/ velarizovano. Očito je da pojedini govornici, a takođe i rečnici -mogu različito ocenjivati da li je jedna složenica leksikalizovana ili ne.

srpskog jezika koje ne čine prozodijsku reč po pravilu nema ni kraćenja dužina samoglasnika.

2.8.1. O kraćenju vokala prve komponente složenica u srpskom jeziku

Pretpostavljamo da je metrički sistem u srpskom jeziku određuje trohejska stopa (v. Gvozdanić 1995, Zec 1999). Prema poznatom pravilu u trohejskim sistemima u kojima u kojima kvantitet ima distinktivnu funkciju važi pravilo da naglasak pada na težak slog (eng. Weight-to-Stress Principle), a takođe i obrat toga stava:

(29) Ako je slog nenaglašen, on je lak. (Prince 1990)

Prince (1990) takođe utvrđuje da u trohejskim sistemima takođe važi sledeća hijerarhija stopa:

(30) (LL),(T) > (TL) > (L), gde T označava težak slog, a L lak slog.

U srpskom jeziku dužine prve komponente se redovno skraćuju. Prvo, krata se sve dužine koje prethode akcentu:

(31) žutòkljun < žût, rukovòdilac < rúka, brodogrâdnja < brôd, grkokâtolik < Gřk, vukòdlak < vûk.

U gramatikama srpskoga jezika kraćenje dužina prvih komponenti se objašnjava pravilom da se gube sve dužine koje prethode akcentu, koje je potpuno saglasno s pravilom (29).

Reči *žût*, *krûv*, *brôd*, *Gřk*, *vûk* sastoje se iz jednog teškog sloga, pa bi sve mogle da formiraju jednosložnu stopu (T), a to znači da mogu nositi sekundarne akcente koji su prema *Pravopisu Matice srpske* (1993) mogući u dužim rečima. Razmotrimo primer imenice *brodogrâdnja* u kojoj uzlazni akcenat pada na drugu komponentu. Bazični oblik ove složenice se deli na stope s desna nalevo:

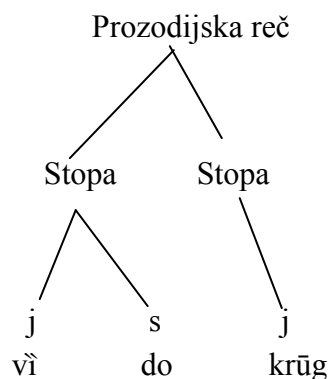
(32) (bro:do)_s(gra:d)_s/nja/

Lak slog *nja* je ekstrametrički, on ne utiče na akcenat reči. Prema hijerarhiji stopa (bro:do)_s nije optimalna prema hijerarhiji (30) jer ima strukturu (TL). Ona se ne može

popraviti deljenjem na dve stope (bro:)_S(do)_S jer bi se dobila jednomorna stopa (do)_S, koja se takođe izbegava. Trohejsko kraćenje stope (bro:do)_S proizvodi strukturu (brodo)_S(gra:d)_S/nja/, u kojoj je skraćena dužina prvog sloga. Stopa na desnom kraju domena nosi glavni akcentat, dok stopa na levom kraju određuje sporedni akcentat, tako da se dobija se krajnji oblik *brodográdnja*. Sporedni akcenti su u srpskom jeziku slabije izraženi, razaznaju se samo u sporijem govoru (Jokanović-Mihajlov 2008), pa se obično u rečnicima ne označavaju. Kraćenje dužina pred akcentom u rečima tipa *brodográdnja*, *grkokàtolik* i *rukovòdilac* iz (31) se dakle može shvatiti kao posledica trohejskog kraćenja, jer prve komponente složenica mogu da nose sekundarne akcente. Drugačiji su primeri *žutòkljun* i *vukòdlak* u kojima se sekundarni akcenti nikako i ne javljaju jer oni nisu mogući u srpskom jeziku ako glavni akcentat reči pada na susedni slog. Za kraćenje dužina u složenicama *žutòkljun* i *vukòdlak* dovoljno je, dakle, pravilo (29).

U rečima sa silaznim akcentom u srpskom jeziku, razlaganje reči u stope ide s leva na desno, a glavni akcentat određuje stopa na početku reči. Pogledajmo, na primer, kako se izvodi akcentat složenice *vìdokrūg*, koja predstavlja tipičnu endocentričnu složenicu u kojoj prva komponenta *vìd* ograničava značenje druge komponente *krūg*. Određujući stope s leva na desno mi dobijamo razlaganje na stope (vìdo)_S(krūg)_S. Prva stopa ima strukturu (TL)_S, i primena trohejskog kraćenja daje (vido)_F(krūg)_F. Rezultat je dakle složenica *vìdokrūg* sa kratkosilaznim akcentom i sekundarnim akcentom na krajnjem slogu. Metrička struktura složenice *vìdokrūg* može se predstaviti na sledeći način:

(33)

Ako prva komponenta kao nezavisna reč nosi dugosilazni akcenat, trosložne imeničke složenice sa veznim vokalom po pravilu imaju kratkosilazni akcenat. To je posebno slučaj kada prva dva sloga čine stopu tipa (TL)_s na koju se obično primenjuje trohejsko kraćenje jer vezni vokal nikada ne nosi dužinu. Tako, kratkosilazni akcenat na prvom slogu dominira u spontanim, složenicama u srpskom jeziku, kakve su *viðokrūg* and *gluvònem* (Rakic, 2004). Trohejsko kraćenje (TL)_s → (LL)_s omogućava sledeće

zapažanje:

(34) U trosložnim složenicama sa silaznim akcentom na prvom slogu, prvi slog je uvek kratak u srpskom jeziku.²⁶

Ima malo mogućih kontraprimera za (34), i najveći broj njih uključuje strukturu koja ne zadovoljava uslove trohejskog kraćenja. Jedan primer koji se može naći i u RSJ i u RHJ je složenica *gòrkoslān*, koordinativna složenica koja može biti izgovorena kao spoj dve prozodijske reči - (gòrko)_w(slān)_w. Slični kontraprimeri sa dugouzlaznim akcentom mogu se takođe naći među koordinativnim složenicama kao npr. *támnosīv* i *támnocìven* (Pravopis 1960).²⁷ U ovim primerima prvi slog je zatvoren i ne zadovoljava uslov za trohejsko kraćenje.

Isto pravilo kraćenja se primenjuje na složenice sa rastućim akcentom na prvom slogu, kao npr. u *kāžiprst*. U tim glagolskim složenicama prva komponenta se obično interpretira kao imperativ, odatle i naziv 'imperativne složenice'.²⁸ Početni slog u ovim složenicama je uvek kratak:

²⁶ Ovo pravilo važi i za druge jezike zasnovane na novoštokavskom dijalektu, tj. za hrvatski i bošnjački jezik.

²⁷ U RHJ ove složenice su zabeležene u oblicima *tamnocìven*, *tamnocrvèna* i *támnosīv*, *tamnosíva* gde se druga komponenta ponaša kao nezavisna reč. Razlika u akcentu m. i ž. roda *támnosīv* i *tamnosíva* ne izgleda opravdana. RSJ izbegava ovaj problem akcenta definišući 'tamno' kao "prvi deo pridevskih složenica koje označavaju tamnu nijansu boje".

²⁸ Ovaj termin nije univerzalno prihvaćen. Babić (1986: 326) ga npr. izbegava jer oblik prve komponente nije uvek imperativ, a to uočava i Klajn (2002: 84) koji navodi primere *cèpidlaka*,

- (35) *kàžiprst* 'index finger', *kázati* 'to tell' - *káži* imp.
mùtikaša 'troublemaker', *mútiti* 'to stir' - *múti* imp.,
pàlikuća 'arsonist', *páliti* 'to set fire to' - *páli* imp.,

Složenica *kàžiprst* se razlaže na stope s leva u desno, tako da dobijamo (ká.ži)_F(prst)_F. Trohejska stopa (ká.ži)_S ima strukturu (TL)_S, dužina prvog sloga se krati i glava stope, slog *ka* nosi glavni akcentat reči. Rezultat je traženi oblik *kàžiprst*. Ovo kraćenje se tako uopšteno primenjuje da je kratkouzlazni akcentat postao opšta karakteristika imperativnih složenica. Babić (1986: 326) tačno primećuje da je u velikoj većini ovih složenica prva komponenta dvosložna. To ograničenje doprinosi tome da je u složenicama ovog tipa uopšten kratkouzlazni akcentat.²⁹

Iz tradicionalne gramatike je poznato pravilo da se dužina koja prethodi glavnom akcentu reči krati. Na taj način se, npr. objašnjava gubitak dužine u složenici *horòvođa* < *hòr*. Rakić (2000) uopštava to pravilo i pokazuje da se dužina prve komponente obično skraćuje ako složenica čini jednu prozodijsku reč, npr. *kâv* > *křvotòk*. S druge strane, Rakić (2006a) pokazuje da u dužim složenicama svaka komponenta može sačuvati svoj akcentat, npr.: *skrivenosemènice*, *národnooslobòdilačkī*. Sada možemo objasniti zašto nema kraćenja dužine prve komponente u takvim složenicama. Na primer, složenica *národnooslobòdilačkī* se sastoji iz dve prozodijske reči - (národno)_w(oslobòdilačkī)_w. Prva komponenta se može dalje rastaviti na stope sa (ná)_s(rodno)_s, gde je stopa (ná)_s optimalna prema hijerarhiji (20) - kraćenje tu nije moguće. U slučaju kada prva komponenta ima tri sloga, prvi slog složenice može zadržati dužinu. Dužina prvog sloga se može sačuvati i u kraćim složenicama koje čine jednu prozodijsku reč ukoliko u podeli na stope, prva stopa čini optimalni trohej prema hijerarhiji (20). Tako se objašnjava i dužina u složenicama *tônstudio* ili *vâjkada* koje se redom rastavljaju na stope (tôn)_s(studio)_s i (vâj)_s(kada)_s. Prema tome, trohejsko kraćenje može objasniti slučajeva u kojima izostaje kraćenje dužina prve

ràzbibriga, *ispičutura*). Termin 'imperativne složenice' se ipak prihvata kao konvencionalna oznaka jedne posebne vrste složenica i može se koristiti kao ime čija je referenca poznata.

²⁹ Izuzetno u dužim složenicama se može javiti i drugačiji akcentat, npr. *svřzimàntija* (Stevanović 1981: 403).

komponente. Prosto pravilo da se dužine prve komponente složenica krata (Rakić 2000) ne može da objasni takve primere.

Metrička analiza dakle objašnjava zašto je u jednoakcenatskim, 'samoniklim' složenicama često sprovodi kraćenje prve komponente na dva sloga, „i to zajedno sa spojnim samoglasnikom“ (Pravopis 1993: 81). U toj situaciji prvi slog prve komponente se obavezno krati kao u *viđokrūg*. U četvorosložnim složenicama tipa *brodográdnja* ili *bubazláta* prva komponenta zadržava sekundarni akcenat, ali je on obično slabije izražen u srpskom jeziku i, po pravilu, ne beleži se u rečnicima.

2.8.2. O čuvanju dužina vokala prve komponente složenica u engleskom jeziku

U engleskom jeziku ne postoji ograničenje za dužinu vokala u prvoj komponenti složenica. Kako je akcenat u engleskom jeziku takođe određen trohejskom stopom nameće se pitanje zašto se u engleskom jeziku ne krata dugi vokali prve komponente? U engleskom jeziku svaka komponenta predstavlja posebnu prozodijsku reč, a kako imenice i pridevi mogu sadržati duge vokale na drugom ili trećem slogu od kraja, prve komponente u složenicama se takođe mogu javljati u tom obliku. U (36a) je posebno naveden izgovor prvih komponenta.

- (36a) 'gatepost /'geɪt/ 'stub na kapiji' (b) 'auction ,bridge /'ɔ:kʃən/ 'igra karata'
'peanut /'pi: / 'kikiriki' 'cornerstone /'kɔ:nən/ 'kamen temeljac'
'greasepaint /'gri:s/ 'masna boja' 'fortune ,hunter /'fɔ:tʃən 'lovac na miraz'
'baseball /'beɪs/ 'bezbol' ba'nana ,peel /bə'nɑ:nən/ 'kora od banane'
- (c) quo'tation ,mark /kwəʊ'teɪʃən/ 'znaci navoda'
di,rector-'general /daɪ,rektə/ 'generalni direktor'
'bargaining ,chip /'bɑ:gənɪŋ/ 'adut u pogađanju'
bi,polar dis'order /baɪ,pəʊlə/ 'manijačko-depresivna psihoza'

U primerima (36) dužine u prvim komponentama se ne krata. U (36a) prve komponente su stope tipa (T)_s, koje se po pravilu ne krata. Da su komponente složenica u engleskom jeziku posebne prozodijske reči vidi se i po tome što nema jednačenja po zvučnosti u

složenicama tipa *baseball* /'beɪsbɔ:l/. U monomorfim rečima koje po pravilu čine jednu prozodijsku reč susedni opstruenti se ne mogu razlikovati po zvučnosti. Da bi kraćenje bilo moguće potrebno je da u jednoj prozodijskoj reči postoji stopa (TL)_S. U (36a) taj uslov nije ispunjen.

Uslovi za trosložno kraćenje nisu ispunjeni ni u (36b) jer se svaka komponenta ponaša kao posebna prozodijska reč, a to znači da krajnji slogovi prvih komponenta ostaju ekstrametrički, npr. *'auction* ima strukturu ('auc)_S(tion)_S gde je prvi slog težak (T) i ne podleže kraćenju. U (36c) uslovi za trosložno kraćenje takođe nisu ispunjeni jer u navedenim složenicama težak prvi slog gradi trohejsku stopu (T)_S, u kojoj nema kraćenja ako je naredna stopa isto tipa (T)_S, kao npr. u (quo)_S('ta)_S(tion)_S. Isti je slučaj složenice *'bargaining* *ˌtʃɪp* koja se prva komponenta deli na slogove sa 'bar.gain.ing . Podela na stope daje ('ba:gən)_F<ɪŋ>, a u toj strukturi prva stopa ne zadovoljava uslov za trohejsko kraćenje. Pošto svaka komponenta engleskih složenica čini posebnu prozodijsku reč, kraćenja dužina komponenti u složenicama ne može biti jer bi one već bile skraćene na leksičkom nivou prozodijskih reči (Rakić 2009).

Ukoliko je složenica leksikalizovana moguće je kraćenje vokala prve komponente i u engleskom jeziku. Složenica *gooseberry* se izgovara /gʊzbəri/ u standardu koji odgovara usvojenom izgovoru (Received Pronunciation). U bazičnom obliku /'gu:sbəri/ usled leksikalizacije došlo je do jednačenja po zvučnosti, a složena reč se deli na slogove kao da je monomorfna reč – gu:.zbə.ri. Prva dva sloga čine stopu, a treći slog je ekstrametrički. U metričkoj strukturi (gu:.zbə)_F<ri> prva stopa zadovoljava uslov za trohejsko kraćenje, odakle sledi izgovor /gʊzbəri/. Alternativni izgovor /'gu:sbəri/ opstaje u onim engleskim dijalektima u kojima ta složenica nije potpuno leksikalizovana (v. LDCE). Prva i druga komponenta se posebno dele na slogove dajući podelu 'gu:s.bə.ri. Podela na stope daje ('gu:s.bə)_F<ri>. Prvi slog je zatvoren, što znači da uslov za trohejsko kraćenje nije ispunjen.

Srpski i engleski jezik pripadaju tipološki različitim jezicima, ali u prozodiji dele neke zajedničke crte.³⁰ Pravilo trohejskog kraćenja se na isti način primenjuje u oba jezika. U građi složenica osnovna razlika se sastoji u tome što su u engleskom jeziku komponente posebne prozodijske reči, dok u srpskom jeziku kraće složenice mogu da čine jednu prozodijsku reč – ta činjenica se u znatnom broju primera potvrđuje kraćenjem prvih komponentata. U engleskom jeziku kraćenje prvih komponenti je moguće samo u leksikalizovanim složenicama. U svim drugim slučajevima ono izostaje jer se, ukoliko je uopšte moguće, već vrši na nivou leksičkih reči. Metrička analiza pokazuje da se kraćenje prve komponente ne vrši u svim tipovima složenica u srpskom jeziku. Ono se ipak najčešće vrši u trosložnim i četvorosložnim imeničkim složenicama koje *Pravopis srpskog jezika* (1993) opisuje kao prototipske primere izvornih, 'spontanih' složenice u srpskom jeziku.

Razlika između engleskih i srpskih složenica jasno ilustruje uticaj prozodijske strukture na segmentnu strukturu složenica. U srpskom jeziku komponente složenica mogu da čine jednu fonološku reč, a to u većini slučajeva omogućava kraćenje dužina prve komponente složenica. U engleskom jeziku svaka komponenta je posebna fonološka reč, i u složenicama nema kraćenja dužine prve komponente. Primena metričke analize objašnjava zašto u određenim slučajevima u srpskom jeziku izostaje kraćenje prve komponente. Na

³⁰ Izuzetno u engleskom jeziku neke imenice koje završavaju dugim vokalom nose akcenat na poslednjem slogu. To su primeri *Ju'ly*, *ca'nal*, *,pon'toon*, *,maga'zine* koji većinom potiču iz francuskog jezika. Sličnu pojavu zapazio je kod nas Stevanović (1991) u izgovoru internacionalizama kao što su *asistent*, *adresant*, *diletant*, *dirigent*, *diskutant*, *klavirist*, itd., koji se često izgovaraju sa silaznim akcentom na poslednjem slogu. U engleskom jeziku akcenat na kraju reči javlja u rečima stranog porekla koje se završavaju teškim slogom, a u navedenim internacionalizmima o kojima raspravlja Stevanović krajnji slogovi su posebno teški (eng. superheavy) jer se završavaju sa dva suglasnika. U ovom odstupanju od norme ogleda se dakle određena pravilnost koju vredi detaljnije izučiti.

primeru složenica u engleskom i srpskom jeziku se pokazuje da je prizodijska reč domen u kojem se vrši kraćenje vokala u oba jezika.³¹

2.9. O odnosu leksičkih slojeva i prozodijskih domena

Uređenje leksičkih slojeva u engleskom jeziku počiva na pretpostavci da afiksi prvoga sloja menjaju naglasak i fonologiju reči, a da afiksi drugoga sloja ne menjaju ni naglasak ni fonologiju reči na koje se dodaju, tj. da su oni neutralni. Za engleski jezik različiti istraživači predložili su različit broj leksičkih slojeva. Tako je Selkirk (1982) predložila dva leksička sloja, Kiparsky (1982, 1985) tri, Halle i Mohanan (1985) četiri. Za druge jezike su takođe predlagani različiti brojevi leksičkih slojeva (Booij 1994: 16).

Osnovna ideja leksičkog uređenja je da fonološko ponašanje afiksa zavisi od njihove pozicije u leksičkom uređenju. Od samih početaka leksičke fonologije je bilo jasno da ne postoji potpuna korelacija između fonološkog i morfološkog ponašanja afiksa u procesu građenja reči. Vrlo rano uočeni su kontraprimeri u odnosu na leksičko uređenje (primeri *analyzability, standardization, legalistic*, Aronoff 1976), a kasnije je primećeno da mnogi sufiksi imaju ograničenu raspodelu određenu njihovim posebnim podvrščavanjem. Booij (1987) predlaže uvođenje latinskog ograničenja baziranog na etimološkom kriterijumu, mada priznaje da to ograničenje ne može biti „apsolutni princip”. Uzimajući u obzir 43 najčešća sufiksa u engleskom jeziku Fabb (1988) je uočio da uređenje leksičkih slojeva dozvoljava 614 kombinacija sufiksa, a da se stvarno realizuje samo pedesetak takvih kombinacija. Zaključujući da preostale kombinacije moraju biti regulisane nekim drugim ograničenjima, on predlaže novu klasifikaciju engleskih sufiksa. Fabb (1988) nalazi da se većina engleskih sufiksa može dodati samo na korensku osnovu, 6 na izvedenice s jednim sufiksom, 3 sufiksa imaju slobodnu raspodelu, dok se za 6 preostalih problematičnih sufiksa ne može

³¹ U srpskom jeziku se ono normalno vrši ispred cikličnih sufiksa koji s osnovom čine jednu prozodijsku reč (v. Rakić 1996a, b).

utvrditi nikakvo pravilo. Plag (1999) pokazuje da je Fabbov predlog i empirijski i teorijski neadekvatan, i sam predlaže poboljšano latinsko ograničenje prema kojem bi sve leksičke jedinice bile obeležene svojstvima [+Linate], [-Linate] i [+/-Linate] prema sinhronoj raspodeli mogućih kombinacija. Rakić (2007a) pokazuje da takva klasifikacija leksičkih jedinica dopušta još veći broj nepotvrđenih sufiksni kombinacija nego uređenje leksičkih slojeva, a da objašnjenja zasnovana na takvoj klasifikaciji zapadaju u logičku grešku 'lažnog kruga'.

Značajan napredak u razumevanju uređenja leksičkih slojeva predstavlja psiholingvistički pristup koji predlaže Hay (2003). Ona razvija psiholingvistički model koji utvrđuje da su dva činioca bitna za obradu i shvatanje složenih reči. Prvi činilac je verovatnoća fonotaktike morfoloških spojeva, a drugi leksička učestalost sastavnih elemenata. Na osnovu dejstva ovih faktora autorka zaključuje da se afiksi koji su u većoj meri podložni rastavljanju (eng. 'parsable'), ne javljaju unutar afiksa koji su u manjoj meri podložni rastavljanju. Odavde sledi da se u složenim rečima afiksi moraju javljati u određenom poretku i to tako da oni koji se lakše identifikuju i raspoznaju slede one koji se teže izdvajaju. Činjenica da u mnogim jezicima neutralni sufiksi 2. reda u velikoj većini slučajeva počinju suglasnicima, a sufiksi 1. reda samoglasnicima potvrđuju ovu tezu.

Dvostruka priroda sufiksa *-able*, *-ize* i *-ist*, koji se redovno navode kao primer problema na koje se nailazi u klasifikaciji afiksa i utvrđivanju poretku leksičkih slojeva, proističe iz činjenice da ovi sufiksi 2. reda počinju samoglasnicima što otežava njihovu rastavljujivost u primerima tipa *analyzability*, *standardization*, *legalistic*. Rakić (2007b) uočava još jednu posebnost ovih primera: u primerima *patentability* i *standardization* alternacija sufiksa *-able* /əbəl/ u *-abil* /əbɪl/ i sufiksa *-ize* /aɪz/ u alternativno /əz/³² remeti jasno razdvajanje sufiksa. Usled tih alternacija segmenti *-ability* i *-ization* se ne mogu jasno razdvojiti na posebne morfeme; reči

³² Sufiks *-ization* može izgovarati na dva načina /aɪ'zeɪʃən/ i /ə'zeɪʃən/ (v. LPD, LDCE).

patentability i *standardization* se zato prirodno rastavljaju na *patent#ability* i *standard#ization*, a to zapažanje potvrđuju i savremeni rečnici (v. LPD, EPD, LDCE).

Kratak pregled literature pokazuje da uvođenje prozodijskih domena menja strukturu gramatike u tom smislu što se pored morfološke strukture paralelno javlja i prozodijska (fonološka) struktura. Mnogi lingvisti smatraju da je morfološka struktura primarna u tom smislu što se prozodijska struktura projektuje na osnovu morfološke strukture. Tako Cohn (1989) smatra da mi polazimo od onoga ští je neposredno dato, a tek analizom otkrivamo ono što nije neposredno dostupno. U tom smislu polaznu osnovu za analizu čini morfološka, semantička i sintaksička struktura, a tek njenim restrukturiranjem, zapravo analizom, može se dobiti prozodijska struktura. Paralelizam morfoloških i prozodijskih struktura pokazuje i skica (8) gore koju navodi Booij (1985a). Tako prozodijskoj reči odgovara morfosintaksička reč, fonološkoj frazi sintaksička fraza. Primeri (10) i (11) pokazuje da postoji i razilaženje: u složenicama u engleskom i holandskom jeziku morfo-sintaksičkoj reči odgovaraju dve prozodijske reči, a izvedenice s nekohezionim sufiksima se takođe sastoje iz dve prozodijske reči. U nekim jezicima kombinacija leksičke osnove i klitike čini posebnu prozodijsku jedinicu - klitičku grupu. To je slučaj npr. u latinskom jeziku u kojem za klitičku grupu važi posebno pravilo naglaska klitičke grupe koje se razlikuje od naglaska prostih osnova. Intonacionoj frazi odgovaraju krupnije sintaksičke jedinice, ali u tom pogledu ne postoji jedinstveno gledište jer neki lingvisti intonacionim frazama dodeljuju semantičku ili čak pragmatičku ulogu (Inkelas i Zec 1995). Za naš rad bitna prozodijska jedinica je prozodijska reč, a to je pojam oko kojega ne postoje veća razilaženja.

Prozodijska reč, međutim, nije identična morfosintaksičkoj reči. U engleskom jeziku ona odgovara prostoj osnovi, ali ne i izvedenicama s neutralnim afiksima. „This means that neutral affixes are 'outside' the domain of syllabification, stress foot formation, and prosodic word formation: that is, they are neutral with respect to stress.“ (Selkirk 1980: 570). Nasuprot tome, izvedenice cikličnim sufiksima čine jednu prozodijsku reč jer se na njih primenjuje isto pravilo naglaska kao i na proste osnove. U nekim jezicima složenice čine jednu prozodijsku reč, dok u drugima svaka

komponenta predstavlja posebnu prozodijsku reč. U latinskom i modernom grčkom jeziku složenice čine posebnu prozodijsku reč jer se na njih primenjuje isto pravilo naglasaka. Tako u modernom grčkom jeziku pozicija naglasaka je ograničena na 'trosložni prozor' na kraju reči. To pravilo važi i za složenice, npr.: kuklóspito 'kuća lutke' (Nespor i Vogel 1986: 112). U mađarskom, turskom i italijanskom jeziku svaka komponenta složenice čini posebnu reč. U italijanskom jeziku se to očituje u primeni pravila međuvokalskog ozvučavanja. U prostim rečima opstruenti se ozvučavaju, npr. a[z]ola 'rupa za dugme', a[z]ilo 'škola za negovateljice', ali ne i u složenicama, npr. tocca[s]ana 'leči sve' (Nespor i Vogel 1986: 112).

U teoriji leksičke fonologije i morfologije, koju su formulisali Kiparsky (1982) i Mohanan (1982), domeni fonoloških pravila se definišu preko hijerarhijskog uređenja leksičkih slojeva. Morfološka pravila afiksacije i slaganja određuju domene u kojima se primenjuju fonološka pravila, ali, s druge strane, primena morfoloških pravila može biti uslovljena nekim fonološkim svojstvima osnove. Tako npr. u engleskom jeziku deverbalni sufiks *-al* se može dodati samo osnovama koje nose naglasak na krajnjem slogu (npr. *try* - 'trial, ali 'organize -* 'organizational). Slično tome, glagolski sufiks *-ize* se može priključiti samo osnovama u kojima je krajnji slog nenaglašen, dok se glagolski sufiks *-ify* dodaje samo osnovama koje nose naglasak na poslednjem slogu (Plag 1999). Osnovna hipoteza leksičke fonologije i morfologije je da se morfologija i fonologija 'primenjuju u tandemu' (Booij 2000: 288), ali se saradnja morfologije i fonologije ne odvija uvek bez problema (v. Kaisse 2005: 26).

Uvođenje posebnih prozodijskih struktura pokazuje da se 'saradnja' morfologije i fonologije ne ostvaruje uvek. Ona teče glatko samo u slučaju kada se prozodijske strukture poklapaju s morfološkim strukturama. Tako u engleskom jeziku složenice nisu u opštem slučaju domen fonoloških pravila jer su komponente složenica posebne fonološke reči, a u srpskom jeziku složenice to mogu biti ako komponente složenica čine jednu prozodijsku reč. Tako se u kraćim složenicama u srpskom jeziku kratak vokali prve komponente, dok u dužim složenicama, koje obično ne čine jednu prozodijsku reč nema kraćenje vokala prvih komponenata. Uvođenje prozodijskih struktura pokazuje da se domeni morfoloških i fonoloških pravila ne

moraju poklapati. Tako npr. primena afiksa 1. reda vodi formiranju prozodijskih reči na koje se može primeniti pravilo naglasaka, dok primena afiksa 2. reda ne daje takav ishod. Uvođenje prozodijskih domena otkriva moguće razilaženje morfoloških i fonoloških striktura, a neki paradoksi zagrađivanja se mogu shvatiti kao jedna posledica takvih razilaženja (v. odeljak 2.6. gore).

Treba najzad pomenuti da uvođenje prozodijskih domena nije u nepremostivoj suprotnosti s teorijom leksičke fonologije i morfologije jer se fonološka pravila čiji su domeni slogovi, stope ili prozodijske reči mogu tumačiti kao leksička pravila, dok se fonološka pravila čiji su domeni fonološke fraze, intonacione fraze ili iskazi mogu tumačiti kao postleksička pravila. Uređeni leksički slojevi se više ne mogu neposredno shvatati kao domeni fonoloških pravila, ali je moguće da njihova hijerarhija izražava određene pravilnosti kako u distribuciji morfoloških jedinica tako tako i u distribuciji i uređenju prozodijskih domena. U narednim poglavljima ispitujemo u kolikoj meri je moguće utvrditi posebno mesto engleskih složenica u morfološkoj hijerarhiji leksičkih slojeva.

3. SLOŽENICE U SAVREMENOM ENGLISKOM JEZIKU

3.1. Definicija složenica i problem reči

Problem definicije složenica se može razmatrati kao specijalan slučaj problema definicije reči jer ispitati da li neka reč čini novu reč – složenicu, znači utvrditi da li ima osobine koje je čine prepoznatljivom kao posebnu reč. Poznato je, međutim, da problem definicije reči nije jednostavan. Mnogo puta je konstatovano da između reči ne postoje pauze u govornom toku. Palmer navodi primer da u govornom toku nema razlike između *a tack* i *attack*, *at all* i *a tall*. "What breaks there are come at the end of groups of words - phrases, clauses, sentences. This is borne out, too, by experimental phonetics" (Palmer 1984:42). U nekim jezicima, npr. turskom, postoji vokalna harmonija koja je često, mada ne uvek karakteristična za reči. U engleskom bi tu ulogu mogao da igra akcentat, ali ima gramatičkih reči koje nisu akcentovane tako da *beat her* zvuči isto kao i *beater* (Palmer 1984:45). Fonetska i fonološka svojstva mogu da pruže neke naznake za podelu na reči, ali te naznake ne mogu imati ulogu kriterijuma (Palmer 1984:46).

Palmer (1984:44) takođe analizira semantički kriterijum koji on formuliše na sledeći način: "The word is said to be a linguistic unit that has a single meaning." Ova formulacija semantičkog kriterijuma nije umerena jer je lako pokazati da ne postoje apsolutno prosta značenja. Tako reč *singer* znači 'one who sings', ali iako su to dva značenja ona ipak čine zajedno jedno posebno značenje, različito od drugih. Isto to važi i za reči *lamb*, *ewe*, *ram* koje Palmer takođe navodi kao kontraprimere. Reč *lamb* znači i 'ovca' i 'mladunče', ali ta dva značenja čine jedno posebno značenje, a to se jedino može i zahtevati.

Mnogi lingvisti uopšte izbegavaju da se upuste u razmatranje problema reči smatrajući da se postojanje reči svakako mora pretpostaviti i posvećuju pažnju jedino utvrđivanju terminološke razlike između oblika reči, lekseme i tzv. gramatičke reči (v. Katamba 1993).³³ Problem se, međutim, sastoji u tome kako da se operaciono definiše

³³Di Sciullo and Williams (1987) razlikuju tri različita pojma reči: listeme, sintaksičke atome i morfološke objekte koje definišu preko posebnih pravila kompozicije. Oni, međutim, ne određuju operacionalno preteorijski pojam reči koji stoji u osnovi svih tih terminoloških razlika.

intuitivan pojam reči koji nije svojstven samo obrazovanim i pismenim osobama. Prema svedočenju Sapira i neobrazovani američki Indijanci su bili u stanju da bez velikih teškoća razlože iskaze na reči (Lyons 1977: 199). Adams (1973:6) beleži da opšta lingvistika nije uspjela da da jednu opštu definiciju reči za sve jezike, ali da je očigledno da jedinica slična reči ('word-like') ima nepogrešivu i centralnu ulogu kod govornika vrlo različitih jezika. U modernoj lingvistici je poznata definicija Bloomfileda (Bloomfield 1933:178) da je reč "minimalan slobodan oblik". Ovoj definiciji se zamera da eliminiše reči kao što su određeni i neodređeni član u engleskom jeziku (Palmer 1984:47, Lyons 1968:201). Problem određenog člana 'the' Bloomfield rešava paralelizmom sa oblicima 'this' i 'that' koji mogu da se jave samostalno. Slično tome, i klitike u francuskom jeziku (*le, me, itd.*) su reči jer se mogu zameniti naglašenim oblicima (*lui, moi*) koji mogu stajati samostalno.

Primetimo da je ova definicija neprimenljiva na složenice: npr. složenica *blackbird* nije minimalna forma jer se rastavlja na reči *black* i *bird* koje obe mogu da stoje samostalno. Za složenice Bloomfield zato uvodi poseban kriterijum akcenta. On, međutim, primećuje da ta razlika nije uvek jasno izražena jer npr. reč *ice-cream* može biti akcentovana i na drugom elementu - u tom slučaju bi se ona morala shvatiti kao fraza. Bloomfield primećuje da slične varijante postoje i u tipovima *messenger boy* i *lady friend* (Bloomfield 1933: 180).

Bloomfield navodi kao kriterijum i nerastavljivost reči za koji kaže da "važi skoro univerzalno".³⁴ On ipak primećuje da se nijedan od navedenih kriterijuma ne može striktno primenjivati: "mnogi oblici leže na graničnoj liniji između vezanih oblika i reči, ili između reči i fraza". Lyons (1968:5.4.1) se takođe bavio problemom identifikacije reči. On odbacuje Bloomfieldovu definiciju reči kao minimalnih slobodnih oblika jer se onda mora odreći karakter reči određenom i neodređenom članu; za Lyonsa je još važnija činjenica da

³⁴ U novije vreme Lieber (1992, 2005) primenjuje nerastavljivost kao kriterijum koji najbolje može da razlikuje složenice od fraza. Ona međutim priznaje da ni taj kriterijum ne zadovoljava u potpunosti. „We acknowledge, however, that the line between compounds and syntactic phrases in English is more labile than we might wish“ (Lieber 2005: 377).

ova definicija nije relevantna za krajnji cilj gramatike, a to je generisanje rečenica. On pretpostavlja da slobodno pojavljivanje reči samo reflektuje strukturnu koheziju reči u rečenici, i zato definicija koja na to pojavljivanje upućuje samo indirektno, ima mali značaj za gramatiku.

Lyons analizira i druge predložene kriterijume. Tako on odbacuje i kriterijum 'potencijalne pauze' jer govornik može namerno da umetne pauzu između reči. Lyons smatra da "reči moraju biti identifikovane kao jedinice u normalnim uslovima njihove upotrebe" (Lyons 1968: 200); definicija reči mora da se zasniva na funkcionalnom jedinstvu reči u normalnom govoru. Lyons odbacuje i semantičku definiciju prema kojoj je reč "jedinica koja ima posebno značenje povezano sa posebnim kompleksom glasova i posebnom gramatičkom upotrebom". On primećuje da je to možda nužan uslov koje ispunjavaju reči ma kog jezika, ali taj uslov ispunjavaju i fraze, pa i rečenice. On odbacuje i fonološki kriterijum jer korelacije koje postoje između reči i fonoloških svojstava imaju samo sekundarni značaj (Lyons 1968: 205). Samo na osnovu fonoloških svojstava ne može se utvrditi granica između reči.

Lyons prelaže dva kriterijuma: pozicionu mobilnost i unutrašnju stabilnost.

Pozicionu mobilnost Lyons ilustruje rečenicama:

- (1) The boys walked slowly up the hill,
 Slowly the boys walked up the hill
 Up the hill slowly walked the boys.

Unutrašnju stabilnost Lyons ilustruje nemogućnošću permutacije morfema koje sačinjavaju reč (*s-boy-the). Problem članova (*the* i *a*) koji nisu mobilni Lyons rešava primenom principa neprekidnosti - u frazi *the boy* se mogu ubaciti drugi elementi - *the big strong strapping boy*, što znači da je *the* posebna reč. Lyons ipak primećuje da engleski član nije 'puna' reč kao drugi elementi na koje se svi relevantni kriterijumi mogu primeniti.

Kriterijum pozicione mobilnosti koji navodi Lyons ne razgraničava reči i fraze. Quirk et al. (1985) upravo navode pozicionu mobilnost kao jedno definiciono svojstvo

fraza.³⁵ Sam primer koji Lyons navodi pokazuje da i fraza *up the hill* ima svojstvo pozicione mobilnosti. U posebnom slučaju fraza može da se sastoji i iz jednog člana (Quirk et al. 1985:40),³⁶ i upravo samo zato je kriterijum pozicione mobilnosti primenljiv na reči. Tako u rečenici

(2) (The evenings)(turned)(cold)(recently)

svi segmenti u zagrada su fraze. Poziciona mobilnost dakle ne razgraničava reči od fraza.³⁷ I sami primeri koje navodi Lyons pokazuju da ovaj kriterijum zavisi od kriterijuma nerastavljivosti, on dakle nema nezavisnu snagu.

Lyons kriterijum nerastavljivosti shvata izgleda kao varijantu kriterijuma unutrašnje stabilnosti. Može se, međutim, tvrditi da to nisu isti kriterijumi: kriterijum unutrašnje stabilnosti važi za mnoge fraze, a da u isto vreme za njih ne važi kriterijum nerastavljivosti što pokazuje i primer *the boy* koji Lyons navodi.³⁸ Izgleda, dakle, da i

³⁵Oni navode primer rečenica *The weather has been cold just recently* i *Just recently, the weather has been very cold*. Priloške fraze u engleskom jeziku imaju najveću moguću pokretljivost u okviru rečenice.

³⁶Huddleston (1987: 26) definiše pojam fraze na sledeći način: "A phrase is to be understood as a type of construction containing a head element optionally accompanied by one or more dependents. Because the dependents are very often optional, the head may stay alone. The head-based concept of phrase, unlike the traditional one thus allows for a phrase to consist of a single word." Ovo uopštavanje pojma fraze je karakteristično za novije gramatike engleskog jezika.

³⁷U generativnoj gramatici se upravo poziciona mobilnost fraza sprovedena pomoću određenih transformacija smatra za test konstitutivnosti (Napoli 1993:32).

³⁸Fraza *the big strong strapping boy* je dobro formirana, tj. fraza *the boy* nije reč. Kriterijum nerastavljivosti se mora posmatrati kao različit, nezavisan kriterijum. Bauer (1983:105) pravilno konstatuje da Lyons primenjuje tri kriterijuma za identifikaciju reči. Adams (1973:7) takođe navodi fiksni poredak elemenata i nemogućnost prekidanja umetanjem pauze ili drugih elemenata kao kriterijume za identifikaciju reči. Ona ipak smatra da postoje granični slučajevi struktura koji ove kriterijume delimično krše kao npr. frazni glagoli: *to build up, to take away, to laugh at* i odgovarajuće izvedenice tipa *looker on*.

kriterijum pozicione mobilnosti i kriterijum unutrašnje stabilnosti zavise od kriterijuma nerastavljivosti. Sam kriterijum nerastavljivosti nije uvek jasno formulisan jer se ne kaže tačno šta se pod tim podrazumeva. Da li se ubacivanje praznine (eng. 'blank') smatra za rastavljivost? U tom slučaju kriterijum uopšte ne bi bio primenljiv na složenice jer se one u engleskom jeziku u najvećem broju slučajeva mogu tako rastaviti. Ovaj kriterijum se obično tako shvata da se mora umetnuti neprazan niz koji čini smisaonu celinu sa ostalim elementima. Pri tome umetnuti niz ne sme biti složenica koja uključuje prvi ili drugi elemenat datog izraza. Umetanje mora da bude "više ili manje slobodno". Npr. Palmer (1984) odbacuje kriterijum nerastavljivosti ('indivisibility') tvrdeći da se npr. reč *singing* može podeliti na *sing+ing* i ubaciti *-ing and danc!* Ovo rastavljanje se, međutim, ne bi moglo smatrati za "manje ili više slobodno" umetanje koje pretpostavlja navedeni kriterijum (Lyons 1971:204). Zanimljivo je zapažanje Marchanda (1969:18) da su engleske složenice "mnogo bliže povezane morfološke jedinice koje se ne mogu rastavljati kao nemačke složenice" (npr. *hand- und elektrische Modelle*). Engleske složenice tipa *rainbow* se ne mogu rastaviti grupom "and + pridev", ali su nizovi *house- and shopowners*, *wind- and watermills* ipak mogući. Primetimo da ovo zanimljivo zapažanje ipak ne opovrgava kriterijum nerastavljivosti jer navedeno umetanje nije 'manje ili više' slobodno.

Tako preciziran kriterijum nerastavljivosti ne važi izgleda za sve fraze, tj. ni sve fraze se ne mogu rastavljati umetanjem drugih elemenata zbog ograničenja koja važe u premodifikaciji. Tako npr. u imeničkoj frazi važe određena ograničenja u poretku premodifikatora koja mogu da spreče umetanje novih elemenata (v. Alexander 1988:114, Quirk et al. 1985:1338). Prema gramatici Alexandera (1988:114) poredak elemenata u premodifikaciji je sledeći:

- (3)
- quality
 - size/age/shape
 - colour
 - origine
 - past participle
 - noun

Sličan poredak u premodifikaciji navode i Quirk et al. (1985:1338). Poredak (3) treba shvatiti kao opšte rukovodstvo, jer mnogo zavisi od naglaska koji govornik želi da da pojedinim elementima rečenice. Važi ipak pravilo da imenica koja označava materijal prethodi u modifikaciji imenici koja označava svrhu ili upotrebu. Tako je ispravno *a tea kitchen cupboard* ili *a cotton summer shirt*. Ovaj poredak umnogome ograničava slobodu umetanja koju zahteva kriterijum nerastavljivosti.

Može se sada pokazati da se i u neke kombinacije koje Quirk et al. i drugi gramatičari navode kao primere fraza ne može umetnuti nikakav drugi element. Tako se u kombinacije *Yorkshire woman, college student, political parties, rural areas, London train, etc.* ne može ništa umetnuti. Moguće je npr. frazu *Yorkshire woman* zameniti sa *Yorkshire police woman* ili *Yorkshire village woman*, ali su kombinacije '*police woman* i '*village woman* složenice koje samo zamenjuju drugi elemenat date fraze. Da su kombinacije '*police woman* i '*village woman* složenice vidi se po prednjem akcentu.

Ovi primeri pokazuju da kriterijum nerastavljivosti ne odvaja reči od fraza u svim slučajevima. S druge strane, možemo primetiti da kriterijumi pozicione mobilnosti, unutrašnje stabilnosti i nerastavljivosti imaju dosta širok opseg primene, ali da se moraju primenjivati u kombinaciji sa ostalim kriterijumima.

Tomić (1995:6), koja takođe razmatra problem identifikacije reči, tvrdi da izvorni govornici imaju snažniju intuiciju o rečima nego o ma kojim drugim jezičkim jedinicama. "Most likely, this awareness is an implicit response to the internalization of a set of properties of which internal stability, positional mobility and referential opacity are most perspicuous." (1995: 6). Tomić dakle pored svojstva interne stabilnosti i pozicione mobilnosti uvodi i svojstvo 'referencijalne neprozirnosti' koja se može shvatiti kao neka varijanta semantičkog kriterijuma. Tomić ne govori o pojedinačnim kriterijumima, već radije o 'skupu svojstava' verovatno imajući u vidu kombinovanu primenu navedenih kriterijuma, odnosno svojstava.

Kako i kada se ti kriterijumi kombinuju ostaje nerazjašnjeno, a istovremeno ukazuje na teškoću ili nemogućnost da se definiše pojam reči pomoću jednog kriterijuma. Moguće je da i ne postoji jedna univerzalna definicija reči koja bi važila za sve jezike, već da se u različitim jezicima moraju tražiti specifična rešenja koja se zasnivaju na svojstvima

konkretnih jezika. U narednim odeljcima bavićemo se problemom definicije složenica u engleskom jeziku. Problemi na koje se nailazi su slični s problemom definicije reči jer se složenice obično shvataju kao kombinacije jedne ili više reči koje čine jednu reč. Ponovo dakle iskrsava problem svojstava koji definišu jednu reč kao posebnu lingvističku kategoriju.

3.2. O problemu identifikacije složenica

Problem složenica su posebno razmatrali poznati predstavnici tradicionalne gramatike Brugmann, Jespersen, Marchand, Koziol, Zandvoort i dr. pokušavajući da odrede kriterijume koji razgraničavaju složenice od odgovarajućih fraza. Oni su najviše pažnje posvetili semantičkom, morfološkom i sintaksičkom kriterijumu i kriterijumu naglaska. Interesantno je da oni problem identifikacije složenica retko, ili čak nikako ne povezuju sa opštijim problemom identifikacije reči. Razlog tome je verovatno taj što problem složenica izgleda lakši: ovde se npr. posmatraju dve reči, pa se ispituje samo problem njihove veze u novu reč, tj. ne postavlja se problem odvajanja jedne reči od druge u govornom toku. U izvesnom smislu taj problem jeste lakši, ali su teškoće koje treba premostiti umnogome slične. Tako se u razmatranju problema složenica pominju morfološki i sintaksički kriterijumi koji se stvarno zasnivaju na korišćenju svojstava datih komponenti, tj. poznavanju njihovih morfoloških i sintaksičkih svojstava. Ovo naravno olakšava zadatak. I kriterijum naglaska se može na problem složenica jednostavnije primeniti jer se ovde uopšte ne postavlja problem granice reči; semantički kriterijum se, međutim, susreće sa sličnim teškoćama jer se postavlja pitanje razgraničenja prema frazama. Primena kriterijuma nerastavljivosti se takođe suočava sa sličnim teškoćama jer se mora precizirati šta se može umetati i kakav rezultat treba očekivati.³⁹

U lingvističkoj literaturi postoje znatna neslaganja oko toga šta je dovoljan i potreban uslov da bi jedna kombinacija reči u engleskom jeziku bila složenica. Diskusija se

³⁹Tom formulacijom kriterijuma bi se npr. eliminisalo deljenje reči *singing* umetanjem segmenta *-ing* and *danc-* da bi se dobilo *singing and dancing* - kontraprimer koji je sugerisao Palmer (1984:47).

u novije vreme usredsredila na uloga kriterijuma naglaska - da li taj kriterijum definiše složenice? Jedni istraživači prihvataju kriterijum naglaska, a neki drugi daju prednost semantičkom kriterijumu. Međutim ni oni koji prihvataju semantički kriterijum ne odbacuju obično kriterijum naglaska, već smatraju da taj kriterijum ne može biti definicioni kriterijum za složenice. Oni očigledno smatraju da postoje složenice koje ne zadovoljavaju kriterijum naglaska, tj. da kriterijum naglaska nije nužan uslov za složenice. To na izvestan način priznaju i Quirk et al. kada kažu da "skoro sve" složenice imaju prednji naglasak. Plag (2003, 2006) smatra da u nedostatku ubedljivog dokaza treba poći od nulte hipoteze i sve kombinacije tipa N + N tretirati kao složenice.

Ja ću ovde najpre detaljnije razmotriti analize kriterijuma identifikacije složenica Jespersena i Marchanda, koji su znatnu pažnju posvetili tom problemu. Njihove analize i rešenja, a često i prikazani podaci, izvršili su znatan uticaj na kasnije autore koji su se bavili istom temom, čak i kada se oni sa njima nisu slagali. U nastavku takođe prikazujem i novije analize ovoga problema koje su dali Quirk et al. (1985), Bauer (1998) i Plag (2003, 2006).

3.3. Jespersen i Marchand o razlikovanju složenica i frazi

Jespersen (1942) i Marchand (1969) su već uočili značaj pojedinih činilaca koji doprinose tome da se neke sintaksičke grupe reči smatraju složenicama, a druge samo frazama. Jespersen prihvata misljenje Brugmanna (1900) da je glavna karakteristika složenica specijalizacija značenja, ali smatra da je poželjnije naći neki formalni kriterijum jer uočava da „mnoge fraze imaju isto tako posebno značenje kao složenice” (Jespersen 1942: 134). On takođe uočava da je teško utvrditi naglasak neke kolokacije jer postoje velike individualne razlike; prema Jespersenu jednak naglasak na oba elementa kombinacije stvarno znači nestabilan naglasak koji zavisi od konteksta i rečeničkog ritma.⁴⁰ Jespersen navodi primere složenica koje imaju i dvostruki naglasak i prednji naglasak sa razlikom u značenju:

⁴⁰ Jespersen radije govori o dvostrukom naglasku nego o naglasku druge komponente. Akustička istraživanja akcenta složenica pokazuju da se dvostruki akcent stvarno javlja kao varijanta u

- (4) 'glass-case 'kutija za staklo' vs. 'glas 'case 'staklena kutija',
'headstone 'nadgrobni kamen' vs. 'head 'stone 'kamen temeljac',
'bookcase 'polica za knjige' vs. 'book 'case 'kutija za knjige'.

Prema Jespersenu ovi primeri pokazuju da se ne mogu isključiti fraze sa jednakim naglaskom iz skupa složenica (Jespersen 1942: 136). Jespersen zaključuje da se moramo vratiti semantičkom kriterijumu jer ne postoji jedan formalan kriterijum. On odbacuje i ortografski kriterijum jer se mnoge složenice mogu pisati na dva ili čak tri načina.

Marchand (1969) prihvata kriterijum naglasaka, ali ipak primećuje da ima mnogo kombinacija sa dvostrukim naglaskom koje su nesumnjivo složenice. "Najveći broj kombinacija sa participom kao drugom rečju ima takav naglasak: 'easy-'going, 'high-'born, 'man-'made." Marchand se ovde dodatno koristi sintaktičkim kriterijumom - sintaktički odnos delova može da razlikuje složenice od fraza. Opšte je pravilo da kombinacije s glagolskim neksusom imaju prednji naglasak. Ovde spadaju kombinacije zasnovane na odnosu predikat - objekat (npr. *watchmaker*, *chimneysweep*, *bloodshed*, *housekeeping* - imenice i *heartbreaking* - pridev), predikat - dodatak za mesto, vreme, instrument (npr. *boat ride*, *churchgoer*, *rope-dancing*, *washday*, *writing table* - imenice i *ocean-going* pridev), ali ne i odnos subjekt - predikat koji je prema Marchandu nestabilan (npr. *dancing girl*, ali *revolving door*). Sintaksička relacija predikat - dodatak za način takođe je izuzetak jer ima dvostruki naglasak (npr. *heavy smoker*).

Pod sintaktički kriterijum bi se mogla podvesti i modifikacija sa *very*, ali Marchand ne prihvata taj kriterijum. „This arguments holds for phrases as well. We could not modify the first element of *black market*, *Black Sea* by *very*, yet the phrases are not compounds, as they do not enter the stress type of *blackbird*.” (Marchand 1969: 14). On odbacuje i test nerastavljivosti jer se ni grupa *black market* ne može rastaviti iako je to “dvostruko naglašena sintaksička grupa sa specijalnim značenjem”. Ovde Marchand postupa

odnosu na naglasak samo druge komponenta. Dvostruki naglasak je u stvari posledica snižavanja tona (Ôdownstepping’) u drugom članu složenice (Plag 2006).

nedоследno jer na osnovu jednog pretpostavljenog kriterijuma eliminiše drugi kriterijum koji inače u drugim slučajevima primenjuje.

"The most important factor is that of the underlying relation. Some gramatical relations , for instance, are invariably tied up with forestress. Any verbal nexus combinations based on P – O relation has forestress" (Marchand 1969: 22). Prema tom pravilu imenice *watchmaker, car dealer, chimneysweeper, housekeeping* i pridev *heartbreaking* su složenice. Ukoliko se verbalno *-ing* shvata kao dodatak, kombinacija se može shvatiti kao sintaksička grupa, npr: *'Flying 'Dutchman, 'flying 'saucers, re'volving 'door*. Neke kombinacije imaju prednji naglasak zahvaljujući implicitnom kontrastu. Tako kombinacija *humming bird*, stiče prednji naglasak da bi se razlikovala od *blackbird, bluebird, mocking-bird*. Slično tome, složenice sa drugom komponentom *-man, -shop, -work, -fish, -ware* stiču naglasak na prvoj komponenti da bi se razlikovale od drugih u istoj seriji (Marchand 1969: 24). On navodi i druge relacije 'čisto semantičke prirode' koje povlače javljanje prednjeg naglasaka. Tako pojmovi svrhe (*freight train, windshield*), prirodne povezanosti (*mule cart, lap dog*), porekla (*blood stain, smoke screen*) i sličnosti (*blockhead*) uslovljavaju prednji naglasak. Marchand, dakle, ipak dopušta da naglasak složenica u pojedinim slučajevima može da bude preinačen semantičkim činiocima. Nasuprot tome, u sintaksičku grupu fraza spadaju koordinativne kombinacije (*king-emperor, boy friend, maidservant*), kombinacije u kojima prva reč označava materijal (*leader glove, straw hat*), ili relativnu poziciju (*,bottom 'drawer, ,top'brass*), mada Marchand dopušta i odstupanja usled kontrastivnog naglasaka u nekim primerima.

Marchandov pretežni stav je da je prednji naglasak definicioni kriterijum za složenice. U nekim primerima on dopušta nezavisno dejstvo sintaksičkog kriterijuma. Marchand uviđa i značaj različitih semantičkih činioca, ali nastoji da ih podredi naglasku iako uočava da to nije uvek moguće. Posebno je značajno što on izdvaja složenice sa glagolskim neksusom kao posebnu grupu; on je takođe uočio problem sintaksičkih složenica tipa *householder, housekeeping and heartbreaking*.⁴¹

⁴¹"The second-words of such combinations do not often exist as independent words: holder, keeping, breaking are functional derivatives being respectively the agent sb, the action sb, and the first

3.4. Quirk et al. (1985) o identifikaciji složenica

Quirk et al. (1985) takođe razmatraju problem formalne definicije složenica. Oni smatraju da "skoro sve" složenice imaju prednji naglasak i da je to karakteristika koja ih razlikuje od fraza (npr. *a ,dark' room* vs. *a 'dark,room*, *a ,hot 'house* vs. *a 'hot,house* itd.), a da se izuzeci mogu objasniti terminima tematizacije. U složenicama *,ash-'blond* i *,bottle-'green* fokus je na *blond* i *green* jer premodifikatori samo označavaju stepen navedene osobine.

Quirk et al. uočavaju međutim i značaj semantičkog činioca. U složenici XY X je neko bitno, lako uočljivo svojstvo od Y. "The relation consequently involved in compounding are consequently resemblance, function, or some other salient or defining characteristic" (Quirk et al. 1985: 1568). Ukoliko se značenje jedne sintaksičke fraze dovoljno učvrsti i institucionalizuje, ta fraza stiče vremenom prednji naglasak i postaje prava složenica. U rečenici *We need some office furniture* kombinacija *,office 'furniture* je fraza koja jednostavno služi da označi kancelarijski nameštaj. U rečenici *Office furniture is getting more expensive* izraz *office furniture* ima generičko značenje što ukazuje na početak leksikalizacije "mada naglasak i pisanje još pretežu na stranu fraze" (Quirk et al. 1985: 1570). Quirk et al. prećutno dopuštaju da kriterijum naglasaka nije nužan uslov za složenice kada kažu da "skoro sve" složenice imaju prednji naglasak.

Oni smatraju da se semantičko jedinstvo složenice ogleda i u pravopisu (npr. *a black bird* vs. *a blackbird*). Pravopisne konvencije ipak nisu pouzdane jer se neke složenice pišu na sva tri načina (npr. *a flower pot*, *a flower-pot*, *a flowerpot*). Ali u celosti postoji progresija prema čvršćoj vezi kako složenica postaje utvrđena i prihvaćena kao leksička jedinica. U američkoj varijanti jezika crtice se ređe upotrebljavaju nego u britanskoj. Tako se neke složenice u američkoj varijanti pišu odeljeno ili sastavljeno, dok se u britanskoj varijanti javljaju sa crticom (npr. *langauge retarded* (esp AE) i *language-retarded* (esp. BE) ili *psychosomatic* (AE) i *psycho-somatic* (esp. BE)).

participle of the underlying verbs. Strictly speaking, they should not figure in a dictionary, which is an assemblage of semantic units." (Marchand 1969: 16).

Quirk et al. beleže i zanimljivu pojavu ad hoc složenica tipa *his higher-than-average wages, their come-and-fight-me attitude, nineteenth-century novels*. Ove fraze nisu složenice izvan modifikatorske pozicije: 'his wages were higher than average', 'novels of the nineteenth century', itd.

Vidimo da postoje znatna neslaganja oko toga šta je dovoljan i potreban uslov da bi jedna kombinacija bila složenica. U novijoj literaturi Bauer (1998) i Plag (2003, 2006) su detaljno analizirali glavne kriterijume i zaključile da nijedan ne zadovoljava u potpunosti. Razmotrimo detaljnije njihove analize.

3.5. Bauer (1998) o kriterijumima razlikovanja složenica i fraza

Činioci koje su Jespersen i Marchand uočili kao značajne za status složenica su i u savremenoj literaturi predmet analize i rasprave. U novijoj literaturi Bauer (1998) pruža najdetaljniju analizu različitih kriterijuma. Tako Bauer (1998) analizira redom kriterijume potvrđenosti u leksikonu ('listedness'), spojenog pisanja, prednjeg naglaska, sintaktičke izolovanosti prve komponente i zamene glave složenica sa *one*.

Bauer primećuje da potvrđenost u leksikonu ('listedness') ne razlikuje složenice od fraza i rečenica koje takođe mogu biti potvrđene na isti način. "That is, listedness in itself is totally irrelevant in deciding whether or not something is a syntactic construction or a morphological construction, and thus cannot be used to set off compounds from anything else." (Bauer 1998: 68). On uočava i kontradikciju u tome što se pretpostavlja da je slaganje u engleskom jeziku vrlo produktivan način tvorbe, a istovremeno se tvrdi da se složenice razlikuju od sintatičkih fraza u tome da su potvrđene u leksikonu. Sintaksičke kombinacije - fraze prave se po pretpostavci na osnovu pravila, dok je oblik složenica fiksiran u leksikonu. Ako složenice nastaju leksikalizacijom sintaksičkih fraza, one imaju isti bazični tip kao i fraze, a samo marginalno se razlikuju od njih u tome što su i sastavni elementi leksikona. "This means that any claim that there are two distinct set of constructions here and that listedness is the fundamental distinction between the two is probably self-destructive, as well as counter to the generally widely accepted notion of the productivity of compounding." (Bauer 1998: 68).

Prema kriterijumu naglaska *'apple cake* je složenica, a *apple 'pie* sintaksička konstrukcija. Kao i Jespersen, Bauer osporava tačnost i konzistentnost određivanja naglaska. On tvrdi da čak ni pojedinci nisu konzistentni u oceni naglaska dvočlanih kombinacija u vlastitom govoru, a navodi i primere različitog naglaska reči u četiri standardna rečnika engleskog jezika. Uočljiva je i tendencija da su različiti načini naglašavanja u vezi s određenim semantičkim relacijama. Tako se tvrdi da odnos 'B je napravljeno od A' izaziva frazni naglasak, a odnos 'B služi za A' složenički, ali Bauer negira da to išta dokazuje. Odnos 'napravljen od' nije ništa manje leksički od odnosa 'služi za'. „The two types could just as easily be seen as prosodically distinguished sub-types of a single construction.” (Bauer 1998: 71). Bauer dalje navodi primere sa *cake* koji svi imaju prednji naglasak (npr. *'apple cake, 'birthday cake, 'angel cake*) što implicira da neke imenice određuju sintaksičke konstrukcije u kojima mogu učestvovati.

Bauer na kraju primećuje da razlika između prednjeg i zadnjeg naglaska u dvočlanim kombinacijama imenica + imenica ne implicira ništa u odnosu na standardne kriterijume za status reči.

Bauer dalje analizira kriterijum sintasičke izolacije prvog elementa složenice. Prema leksikalističkoj hipotezi elementi reči nisu dostupni sintaksi, a primenjena na složenice ta hipoteza znači da se ni elementi složenica ne mogu modifikovati, služiti kao referentne tačke anafora niti biti pluralizovani. Bauer navodi sledeći primer:

(5) ... what sharply distinguishes Chomskyan practice from that of his structuralist forebears is...

Ovde se *his* odnosi na *Chomsky* iako se *Chomsky* nalazi u osnovi izvedenice. Ward, Sproat i McKoon (1991) dokazuju da nema gramatičkih problema sa anaforama te vrste, mada se one ređe javljaju zbog pragmatičkih problema. Bauer tvrdi da je taj tip sintaksičke izolacije potpuno irelevantan za razlikovanje složenica i sintaksičkih konstrukcija - nema dokaza da taj kriterijum razlikuje morfološke i sintaksičke konstrukcije.

Množina prve komponente se ređe javlja u složenicama, ali nikako nije nepoznati oblik. Neki linguisti čak tvrde da se takve složenice sve češće upotrebljavaju. U nekim slučajevima nije jasno da li treba upotrebiti jedan ili drugi tip: *drug courier* i *drugs courier*

su izgleda sinonimi. Ako se oni uvek mogu zamenjivati, nema opravdanog razloga za njihovo razdvajanje u posebne tipove konstrukcija. Bauer navodi primere koji pokazuju da je moguća modifikacija prvog člana složenica (*public lending right, light-rail system, Serious Fraud Office, etc.*). „While it may be the unmarked case to find the adjective modifying the collocation as a whole, such examples show that the interpretation where the adjective modifies the first element only is perfectly possible.“ (Bauer 1998: 73). Bauer ukazuje da ni u primerima sintaksičkih konstrukcija nije uvek jasno da li se pridevska modifikacija primenjuje samo na prvu komponentu. Tako npr. *Swedish Steel Blade* se može protumačiti kao (*Swedish steel*) *blade*, ali i kao *Swedish (steel blade)*.

Da li složenice dozvoljavaju koordinaciju? Bauer dokazuje da je ona moguća ako elementi koji se koordiniraju pripadaju istom domenu i ako je njihov semantički odnos paralelan (npr. *iron and steel bars, steel bars and wights, wind- and watter- mills*, ali **wind- and flour-mills*). Koordinacija je teško izvodljiva ako jedan elemenat kordinacije ima idiomatsko značenje. Ali to nije posledica postojanja dveju tipova konstrukcija od kojih se jedan tip lakše koordinira nego drugi, već posledica opštih uslova za koordinaciju i različitog stepena leksikalizacije elemenata koji se koordiniraju.

Kriterijum zamene sa *one* predviđa da se glava fraze može zameniti sa *one*, a složenice ne može. Bauer navodi da ima malo sigurnih, potvrđenih primera, a i stepen prihvatljivosti primera te vrste nije jasan. On posebno navodi primer (6):

- (6a) I wanted a sewing machine, but he bought a knitting one.
- (b) I wanted a sewing machine, but he bought a washing one.

Bauer primećuje da postoji razlika u prihvatljivosti ovih rečenica, ali ona ne proizilazi iz neke lingvističke razlike među njima. U listi potvrđenih primera, većina primera sa *one* ima jednak ili krajnji naglasak i pišu se odvojeno, a to su kriterijumi za koje je već pokazano da ne razlikuju dosledno dve kategorije kolokacija imenica + imenica.

Bauer najzad pokazuje da ne postoji korelacija kriterijuma u određivanju dva tipa kombinacija imenica + imenica. Prva tri kriterijuma se tiču stepena leksikalizacije, a to pitanje nije direktno povezano s razgraničavanjem morfologije i sintakse. Druga tri kriterijuma su izgleda relevantni, ali se razlika koju utvrđuju ne odnosi na gramatiku, već

na društvenu istoriju - ne mogu se npr. koordinirati *handbags and trays* jer složenica *handtrays* ne postoji.

3.6. Lieber (2005) o kriterijumu nerastavljivosti

U novije vreme Lieber (1994, 2005) primenjuje nerastavljivost kao kriterijum koji najbolje može da razlikuje složenice od fraza. Popot mnogih drugih lingvista, Lieber (2005: 376) primećuje da nije „lako formulisati kriterijum koji nedvosmisleno određuje skup složenica u engleskom jeziku“. Ona redom analizira kriterijume naglaska, pisanja, posebnog značenja, nedostupnosti prvog člana složenica za sintaksičke procese kao što su fleksija, anafora i koordinacija i nerastavljivosti prve i druge osnove. Prihvatajući delimično analizu Bauera (1998) ona zaključuje da nijedan kriterijum ne zadovoljava u potpunosti, ali na kraju ipak izdvaja kriterijum nerastavljivosti primećujući da su „dve osnove složenica relativno imune na razdvajanje“ (Lieber 2005: 376). Tako npr. komponente složenica *truck driver* i *blue green* se ne mogu rastaviti jer npr. **truck fast driver* i **blue light green* nisu prihvatljivi izrazi.

Ona odbacuje Bauerov primer *Chinese jade figure* koji Bauer (1998) navodi kao primer primene kriterijuma nerastavljivosti na kolokaciju *Chinese figure* jer se *jade figure* može shvatiti kao složenica. Reč koja se ubacuje ne sme biti takva da sa drugom komponentom čini složenicu. Da bi eliminisala tu mogućost Lieber zahteva da reč koja se ubacuje bude „proizvoljan modifikator“, a da istovremeno cela kombinacija zadrži status složenice. Uslov da rezultat takođe mora biti složenica je međutim nemoguće zadovoljiti ako umetnuti modifikator treba da bude proizvoljan. Bilo koji modifikator A ubačen u niz X+N proizvodi strukturu X+(A+N) gde je A+N fraza. Kako postoji gotovo opšti konsenzus da kombinacije u kojima je druga komponenta fraza nisu složenice, primena kriterijuma arbitrarnog umetanja reči ne može dati složenicu. Pošto izraz X+(A+N) ne može biti složenica, poizilazi da je tako formulisan kriterijum trivijalno zadovoljen. Ako pretpostavimo da je neki niz reči složenica, primena kriterija umetanja reči može dati samo potvrđan rezultat. Ako je X+N složenica, X+(A+N) ne može biti složenica za proizvoljan modifikator A.

Lieber (2005: 376) prihvata kriterijum nerastavljivosti jer zaključuje da ne postoji bolji kriterijum. Lieber ipak dopušta da je linija razdvajanja složenica i fraza u engleskom jeziku „labilnija nego što bismo mi želeli“. Lieber primećuje da je jedna posledica takvoga stanja da ne postoji saglasnost da li su kombinacije u kojima je prva komponenta fraza, takođe fraze. Ona navodi kao primer kolokacije *a who's the boss wink* i *an if-you-only-want-to know sneer* koje se javljaju se i u govornom i u pisanom jeziku i ocenjuje da fraze u prvim komponentama nisu nužno leksikalizovane. Pošto primena nikakvih drugih kriterija nije moguća, Lieber primenjuje na ove kombinacije kriterijum nerastavljivosti:

- (7) *a who's the boss filthy wink
 *an if-you-only-want-to know insinuating sneer
 a filthy who's the boss wink
 a insinuating if-you-only-want-to know sneer

Mi smo već pokazali da kriterijum nerastavljivosti ne razdvaja složenice od fraza u svim slučajevima, tj. da taj kriterijum mogu zadovoljiti i neke fraze. Strožu formu tog kriterijuma da umetanje proizvoljnog modifikatora treba takođe da bude složenica je nemoguće zadovoljiti. To znači da primena navedenog kriterijuma na kolokacije *a who's the boss wink* i *an if-you-only-want-to know sneer* ništa ne dokazuje. Kriterijum proizvoljnog umetanja ne može biti zadovoljen, a to znači da primeri (7) ništa ne dokazuju.⁴²

3.7. Plag (2003, 2006) o statusu složenica

Plag (2003) definiše složenice kao reči koje se sastoje iz dva elementa od kojih je prvi koren, reč ili fraza, a drugi je koren ili reč. Struktura engleskih složenica se može sažeto predstaviti sledećim obascem:

- (8) Struktura engleskih složenica:
 a. [XY]_Y
 b. X={koren, reč, fraza}
 Y={koren, reč}

⁴² Posebno je neodrživo umetanje prideva ispred druge komponente jer nijedna kombinacija reči u kojoj je druga komponenta imenička fraza A+N ne može biti složenica (v.Plag 2003).

γ = gramatička svojstva koja složenica nasleđuje od Y.

(8) je obrazac za složenice koji nam pokazuje da složenice imaju binarnu strukturu i određuje mogući tip elemenata u složenici. Taj obrazac dalje pokazuje da je desni član složenice njena glava čija svojstva se prenose na celu složenicu. Plag (2003) dopušta da fraze mogu biti leve komponente u složenicama (e.g. *over-the fence gossip* 'ogovaranje preko plotu', *off-the-rack dress* 'konfekcijska odeća'), ali upozorava da su nemoguće složenice u kojima su desne komponente fraze (e.g. **husband pipe and slipper*) ili se takve kombinacije ne tumače kao složenice već kao fraze (e.g. *gossip over the fence*).

Ograničavajući svoje izlaganje na složenice čija je struktura imenica + imenica, Plag primećuje da se fraze i složenice obično razlikuju u naglasku - fraze imaju naglasak na zadnjem elementu, a složenice na prednjem. Tako se sledeće složenice i fraze razlikuju u značenju:

(9) imeničke složenice

bláckboard 'tabla za pisanje'

gréen house 'staklena bašta'

óperating instructions 'uputstvo za neku operaciju'

imeničke fraze

a black bóard 'crna tabla'

a green hóuse 'zelena kuća'

operating instrúctions 'instrukcije koje operišu'

Pravilo složeničkog naglaska korektno predviđa naglasak većine složenica, ali su uočeni i brojni izuzeci.

(10) geologist-astrónomer

scholar-áctivist

Michigan hóspital

Boston márathon

Madison Ávenue

Penny Láne

summer níght

May flówer

silk tíe
apple píe
aluminium fóil
apricot crúmbles
Shakespeare sónnet

Brojni istraživači su tvrdili da su primeri (10) sistematski izuzeci u odnosu na pravilo složeničkog naglaska. *Geologist-astrónomer* i *scholar-áctivist* su koordinativne složenice, dok drugi izuzeci u (10) određuju odnose drugačijeg značenja. Složenice *summer níght* i *May flówer* imaju temporalno značenje, *Michigen hóspital* i *Boston márathon* značenje mesta, a *apple píe* i *silk tíe* značenje materijala koje se parafrazira sa 'made of'. *Shakespeare sónnet* ima kauzativno značenje koje se može izraziti frazom 'created by'. Plag zapaža da nije jasno koliko različitih semantičkih grupa treba ustanoviti da bi se objasnili svi mogući izuzeci u odnosu na pravilo složeničkog naglaska. Pored toga, izgleda da neke kombinacije stiču naglasak analogijom prema kombinacijama koje imaju istu desnu komponentu. Tako npr. sve složenice sa *street* imaju prednji naglasak (npr. *Máin street*, *Fóurth Street*), a sve sa *avenue* zadnji naglasak. Plag predlaže da se prednji naglasak prihvati kao pravilo, a da se složenice sa zadnjim naglaskom tretiraju kao sistematski izuzeci u odnosu na preovlađujuće pravilo naglaska.

Plag razmatra alternativno rešenje prema kojem su kombinacije imenica+imenica s prednjim naglaskom složenice, a one sa zadnjim fraze. Problem takvog predloga je što se prvo postavlja pitanje zašto sve kombinacije koje imaju strukturu imenica + imenica nisu fraze. Drugo, potrebna je nezavisna definicija složenica, ali ona ne postoji. Tako *Mádison Street* je složenica, a *Madison Avenue* fraza jedino na osnovu naglaska - takva definicija je kružna jer se te kombinacije ne razlikuju po nekim drugim svojstvima. Najzad, za takav predlog problem je činjenica da je zadnji naglasak često uslovljen analogijom prema drugim kombinacijama koje imaju istu komponentu na desnoj strani. A to se može desiti jedino ako oblici na kojima se zasniva analogija postoje u mentalnom leksikonu. „And storage in the mental lexicon is something we would typically expect from words (i.e. compounds), and only exceptionally from phrases.” (Plag 2003: 139). Odavde sledi zaključak da i kombinacije imenica + imenica sa zadnjim naglaskom takođe mogu biti

složenice. Plag zaključuje da u engleskom jeziku složenice imaju u opštem slučaju prednji naglasak, a izuzeci su većinom grupe s određenim semantičkim tumačenjem ili se zasnivaju na analogiji s postojećim složenicama.

Plag (2006) je eksperimentalno istraživao naglasak kolokacija imenica + imenica u engleskom jeziku mereći akustički intenzitet i ton obeju komponenata. U literaturi se ponekad govori o jednakom naglasku na obe komponente nasuprot snažnijem naglasku na prvoj komponenti. Plag objašnjava da jednak naglasak na obe komponente ustvari znači snažniji naglasak na drugoj komponenti koji se zbog postepenog opadanja tona ('downstep') prikazuje kao jednak naglasak. Rezultati njegovog istraživanja pokazuju da postoji visok stepen varijabilnosti naglaska. Njegovo istraživanje potvrđuje da su za naglasak složenica relevantni činioci sintaksički odnos komponenta, značenje komponenata i analogija prema drugim složenicama sa istom drugom komponentom. Složenice koje izražavaju rekcijski odnos dopune prema glavi složenice redovno imaju prednji naglasak, dok je naglasak onih koje izražavaju atributivni odnos modifikacije varijabilan, u nekim slučajevima je prednji, a u drugima zadnji.

Analiza pokazuje da leksikalizacija složenica koje izražavaju odnos modifikacije nema onaj efekat koji pretpostavlja Giegerich (2004). Giegerich pretpostavlja da složenice koje izražavaju atributivni odnos modifikacije imaju po pravilu zadnji naglasak, ali da on može biti preinačen leksikalizacijom složenica. Plag pokazuje da ta pretpostavka nije tačna jer ne važi za nove složenice, koje se mogu javiti i s prednjim naglaskom, a nije potvrđena ni za već postojeće složenice ukoliko se kao mera leksikalizacije složenica prihvati njihova učestalost kako se inače često čini u literaturi. Plag dalje nalazi da analogija prema složenicama koje imaju isti desni konstituent ima značajan efekat na naglasak složenica i može imati pomoćnu ulogu u objašnjenju varijabilnosti naglaska. Plag zaključuje da sva tri činioca igraju značajnu ulogu u određivanju naglaska složenica pri čemu semantički činilac i analogija stupaju u kompleksan interakcijski odnos.

Plag (2006) zaključuje da njegova studija doprinosi porastu saznanja da je morfološka struktura stupnjevita (v. Hay i Baayen 2005). On takođe izražava nadu da primena analogije i verovatnoće omogućava da se reše neki već dugo vremena otvoreni problemi u istraživanju složenica i u morfologiji uopšte. Bell i Plag (2011) umnogome

statistički potvrđuju ove zaključke na obimnijem materijalu uz istovremenu analizu većeg broja semantičkih činilaca. Rezultati ovih istraživanja potvrđuju da se u izdvojeni korpus složenica moraju uključiti i složenice s prednjim, i one sa zadnjim naglaskom jer se ograničavanje na samo jednu vrstu složenica ne može teorijski opravdati.

3.8. Marchand i Jespersen o izvođenju od fraznih osnova

Quirk et al. (1985), Lieber (1992) i Plag (2003) dopuštaju da se u prvim komponentama složenica mogu javiti i fraze. Donekle ostaje sporno da li to važi samo za leksikalizovane izraze ili takvo ograničenje ne postoji (v. Plag 2003). Još je u tradicionalnoj gramatici zapažena velika uloga sintakse u tvorbi reči. Marchand (1969:55) je smatrao da su složenice fraze "koje se moraju objašnjavati polazeći od bazičnih rečenica čije strukture one odslikavaju". Tako složenica *eating apple* proizilazi iz rečenice '(we) eat the apple', a *dining room* iz '(we) dine in the room'. U složenicama se, međutim, redukuju oni elementi sintakse koji se odnose na mesto, vreme, konkretne stvari ili ličnosti. U složenicama se zato ne javljaju flektivni nastavci, predlozi, zamenice i članovi čija je namena označavanje aktuelnog mesta i vremena (Marchand 1969: 38).

Sintaksičku strukturu složenica Marchand redukuje na bazične gramatičke relacije koje imaju kako klasifikatornu tako i eksplikativnu ulogu. Struktura izvedenica je takođe određena bazičnim gramatičkim relacijama. Marchand (1969:13-18) posebno diskutuje o sintaksičkoj strukturi izvedenica sufiksom *-er* i nultim sufikom. Prema Marchandu reči *paleface*, *birdbrain*, *redskin*, *pigtailer*, *bobbysoxer*, *teenager* su složenice izvedene iz frazne strukture tipa subjekt - objekt dodavanjem sufiksa *-er* ili nula-sufiksa. Slično tome i složenice *showoff* i *pickpocket* su izvedene iz fraznih struktura subjekt - predikat odnosno subjekt - predikat - objekt dodavanjem nula-sufiksa.⁴³ U nekim slučajevima Marchand dopušta da se neke reči mogu analizirati na dva načina. Reči kao što su *sunrise*, *bloodshed*,

⁴³Marchand (1969:15) poredi *showoff* sa *looker-on* zapažajući da se u *looker-on* nastavak za množinu nadoverzuje na derivacioni morfem *-er* što daje *lookers-on*. "As the plural of *showoff* is *showoffs*, this would go to prove that the plural morpheme *-s* must be preceded by the derivative morpheme. As there is no overt morpheme, we must assume a derivative zero morpheme."

boatride se redom izvode iz glagolskog neksusa 'the sun rises, they shed blood, they ride on a boat'. Na nivou morfološke strukture ovi oblici se mogu tumačiti kao imeničke složenice, "iako drugi elementi nekih složenica (npr. *sunset, nosebleed*) ne postoje kao nezavisne deverbale imenice" (Marchand 1969: 17).

Dok je Marchand redukovao sintaksičku strukturu složenica na bazične gramatičke odnose, Jespersen uočava i direktno učešće sintaksičkih fraza u građi složenica. Tako Jespersen (1927: 281) pored primera *perfect simplicity* i *perfect simple* navodi i primere u kojima pridev modifikuje početak druge reči. Tako se prema Jespersenu *the Pacific Islander* izvodi od *the Pacific Islands*, a *a public schoolboy* od *a public school*.⁴⁴ Usled gubitka flekcije u engleskom su mogući primeri *a heavy sleeper, the dirty-clothes basket, a practical joker, an old and new bookseller*, ali se sporadično i u drugim jezicima, npr. nemačkom mogu sresti slični primeri. (Jespersen navodi primere *eine reitende artilleriekaserne, der silberne kreuzbund*). U nemačkom se složenice sa fraznim komponentama izbegavaju u pažljivom izražavanju, ali Jespersen nalazi i kod Getea ("ein wilder schweinskopf", "voller mondenschein") i kod Hajnea ("die heiligen allianzhanden", "ein ehemaliger baumwollener nachtmutzenfabrikant") takve primere.

Jespersen navodi primere i izvedenica i složenica sa fraznim komponentama. U složenice on ubraja sledeće primere:

- (11) free churchman, an old half-pay officer, one-man rule, old-time streamboats, our black-silk face-coverings, all-night club, old-world kindness, every other day.

On ocenjuje da čvrstina veze između komponentata može da varira u različitom stepenu, a da je sistem pisanja složenica vrlo nekonzistentan.

I Jespersen i Marchand su pridavali prvorazredni značaj sintaksičkim odnosima, Marchand doduše prevashodno u cilju klasifikacije i eksplikacije. U novijim gramatikama složenice se takođe najčešće klasifikuju i objašnjavaju pomoću sintaksičkih relacija i parafraza. Quirk et al. (1985) takođe smatraju da se složenice najbolje mogu objasniti i

⁴⁴Nešto drugačiji je primer *a sick room* koji Jespersen takođe navodi, a koji ustvari znači 'a room for the sick'. To je primer tkz. indirektno modifikacije.

klasifikovati uz pomoć gramatičkih relacija i "rečeničkih parafraza". Takav postupak najbolje odgovara njihovoj težnji da se bave prvenstveno produktivnim jezičkim pojavama.⁴⁵ U leksičkoj morfologiji (Kiparsky 1982, Katamba 1993) je posebno aktuelno pitanje razdvajanje leksičkih slojeva u tvorbi reči i utvrđivanje njihovog relativnog poretka.

3.9. O jezičkom korpusu

Ispitivanje korpusa ima značajnu prednost u odnosu na slobodno biranje primera zato što ograničava subjektivnost i primorava istraživača da posmatra ukupnost svih primera, a ne možda samo one koji se lakše uklapaju u pretpostavljeni teorijski model. Obradeni podaci se mogu statistički obraditi i tako precizno odrediti kvantitativna mera u kojoj pretpostavljena hipoteza odgovaraju podacima. Protiv upotrebe korpusa i statistike u lingvističkim istraživanjima se često navodi argument Čomskog o nultoj verovatnoći rečenica. Prema tom argumentu velika većina rečenica je toliko posebna da bi u svakom relevantnom statističkom ispitivanju njihova verovatnoća morala da bude jednaka nuli. Meys (1975: 40, 125) primećuje da taj argumenat važi samo za rečenice, i to samo onda ako se apstrahuje komunikativni aspekt, tj. zanemari podesnost rečenica u različitim komunikativnim situacijama. Leksički elementi predstavljaju konačan skup elemenata i za takav skup normalno važe statistički zakoni.

Za izvor korpusa izabrao sam *Longman Dictionary of Contemporary English* (LDCE 2003) čiji je opšti redaktor prof. Randolph Quirk. Taj rečnik sadrži 60.000 odrednica koje su izabrane iz govornih i pisanih izvora, svakodnevne i tehničke komunikacije i uključuju i britansku i američku upotrebu. Uz svaku odrednicu rečnik sadrži oznaku vrste reči, izgovor, a kad je potrebno i podatke o registru ili stilu, a za imenice i podatke o brojivosti. U istoj odrednici se nalaze i izvedenice koje pripadaju drugim vrstama reči (ukoliko im je značenje kompoziciono). Reči istog oblika (homografi) koje pripadaju različitim vrstama imaju obično odvojene odrednice, izuzetno neke reči koje pripadaju dvema različitim vrstama su obrađene u jednoj odrednici (npr. *fricative* adj, n.). Posebno su

⁴⁵Slično gledište zastupaju i Bauer (1983) i Lieber (1992). Lieber (1992) čak smatra da se sva produktivna tvorba reči može svesti na bazične sintaksičke principe.

navedene složenice; reči koje se upotrebljavaju samo u množini takođe imaju posebnu odrednicu. Osobena imena mesta, događaja ili organizacija ('proper names') su posebno navedena čak i kada postoji reč istoga oblika (npr. *Reformation* i *reformation*).

Rečnik razlikuje dva nivoa naglaska, tj. primaran i sekundaran naglasak od kojih ovaj drugi postoji samo u dužim rečima. Npr. *,minicom'puter* ima primarni naglasak na slogu *pu*, a sekundarni na početnom slogu.⁴⁶ U dužim rečima mogu da se jave i dva sekundarna naglaska kao npr. u *,contra'indi'cation*. Autori rečnika napominju da je drugi od ova dva sekundarna naglaska slabiji nego prvi. Time prećutno autori rečnika priznaju tri nivoa naglaska, tj. srednji nivo naglaska koji se u reči *,contra,indi'cation* nalazi na početnom slogu. Označavanje samo dva nivoa naglaska je iz praktičnih razloga opravdano jer se potreba za trećim nivoom naglaska javlja retko i to samo u dužim rečima. Iste konvencije za označavanje akcenata koriste se i u ovom radu.

Imeničke fraze i složenice, a takođe i pridevske fraze i složenice mogu nositi prednji akcenat (npr. *'black,board* 'školska tabla) ili zadnji akcenat (npr. *,black 'board*). Dvostruki akcenat tipa *'black 'bird* se smatra za varijantu zadnjeg naglaska jer ne postoji opozicija između akcenatskih obrazaca *'/'* i *,/'*. Takva opozicija u značenju postoji međutim između akcenatskih obrazaca *,/'* i *'/'*, npr. u parovima *'French ,teacher* 'učitelj francuskog' i *'French ,teacher* 'francuski učitelj', *'red ,hunter* 'čovjek koji lovi ikru' i *,red 'hunter* 'lovac koji je crven' (Marchand 1969:29). Kao i naš izvornik, rečnik LDCE, mi redovno upotrebljavamo termin zadnji akcenat umesto dvostrukog, sem ukoliko se ne radi o autoru koji izričito koristi termin dvostruki akcenat.

Lingvisti koji usvajaju akcenatski kriterijum smatraju da je prednji akcenat, tj. primarni akcenat na prvoj komponenti karakteristika složenica, a da fraze karakteriše primarni akcenat na drugoj komponenti, mada većinom dopuštaju da se ovo razdvajanje ne

⁴⁶U LDCE se ne beleže posebno reči sa dvostrukim akcentom koji u literaturi o akcentu složenica igra prominentnu ulogu (v. Bloomfield 1933, Marchand 1969). Sve takve reči se beleže sa primarnim akcentom na drugoj komponenti, a sekundarnim na prvoj. Tako se reč *'black 'market* (Marchand 1969:21) beleže sa *,black 'market*. Dvostruki akcenat se može shvatiti kao varijanta akcenta *,/'*.

može uvek striktno sprovesti. Zato Fudge (1984: 136) smatra da se može govoriti i o složenicama sa fraznim naglaskom.⁴⁷ Ova terminologija se čini pogodnom, pa ću i ja za naglaske ,/' i '/ ' koristiti termin 'frazni naglasak', a za akcenat '/', termin 'složenički naglasak'. U našem korpusu se javljaju složenice tipa '*bankbook*' u kojima je izvršena dalja redukcija naglasaka druge komponente. Ova vrsta naglasaka se može smatrati varijantom prednjeg tj. složeničkog naglasaka.

Ukoliko složenica ulazi u sastav neke druge složenice može doći do izmene naglasaka komponente koja nosi sekundarni akcenat. Tako bi kombinacija složenice ,North 'Sea sa reči *oil* dala novu složenicu ,*North Sea 'oil* u kojoj prva komponenta ima jači akcenat na *North*, a ne na *Sea*. Fudge (1984) pripisuje tu pojavu tendenciji ritmičke izmene naglasaka. Fudge (1984) ukazuje da je tendencija ritmičke izmene naglasaka odgovorna i za izmenu naglasaka pridevskih složenica sa značenjem boje u atributivnom položaju. Pridevi tipa ,*sky-'blue* nose zadnji akcenat u izolaciji i predikaciji, ali u atributivnom položaju dolazi do pomeranja naglasaka na prvu komponentu tako da se dobija npr. a '*sky-,blue `cover*. Fudge (1984) razlikuje tri stepena naglasaka pa ovde ` označava najviši stepen naglasaka, a , najniži .

Naš izvor - rečnik LDCE razlikuje dva nivoa naglasaka, a u korpusu se u dužim ili tročlanim složenicama javljaju još naglasni tipovi ,/'/, (npr. ,*air 'traffic ,control*, ,*elimi'nation ,diet*) i ,/ ,/' (npr. ,*open-,hart 'surgery*, ,*non-specific ,ure'thritis*). Naglasni tip ,/ ,/' je uvek frazni akcenat jer je primarni naglasak na poslednjoj komponenti, a naglasni tip ,/'/ se može ubrojati i u frazni i u složni akcenat prema tome da li je primarni, najviši stepen naglasaka na prvoj ili drugoj komponenti. U složenici ,*air 'traffic ,control*, akcenat je

⁴⁷Fudge (1984: 136) konstatuje: "The situation, however, is greatly complicated by the existence of a number of constructions which are syntactically very like compounds (often indistinguishable from them) but which take phrasal stress patterns. Thus, alongside '*Christmas ,cake* (with the normal compound stress pattern) we find ,*Christmas 'pudding* and ,*Christmas 'pie* (with the phrasal type of pattern)." (Oznake akcenta su prilagođena konvenciji koja se koristi u ovom radu - prim. autora.).

složenički jer je ,*air 'traffic* prva komponenta, a u složenici ,*open-,heart 'surgery* akcenat je frazni jer je *open-heart* prva komponenta.

Uz neke imenice je naveden i alternativni množinski oblik. Tako npr. pored *gentlefolk* i. [P] stoji "also *gentlefolks*" što znači da se može koristiti i oblik sa -s. U tom slučaju je beležen prvi navedeni oblik. Uz neke imenice stoji pored oznake [C] i 'often pl' ili 'usu.pl' što unosi jedan elemenat neodređenosti.

Ukupan broj izdvojenih složenica koje su zabeležene sa odgovarajućim kodovima iznosi 6.270. Dijalekatske varijante su naznačene u rečniku oznakama BrE, AmE; one u radu nisu posebno korišćene jer se čini da dijalekatske razlike zabeležene u rečniku nisu tako mnogobrojne da bi mogle imati neki značajan uticaj. Ukoliko složenice imaju iste komponente, samo složenica koja je prva navedena u rečniku se beleži, npr. iz odrednice *bobby socks* BrE / *bobby sox* AmE samo prvi oblik je zabeležen u radu. Ukoliko su komponente različite, one su obe zabeležene, npr. *baseboard* AE i *skirtingboard* BE.

Rečnik beleži izvedenice posle unosa glavne (korenske) reči, ali se ne pridržava uniformno te prakse.⁴⁸ Ponekad homomorfna reč ima poseban unos što može da predstavlja problem pri određivanju šta je izvorni oblik, a šta konvertovan. Tako npr. *back* ima tri unosa: kao prilog, pridev i imenica. Pridev se očigledno može shvatiti kao konverzija priloga, ali da li to važi i za imenicu? Čini se da je i ovde odgovor pozitivan - većina značenja imenice *back* se definiše poziciono, a za centralna značenja te imenice se kaže da se koriste obično u jednini ('usu. sing.'). Ova činjenica se može shvatiti kao indikacija konverzije (Rakić 2000).

Poseban problem su odrednice koje sadrže radikalno različita značenja. Tako npr. imenica *dressing* je uneta sa tri značenja: 1 [U] 'the act of a person who dresses' 2 [C] 'material used to cover a wound' 3 [C,U] 'a usu. liquid mixture for adding to a dish, esp. a salad.' Dok se ta imenica u prvom značenju može smatrati konverzijom glagolskog

⁴⁸U uputstvu za upotrebu rečnika, naime, stoji: "The dictionary shows all the members of a word family, but they are not always treated as separate head words. In many cases, related forms are shown under the main entry..." (F33).

participa, u njenom trećem značenju leksikalizuje se potpuno nov smisao. Čini se zato umesnim drugu komponentu složenice *French dressing* 'začin koji se dodaje jelima' smatrati prostom rečju.⁴⁹ U složenici *dressing room* prva komponenta ima gore navedeno značenje 1 što je klasifikuje kao gerund - deverbalsku imenicu. Samo ova druga složenica naravno spada u naš korpus jer je njena struktura imenica + imenica. Na sličan način smo ocenjivali i druge takve slučajeve.

U rastavljanju složenih reči imali smo u vidu paradigmatičke odnose imenica koje imaju iste osnove (v. Booij 1997a, 2008). Tako imenicu *ambulance* 'kola hitne pomoći' rastavljamo na *ambul+ance* jer postoji pridev *ambulant* 'pokretan' i glagol *ambulate* 'kretati se', koji se izvode redom sufiksima *-ant* i *-ate*, a takođe i pridev *ambulatory* 'pokretan, ambulantski'. Slično tome imenica *militia* 'paravojna jedinica; narodna vojska' se rastavlja na *milit+ia* jer postoje reči *militant* 'borben, ratoboran', *militate* 'govoriti protiv' i *military* 'vojni' koje se redom izvode sufiksima *-ant*, *-ate* i *-ary* i imaju međusobno povezana značenja. Ukoliko imenica sadrži i prefiks i sufiks, pretpostavljamo da je struktura te izvedenice binarna, pa se npr. imenica *permission* 'dozvola' rastavlja na *permit+ion*, gde se moraju uzeti u obzir i alomorfni oblici reči. Imenica *enforcement* 'primena sile' se rastavlja sa *enforce+ment*, ona se dakle računa kao sufiksna izvedenica iako sadrži i prefiks *en-*. Početne kombinatorne forme koje se javljaju kao sastavne jedinice u imenicama kao što su *television* i *psychoanalysis* se tretiraju kao prefiksi u analizi

⁴⁹Ovaj problem polisemije razmatraju i Quirk et al. (1985:1527). Oni uočavaju da se glagol *paper* ne može smatrati konverzijom imenice *paper* jer je u glagolu leksikalizovano samo jedno značenje imenice - značenje 'wallpaper', a zanemarena sva ostala. I ta pojava je karakteristična za pojavu konverziju uopšte. "What normally happens (as in this instance) is the lexicalization of an action that is related to one specific sense of the noun, the sense concerned being selected on purely pragmatic grounds." Oni zaključuju da je u konverziji leksikalizacija usmerena na posebno značenje, tj. da samo određeno značenje jedne reči može biti konvertovano u drugu vrstu reči. Koje će značenje biti odabrano za konverziju zavisi od društvenih potreba. "The position is simply that the social need for derivatives from the other senses seems not to have been felt and in consequence no lexicalization of the action concerned has been taken." (Quirk et al. 1985:1528).

složenica. Prčić (2005) je pokazao da postoje značajne semantičke, fonološke, morfosintaksičke i etimološke razlike između prefiksa i početnih kombinatornih formi u engleskom jeziku. U ovoj radnji međutim najvažnija je činjenica da te forme slično doprinose morfološkoj kompleksnosti izvedenih reči. Imenice koje su leksikalizovane sa množinskim *-s* (*glasses* 'naočare', *scissors* 'makaze', *billiards* 'bilijar') označili smo kao morfološki proste. Imenicu *Wednesday* u kojoj se raspoznaje samo jedna komponenta, a izgovor obe komponente može biti uprošćen, nismo uvrstili u korpus. Isto smo postupili i sa rečima tipa *cavalry* 'konjica' i *sausage* 'kobasica', u kojima se završni segment može prepoznati kao određeni sufiks, ali preostali deo ne postoji kao nezavisna reč ili između toga dela i izvedenice ne postoji jasna semantička veza. Imenica *holiday* takođe nije uneta u korpus jer se u potpunosti raspoznaje samo jedna komponenta, izgovor druge je izmenjen, a značenje cele reči promenjeno. Kraćenje prve komponente posebno pokazuje da *holiday* fonološki jedna prozodijska reč. Nasuprot tome, *iceberg* smo pridružili korpusu jer izgovor /'aɪsbɜːg/ pokazuje da nema jednačenja po zvučnosti preko morfemske granice. Uprkos njihovom izgledu, reči *street smarts* i *consumer durables* se ne mogu klasifikovati kao složenice jer su njihove strukture (*street smart*)s i (*consumer durable*)s.⁵⁰ U ovakvim i sličnim odlukama o klasifikaciji leksičkih elemenata ponekad se ne može izbeći i neki stepen proizvoljnosti, ali je bitno da se to izričito iskaže.

U našoj analizi komponente imeničkih složenica mogu biti proste imenice, sufiksne i prefiksne izvedenice, složenice i fraze. Komponente složenica s leksikalizovanom množinom se računaju kao proste (npr. *clothes* in *clotheshorse*), dok su složenice kao *beeswax* u kojima *-s* može biti oznaka množine ili vezni element uključene, a *-s* je označeno kao sufiks. U reči *sewage* 'otpac' iz složenice *sewage farm* 'otpad', nastavak *-age* se tretira kao sufiks jer postoji paradigmatski povezana reč *sewer* 'odvodni kanal'. Reči sa neproduktivnim nastavkom *-th* se računaju kao izvedenice (npr. *stealth* u *stealth bomber*) jer Stekauer (2005) pokazuje da korisnici jezika mogu vrlo dobro da razumeju

⁵⁰ Ove egzocentrične kombinacije reči nose broj onih objekata koje označavaju, a tako se ponašaju i egzocentrične složenice (v.).

značenje sufiksa *-th*. Vezani morfemi sa sufiksom se klasifikuju kao izvedene reči ako postoji paradigmatička evidencija sa drugim sufiksima. Tako npr., *simulant* se računa kao izvedenica sa *-ant* jer postoje reči *simulate* i *simulation* izvedene sa *-ate* i *-ation*. Konstrukcije kao što je *card-sharper* n. (<*card-sharp* pr.) ne spadaju u naš korpus jer su izvedenice, a isto važi i za *bedsit* koja se izvodi tvorbom unazad (<*bedsitter*). Redukovane fraze (npr. *house of cards*) su takođe ignorisane. Druga komponenta složenice *belly dance* je označena kao konverzija (*dance* n < *dance* v.), a tako je postupljeno i u drugim slučajevima. U nekim slučajevima načinili smo korekcije u odnosu na LDCE ukoliko one izgledaju umesne. Npr. LDCE ima *bed wetting* i *bed-wetter*, *case work* i *case-worker*, što nije konzistentno. Stavili smo “-“ u obe kao što stoji u COED i PED. Ta ispravka izgleda prirodna jer se crtica često piše u složenicama u kojima je jedna komponenta deverbarna izvedenica, a druga preuzima ulogu argumenta. Nismo uključili u korpus imena firmi kao što je *Rollerblade*. Imenice stranog porekla tipa *Brahman* 'sveštenik, pripadnik najviše indijske kaste', *dollman* (tur. 'dolama'), *dragoman* 'tumač za arapski, turski jezik' računaju se kao proste, jer se segment *man* slučajno poklapa s engleskom imenicom *man*.

U nekim spornim slučajevima konsultovali smo OALD *Oxford Advanced Learner's Dictionary* (OALD 2004) i *Concise Oxford English Dictionary* (COED 2004), posebno za odnose izvodljivosti i konverzije koji su u nekim slučajevima u njima detaljnije obrađeni, a za naglasak *Longman Pronunciation Dictionary* (LPD 1990) i *English Pronouncing Dictionary* (EPD 2003). Konsultovali smo takođe Bensonov *Englesko-srpskohrvatski rečnik* (1993), Filipovićev *Englesko - hrvatski ili srpski rječnik* (1983) i *Enciklopedijski englesko-srpskohrvatski rečnik* Ristića, Popovića i Simića (1973). Pored Marchanda (1969), u obradi korpusa koristili smo se informacijama koje se mogu naći u priručnicima čiji su autori Jespersen (1942), Bauer (1983), Vidanović (1994), Szymanek (1998) i Plag (2003). Kada je to bilo neophodno i moguće autor je za ocenu prihvatljivosti nekih izraza konsultovao i izvorne govornike engleskog jezika. Svi skupovi ilustrativnih primera koji imaju više od 50 članova dati su na kraju disertacije u dodacima od I do XIII. Imenice se kratko označavaju sa i., glagoli sa g., pridevi sa pr., a prilozi sa prl. Britanski engleski se kratko beleži sa BE, a američki sa AE. Prevodi citata koji se koriste u tekstu potiču od autora disertacije.

4. O SLAGANJU I IZVOĐENJU U ENGLESKOM JEZIKU: IZVEŠTAJ O KORPUSNOM ISTRAŽIVANJU

4.1. Klasifikacija afiksa

Uređenje leksičkih slojeva je uvela Siegel (1974), ali je ono tek kasnije u punoj meri iskorišćeno u teoriji leksičke fonologije i morfologije (Kiparsky 1982, Mohanan 1982). U toj teoriji fonološka i morfološka pravila se dodeljuju odvojenim slojevima leksikona za koje se pretpostavlja da definišu njihov domen i način primene. Kiparsky (1982) deli leksikon u sledeće hijerarhijski uređene slojeve:

- (1) 1. sloj : afiksi 1. reda i neregularna fleksija
2. sloj: afiksi 2. reda i slaganje
3. sloj: pravilna fleksija

Postleksički sloj: sintaksa

Uprkos oštroj kritici koja je ukazala na znatan broj izuzetaka, teorija leksičke fonologije i morfologije se često još pretpostavlja u tekućim istraživanjima kada istraživači govore o “prvom/drugom redu afiksa” ili klasifikuju fonološko pravilo kao “postleksičko”. Oni tako uspevaju da prenesu svoju poruku kolegama bez suvišnog otezanja. Izgleda da teorija uređenja leksičkih slojeva važi za dobar deo engleskog leksikona, mada su poslednjih decenija s teorijske tačke gledišta uočene znatne protivurečnosti. U ovom poglavlju, na osnovu korpusa od 6.270 složenica ekcipiranih iz rečnika LDCE (2003), analiziramo distribuciju afiksa u strukturi engleskih složenica, i utvrđujemo da li afiksi i prvog i drugog reda mogu da učestvuju u gradnji složenica, a da se samo afiksi drugoga reda mogu dodati složenicama kako se u teoriji leksičke morfologije pretpostavlja. U sledećem koraku analiziramo primere tvorbe unazad i paradigmatičke tvorbe sa složenicama imajući u vidu hijerarhijske odnose pokazane u (1). Posebno beležimo izvođenja koja krše ili prekoračuju te odnose.

Organizacija ovog poglavlja je sledeća. U ovom, prvom odeljku utvrđujemo klasifikaciju afiksa koji su identifikovani u korpusu, a zatim analiziramo slučaj nekih „problematičnih“ afiksa za koje se u literaturi tvrdi da mogu da pripadaju i prvom i drugom redu afiksa. Prema hipotezi uređenih leksičkih slojeva, pretpostavlja se da se afiksi prvog

reda javljaju samo u komponentama složenica, dok se afiksi drugog reda mogu i spolja dodavati složenicama. U drugom odeljku analiziramo raspodelu sufiksa, u trećem prefiksa, a u četvrtom sumiramo glavne nalaze i zaključke o raspodeli afiksa. U petom odeljku analiziramo status imeničkih kolokacija sa *man*, u šestom odbacivanje i zamenjivanje krajnjega *s* u rečima s leksičkom množinom, a zatim u sedmom frazno-sufiksalsnu tvorbu složenica sa sufiksima *-ed* i *-er*. Predmet analize u osmom odeljku je upotreba fraznih izraza u prvim komponentama složenica, a u devetom pojava rekurzivnih složenica u engleskom jeziku. Neke od ovih pojave predstavljaju kršenje ograničenja postuliranih uređenjem leksičkih slojeva, pa je važno opisati njihovu strukturu i obim.

Mi pretpostavljamo sledeću klasifikaciju imeničkih i pridevskih afiksa u engleskom jeziku:

sufiksi 1. reda:

imenički: -al, -an, -ation, -ee, -eer, -ette, -ia, -ion/-tion, -ity.

pridevski: -al, -ous, -ic(al)⁵¹, -ial, -ory, -ian, -esque.

sufiksi 2. reda:

imenički: -age, -ance/-ence, -ancy/-ency, -ant/-ent, -ary, -ate, -dom, -er, -ery/-ry, -ess, -ful, -hood, -ie/-y (denominalni), -ing, -ism, -ist, -ive, -ment, -ness, -or, -ship, -ty, -ure, -y (deadjektivni, deverbalni).

pridevski: -an, -ed, -ish, -less, -like, -ly, -some, -ful, -worthy, -y (denominalni).⁵²

prefiksi 1. reda: -in, -con, dis, mid-, per, ab-, sub-, trans-, inter-, para-, de-.

prefiksi 2. reda: anti-, non-, ex-, pro, re-, step-.

⁵¹ V. priručnik Vidanović (1994: 41) za moguću razliku u značenju sufiksa *-ic* i *-ical*.

⁵² Hlebec (2010) navodi znatno veći broj sufiksa u svojoj klasifikaciji. Ja se u ovom radu ograničavam na produktivnije sufikse koji se javljaju u korpusu kao elementi u građi imeničkih složenica. To istovremeno znači da se samo izuzetno kao predmet analize javljaju pridevski i glagolski sufiksi.

Klasifikacije afiksa se razlikuju od jednog autora do drugog. Afikse smo klasifikovali pretežno na osnovu opisa engleske afiksacije u monografiji Marchanda (1969) i na osnovu našeg korpusa, uzimajući u obzir klasifikaciju koju je predložila Szpyra (1989).

Klasifikacije afiksa koje su načinili Siegel (1974), Selkirk (1982), Fabb (1988), Spencer (1991), Szpyra (1989) i Hlebec (2010) umnogome se razlikuju. Poseban problem su afiksi koji pokazuju dvostruku prirodu. Prema Selkirk (1982) 'dvostrukoj klasi' (eng. 'dual class') afiksa pripadaju sufiksi *-ize*, *-ment*, *-able*, *-ism*, *-ive*, *-y* (imenički sufiks) i prefiksi *hyper-*, *cirkum-*, *neo-*, *auto-* i *mono-*.

Szpyra (1989) je posebno analizirala morfološke i fonološke kriterijume prema kojima se vrši klasifikacija afiksa u one 1. reda i one 2. reda. Prema morfološkim kriterijumima afiksi 1. i 2. reda se razlikuju u sledećim svojstvima:

- (2a) Afiksi 1. reda mogu da se dodaju vezanim osnovama (npr. *dict-ate*, *sub-mit*), dok se afiksi 2. reda dodaju samo rečima koje postoje nezavisno (npr. *kind-ness*, *re-print*);
- (b) Afiksi 1. reda se mogu dodati samo na afikse 1. reda (npr. *atom-ic-ity*, **wretch-ed-ity*), dok se afiksi 2. reda mogu dodavati i na afikse 1. reda, i na afikse 2. reda.
- (c) Afiksi 1. reda mogu izazvati alomorfiju (npr. *simplify* - *simplific-ation*), dok afiksi 2. reda ne izazivaju alomorfiju (npr. *simplify-ing*).

Prema fonološkim kriterijumima afiksi 1. i 2. reda se razlikuju u sledećim svojstvima:

- (3a) Afiksi 1. reda određuju naglask (npr. 'curious - curi'ousity), dok su afiksi 2. reda neutralni u odnosu na naglasak (npr. 'demonstrate - 'demonstrat-ing).
- (b) Ispred sufiksa 1. reda ne otpada *g* iza velarnog /ŋ/ (npr. *diphto/ŋg/-al*), dok ispred sufiksa 2. reda otpada (npr. *diphto/ŋ/-s*).
- (c) Ispred sufiksa 1. reda sonoranti ne postaju slogotvorni (npr. *simple* - *simplify*), dok ispred sufiksa 2. reda ostaju slogotvorni (npr. *remem/bər/-ing*).
- (d) Imenički sufiks 1. reda *-y* izaziva spirantizaciju (npr. *demokra/t/* - *democra/s/y*), dok pridevski sufiks 2. reda *-y* blokira spirantizaciju (npr. *tren/d/* - *tren/d/-y*).

- (e) Afiksi 1. reda izazivaju dedžeminizaciju (npr. *in-nuberable* > *i/n/umerable*), dok afiksi 2. reda blokiraju dedžeminizaciju (npr. *un-natural* > *u/n/natural*).
- (f) Afiksi 1. reda izazivaju asimilaciju nazala (npr. *in-possible* > *i/mp/ossible*), dok afiksi 2. reda blokiraju asimilaciju nazala (npr. *un-popular* - *u/n/popular*).
- (g) Sufiksi 1. reda izazivaju trosložno kraćenje (npr. *serēne* - *serenity*), dok sufiksi 2. reda blokiraju trosložno kraćenje (npr. *gr/ei/t* - *gr/ei/t-ful*).
- (h) Sufiksi 1. reda čuvaju konsonantske grupe (ploziv+nazal, nazal +ploziv, nazal+nazal) npr. *bo/mb/-ard*, dok ih sufiksi 2. reda uprošćavaju, npr. *bo/m/-ing*.

Szpyra (1989: 43) naglašava da ne postoji saglasnost lingvista koji prihvataju leksički pristup fonologiji i morfologiji koji se kriterijumi stvarno primenjuju. Ona posebno primećuje da je problematična primena morfološkog kriterijuma koji je gore prvi naveden jer „ne postoji principijelni način da se utvrdi koja reč je morfološki prosta, a koja složena“. Tako reči *native* pr. i *local* pr. mogu biti shvaćene kao složene, jer postoje reči *nat-ion* i *loc-ate* izvedene sufiksima *-ion* i *-ate*, koji se smatraju za regularne engleske sufikse. Slično tome i reči *possible* i *decent* se mogu smatrati složenim rečima jer su *-ible* i *-ent* regularni engleski sufiksi. S druge strane, činjenica je da se segmenti *poss* i *dec* ne javljaju u drugim rečima, tako da ostaje dilema da li se sufiksi 2. reda *-ible* i *-ent* dodaje na vezane osnove *poss* i *dec* ili ne.

Saglasnost lingvista ne postoji ni u primeni fonoloških kriterijuma. Tako Halle i Mohanan (1985) smatraju da se procesi palatalizacije i spirantizacije mogu primenjivati i na 1. i na 2. leksičkom sloju. Ti procesi, dakle, ne mogu razlikovati afikse 1. i 2. reda. Szpyra dalje navodi primere glagolskog sufiksa *-ize*, imeničkog *-ant/-ent* i pridevskih *-ive* i *-able/-ible* koji izgleda imaju dvostruku klasnu pripadnost - u nekim primerima se ponašaju kao sufiksi 1. reda, a u nekim drugim kao sufiksi 2. reda. Tako sufiks *-ize* se morfološki ponaša kao sufiks 1. reda jer se može javiti s vezanim osnovama (npr. *minimize*, *baptize*), a nominalizacija izvedenih glagola se bez izuzetka vrši sufiksom 1. reda *-ation* (npr. *legalization*, *divinization*). S druge strane, fonološki se može ponašati i kao sufiks 1. reda, i kao sufiks 2. reda. Tako u primerima u levoj koloni *-ize* je neutralan u odnosu na naglasak, a u primerima u desnoj koloni menja naglasak:

(4)	'skeleton -'skeletonize,	'dialogue - di'alogize
	'alphabet - 'alphabetize,	'synonym -sy'nonimize
	'vitamin - 'vitaminize	'nitrogen - ni'trogenize
	'hospital - 'hospitalize	ca'nal - 'canalize

U *soberize* sufiks *-ize* izaziva silabifikaciju sonoranta *r*, a u *theatrize* je ne izaziva.

U pogledu primene trisilabičkog kraćenja takođe se uočava dvostrukost: u nekim primerima nema kraćenja prethodne dužine (npr. *vāpourize*, *nāzalize*), a u nekim drugim primerima dužina na penultimi se krati (npr. *satīre* - *satirize*, *mobīle* - *mobilize*). To znači da se sufiks *-ize* ne može pridružiti 1. leksičkom sloju kojem po morfološkim svojstvima pripada jer pokazuje u delu primera suprotnu fonologiju.

Sličan paradoks se pojavljuje i sa sufiksom *-ant/-ent* koji takođe morfološki pripada sufiksima 1. reda, ali ispoljava u nekim primerima fonološka svojstva sufiksa 1. reda, a u nekim drugim fonološka svojstva sufiksa 2. reda. Sufiks *-ant/-ent* morfološki pripada sufiksima 1. reda jer se adjektivizacija izvedenica na *-ant/-ent* vrši pomoću sufiksa 1. reda *-ial* (npr. *'precedent* - *prece'dential*, *re'ferent* - *refe'rential*). Pridevi na *-ant/-ent* se negiraju pomoću negativnog prefiksa 1. reda *in-* (*incoherent*, *irrelevant*, *insignificant*). Tako ovi sufiksi u nekim primerima određuju naglasak (npr. *'signify* - *sig'nificant*, *pre'fer* - *'preferent*, *per'tain* - *'pertinent*), dok su u nekim drugim primerima neutralni u odnosu na naglasak (*de'fy* - *de'fiant*, *re'ly* - *re'liant*, *re'pel* - *re'pellent*). Slično dvojstvo sufiks *-ant/-ent* pokazuje i u odnosu na kraćenje prethodnih dužina. U primerima *pre'side* – *'president*, *pre'vail* – *'prevalent*, *con'fine* – *'confident* prethodna dužina se krati, ali u *cohēre* - *cohērent*, *comply* - *compliant* nema kraćenja prethodnih dužina (Szpyra 1989: 52).

Sufiksi *-ize* i *-ant/-ent* morfološki pripadaju sufiksima 1. reda, ali u fonološkom pogledu ispoljavaju dvostruko ponašanje. Szpyra (1989: 53) ukazuje na to da je to razilaženje posebno problematično jer pokazuje nesaglasnost morfološke i fonološke strukture. Ako se ovi sufiksi pridruže sufiksima 1. reda, njihovo fonološko ponašanje u jednom delu primera se ne može objasniti. Oni se ne mogu pridružiti ni sufiksima 2. reda jer to protivureči njihovom morfološkom ponašanju. Ovo zapažanje je posebno značajno jer je osnovna teza leksičke fonologije i morfologije da morfologija i fonologija deluju 'u tandemu'. Zapažanja da neki sufiksi pokazuju razilaženje morfologije i fonologije je

saglasno s tezom koju zastupaju Selkirk (1978, 1980) i Nespov i Vogel (1986) da se domeni morfoloških i fonoloških pravila ne poklapaju i da su domeni fonoloških pravila relativno nezavisni od domena morfoloških pravila.

Szpyra pokazuje da i pridevski sufiksi *-ive* i *-able/-ible* takođe pokazuju dvostruko ponašanje. Ovi sufiksi se razlikuju od sufiksa *-ize* i *-ant/-ent* time što oni pokazuju dvostruko ponašanje i u morfologiji i u fonologiji. Njihov problem se ne može razrešiti razlikovanjem dve vrste ovih sufiksa, jer jedan isti sufiks može u jednom primeru ispoljavati morfološka svojstva sufiksa 1. reda, a fonološka svojstva sufiksa 2. reda, tj. ne postoji odgovarajuća korespondencija morfoloških i fonoloških svojstava. Szpyra (1989: 62) ukazuje i na protivurečno ponašanje drugih sufiksa i konstatuje da se problem ne može otpisati kao marginalan jer npr. sufiks prvoga reda *-ify* u jednom broju primera izaziva kraćenje prethodne dužine, a u skoro istom broju primera to kraćenje izostaje:

(5)	<u>kraćenje prethodne dužine</u>	<u>blokirano kraćenje prethodne dužine</u>
	metre /'mi:tə/ - metrify /'metrifai/	speech /'spi:tʃ/ - speechify /'spi:tʃifai/
	type /'taɪp/ - typify /'tɪpifai/	town /'taʊn/ - townify /'taʊnifai/
	vile /'vaɪl/ - vilify /'vɪlifai/	steel /'sti:l/ - steelify /sti:lifai/
	divine /dɪ'vaɪn/ - divinify /'dɪvɪnifai/	preach /'pri:tʃ/ - preachify /'pri:tʃifai/
	clear /'kliə/ - clarify /'klærɪfai/	nitre /'naɪtə/ - nitrify /'naɪtrɪfai/

Jedno moguće rešenje problema nesaglasnosti fonoloških uslova je izgleda u razlikovanju primarnih i sekundarnih fonoloških uslova za klasifikaciju afiksa. Kriterijum naglaska bi po tom predlogu bio glavni kriterijum za klasifikaciju afiksa dok bi alomorfne i segmentne izmene osnove bile manje važan kriterijum. Čini se da ima manje odstupanja u naglasku izvedenica nego u alofonskim i segmentnim izmenama osnova. Szpyra doduše navodi primere koji treba da pokažu odstupanja u naglašavanju izvedenica i sa drugim sufiksima. Tako za sufiks *-age* navodi sledeće primere:

(6)	a.	'parent - 'parentage	b.	'concubine - con'cubinage
		per'cent - per'centage		e'quip - 'equipage

U (6a) sufiks 2. reda *-age* čuva naglasak osnova, dok se u (6b) taj naglasak menja. Primetimo, međutim, da je u *'concubine* krajnji slog ekstrametričan u engleskom jeziku, pa je naglasak na antepenultimi. U *con'cubinage* sufiks *-age* je ekstrametričan i naglašena je ponovo antepenultima. Slično tome, primeri *e'quip* - *'equipage* se razlikuju u vrsti reči - *e'quip* je glagol, a *'equipage* imenica. U primeru *e'quip* naglasak po pravilu pada na težak slog jer u glagola krajnji slog nije ekstrametričan, dok u imenicama jeste. Prema tome, naglasak imenice *'equipage* sledi po pravilu na antepenultimi.⁵³

Szpyra (1989: 54-60) navodi i druge primere koji pokazuju da u određivanju naglaska postoje određene varijacije izvedenica i prvog i drugog reda. Čini se da je broj takvih odstupanja ipak manji što opravdava izdvajanje kriterijuma naglaska u engleskom jeziku. U srpskom jeziku se kriterijum naglaska takođe mora izdvojiti kao glavni kriterijum jer postoje znatne alomorfne i segmentne varijacije osnova u izvedenicama različitim sufiksima. Tako npr. sufiks *-skī* najčešće ne menja akcenat osnove,⁵⁴ ali izaziva različite segmentne promene osnove:

- (7a) palatalizaciju:
 Vlah > vlaškī
 vrag > vraškī
 Njujork > njujorškī
 vitez > viteškī
 Vels > velškī
 Teksas > teksaškī (i teksaškī)
 lovac > lovačkī
 lane > lanjskī
 van > vanjskī.

⁵³ Problem naglaska mnogih engleskih reči je njihovo strano poreklo. One su usvojene kao celina, pa se u znatnom broju primera njihov akcenat određuje kao da su monomorfne reči, a ne izvedenice.

⁵⁴ Izuzetno uzlazni akcenti ispred sufiksa se pomeraju ulevo za jedan slog, ili na jednoloznim osnovama menjaju u silazne akcente (npr. *ku-la* - *kûkskī*, *gerila* - *gèrilskī*, *bân* - *bânskī*, *sòmot* - *sòmotskī*). Ove promene se objašnjavaju ekstrametrikalnošću sufiksa (v. Rakić 1991a, b, 1992).

- (b) depalatalizaciju: Vaznesenje > vaznesenskī, odeljenje > odeljenskī (ali i odeljenjskī, v. Klajn 2003).
- (c) umetanje nepostojanog a: zemlja - zemaljskī, stranka > stranačkī, Bosna > bosānskī.

U srpskom kao i u hrvatskom jeziku izmene ispred sufiksa koji počinju suglasnicima istorijski su uslovljene postojanjem poluglasnika jera koji se u savremenom jeziku izgubio, ali su njegovi G143 tragovi zadržani u palatalizaciji nepčanih suglasnika. Klasifikacije afiksa se zato ne može vršiti prema tim istorijski uslovljenim promenama već jedino prema naglasku izvedenica. U sledećem odeljku prikazujemo distribuciju različitih afiksa u našem korpusu engleskih složenica.

4.2. Distribucija sufiksa

4.2.1. -age: Neproduktivan, neutralan, denominalni i deverbalni imenički sufiks latinskog porekla, primenjuje se i na germanske i na romanske osnove. Sufiks *-age* se javlja u 20 složenica u prvoj componenti (8a), i u četiri složenice u drugoj komponenti (8b):

- (8a) 'baggage , car,
 'baggage room,
 'barrage ba| loon,
 'carriage clock,
 'carriageway,
 'marriage , license,
 'marriage certi| ficate,
 'marriage lines
 'marriage vows,
 , marriage 'guidance,
 'marriage , bureau,
 'package deal,
 'package tour,

'package , holiday,
'package store ,
'passageway,
'postage stamp,
'sewage farm,
'sewage plant,
'storage , heater;

(b) 'baby , carriage,
'care , package,
'gun , carriage,
'hackney , carriage.

Sve složenice nose glavni naglasak na prvoj komponenti, i sve se pišu odvojeno izuzev *carriageway* i *passageway* Složenice sa *sausage* (npr. '*sausage ,dog,*' *sausage ,meat* and '*sausage ,roll*) nisu uključene jer se *sausage* može shvatiti kao monomorfna imenica.

4.2.2. -al: Neproductivan, cikličan, imenički, deverbalni sufiks latinskog porekla koji se primenjuje na osnove i germanskog i romanskog porekla. Sufiks *-al* se javlja u 3 primera u prvoj komponenti u (9a) i u 6 primera u drugoj komponenti (9b):

(9a) 'signal box,
'signal man,
sur'vival kit;

(b) 'bomb-dis, posal,
'dress re, hearsal,
'film , festival,
'waste dis, posal,
, harvest 'festival,

in'formation re,trieval.

Glagolski prefiksi *sur-*, *dis-* i *re-* u (9) su latinskog porekla. U imenici *festival* osnova je pridev *festive*, a u *hearsal*, vezno *-s* je umetnuto. Skoro sve složenice nose glavni naglasak na prvoj komponenti, i sve se pišu odvojeno.

4.2.3 *-ance/-ence*: Produktivan, deverbalni, neutralan sufiks⁵⁵ koji se primenjuje uglavnom na romanske osnove. Sufiks *-ance/-ence* se javlja u 21 složenici u prvoj komponenti (10a) i u 12 složenica u drugoj komponenti (10b):

- (10a) 'ambulance ,chaser,
'ambulanceman,
'ambulance ,worker,
'ambulance ,staff,
'ambulance ,crew⁵⁶
at'tendance list,
'clearance ,sale,
'confidence ,trick,
corre'spondence ,course,
'guidance ,counselor,
in'heritance ,tax,
in'surance ,agent,
in'surance ad,juster,
in'surance ,broker,
in'surance ,policy,
in'surance ,premium,

⁵⁵ Prema EPD sufiks *-ance* obično ne menja akcenat nezavisnih osnova (npr. *ad'mit - ad'mittance*), ali sa vezanim osnovama naglasak može biti na penultimi ili antepenutimi (npr. *re'luctance*, *'brilliance*).

⁵⁶ O strukturi imenice *ambulance* videti odeljak 3.9.

'reference ,library,
'reference ,book
,Re'membrance ,Day,
'severance ,pay,
sub'sistence crop.

(b) ,marriage 'guidance,
'accident in ,surance,
at'tendance al ,lowance,
'character ,reference,
con ,sumer 'confidence,
'life as ,surance,
'life in ,surance,
'news ,conference,⁵⁷
'press ,conference,
'quality as ,surance,
se'curity ,clearance,
'tax a ,voidance.

U složenicama (10a), glavni akcentat je na prvoj komponenti, dok se u (10b) javlja na drugoj komponenti u dve složenice (*marriage 'guidance*, *con ,sumer 'confidence*). Sve složenice se pišu odvojeno.

4.2.4. -ancy/-ency: Neproductivan, neutralan,⁵⁸ deverbální sufix koji se primenjuje na romanske osnove. Sufiks *-ancy/-ency* se javlja u drugoj komponenti samo u 1 složenici:

⁵⁷ Imenica *conference* se vezuje za glagol *confer* koji, između ostalog, znači i 'diskutovati'. Nasuprot tome, složenice s *experience* (npr. *work experience*) nisu uključene jer je *experience* sinhrono monomorfna reč.

(11) ˌlife exˈpectancy

4.2.5. -ant/-ent: Neproductivan, neutralan,⁵⁹ deverbalni sufiks latinskog porekla koji se retko primenjuje na germanske osnove. Sufiks *-ant/-ent* se javlja u 5 složenica u prvoj komponenti i u 7 složenica u drugoj komponenti:

(12a) ˈsolvent əˈbuse,
əˈsɪstənt prəˈfessor,
kənˈstɪtuənt əsˈembli;⁶⁰

(b) ˌkɔːrt kɒrreˈspondent,
ˈflaɪt ət ˌtɛndənt,
ˈmaɪd ˌsɜːvənt,
ˈmænəʒmənt kənˌsʌltənt,
ˈmæn ˌsɜːvənt,
ˈʃɒp əˈsɪstənt,
ˈtɜːf əˈkaʊntənt.

Sve složenice se pišu odvojeno izuzev *ˈmaɪd ˌsɜːvənt*.

4.2.6. -ary: Neproductivan, neutralan sufiks latinskog porekla koji se primenjuje na romanske osnove.⁶¹ Sufiks *-ary* se javlja u po 1 primeru u prvoj i drugoj komponenti:

⁵⁸ LPD utvrđuje da su reči s ovim sufiksom naglašene isto kao reči izvedene s *-ant*, a taj sufiks klasifikuje kao neutralan (npr. *ˈhesɪtənt - ˈhesɪtənsɪ*).

⁵⁹ Prema EPD sufiks *-ant* se slično ponaša kao i sufiks *-ance*, tj. ne menja naglasak na nezavisnim osnovama. LPD tvrdi to isto, i dodaje da na vezanim osnovama naglasak pada na antepenultimu ako je penultima laka (npr. *ˈæplɪkənt*, ali *reˈlʊktənt*).

⁶⁰ Složenice sa *student* (npr. *student government*, *ˌstjuːdnt lɔːn*) ne spadaju ovde jer *student* nije izvedenica od *study*. Imenica *student* je srednjoeنگleska pozajmica iz latinskog jezika od *student-*, *studere* ‘apply oneself to’, related to *studium* ‘painstaking application’ (COED).

(13a) 'missionary po, sition

(b) 'press , secretary

Postoje i složenice *ca, pillary* 'action, *ca, pillary* 'joint i *ca, pillary at'raction*, ali osnova **capill* ne postoji kao nezavisna reč.⁶² Sufiks *-ary* se prvenstveno javlja kao pridevski sufiks.

4.2.7. Sufiks *-ate* je neproduktivan, neutralan,⁶³ denominalni sufiks latinskog porekla koji se mahom primenjuje na romanske osnove, a izvedenice označavaju neku instituciju ili funkciju. U našem korpusu se ne javljaju složenice čije komponente sadrže taj sufiks. U korpusu se javlja 5 složenica koje sadrže kao drugu komponentu imenicu *certificate* (npr. *birth certificate, death certificate, marriage certificate, gift certificate, test certificate*), ali u engleskom jeziku ne postoji sufiks **-cate*, a osnova *certify* je glagol, a ne imenica. Imenica *certificate* je izvedena od francuskog *certificat* ili srednjovekovnog latinskog *certificat-, certificare* (COED). To znači da se imenica *certificate* ne može tumačiti kao izvedenica *certify-c-ate*, gde bi *c* bilo umetak.

4.2.8. -ation: Produktivan, cikličan, deverbalni sufiks latinskog porekla koji se primenjuje na romanske osnove i, ređe, na germanske osnove.⁶⁴ Sufiks *-ation* se javlja u 24 složenica u prvoj komponenti (14a), i u 1 složenici u drugoj komponenti (14b).

⁶¹ EPD tvrdi da *-ary* obično ne utiče na naglasak kada se dodaje na nezavisne osnove (e.g. *i'magine -i'maginary*). U drugim slučajevima reči s *-ary* normalno nose naglasak na prvom ili drugom slogu ispred sufiksa, npr. *cen'tenary, 'culinary*. Postoje, međutim, neki izuzeci u pojedinačnim primerima.

⁶² Imenica *capillary* potiče iz latinskog jezika od *capilaris* i *capilus* 'hair' preko starofrancuskog *capilaire*.

⁶³ LPD konstatuje da je u imenicama i pridevima ovaj sufiks nenaglašen, a da u dužim rečima naglasak obično pada dva sloga levo od sufiksa (npr. *'delegate, ap'propriate*).

⁶⁴ Sufiks *-ation* je stigao u engleski jezik preko francuskih i latinskih pozajmica. Prema Marchandu, imenice na *-ation*, koje idu povezano s glagolima na *-ate*, obično su prethodile glagolima (Marchand 1989: 260). U sinhronoj gramatici opravdano je izvoditi takve imenice sa sufiksom *-ion*

(14a) ,combi'nation ,lock,
,combi'nation ,room,
,conso'lation prize,
,conser'vation ,area,
conver'sation ,piece,
excla'mation ,mark,
excla'mation ,point,
foun'dation ,course,
foun'dation ,garment,
foun'dation stone,
i ,dentifi'cation pa ,rade,
infor'mation ,centre,
infor'mation ,theory,
infor'mation re ,trieval,
infor'mation tech ,nology,
,information ,super'highway,
,information 'science,
,multipli'cation sign,
,obser'vation post,
presen'tation ,copy,
preser'vation ,order,
pro'bation ,officer,
quo'tation mark,
Sal ,vation 'Army.

(b) ,damage limi'tation

i mi ćemo slediti upravo taj pristup. Aronoff (1976) primenjuje u tom slučaju brisanje glagolskog sufiksa (*ate* →0).

Sve složenice nose glavni akcenat na prvoj komponenti izuzev složenice *damage limitation*. Sve složenice se pišu odvojeno. Složenice s komponentama koje se izvode od glagola na *-ate*, na koje se dodaje sufiks *-ion*, nisu uključene ovde. Alomorf *-cation* se primenjuje na glagole na *-ify* and *-ply* (e.g.. *identify - identification, multiply-multiplication*, Szymanek 1998).

4.2.9. -dom: Neutralan sufiks germanskog porekla nastao od imenice *dōm* u staroengleskom jeziku koja se odnosila na 'pravo, status, državu'. Primenjuje se na pridevske i imeničke osnove. Marchand (1969: 262) ocenjuje da je sufiks produktivan, ali da se izvedenice često ne ubrajaju u standardni vokabular. U korpusu su zabeležena samo dva primera:

- (15) 'freedom fighter,
'wisdom teeth.

4.2.10. -ed: Produktivan, neutralan, denominalan pridevski sufiks germanskog porekla koji se većinom primenjuje na imenice s konkretnim značenjem. Marchand (1969: 265) navodi primere koji pokazuju da osnove mogu biti i „sintaksičke kombinacije“ (npr. *well-mannered, well-weaponed, well-lettered, well-deamened, palefaced, hunchbacked, five-fingered, knock-kneed, powdered-headed, bigger-sized, kindest-hearted, no-hatted, unmanned, etc.*). Sufiks *-ed* pripada izgleda grupi 'rastegljivih sufiksa' jer se može primeniti i na sintaksičke kombinacije (v. Allen 1978: 244-271).

U našem korpusu zabeležili smo 16 primera u kojima su osnove složenice:

- (16) 'bloodstain – 'bloodstained,⁶⁵
'brain ,damage - 'brain-damaged,

⁶⁵ Primer *apple-cheeked* ne spada ovde jer ne postoji složenica **apple cheek*. Složenica *apple-cheeked* je tipa N+Pr. Interesantno je da se pridev *cheeked* javlja samo kao druga komponenta složenica (npr. *white-cheeked, rose-cheeked, itd.*), tj. ne postoji kao nezavisna reč.

,buck'teeth – 'bucktoothed,
 'color code - 'color-, coded,
 'filter tip - 'filter tipped,
 ,gold 'plate - ,gold-'plated,
 ,hare'lip - ,hare'lipped,
 'jackboot - 'jackbooted,
 'jet lag - 'jet lagged,
 'king-size - 'king-sized,
 'means test - 'means tested,
 'pothole – 'potholed,
 ,silver 'plate - ,silver-'plated,
 'streamline - 'streamlined,
 'suntan - suntanned,
 'turtleneck - 'turtlenecked.

Sufiks *-ed* se javlja takođe u paradigmatskom izvođenju.

- (17) 'air con ditioning – 'air con ditioned pr.,
 'handcuffs - 'handcuffed pr.

To su jedini primeri paradigmatskog izvođenja sa *-ed* zabeleženi u našem korpusu.

U literaturi se navode i primeri tvorbe unazad čiji su rezultat složeni glagoli dobijeni odsecanjem sufiksa *-ed* (npr. *handcuffed* > *handcuf* g., *masterminded* > *mastermind* g., *wheelclamped* > *wheelclamp* g., *sandbagged* > *sandbag* g.). Adams (1973: 105-111, 2001: 100) konstatuje da tvorba glagolskih složenica nije produktivna u engleskom jeziku.

„Uprkos nekim suprotnim sugestijama, skoro uvek postoji imenički ili pridevski posrednik iz koga je u engleskom izvedena glagolska složenica.“ Slično mišljenje ima i Marchand (1969: 100-107) koji umesto termina 'glagolske složenice' upotrebljava termin 'pseudo-glagolske složenice'.

4.2.11. -ee: Produktivan, cikličan, deverbalkan sufiks latinskog porekla koji se primenjuje i na germanske i na romanske osnove. Sufiks *-ee* se javlja samo u 3 složenice u prvoj komponenti.

- (18a) ,absentee 'ballot,
,absentee 'landlord,
,absentee 'vote.⁶⁶

Složenice ,*diamond 'jubilee* and ,*silver 'jubilee* ne spadaju ovde jer bi tada sufiks *-ee* morao biti naglašen. Prema LPD, u slučaju kada segment *ee* nije sufiks, on može ali ne mora bit naglašen, npr. ,*refe'ree* i '*pedigree*.

4.2.12. -eer: Malo produktivan, cikličan, denominalan sufiks latinskog porekla koje se mahom primenjuje na romanske osnove. Sufiks *-eer* se javlja u 5 složenica u prvoj komponenti i u 4 složenica u drugoj komponenti.

(19a) ca'reers ad ,viser,	(b) 'service engi ,neer,
ca'reers ,officer,	'software engi ,neer,
ca'reer ,counselor,	'sound engi ,neer,
ca'reer ,woman,	'black ,marke'teer
ca'reer ,break.	

Sve složenice nose akcenat na prvoj komponenti i pišu se odvojeno.

4.2.13. -er: Sufiks *-er* je produktivan imenički sufiks koji vuče poreklo i iz germanskih i iz latinskih izvora.⁶⁷ Ovaj sufiks je neutralan, a može se primeniti i na glagolske i na imeničke

⁶⁶ Složenice sa *bungee* (npr. *bungee cord*, *bungee jumping*) ne spadaju ovde jer nije jasno da je ta imenica izvedenica. Ta imenica znači 'dugačka gumena traka za učvršćivanje prtljaga ili za sportsko skakanje sa velike visine', dok moguća osnova *bung* označava gumeni ili drveni poklopac za posude.

osnove koje mogu biti i germanskog i romanskog porekla. Sufiks *-er* se javlja u 108 složenica u prvoj komponenti, i u 436 složenica u drugoj komponenti. Mi ovde citiramo samo neke primere:

<p>(20a) 'broiler ,chicken ,
 ,charter 'member,
 'chatterbox ,
 'charter flight,
 'jumper ,cables,
 'locker room,
 'prayer book,
 'roller blind,
 sus'pender belt,
 'trawlerman,
 'pooper ,scooper...</p> | <p>(b) ,head 'waiter,
 im'mersion ,heater,
 'park ,ranger,
 po'tato ,peeler,
 'home ,owner,
 'landowner,
 'sun ,worshipper,
 'bedcover,
 'fire ex ,tinguisher,
 'pleasure ,seeker,
 a'sylum- ,seeker,
 po'lice ,officer,
 'pot ,boiler,
 'bumper ,sticker ,
 'screw ,driver...</p> |
|---|--|

Većina složenica nosi naglasak na prvoj komponenti i piše se odvojeno. Sufiks *-er* primenjuje se takođe na složeničke osnove. U našem korpusu smo zabeležili 47 primera takvih izvođenja:

- (21) 'airline - 'airliner,
 ,air 'traffic con ,trol - ,air 'traffic con ,troller,
 'belly- ,dance - 'belly- ,dancer,
 'bullfight - 'bullfighter,
 'bull ,shit - 'bull ,shitter,

⁶⁷ Jespersen (1944) tretira sufiks *-or* kao ortografsku varijantu sufiksa *-er*. Ti sufiksi se po nekim svojstvima ipak razlikuju, pa je bolje odvojeno ih predstaviti.

'carpetbag - 'carpetbagger,
'casework - 'caseworker,
'coalmine - 'coalminer,
'daydream - 'daydreamer,
'day trip - 'day tripper,
'fieldwork - 'fieldworker,
'football - 'footballer,
'glue-sniffing - 'glue-sniffinger,
'gunfight - 'gunfighter,
'heartbreak - 'heartbreaker,
'honeymoon - 'honeymooner,
'household - 'householder,
'hunger strike - 'hunger striker,
'jet set - 'jet setter,
'keyboard - 'keyboarder,
'metalwork - 'metalworker,
'newscast - 'newscaster,
,north'east - ,north'easter,
,north'west - ,north'wester,
'pan , handle - 'pan , handler,
'photocopy - 'photocopier,
'pole vault - 'pole vaulter,
'prizefight - 'prizefighter,
'pussyfoot - 'pussyfooter,
'quality con , trol - 'quality con , troller,
,right 'wing - ,right 'winger,
'skateboard - 'skateboarder,
'snowboard - 'snowboarder,
,south'east - ,south'easter,
,south'west - ,south'wester,

'steeplechase - 'steeplechaser,
 ,stone'wall - ,stone'waller,
 'sword dance - 'sword dancer,
 'truck farm - 'truck farmer,
 'weekend - 'weekender,
 'folk ,dance - 'folk ,dancer,
 'press ,office - 'press ,officer,
 'bootleg - 'bootleger.
 'baby ,boom - 'baby ,boomer,
 'goldbrick - 'goldbricker,
 'backpack - 'backpacker,
 'sportscast - 'sportscaster,

Marchand (1969) navodi primere *old-timer* i *four-wheeler* pokazujući da se *-er* može dodati i na sintaksičke grupe. Prema klasifikaciji koju je predložila Allen (1978) sufiks *-er* spada u grupu 'rastegljivih' sufiksa. Njegova produktivnost se takođe iskazuje u paradigmatškoj derivaciji. Mi smo zabeležili 39 primera takvih izvođenja koje se gotovo sve primenjuju na složenice koje završavaju s *-ing*. Ovde prikazujemo sve te primere:

(22) 'air con ,ditioning - 'air con ,ditioner,
 'bed-,wetting - 'bed-,wetter,
 'boot ,licking - 'boot ,licker,
 'break-dancing - 'break-dancer,
 'bungee ,jumping - 'bungee ,jumper,
 'car ,jacking - 'car ,jacker,
 'faith ,healing - 'faith ,healer.
 'fire-,raising - 'fire-,raiser,
 'gun-, ,running - 'gun-, ,runner,
 'jay ,walking - 'jay ,walker,
 'kerb-crawling - 'kerb-crawler,
 'map-,reading - 'map-,reader,
 'meat-,packing - 'meat-,packer,

'muckracking - 'muckracker,
 'Netherlands - 'Netherlander,
 'nit ,picking - 'nit ,picker,
 'palm ,reading - 'palm ,reader,
 'pot ,holing - 'pot ,holer,
 'shop,lifting - 'shop,lifter,
 'tap ,dancing - 'tap ,dancer,
 'water ,skiing - 'water ,skier,
 'wind- ,surfing - 'wind- ,surfer,
 'window- ,shopping - 'window- ,shopper,
 'ram-raiding - 'ram-raider,
 'risk- ,taking - 'risk- ,taker,
 'rock ,climbing - 'rock ,climber,
 'shop ,fitting - 'shop ,fitter,
 'show ,jumping - 'show ,jumper,
 'show-stopper - 'show-stopper,
 'sky ,diving - 'sky ,diver,
 'spellbinding - 'spellbinder,
 'steelworks - 'steelworker,
 'weight ,lifting - 'weight ,lifter,
 ,landscape 'gardening - landscape 'gardener,
 'book ,crossing - 'book ,crosser,
 'binge ,drinking - 'binge ,drinker,
 'clockwatching - 'clockwatcher,
 'day ,trading - 'day ,trading,
 ,drunk 'driving - ,drunk 'driver,

Primeri izvedenica *steelworker* i *Netherlander* odstupaju od klasičnih pravila linearnog uređenja leksičkih slojeva (Kiparsky 1982). Ove imenice se, pretpostavljamo, izvode od imenica *steelworks* i *Netherlands*, za koje se pretpostavlja da kao *pluralia tantum* imaju u bazičnom predstavljanju specifikovanu množinu.

U brojnim primerima paradigmatska derivacija ide zajedno s tvorbom unazad. Tako, imenice *breakdancer, carjacker, potholer, shoplifter, water skier, window-shopper*, and *bungee jumper* odgovaraju glagoli *breakdance, carjack, pothole, shoplift, tap dance, water ski, window-shop, bungee jump* koji su rezultat tvorbe unazad. Paradigmatsko izvođenje se ipak ne može svesti na tvorbu unazad jer u nekim slučajevima tvorba unazad nije moguća:

- (23) 'bed- ,wetting - 'bed ,wetter i. - *'bed ,wett,
 'faith ,healing – 'faith ,healer i. - *'faith ,heal,
 'fire- ,raising - 'fire- ,raiser - *'fire- ,raise,
 'gun- ,running - 'gun ,runner - *'gun- ,run,
 'map ,reading - 'map- ,reader - *'map ,read,
 'jay ,walking - 'jay ,walker - *'jay ,walk.

Ako postoji tvorba unazad od glagolskih osnova, verovatno je paradigmatsko izvođenje u kojem se izmenjuju *-ing* i *-er*, ali nije nužno. Tako npr. postoji tvorba unazad *brain-washing* > *brain-wash*, ali ne postoji *brain-washer* verovatno zbog negativne konotacije. Isto tako, ako postoji paradigmatsko izmenjivanje sufiksa *-ing* i *-er*, ne mora postojati tvorba unazad kao što vidimo iz (23). Zabeležimo, međutim, da se skoro sva paradigmatska izvođenja sa *-er* zasnivaju na složenicama koje završavaju na *-ing*, a samo 3 na *-s* (*'bagpipes* mn. - *'bagpiper*, *steelworks* mn. – *steelworker*, *Netherlands* i. mn. > *Netherlander*, *gore*). Tako paradigmatsko izvođenje sa složeničkim osnovama pomoću sufiksa *-er* ima vrlo ograničen domen.

Sada se vraćamo na primere tvorbe unazad sa sufiksom *-er*.

- (24) 'CAT ,scanner - 'CAT ,scan i. (?CAT scanning),
 'dive ,bomber – 'dive- ,bomb g. (dive-bombing i.),
 'head- ,hunter - 'head ,hunt g. ('head ,hunting i.),
 'spell- ,checker - 'spell ,check g. (spell-checking i.),
 ,spin-'dryer - ,spin-'dry g. (spin-drying i.),
 'tape re ,corder - 'tape- ,record g., (tape recording i.),
 'woodcutter - 'woodcut i., ('woodcutting i.),
 'cradle- ,snatcher - 'cradle- ,snatch g. (?cradle-snatching)
 'cradle- ,robber - 'cradle- ,rob g. (?cradle-robbing)

Brisanjem sufiks *-er*, tvorba unazad proizvodi većinom glagole. Zamenjujući *-er* sa *-ing* paradigmatsko izvođenje može dati imenice 'tape ,recording i. ('tape re ,corder > 'tape ,recording i.) and 'woodcutting i. ('woodcutter > 'woodcutting i.). U opštem slučaju paradigmatsko izvođenje ne može biti shvaćeno kao spajanje tvorbe unazad i sufiksacije ni u slučaju kada postoji tvorba unazad. Ako je rezultat tvorbe unazad glagol, paradigmatsko izvođenje sufiksom *-ing* je verovatno, ali izgleda nije nužno. Primena pravila tvorbe u opštem slučaju nisu nužna i zavise od dru[stvenih potreba.

4.2.14. -ery/-ry: Produktivan, neutralan,⁶⁸ denominalni sufiks latinskog porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. U prvoj komponenti javlja se u 9 primera, u drugoj u 7 primera.

(25a) 'registry ,office,
'chemistry ,set,
'cookery ,book,
em'broidery ,hoop,
'nurseryman,
'nursery ,nurse,
'nursery rhyme,
'nursery ,slope,
re'covery room,
'cavalryman. | b) ,animal 'husbandry,
'day ,nursery,
'costume ,jewellery
,keyhole 'surgery,
'land ,registry,
,open- ,heart 'surgery,
,spare-part 'surgery,
'tree ,surgery. |
|---|--|

Složenica *cavalryman* spada ovde jer postoji sa istom osnovom izvedenica *cvalier* 'konjanik, vitez'.⁶⁹

⁶⁸ Prema LPD, sufiks *-ery* je neutralan u odnosu na naglasak i dolazi posle punih vokala (npr. *ma'chinery*), dok oblik *-ry* sledi iza slogova s redukovanim vokalima (npr. '*dentistry*, '*cavalry*).

⁶⁹ Imenica *caballo* se u krajnjoj liniji dijahronijski vezuje za latinsko *cavallus* 'konj' (COED).

4.2.15. *-ess*: Neproduktivan, neutralan, denominalni sufiks latinskog porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Sufiks *-ess* se javlja u 5 složenica u drugoj komponenti:

- (26) 'air-hostess,
'house ,mistress,
'postmistress,
'school ,mistress,
,crown prin'cess,
,head'mistress.

Sufiks *-ess* se primenjuje na složeničku osnovu u 1 primeru.

- (27) ,life 'peer - ,life 'peeress

Kako imenica *'peeress* postoji nezavisno,⁷⁰ moguće je da je struktura složenice *,life 'peeress* N+N. U prilog takvom tumačenju može se navesti činjenica da su slične imenice obično motivisane odgovarajućim imenicama muškoga roda.

4.2.16. *-ette*: Produktivan,⁷¹ cikličan, denominalni sufiks latinskog (francuskog) porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Sufiks *-ette* se javlja u 6 složenica u prvoj komponenti i u 2 složenice u drugoj komponenti.

- (28a) cas'sette ,player,
cas'sette ,recorder,
ciga'rette ,but,
ciga'rette ,end,
ciga'rette ,paper,
ciga'rette ,holder.
- (b) ,drum majo'rette,
,video cas'sette.

⁷⁰ LDCE definiše tu reč kao „ženu koja pripada engleskoj aristokratiji“.

⁷¹ Posebno u američkoj varijanti engleskog jezika.

Imenice *cas 'sette* i *ciga 'rette* javljaju se u većini primera. Sve složenice se pišu odvojeno.

4.2.17. -ful: Neproductivan, neutralan, denominalni imenički sufiks germanskog porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Javlja se sa složeničkim osnovama u 3 primera.

- (29) des'sertspoon - des'sertspoonful,
'tablespoon - 'tablespoonful,
'teaspoon - 'teaspoonful.

U ovim složenicama struktura je (N + N)+ful. To znači da se *-ful* primenjuje samo na složeničke osnove.

4.2.18. -hood: Neproductivan, neutralan sufiks germanskog porekla, služi za izvođenje denominalnih imenica koje označavaju stanje ili kolektiv. Primenjuje se na imeničke osnove i germanskog i latinskog porekla, ređe na pridevske osnove. Sufiks se dodaje na koren reči, sem u *widowerhood*, *grandfatherhood*, *grandmatherhood* (Marchand 1969). U savremenom jeziku izvedenice imaju značenje statusa ili ranga. U korpusu se javlja u prvoj komponenti samo jedne složenice.

- (30) 'neighbourhood ,watch 'sistem susedske odbrane od provala'

4.2.19. -ia: Neproductivan, cikličan, denominalni imenički sufiks romanskog porekla koji se većinom primenjuje na latinske i grčke osnove. U korpusu je zabeležena samo jedna složenica:

- (31) mi'litiaman

Sufiks se primenjuje u građenju reči naučne terminologije (npr. *am'nesia*, *hydro'phobia*, *ane'stesia*, itd., v. Jespersen 1942, Hlebec 2010).

4.2.20. -ing: Produktivan, neutralan, denominalni i deverbalni sufiks germanskog porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Sufiks-*ing* se javlja u 366

složenica u prvoj komponenti i u 209 složenica u drugoj. Navodimo samo neke primere radi ilustracije:

(32a) 'advertising ,agency,
'boarding card,
'breeding-ground,
'carving folk,
'climbing ,frame,
'curling ,irons,
'filling ,station,
'drinking ,water,
'shooting stick,
,nursing 'mother,
'drawing pin,
'dowsing rod,
'braising ,steak ... | (b) 'horse ,racing,
'hand ,writting,
'palm ,reading,
'strip ,mining,
'gun- ,running,
'mudslinging,
'nit ,picking,
'number ,crunching,
'packet- ,switching,
'phone- ,tapping ,
'plea ,bargaining,
'pony- ,trekking,
'pot ,holing,
'power ,dressing, ... |
|--|---|

Zabeležili smo i primenu toga sufiksa na složeničke osnove u 16 primera u našem korpusu.

Ovde navodimo te primere.

- (33) 'cockfight i. - cockfighting i.,
'beatbox i. - 'beatboxing i.,
'benchmark i. - 'benchmarking i.,
ca'reer coach i. - ca'reer coaching i.,
'drag race i. - 'drag racing i.,
'fish ,farm i. - 'fish ,farming i.,
'googlewhack i. – 'googlewhacking i.,
'motor ,cycle i. - 'motor ,cycling i.,
'prizefight i. - 'prizefighting i.,
'nightclub i. - 'nightclubbing i.,
'roller ,skate i. 'roller ,skating i.,

'scandal, monger i. - 'scandal, mongering i.,
'scare, monger i. - 'scare, mongering i.,
'snowboard i. - 'snowboarding i.,
'weather strip i. - 'weather striping i.,
'youth ,hostel i. - 'youth ,hostelling i.

U nekim slučajevima oba sufiksa sa *-er* i *-ing* se mogu primeniti na iste osnove. Primeri takvih izvođenja su dati u (34):

(34) 'belly-, dance - 'belly-, dancer i., 'belly ,dancing i.,
'bullfight - 'bullfighter i., 'bullfighting i.,
'prizefight - 'prizefighter i., 'prizefighting i.,
'skateboard – 'skateboarding i., 'skateboarder i.,
'snowboard - 'snowboarder i., 'snowboarding i.,
'steeplechase - 'steeplechaser i., 'steeplechasing i.
'sword dance - 'sword dancer, 'sword dancing i.,
'truck farm - 'truck farmer i., 'truck farming n (AE).

Ovakva izvođenja su moguća i u slučaju kada druga komponenta nije deverbarna imenica (npr. *snowboarder*, *truck farm*). Sufiks *-ing* takođe učestvuje u paradigmatskom izvođenju.

U našem korpusu, mi smo zabeležili 36 takva primera, koje ovde navodimo:

(35) 'arse-, licker - 'arse-, licking i.,
'bell-, ringer - 'bell-, ringing i.,
'bird-, watcher - 'bird-, watching i.,
'book, binder- 'book, binding i.,
'brick, layer - 'brick, laying i.,
'beekeeper - 'beekeeping i.,
'child mo, lester - 'child mo, lestering i.,
'car ,jacker - 'car ,jacking i.,
'cheer, leader - 'cheer, leading i.,
'child, minder - 'child, minding i.,
'cliff, hanger – 'cliff, hanging pr.,
'fire, fighter - 'fire, fighting i.,

'fortune-, telling i.,
 'globe, trotter - 'globet, rotting pr.,
 'house, breaker - 'house, breaking i.,
 'land, owner - 'land, owning adj.,
 'law-, breaker - 'law-, breaking pr.,
 'man-, eater - 'man-, eating i.,
 'muckspreader - 'muckspreading i.
 'nail-biter - 'nail-biting pr.,
 'number, cruncher - 'number, crunching i.,
 'rabble-, rouser - 'rabble-, rousing i.,
 'ship, builder - 'ship, building i.,
 'stock, broker - 'stock, broking i.,
 'strike, breaker - 'strike, breaking
 'tape re, corder - 'tape re, cording
 'time, keeper - 'time, keeping i.,
 'train, spotter - 'train, spotting i.,
 'trend, setter - 'trend, setting i.,
 'type, setter - 'type, setting
 'type, writer - 'type, writing i.,
 'way, farer - 'way, faring i.,
 'whistle-, blower - 'whistle-, blowing i.,
 'woodcutter - 'woodcutting i.,
 'word, processor - 'word, processing i.,
 'world-, beater - 'world-, beating i.

Rezultat ove operacije može biti i imenica i pridev. Tvorba unazad od osnova na *-er* može proizvesti glagol (*'tape re, corder - 'tape re, cord g.*) ili imenicu (*'woodcutter - 'woodcut i.*).

Inverzan proces u odnosu na paradigmatško izvođenje je tvorba unazad.

- (36) 'brainwashing - 'brainwash g.,
 'carpet, bombing - 'carpet, bomb g.,

'play-acting - 'playact g.,
 'type,setting - 'typeset g.,
 ,country 'dancing - ,country 'dance i.,
 'car,jacking - 'car,jack g. (>'car,jacker i.),
 'pot,holing - 'pot,hole g., (>'pot,holer i.),
 'shop,lifting - 'shop,lift g., (>'shop,lifter i.),
 'tap ,dancing - 'tap ,dance i.,
 'toilet,training - 'toilet-,train g. (>'toilet-,trained adj).

Tvorba unazad može proizvesti glagole, imenice i prideve. Kako smo gore u 4.2.13 pokazali, paradigmatsko izvođenje se u opštem slučaju ne svodi na kombinaciju tvorbe unazad i sufiksacije. Tvorba unazad kao i paradigmatsko izvođenje su mogući samo s najproduktivnijim sufisima. Složeni glagoli se obično proizvode tvorbom unazad u engleskom jeziku, ali je u nekim slučajevima samo izvođenje imenica moguće (npr. *foxhunting* i. > *foxhunt* i., **foxhunt* g.).

4.2.21. -ie/-y: Produktivan, neutralan, denominalni sufiks germanskog porekla kojim se tvore hipokoristički nazivi. Sufiks *-ie* i njegova ortografska varijanta *-y* javljaju se u 15 primera u prvoj komponenti i 3 primera u drugoj komponenti:

(37a)	'cookie ,cutter,
'cookie ,sheet,
'cookie apple,
,daddy 'longlegs,
'doggy ,bag.
'doggy ,paddle,
'dolly ,bird,
,jiggery-'pokery,
'piggy ,bank,
'puppy fat,
'puppy love.
'pussy cat, | (b) | 'butter ,cookie,
'chocolate chip ,cookie,
'corn ,dolly, |
|-------|--|-----|---|

'pussyfoot,
 'pussy ,wheelow,
 'wheelie ,bin,

U svim primerima glavni naglasak pada na prvu komponentu. Sufiks *-ie/-y* se posebno javlja u dečijem govoru u hipokorističkim nazivima (v. Marchand 1969), Vidanović 1994) i Hlebec 2010).

4.2.22. -ion/-tion:⁷² Neproductivan, cikličan, deverbalni sufiks latinskog porekla koji se primenjuje na romanske osnove. Sufiks *-ion/-tion* se javlja u 66 složenica u prvoj komponenti i u 62 složenice u drugoj komponenti. Ovde navodimo samo neke od njih za ilustraciju:

<p>(38a) ,action 'replay,
 ,concen'tration camp,
 ,corpo'ration tax,
 in ,terro'gation ,mark,
 ,punctu'ation mark,
 com ,muni'cation cord,
 com'panionway,
 de'cision ,making,
 di'vision ,lobby,
 o'pinion ,markers,⁷³
 'suction cap,</p> | <p>(b) ,adult edu'cation,
 'blood trans ,fusion,
 ca ,pillary at'traction,
 co'ordinating con ,junction,
 ,cavity wall insu'lation,
 ,chain re'ac'tion,
 ,drug rehabili'tation ,
 'filling ,station,
 'fuel in ,jection,
 ,hand-'eye coordi ,nation,
 'heat ex ,haustion,</p> |
|---|---|

⁷² Alofon *-tion* se primenjuje na osnove koje se završavaju labijalnim i velarnim konsonantima, naročito sa asemantičkim korenima *-scribe, -ceive, -duce, -sume* (npr. *ascribe - ascription, prescribe - prescription, receive - reception, reduce - reduction* (Szymanek 1998: 143). Alofon *-ion* se primenjuje na osnove sa koronalnim konsonantima koji uključuju likvide i nazale (npr. *rebel - rebellion, commune - communion, decide - decision, prevent - prevention, coerce - coercion*).

⁷³ U primeru *'passion,flower* prva komponenta se računa kao prosta reč jer značenje kombinacije *pass+ion* nije kompoziciono.

re'ception room,
,superannu'ation ,scheme, ...

'house associ ,ation,
,iron 'rations,
,jet pro'pulsion,
'labor re ,lation,
ma'chine trans ,lation,...

Sufiks *-ion* se izgleda primenjuje na složeničke osnove samo u jednom primeru:

(39) 'drug ,addict - 'drug ad ,diction.

Moguće je da je imenica *drug addict* stvorena tvorbom unazad od *drug addiction*. Na ovu mogućnost ukazuje i činjenica da se imenica *addict* obično koristi sa nekim modifikatorom (e.g. *drug/heroin/morphine, etc. addict*), a retko nezavisno. U primeru *family 'practice - family prac'titioner* nailazimo na složen sufiks *-tioner* koji, međutim, obično nije uključen u standardni skup engleskih sufiksa.⁷⁴

4.2.23. -ish: Produktivan, neutralan, denominalan pridevski sufiks germanskog porekla koji se primenjuje i na germanske i na romanske osnove. Sufiks *-ish* se primenjuje na složeničke osnove u 2 primera.

(40) 'schoolboy – 'schoolboyish,
'tomboy – 'tomboyish.

4.2.24. -ism: Produktivan, neutralan,⁷⁵ denominalni sufiks grčkog porekla (preko latinskog) koji se primenjuje i na romanske i na latinske osnove. Sufiks *-ism* se javlja u 3 složenice u drugoj komponenti.

(41) ,chequebook 'journalism,
de'fence ,mechanism,

⁷⁴ Taj sufiks se ne spominje čak ni u najobimnijooj listi engleskih afiksa koje je sastavio i objavio na internetu Michael Quinion (<http://www.affixes.org>).

⁷⁵ Kada se dodaje na nezavisnu osnovu sufiks *-ism* obično ne menja naglasak (npr. ,*absen'tee - absen'teeism*). Kada se dodaje na vezane osnove, naglasak se javlja dva sloga ispred sufiksa (npr. 'exorcism), ali su mogući neki izuzeci (v. EPD).

ex'change rate ,mechanism.

Prva komponenta u dva primera je i sama složenica. U *'mechanism* sufiks *-ism* se može zameniti sa drugim sufiksima kao npr. u *me'chanic*, *me'chanics*, *me'chanical*, *,mecha'nistic*, *'mechanize*. Mogućnost paradigmatske derivacije opravdava upotrebu reči tipa *mechanism* u složenicama kao izvedenice sa sufiksom *-ism* iako je osnova izvođenja vezana morfema.

Sufiks *-ism* se može zameniti sufiksom *-ist* u rečima tipa *communism* - *communist*, ali se te izmene ne tiču složenica jer se sufiks *-ism* ne primenjuje na složeničke osnove.

4.2.25. *-ist*: Produktivan, neutralan, denominalan sufiks grčkog porekla (preko latinskog) koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Taj sufiks se javlja u 6 primera u drugoj komponenti.

- (42) 'pavement ,artist,
'sidewalk ,artist,
,quick-'change ,artist,
,shorthand 'typist,
dis'pensing ,chemist,
'watercolorist.

Sufiks *-ist* se primenjuje na složeničke baze u 9 primera.

- (43) ad'vice ,column - ad'vice ,columnist,
a ,roma'therapy - a ,roma'therapist,
,bronze 'medal - ,bronze 'medalist,
,folk ety'mology - folk ety'mologist,
'gold 'medal – ,gold 'medalist,
'gossip ,column - 'gossip ,columnist,
,quarter'final - ,quarter'finalist,
,trade 'union - ,trade 'unionist,
'motor ,cycle – 'motor ,cyclist.

U svim primerima (43) postoje složenice kao motivacione osnove na koje se prirodno dodaje sufiks *-ist*. U primerima (42) taj uslov nije ispunjen u primeru *watercolorist* 'vodene bojice', jer se pojam vodenih bojica ipak pre povezuje s dečijim crtanjem nego sa slikarstvom.

4.2.26. -ity: Produktivan, cikličan, deadjektivni sufiks romanskog porekla koji se primenjuje uglavnom na romanske osnove. Sufiks *-ity* se javlja u 26 složenica u prvoj komponenti i u 6 složenica u drugoj komponenti.

<p>(44a) 'cavity ,wall, ,cavity wall insulation, ,credi'bility gap, 'chastity ,belt, com'munity ,centre, com'munity ,college, com'munity ,property, com'munity ,service, di'vinity ,school, i'dentity card, in,feri'ority ,complex, ma'jority ,leader, ma'ternity ,leave, ma'ternity ,ward, mi,nority 'government, mi'nority ,leader, Na'tivity ,play, pa'ternity ,leave, pa'ternity ,suit, perso'nality cult, se'curity ,blanket, se'curity ,clearance,</p>	<p>(b) 'learning disa,bility, ,radio ac'tivity, ,state uni'versity, ,working ma'jority, dis'placement ac,tivity, e'scape ve,locity.</p>
---	--

se'curity ,guard,
se'curity ,light,
se'curity ,risk,
se'curity ,service.

Velika većina složenica u (43a) imaju naglasak na prvoj komponenti, dok u (43b) složenice su podeljene: u prva 3 primera glavni akcenat je na prvoj komponenti, a u druga 3 na drugoj komponenti.

4.2.27. -ive: Pretežno neutralan sufiks latinskog porekla kojim se od glagolskih osnova izvode pridevi i imenice. Imenice imenuju osobu koja vrši radnju ili neko stanje u vezi sa radnjom. Akcenat izvedenica se pretežno poklapa sa naglaskom osnove. U nekim slučajevima javljaju se vezane osnove (npr. *incentive* n), a moguće su u nekim primerima alternacije osnove (npr. *conclude* – *conclusive* pr., *receive* – *receptive* pr.).⁷⁶ Za većinu izvedenica od latinskih osnova postoje imenice na *-ion* (*affective* – *affection*) sa alternacijom osnove. U našem korpusu sufiks *-ive* se javlja u prvoj komponenti u jednoj složenici, u i drugoj komponenti u 3 složenice:

(45a) e ,xecutive 'priviledge 'privilegija direktora'

(b) 'sales repre ,sentative 'trgovački predstavnik',

'store de ,tective 'detektiv robne kuće',

,House Repre'sentativesives 'jedan od dva doma Kongresa SAD',

Sufiks se primenjuje na latinske osnove.

⁷⁶ Vidanović (1994: 42) na osnovu ovih alternacija ocenjuje da je sufiks "conditioning", tj. cikličan. Može se ipak primetiti da taj sufiks u većini primera ne menja akcenat osnove (v. Plag 2003: 97).

4.2.28. -ment: Neproduktivan, neutralan,⁷⁷ deverbalni sufiks latinskog porekla, primenjuje i na romanske i na germanske osnove, i to to pretežno na jednosložne ili dvosložne osnove (Plag 2003). Sufiks *-ment* se javlja u 14 složenica u prvoj komponenti i u 18 složenica u drugoj komponenti:

(46a)	'catchment ,area, 'compliment ,slip, 'judgment ,day, 'management consultant, ,management 'buyout, 'pavement ,artist, ,government 'health ,warning, a'musement ,park, a'musement ar ,cade, de'partment ,store, dis'placement ac ,tivity, em'ployment ,agency, en'dowment ,policy, en'gagement ,ring.	(b)	'bank ,statement, 'caretaker ,government, 'glove ,compartment, 'labor ,movement, 'law en ,forcement, 'line ,management, 'mission ,statement, 'pay ,settlement, 'pincer ,movement, 'ribbon de ,velopment, 'risk ,management, 'shock ,treatment, 'State De ,partment, 'value ,judgment, ,bargain 'basement, ,student 'government, mi ,nority 'government, po'lice ,department.
-------	--	-----	---

Sve složenice se pišu odvojeno. Glavni naglasak pada pretežno na prvu komponentu, naročito u (46a).

⁷⁷ U većini slučajeva sufiks *-ment* nije naglašen i ne utiče na naglasak. LPD navodi da u dvosložnim glagolima naglasak pada na *ment* u primerima kao što su *seg'ment* g. i *la'ment* g., ali je moguće primetiti da u tim primerima *ment* nije sufiks.

4.2.29. -ness: Produktivan, neutralan, deadjektivni sufiks germanskog porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Sufiks *-ness* se javlja u 13 složenica u prvoj komponenti i u 6 složenica u drugoj.

(47a)	'businessman, 'business class, 'business end, 'business ,studies, 'business hours, 'business ,card, 'business park, 'business plan, 'business ,suit, 'business woman, Con'scienceness ,raising, 'sickness ,benefit, 'wilderness ,area.	(b)	'eye ,witness, 'morning ,sickness, 'sleeping ,sickness, 'snow ,blindness, 'show ,business, 'word ,blindness, radi'ation ,sickness.
-------	--	-----	--

Primere sa *business* smo ovde ubrojali, jer izgovor /'biznis/ nije toliko različit da učini te komponente neprepoznatljivim (v. Marchand 1969). U svim složenicama glavni naglasak je na prvoj komponenti, one se sve pišu odvojeno izuzev složenica *businessman* i *businesswoman*.

4.2.30. -or: Slabo produktivan deverbalni imenički sufiks latinskog porekla, koji se primenjuje pretežno na romanske osnove. U velikoj većini primera sufiks ne menja akcentat osnove, pa se može klasifikovati kao sufiks 2. reda (cf. Hlebec 2010: 30).⁷⁸ U našem

⁷⁸ Szymanek (1998) primećuje da se ovaj sufiks naročito često dodaje na glagole koji završavaju sufiksom *-ate* i da u tom slučaju može izazvati pomeranje akcenta na prethodni slog. Standardni rečnici, međutim, ne potvrđuju ovo tvrđenje (v. LPD, LDCE).

korpusu u prvoj komponenti se javlja u 5 složenica, a u drugoj u 33 složenice. Navodimo ovde sve te primere:

(48a) e'jector ,seat,
'elevator ,music,
'sailor suit,
'spectator ,sport,
'donor ,card,

(b) 'art di ,rector,
as ,sistent pro'fessor,
'breeder re ,actor,
'building con ,tractor,
ca'reer ,counselor,
,caveat 'emptor,
'character ,actor,
'city ,editor,
'copy ,editor,
'debt col ,lector,
'flight ,simulator,
'food ,processor,
'garbage ,collector,
'guidance ,counselor,
'health ,visitor,
'lie de ,tector,
'lightning con ,ductor,
'metal de ,tector,
'news ,vendor,
'particle ac ,celerator,
,pocket 'calculator,
,prison 'visitor,
'safety ,razor,
,school 'governor,
'tax in ,spector,
'tour ,operator,
'word ,processor,
'funeral di ,rector,

'bus con ,ductor,
'slide pro ,jector,
in ,terior 'decorator.

4.2.31. *-ship*: Neproductivan, neutralan, denominalni sufiks germanskog porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Ovaj sufiks se javlja pretežno sa složeničkim osnovama u sledećim primerima:

- (51) 'land ,owner – 'land ,ownership,
'chairman - 'chairmanship,
'craftsman - 'craftsmanship,
'draftsman - 'draftsmanship,
'horseman - 'horsemanship,
'marksman - 'marksmanship,
'seaman - 'seamanship,
'swordsman - 'swordsmanship,
'sportsman - 'sportsmanship
'workman - 'workmanship.

U nekoliko primera sufiks *-ship* učestvuje i u gradnji druge komponente:

- (52) ,state 'ownership,
,Nazi dic'tatorship,
e ,mergency dic'tatorship,
'prize ,fellowship,
'sports ,scholarship.

U (52), struktura složenica je N+N jer izrazi ,state 'owner, ,Nazi dic'tator, e ,mergency dic'tator, 'prize ,fellow and 'sports ,scholar nisu potvrđeni u rečnicima kao nezavisne osnove.

U primerima 'fire-worship, 'nature ,worship, ,self-'worship, 'sun-worship, 'hero-,worship, 'letter-,worship, nije jasno da li se reč *worship* može smatrati izvedenicom jer segment *wor*

ne postoji kao nezavisna reč u engleskom jeziku. Prema *Concise Oxford English Dictionary* reč *worship* potiče od staroengleskog *weorthship* ‘vrednost, priznanje vrednosti’, ali savremeni govornik ne mora poznavati etimologiju reči.

4.2.32. -ty: Neproduktivan, neutralan, deadjektivni sufiks romanskog porekla koji se primenjuje uglavnom na romanske osnove. Sufiks *-ty* se javlja u 19 složenica u prvoj komponenti i u 1 složenici u drugoj komponenti.

- (53a) 'penalty ,kick,
'penalty ,area,
'penalty ,clause,
'penalty ,point,
,penalty 'shoot-out,
'property de ,veloper,
'property ,tax,
'safety belt,
'safety catch,
'safety ,curtain,
'safety de ,posit,
'safety glass,
'safety ,island,
'safety lamp.
'safety match,
'safety net,
'safety pin,
'safety ,razor,
'safety valve.
- (b) 'death ,penalty,

Sve složenice se pišu odvojeno i sve nose glavni akcent na prvoj komponenti sem *,penalty 'shoot-out*. U postojećim priručnicima ovaj sufiks se najčešće izostavlja, Szymanek (1998) ga tretira kao redukovan oblik sufiksa *-ity*, ali ne navodi pravilo distribucije koje bi definisalo alomorfiju. Hlebec (2010: 31) korektno klasifikuje ovaj sufiks kao neutralan.

Prema OED sufiks *-ty* se razvio od starofrancuskog *-te*, a *-ity* od starofrancuskog *-ite*, sufiks koji je još u starofrancuskom u velikoj meri potisnuo *-te*. Imenica *safety*, koja se javlja u 12 primera u (52a), razvila se od francuskog *sauveté* (11th c. *salvetet*). Primer *garden variety* ne spada u (52b) jer ne postoji sufiks *-ety*. Oblik imenica *variety* se razvio od francuskog *varieté* ili latinskog *varietas*, od *varius* 'različit' (COED).

4.2.33. -ure: Neproductivan, neutralan,⁷⁹ deverbálni imenički sufiks latinskog porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Sufiks se javlja u 8 složenica u prvoj komponenti i u 5 složenica u drugoj komponenti:

(54a)	ad ,venture 'playground, ,creatue 'comforts, de'partures ,board, de'partures ,lounge, 'pleasure ,seeker, 'pressure ,cooker, 'pressure group, 'pressure point.	(b)	,landscape 'architecture, 'blood ,pressure, 'heart ,failure, 'peer ,pressure, ,capital ex'penditure.
-------	--	-----	--

Složenice mogu imati glavni naglasak i na prvoj i na drugoj komponenti. Sve se pišu odvojeno. Primeri *'key ,signature* i *'signature ,tune* ne spadaju ovde jer je imenica *signature* pozajmica izvedena iz srednjovekovnog latinskog *signatura* prema *signare* 'označiti, markirati' (COED).

4.2.34. -y: Neproductivan, neutralan,⁸⁰ deadjektivni i deverbálni imenički sufiks romanskog porekla koji označava vrstu glagolske radnje. Primenjuje se većinom na osnove romanskog

⁷⁹Prerma EPD, sufiks *-ure* normalno ne menja naglasak nezavisnih osnova (npr. *proceed* /prəʊ'si:d/ - *procedure* /prəʊ'si:dʒə/. Na vezanim osnovama naglasak obično pada na anepenultimu ili penultimu (npr. *'furniture*), mada su mogući izuzeci u pojedinim rečima.

⁸⁰Szpyra (1989: 42) klasifikuje taj sufiks kao cikličan, to se međutim nikako ne vidi na primerima iz našeg korpusa. Szymanek (1998) kratko analizira taj sufiks ali ništa ne kaže o naglasku izvedenica.

porekla. Sufiks *-y* se javlja u 12 složenica u prvoj komponenti i u 11 složenica u drugoj komponenti:

<p>(55a) 'deficiency di ,sease,
as'sembly ,language,
de'livery man,
e'mergency ,breake,
e'mergency cord,
e'mergency ,room,
in'quiry agent,
re'dundancy ,pay,
as'sembly line,
as'semblyman,
as'sembly ,woman,
as'sembly ,room.</p> | <p>(b) 'advertising ,agency,
'breech ,delivery,
'dating ,agency,
em'ployment ,agency,
e'state ,agency,
'news ,agency,
,phantom 'pregnancy,
'travel ,agency,
con,stituent as'sembly,
di'saster re ,covery,
'employment ,agency.</p> |
|---|--|

4.2.35. *-y*: Produktivan, neutralan, denominalni i deverbalni pridevski sufiks koji sa nominalnim osnovama ima značenje 'pun ili okarakterisan sa', a sa glagolskim osnovama označava tendenciju vršenja glagolske radnje. U korpusu se javlja samo u jednom primeru gde se primenjuje na složenu osnovu:

- (56) 'headache i. - 'headachy pr.

Prema Jespersenu (1944) ovde spadaju i primeri *gooseflashy*, *moon-beamy*, *open-airy*, *other-worldy*. Marchand (1969) ocenjuje te reči kao okazione tvorenice (eng. 'nonce-words').

4.3. Distribucija prefiksa

Mali broj prefiksa učestvuje u gradnji složenica, u našem korpusu su to samo prefiksi *dis-*, *ex-* i *mid-*. U primerima *no-fly zone* i *no-holds barred no* nije prefiks već odredba (determiner).

4.3.1. dis-: Neproduktivan, pretežno cikličan prefiks latinskog porekla koji se primenjuje poglavito na romanske osnove i donosi suprotno značenje.⁸¹ Prefiks se javlja u 1 složenici u prvoj komponenti i u 5 složenica u drugoj komponenti.

- (57a) 'discount ,rate, (b) 'eating dis,order,
 'trade ,discount,
 ,cash 'discount,
 ,posttraumatic 'stress dis,order,
 ,caller di'splay.

Složenice *dispatch box* i *dispatch rider* nisu uključene jer imenica *dispatch* nema kompoziciono značenje.⁸² U primerima 'deficiency di,sease, 'heart di,sease, 'Lyme di,sease, ,legion 'naire's di,sease i ,mad 'cow di,sease, komponenta *disease* /di'zi:z/ izgleda nije izvedenica. Marchand (1969: 158) ističe da je u engleskom “fonetski oblik od *dis* u izvedenim kombinacijama uvek /dis/, dok u monomorfnim rečima /s/ postaje /z/ prema morfološkom kontekstu: *disarmament* nasuprot *disaster*”. Marchand dalje tvrdi da je reč *disease* ušla u engleski jezik kao pozajmica u 14. veku sa značenjem ‘odsustvo lakoće’ (str. 161). Tokom vremena, ta reč je očigledno promenila i značenje i izgovor. Složenice *displacement activity* i *dispensing chemist* nisu ovde uključene jer su prve komponente izvedenice sa sufiksima *-ment* i *-ing*.

4.3.2. ex-: Produktivan, neutralan sufiks latinskog porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Izvedenice sa *ex-* se ne koriste u složenicama. Mi nalazimo primere

⁸¹ Samo tri imenice zasnovane na pojmu 'not, fail to ...' koje nemaju romanske osnove su u opštoj upotrebi. To su imenice *distrust*, *dislike* i *disbelief*, ali su i one rezultat konverzije (v. Marchand 1969: 162). Marchand upozorava da neke imenice sa prefiksom *dis-* mogu biti shvaćene kao sufiksne izvedenice npr. *disagreement* (<*disagree*+*ment*), *disapproval*, *discontinuance*, *discontinuation*, *disloyalty*, *disobedience* (str. 161).

⁸² Prema COED *dispatch* potiče od italijanskog *dispacciare* ili španskog *despachar* 'poslati'.

sa *exchange* (npr. *ex'change rate*, '*corn exchange*, '*labor ex, change*, '*stock ex, change*, '*telephone ex, change*, '*part-ex'change*), ali značenje segmenta *ex* u *exchange* ne odražava značenje prefiksa *ex-* koje LDCE definiše sa “former and still living”, npr. *his ex-wife*.⁸³

Taj prefiks se nalazi spolja priključen složenicama u nekoliko primera:

- (58) ,*ex-'serviceman*,
 ,*ex-'servicewoman*,
 ,*ex-'England ,cricketer*,
 ,*ex-'Army- ,officer*.

Poslednji primer je iz Marchanda (1969). On takođe navodi primer *ex-Freedom Partisan Fighters*.

Prefix *ex-* se razlikuje od drugih prefiksa upravo svojim pridevskim značenjem. Na srpski jezik se primeri (58) bez razlike prevode frazama koje počinju sa “bivši”.

4.3.3. *mid-*: Produktivan, cikličan prefiks germanskog porekla koji se primenjuje i na romanske i na germanske osnove. Sufiks *mid-* se javlja u 5 složenica u prvoj komponenti.

- (59) ,*midnight 'blue*
 ,*midnight 'sun*,
 ,*midlife' crisis*,
 ‘*midshipman*,
 ,*Midsummer 'Day*.⁸⁴

Sve složenice nose glavni akcenat na drugoj komponenti izuzev *emidshipman*, koja je ujedno jedina složenica koja se piše spojeno.

U našem korpusu se javljaju u izvođenju i drugi prefiksi, ali su to mahom glagolski prefiksi (npr. *sur'vival kit*; '*bomb-diš posal*, '*dress re hearsal*). Ti prefiksi obično predstavljaju samo međukorake u izvođenju imenica.

⁸³ Etimološki, reč *exchange* se izvodi iz starofrancuskog *eschaunge* < (O.Fr. *eschangier*) koje je u vezi s latinskim *ex-* ‘out’ + *cambire* ‘trampiti’.

⁸⁴ Also *Midsummer's Day*.

4.4. Zaključci o slaganju i afiksaciji

Skoro svi sufiksi i 1. i 2. reda mogu učestvovati u gradnji komponenata složenica, izuzev sufiksa *-ful* koji se primenjuje samo na složeničke osnove. U našem korpusu samo sufiksi 2. reda mogu biti spolja dodati složenicama. Jedini prefiks koji se može dodati složenicama je *ex-*, ali se taj prefiks razlikuje od ostalih prefiksa svojim pridevskim značenjem - ‘bivši’. Samo tri sufiksa *-er*, *-ing* i *-ed* se primenjuju i u paradigmatskom izvođenju i u tvorbi unazad. Ti sufiksi su najproduktivniji sufiksi 2. reda. Sufiksi *-ism* i *-ist* se takođe mogu izmenjivati, ali oni ne učestvuju u tvorbi unazad. Izmenjivanje sufiksa *-ism* i *-ist* se takođe ne tiče složenica jer se sufiks *-ism* ne primenjuje na složeničke osnove.

Rezultati naše analize se mogu predstaviti u sledećoj tabeli:

Tabela 7. Svojstva afiksa drugog reda

	Suffixes	prefixes
složeničke osnove	-ed, -er, -ess, -ful, -ing, -ish, -ist, -ship, -y	ex-
paradigmatsko izvođenje	-er, -ing, -ism, -ist, -ed	
tvorba unazad	-er, -ing, -ed	

Svi afiksi koji se primenjuju na složeničke osnove su afiksi drugoga reda. Jedini prefiks koji se primenjuje na složeničke osnove je *ex-*, ali se taj prefiks razlikuje od drugih prefiksa svojim pridevskim značenjem. Složenica '*drug ad,diction* iz korpusa u prvi mah izgleda kao izvedenica na *-ion* od složenice '*drug ,addict*, ali bliže ispitivanje pokazuje da je njena struktura N + N. Imenica *addict* se retko koristi nezavisno, već obično s nekim modifikatorom (npr. *drug/heroin/morphine*, etc. *addict*). To ukazuje na mogućnost da je *drug addict* tvorba unazad od *drug addiction*.

Samo najproduktivniji sufiksi 2. reda *-er*, *-ing*, *-ism*, *-ist* i *-ed* uzimaju učešće u paradigmatskom izvođenju. Za prva četiri sufiksa, ono je ograničeno na izmenjivanje sufiksa *-er* i *-ing*, i sufiksa *-ism* i *-ist*, dok se primena sufiksa *-ed* svodi samo na dva primera: '*air con,ditioning* – '*air con,ditioned* pr., '*handcuffs* - '*handcuffed* pr. Sufiksi *-er* i *-ing* se primenjuju na glagolske osnove sličnog značenja i semantički su komplementarni: *-ing* označava glagolsku radnju, a *-er* označava njenog vršioca. Plag (2003:187) dokazuje dvosmernost pravila tvorbe unazad, iako dopušta da često ‘preovladava jedan pravac’. Dvosmernost je čak verovatnija u paradigmatskom izvođenju jer izbor pravca izvođenja može češće proizilaziti iz pragmatike nego iz gramatike. Može se pretpostaviti da je

verovatnije da se kao osnove uzimaju imenice koje se češće javljaju i koje su uobičajene u svakodnevnom životu i nauci. Naša analiza pokazuje da tvorba unazad ne mora da postoji ako postoji paradigmatsko izvođenje. Obrnuta implikacija je verovatna u slučaju kada je rezultat tvorbe unazad glagol, ali nije nužna. Paradigmatsko izvođenje s *-ing* je u tom slučaju verovatnije nego ono s *-er* koje je direktnije uslovljeno društvenom praksom i potrebama.

Anderson (1992) je zastupao tezu da unutrašnja struktura složenica mora biti dostupna pravilima tvorbe reči jer se u jezicima kao što su holandski i nemački između sastavnica umeće vezni vokal, a da je situacija izvedenica drugačija - izvođenje preslikava jednu reč na drugu koja stiče posebna fonološka i semantička svojstva. Booij (2005, 2007) navodi primere paradigmatskog izvođenja reči u holandskom jeziku koji pokazuju da unutrašnja struktura reči takođe može biti dostupna pravilima tvorbe reči. Booij daje sledeće primere:

- (60) *betweter* 'onaj koji misli da sve zna' - *betweetster* 'ona koja misli da sve zna',
reiziger 'putnik' - *reizigster* 'putnica',
bestuurder 'vozač' - *bestuurdster* 'vozačica',
VVD-er 'član VVD-a' - *VVD-ster* 'članica VVD-a',
padvinder 'izviđač (dečak)' - *padvindster* 'izviđačica (devojkica)',
werker 'radnik' - *werkster* 'radnica',
zwemmer 'plivač' - *zwemster* 'plivačica'.

U ovim primerima zamenjuje se sufiks *-er* sa sufiksom *-ster*, a za oba ova sufiksa se može reći da su u holandskom sufiksi 2. reda. Moglo bi se, dakle, zaključiti da i u holandskom jeziku u paradigmatskom izvođenju učestvuju sufiksi 2. reda, ali se ovde javlja jedan problem. Booij (2002) razliku u leksičkim slojevima vezuje za poreklo sufiksa: sufiksi domaćeg porekla odgovaraju sufiksima 2. reda, a sufiksi romanskog i latinskog porekla sufiksima 1. reda. Booij navodi i primere paradigmatskog izvođenja i sa sufiksima stranog porekla (npr. *secretaris* 'sekretar' - *secretaresse* 'sekretarica', *masseur* 'masežer' - *masseuse* 'masežerka', *historicus* 'istoričar' - *historica*, *rector* 'rektor' - *rectrix* 'rektorka'), a ostaje nejasno nisu li u slučaju stranih imenica oba para pozajmljenice. U tom slučaju se ne može govoriti o zamenjivanju sufiksa u holandskom jeziku.

Primetimo da se slična pravilnost ogleda bar u nekim primerima i u srpskom jeziku - sufiks 1. reda *-āč* se ne zamenjuje (*vòzāč - vozàčica, plīvāč - plivàčica*), a sufiks 2. reda *-nīk* zamenjuje se sa *-nica* (*râdnīk - râdnica, pûtnīk - pûtnica*), takođe sufiksom 2. reda. Razlika sufiksa 1. i 2. reda ogleda se i u mogućnosti paradigmatskog izvođenja, mada je ono izgleda moguće samo s najproduktivnijim sufiksima 2. reda. U engleskom jeziku to su sufiksi *-er, -ing, -ist* i *-ism*. Booij (1985b) pokazuje da postoji i gubljenje sufiksa 2. reda u koordinaciji u nemačkom jeziku u primerima *Freund oder Feindschaft* 'prijateljstvo ili neprijateljstvo', *erkenn und begreifbar* 'prepoznatljiv i razumljiv' (v. odeljak 2.3 gore). Mogućnost paradigmatskog izvođenja i mogućnost brisanja sufiksa 2. reda u koordinaciji ubedljivo pokazuje da unutrašnja struktura reči može biti dostupna pravilima tvorbe reči. To znači da teorija Andersona (1992) da unutrašnja struktura izvedenica nije dostupna pravilima tvorbe reči nije tačna u opštem slučaju. Kada bi ona bila tačna ni paradigmatsko izvođenje ni tvorba unazad ne bi bile moguće (v. Booij 2002, Rakić 2007d).

4.5. Problem složenica u kojima je druga komponenta leksema *man*

U znatnom broju složenica leksema *man* se javlja kao druga komponenta. U literaturi su poznati pokušaji da se leksema *man* u drugoj komponenti složenica protumači kao kombinatorna forma, polusufiks ili sufiks (v. Alen 1978). U našoj analizi u nekim primerima složenica sa *man* prva komponenta može biti sufiksna izvedenica:

- (61) ambulanceman, assemblyman, businessman, deliveryman, nurseryman, fisherman, trawlerman, militiaman.

Ukoliko bi se formant *man* klasifikao kao sufiks, primere (60) bismo morali drugačije da klasifikujemo. Primetimo sem toga da ima mnogo više složenica u kojima *man* pripada drugoj komponenti, nego onih u kojima pripada prvoj komponenti. U našem korpusu ima 139 složenica u kojima je *man* druga komponenta, a samo 12 složenica u kojima je *man* prva komponenta. Očigledno je da se leksema *man* znatno češće upotrebljava kao druga

komponenta složenica nego kao prva. Ovde navodimo samo dvadesetak primera složenica s drugim komponentom *man* navodeći i njihovo značenje.⁸⁵

- (62) 'action ,man 'lutka za odeću u izlogu',
'aircraftman 'najniži rang u britanskom vazduhoplovstvu',
'ambulanceman 'lekar hitne pomoci',
'anchorman 'voditelj na televiziji, radiju; spiker',
'assemblyman 'muški član neke grupe koja ima zakonodavnu ili izvršnu vlast',
'bandsman 'muzičar koji svira u vojnom orkestru',
'barman 'čovek koji služi piće u baru',
'businessman 'poslovni čovek',
'bushman 'domorodac koji živi u džunglama Australije',
'back'woodsman 'čovek koji živi u zabačenom kraju',
'batman 'lični poslužitelj oficira u britanskoj armiji',
'batsman 'osoba koja pokušava da udari loptu u kriketu',
'boatman 'čovek koji iznajmljuje čamce',
'busman 'vozač autobusa',
'cameraman 'kameraman',
'cattleman 'čobanin',
'cavalryman 'konjanik',
'caveman 'čovek koji je živeo u pećini pre mnogo hiljada godina',
'chairman 'muškarac koji predsedava na nekom skupu',
'chessman 'šahovska figura',
'churchman 'sveštenik',
'clergyman 'crkveno lice',
'clansman 'pripadnik klana',

Ima mnogo manje složenica u kojima je leksema *man* prva komponenta:

- (63) 'man-at-arms (old use) 'vojnika',

⁸⁵ Sve složenice s drugim komponentom *man* navdene su u dodatku X.

'man-, eater 'ljudožder',
 'manbag 'mala torba za nošenje novca, ključeva',
 'manhole 'pokriven otvor na pločniku koji omogućava pristup cevima, kanalizaciji',
 'man-'hour 'rad koji može izvršiti jedna osoba za sat vremena',
 'manhunt 'potera za čovekom',
 'man'kind 'čovečanstvo',
 'man-of-'war (man-o-'war) 'bojni brod' (u prošlosti),
 'man, power 'radna snaga',
 'man, servant 'lični sluga', pl. Menservants,
 'man, slaughter 'ubistvo bez predumišljaja',
 'man-year 'rad koji može izvršiti jedna osoba za godinu dana',

U literaturi se na različite načine objašnjava izrazito produktivnu upotrebu lekseme *man* kao druge komponente u složenicama. Neki lingvisti su pokušali da tu produktivnost objasne uvođenjem posebnog formanta *-man* koji se definiše kao sufiks ili kombinatorna forma čiji je domen upravo druga komponenta složenica. Pored *-man* u istu grupu kao sufiksi ili kombinatorne forme se često svrstavaju i formanti *-like, -free, -head, -high, -smith, -ward, -ways, -wise, -woman, -ware, -worthy, -work*, (v. COED 2003). Prema tom shvatanju kombinatorna forma *-man* se razlikuje od imenice *man* i izgovorom i značenjem. Moramo primetiti da je takva klasifikacija kontraverzna jer neki autori upotrebljavaju naziv 'kombinatorne forme' ('combining forms') isključivo za formante pozajmljene iz klasičnih jezika, pre svega grčkog i latinskog (v. Bauer 1983, Prčić 2005). To su vezane osnove koji se ne javljaju kao samostalne reči (npr. *astro-, electro-, hydro-, -crat, -naut, -phile, -phobe*, itd.), već jedino kao sastavni elementi drugih reči. Između neoklasičnih kombinatornih formi i formanata tipa *man* koji postoje kao nezavisne reči postoji značajna semantička razlika – izvorni govornici engleskog jezika, koji nisu slučajno i znalci klasičnih jezika (latinskog i grčkog), mogu otkriti značenja neoklasičnih komponenti tipa *hydro* samo u složenicama, dok su im značenja leksema tipa *man* dostupna i u nezavisnim rečima. Uočavajući ovu razliku neki lingvisti umesto termina kombinatorne forme koriste termin 'polusufiksi' (semi-suffixes) ili sufiksi za formante koji se masovno pojavljuju kao druga sastavnica u složenicama, a postoje i kao nezavisne reči, mada u upotrebi ovih termina

postoje znatna kolebanja. Kombinatorne forme ili polusufiksi se razlikuju od odgovarajućih leksema time što ispoljavaju u određenom stepenu uprošćeno značenje i, delimično, izgovor. Ne postoji međutim opšta saglasnost koji formanti spadaju u tu klasu. Marchand (1969) primenjuje taj naziv na formante *-like*, *-worthy*, *-monger* i *-wright*. Allen (1978) postupa radikalnije i tretira formante *-man*, *-land* i *-berry* kao sufikse jer se, npr., u rečima *fireman*, *policeman*, *chairman*, *mainland*, *highland*, *Iceland*, *strawberry*, *raspberry* samoglasnici /æ/ i /e/ u tim formantima redukuje na poluglas (šva). *Colins Cobuils English Guides 2. Word Formation* (1991) uključuje u tu klasu još veći broj formatata: *-folk*, *-like*, *-man*, *-monger*, *-people*, *-person*, *-proof*, *-size*, *-wise*, *-woman*, *-work* and *-worthy* koje prosto naziva 'krajeve reči' ('word ends').

Problem polusufiksa je nedavno Booij (2005) analizirao sa stanovišta teorije gramatikalizacije i konstruktivne gramatike kao proces gramatikalizacije pri čemu leksičke reči postaju gramatičke morfeme. Kada se upotrebljavaju kao sufiksi, njihovo značenje je redukovano, ali se još neko vreme mogu upotrebljavati sa širim spektrom značenja. Prema toj interpretaciji, reči izvedene polusufiksima su „specijalne konstrukcije“ koje zauzimaju prelaznu poziciju između nezavisnih reči i sufiksa.

Nasuprot ovakvom stavu u literaturi je prisutna i težnja da se ne komplikuje teorija uvođenjem novih pojmova, bar u onim slučajevima kada to ne izgleda apsolutno neophodno. Tako LDCE (2003) kao sufikse definiše samo formante *like* i *wise*, dok OALD *like* definiše kao kombinatornu formu, a *wise* kao pridevski sufiks. Razlika između formanata *like* i *wise* je u tome što kombinatorna forma *like* znači 'sličan' kao i pridev, a sufiks *-wise* ima od prideva različito značenje. Pridev *wise* znači 'razuman' dok sufiks označava 1. pravac ili način (npr. *likewise*, *lengthwise*) i 2. odnos prema nečemu (*businesswise*). U oba rečnika leksema *man* se određuje isključivo kao imenica ili glagol. U oba rečnika imenici *man* se pripisuje veći broj značenja koja treba da objasne upotrebu te lekseme u različitim konteksima.

Imenica *man* prema LDCE ima sledeća značenja koja su posebno istaknuta pisanjem debljim slovima:

1. odrasla muška osoba (npr. *There were two man and a woman in the car.*)

2. jak/hrabar – osobine za koje se pretpostavlja da ih ima muškarac (npr. *Come on, be a man now. No more crying.*)
3. ljudsko biće bez obzira na pol (formalna upotreba ili upotreba u prošlosti, npr. *All men are equal in the eyes of the law.*)
4. ljudi kao grupa (npr. *The evolution of man.*)
5. radnik (npr. *Why there were no protests from the men at the factory.*)
6. posebna vrsta ljudi (npr. *I've been a military man all my life.*)
7. vojnik ili mornar (npr. *The Captain ordered his men to fire.*)
8. suprug ili partner (neformalno, npr. *She spent five years waiting for her man to come out of prison.*).⁸⁶

Pored ovih značenja, u LDCE se navode i 40 različitih drugih, uglavnom idiomatskih upotreba imenice *man*. OALD na sličan način određuje značenje imenice *man*, ali posebnih značenja nema samo 8, već 14. Neka od tih značenja se preklapaju jer, na primer, pored značenja 'ljudsko biće' (npr. u frazi *the damage caused by man to the environment*) dodaje se i značenje 'osoba, muška ili ženska' (npr. u rečenici *All men must die.*). OALD nabraja kao posebna značenja zanimanja 'vojnik, radnik, sluga'. Ta značenja se redom ilustruju rečenicama (64):

- (64) The officer refused to let his man take part in the operation.
 The man's coming to repair TV today.
 My man will drive you home.

Očito da i LDCE i OALD određuju ustvari moguće reference imenice *man*. Šta imenica *man* označava zavisi od konteksta njene upotrebe, a ta imenica može označavati desetine, pa i stotine različitih zanimanja, funkcija i odnosa. Iluzorno je nastojati da se svaka takva referenca objašnjava kao značenje imenice *man*. Ovo važi kako za nezavisnu upotrebu imenice *man* tako i za složenice sa *man* u drugoj komponenti. Kako je ustanovila još Allen

⁸⁶ U LDCE se kao posebno značenje navodi oslovljavanje sa *man!* koje ima čisto komunikativnu funkciju skretanja pažnje (npr. *Stop talking nonsense, man!*). Tu funkciju imenice *man* ne ubrajamo u posebno značenje.

(1978) značenja imeničkih složenice $N_1 + N_2$ zavise od značenja imenica N_1 i N_2 i poznavanja stvarnih odnosa (Allen 1978: 93, Rakić 2008a, b). Druga komponenta ne može u potpunosti da odredi značenje složenica, ono nastaje tak u kombinaciji značenja prve i druge komponente. Osnovna značenje imenice *man* je 1. navedeno značenje u LDCE 'odrasla muška osoba'.⁸⁷ Sva ostala značenja proizilaze kao kombinacija toga značenja i značenja prva komponente u određenom kontekstu. U nekim slučajevima značenje složenice može biti i metaforički izmenjeno kao što je npr. značenje složenice *chessman* 'šahovska figura'. OALD određuje da je 14. značenje imenice *man* upravo 'šahovska figura'. Metaforičko značenje, koje se stvarno zasniva na svojstvima samog objekta, tako se pogrešno svodi na značenje imenice *man*. Ostaje nejasno kako imenica *man* može da ima toliko različitih značenja istovremeno.

Razmotrimo detaljnije značenja koje mogu imati složenice u našem korpusu. Značenja složenica iz našeg korpusa se mogu podeliti u nekoliko glavnih grupa prema vrsti društvenih odnosa koji se složenicom izražavaju. Najviše složenica, ukupno 93, označava neko zanimanje. Ovde navodimo kao ilustraciju samo dvadesetak primera:

- (65) 'binman 'đubretar',
'birdman 'ornitolog; čovek koji gaji ili voli ptice',
'bowman 'vojnici u prošlosti, strelac',
'barman 'čovek koji služi piće u baru',
'churchman 'sveštenik',
'bandsman 'muzičar koji svira u vojnom orkestru',
'businessman 'poslovni čovek',
'batman 'lični poslužitelj oficira u britanskoj armiji',
'busman 'vozač autobusa',

⁸⁷ Ovom osnovnom značenju se može dodati značenje 'ljudsko biće ma kojeg pola' koje se javlja u pravnom kontekstu (npr. *All men are equal*).

'cameraman 'kammerman',
'cattleman 'čobanin',
'cavalryman 'konjanik',
'dairyman 'mlekađžija',
'doorman 'vratar',
'dustbin ,man 'đubretar',
'mailman /'meɪlmæn/ 'poštar', pl. 'mailman /'meɪlmen/ AE
'newspaper ,man 'reporter',
'salesman 'prodavac',
'seaman 1. 'mornar' 2. 'neko ko ima puno iskustva s brodovima',

18 složenica označava neku funkciju:

- (66) 'batsman 'osoba koja pokušava da udari loptu u kriketu',
'boatman 'čovek koji iznajmljuje čamce'.
'bargeman 'čovek koji vozi širok, plitak čamac',
'chairman 'muškarac koji predsedava na nekom skupu',
'frogman 'podvodni diverzant'.
'clergyman 'crkveno lice'.
'coalman 'čovek koji raznosi ugalj po kućama',
'front man 'osoba koja govori u ime jedne organizacije, ali nije njen vođa',
'fieldsman 'igrač u kriketu ili bezbolu'.
'family ,man 'porodični čovek',
'fancy man 'ljubavnik udate žene'
'groomsman 'stari svat' ('usher' BE),
'gunman 'revolveraš',
'hangman 'dzelat',
'hatchet ,man 'osoba zadužena da sprovede nepopularne promene u organizaciji preduzeća',
,rag-and-'bone-man 'skupljač krpa',

'straw man 'čovek koji se prerusava; strašilo'.

Drugih značenja ima znatno manje: 11 složenica označava neki društveni odnos ili članstvo u nekim gruštvenim grupama:

- (67) 'Bushman 'pleme u Južnoj Africi koje živi u džungli',
'airman 'najniži čin u američkom vazduhoplovstvu',
'right-hand 'man 'osoba koja vas podržava',
'under'classman 'student na prve dve godine neke škole ili koledža',
'kinsman 'rođak',
'tribesman 'član plemena u tradicionalnom društvu',
'upperclassman 'student na zadnje dve godine neke škole ili koledža',
'assemblyman 'član neke grupe ljudi sa zakonodavnom ili izvršnom vlašću',
'clansman 'pripadnik klana',
'congressman 'član Kongresa u SAD',
'councilman 'član gradskog veća'.

5 složenica se odnosi na prebivalište ili poreklo ljudi:

- (68) 'caveman 'pećinski čovek (u prošlosti)',
'bushman 'domorodac koji živi u džunglama Australije',
'back'woodsman 'čovek koji živi u zabačenom kraju; član parlamenta u Velikoj Britaniji koji samo povremeno prisustvuje sastancima i glasa',
'countryman 'zemljak; čovek koji živi na selu',
'frontiersman 'čovek koji živi na granici (u Americi)',

U 3 složenice ljudi se karakterišu nekim posebnim, individualnim svojstvima:

- (69) 'yes-man 'čovek koji uvek kaže da',
'bogyman /bəʊgimæn/ 'zao duh, posebno u dečijoj mašti i pričama',
'muscleman /'mʌslmæn/. 1. 'čovek koji je razvio snažne mišiće vežbama' 2. 'snažan čovek, koji je zaposlen kao telohranitelj nekog drugog čoveka, obično kriminalca',

U nekom složenicama, značenje je metaforički izmenjeno. Navodimo 13 ovakvih primera:

- (70) 'action ,man 'lutka za odeću u izlogu',
'anchorman /'æŋkəmæn/'voditelj na televiziji, radiju; spiker',
,back'woodsman /mæn/'čovjek koji živi u zabačenom kraju; član parlamenta u Velikoj Britaniji koji samo povremeno prisustvuje sastancima i glasa',
'chessman /'tʃesmæn/'šahovska figura',
'fancy man 'ljubavnik udate žene',
'hatchet ,man 'osoba zadužena da sprovede nepopularne promene u organizaciji ili preduzeću',
'lollipop ,man 'čovjek čija dužnost je da pomaže deci da bezbedno pređu ulicu',
'merchantman 'trgovački brod',
'minuteman /'mɪnɪtmæn/'čovjek koji nije zvanično vojno lice, ali je spreman za borbu u svako doba; član paramilitarne organizacije',
,right-hand 'man 'osoba koja vas podržava',
'sandman /'sændmæn/'imaginarna osoba koja baca pesak u oči deci da bi zaspala',
'snowman /'snəʊmæn/'sneško belić',
'stunt man 'kaskader',

Složenice (70) se delimično preklapaju s drugim grupama jer su izdvojene složenice u kojima postoji metaforičko proširenje značenja bez obzira na vrstu društvenog odnosa. Neke složenice ove grupe se pišu odvojeno jer su izgleda u manjoj meri leksikalizovane, a druga komponenta se tada izgovara /mæn/ s punim vokalom. Na prvi pogled se može učiniti da je ovo neobično jer značenje složenica nije kompoziciono. Treba uzeti u obzir da se metafora često zasniva na značenju komponentata, a to doprinosi očuvanju njihovog značenja i izgovora. S punim vokalom se mogu izgovarati i druge komponente i u nekim složenicama koje se pišu inače spojeno (npr. 'anchorman, 'chessman, 'minuteman,

'*sandman*, '*snowman*). Metaforičko značenje i u ovim primerima doprinosi očuvanju oblika druge komponente. Prema teoriji koju je razvila Allen (1978) složenice s punim vokalom mogu imati raznovrsna značenja što složenice (70) većinom potvrđuju. Tu međutim spada i jedna složenica s redukovanim vokalom - '*merchantman* 'trgovački brod'. Metafora je u ovom slučaju drugačija, ona se ne zasniva na značenju komponenata, nego na metaforičkom proširenju značenja profesije - '*merchantman*. U ovom slučaju očuvanje izvornog izgovora druge komponente nije nužno.

Metaforička proširenja značenja u (70) se ne mogu objasniti pripisivanjem leksemi *man* nekih posebnih značenja, već jedino svojstvima samoga objekta koji se označava složenicom.⁸⁸ COED navodi 6 značenja lekseme *man*, a jedno od njih je 'figura koja se upotrebljava u igrama na ploči', ali za tu upotrebu nijedan primer nije naveden. Metaforička upotreba lekseme *man* u *chessman* proizilazi iz čenjenice da sve šahovske figure, izuzev topa - kralj 'king', kraljica 'queen', lovac 'bishop', konj 'knight' and pešak 'pawn', predstavljaju osobe u engleskom jeziku.⁸⁹ Arbitrarno pripisivanje značenja 'šahovska figura' leksemi *man* u složenici *chessman* ne može biti adekvatno objašnjenje metaforičke prirode toga naziva. Jedino ako *man* ima izvorno značenje da predstavlja ljudsko biće, osobu, može se razumeti metafora *chessman*.

Moguće je najzad da značenje složenice bude leksikalizovano na poseban način:

(71) '*Pullman* 'vrlo udoban vagon u vozu, naročito onaj u kojem se može spavati'

Ovo značenje se ne može predvideti, ono dakle ne može ni proizilaziti iz značenja druge komponente. Primer *Pullman* pokazuje da složenice s *man* kao i sve druge složenice može imati nepredvidljivo, leksikalizovano značenje.

⁸⁸ U nekim slučajevima ni to nije moguće, pa se mora pribeći dijahroniji. Složenica *Pullman*, koja označava posebno komforan vagon, nastala je od imena njegovog konstruktora, američkog inženjera koji se zvao Geogre Pullman (COED).

⁸⁹ U srpskom jeziku konj je naravno životinja, ali je u engleskom *knight* 'vitez'.

Prema teoriji gramatikalizacije polusufiksi ili kombinatorne forme prvo stiču posebno značenje, a potom često dolazi i do izmene izgovora. Odavde proizilazi da bi složenice sa redukovanom drugom komponentom morale da imaju sve jedno značenje – zanimanje. Analiza pokazuje da je to najčešće značenje složenica s redukovanom drugom komponentom *man*, ali da postoje složenice s različitim drugim značenjima. Složenice s drugim značenjima mogu takođe da budu leksikalizovane što dovodi do redukcije druge komponente. Redukovan izgovor se ne javlja samo u složenicama koje znače profesiju, već i u složenicama koje znače bilo kakvu funkciju ili sposobnost, poreklo ili prebivalište pod uslovom da su leksikalizovane, što znači da se često upotrebljavaju. Uvođenje kombinatornih formi samo komplikuje ovu situaciju jer bi se morale uvesti kombinatorne forme različitog značenja. S druge strane, ta značenja bi bila vrlo bliska značenjima koje imenica *man* ima kao nezavisna reč – takvo udvajanje izgleda nepotrebno.

To udvajanje se vidi i u definicijama koje COED daje za imenicu *man* i za kombinatornu formu *-man*. Imenica *man* (pl. *men*) znači:

- (72)
- 1 odrasla muška osoba.
 - 2 muški član radne ekipe, tima, etc.
 - 3 muž ili ljubavnik: *man and wife*.
 - 4 osoba, ljudsko biće uopšte; ljudska vrsta.
 - 5 (the man) neformalno – grupa ili osoba u poziciji vlasti nad drugima, kao npr. korporativni poslodavac ili policija.
 - 6 figura ili objekat koji se upotrebljava u igrama na ploči.

Pored 6 značenja imenice *man* COED određuje i značenja kombinatorne forme *-man*:

- (73)
1. u imenicama koje označavaju čoveka navedene nacionalnosti ili porekla: *Frenchman*.
 2. u imenicama koje označavaju osobu, naročito čoveka koji pripada navedenoj grupi ili ima navedeno zanimanje ili ulogu: *layman / oarsman*.
 3. brod navedene vrste: *merchantman*.

Značenja 1. i 2. u (72) su delimično pokrivena značenjem 2. u (71), a značenje 3. je nepotrebno jer se radi o metafori. Ta metafora se ne javlja samo u složenicama čija je druga komponenta *man* već i u složenicama u kojima *man* pripada prvoj komponenti, npr. *man-of-war* 'bojni brod'. Ova analiza pokazuje da se značenje lekseme *man* u drugoj komponenti složenica ne razlikuje bitno od značenja nezavisne lekseme i značenja koje može imati leksema *man* kao prva komponenta složenica. Tačno je da složenice s drugom komponentom *man* najčešće označavaju zanimanja ljudi, ali je ta okolnost uslovljena značajem koje te aktivnosti imaju u društvenom životu. Zaključujemo da značenje lekseme *man* kao druge komponente složenica ne opravdava uvođenje posebnog pojma kombinatornih formi.

Razmotrimo ukratko izgovor lekseme *man* kada ona zauzima poziciju druge komponente složenica. LPD (1990) tretira *man* u drugoj komponenti složenica kao sufiks i konstatuje da oblik *man* kao druga komponenta složenica ima slabe i jake oblike.

1. „In well-established formations, which are usually written as one word, it is weak mən: *policeman* pə'li:smən.“
2. „Where written hyphenated or as two words, and in new formations, it is usually strong, mæn: *spaceman* /'speismæn/. Note *batman* 'army servant' /'bætmən/, but *Batman* (cartoon character) /'bætmæn/.“

Iz ove definicije proizilazi da je redukcija /æ/ manje-više regularna pojava u engleskom naglašavanju: *man* na kraju reči se normalno redukuje jer ne nosi naglasak. U leksikalizovanim složenicama je redukcija krajnjega sloga posebno raširena jer se takve reči shvataju kao jedna celina, a to znači da se gubi potreba da delovi reči zadrže prvobitni naglasak. Promena naglasaka zavisi od položaja morfeme *man* – posle praznine ta morfema se izgovara s punim vokalom što znači da se javlja alomorfija lekseme *man*, ali to ne znači da se menja njen leksički identitet. Redukcija vokala lekseme *man* zavisi i od stepena leksikalizacije datog složeničkog spoja reči. U nekim složenicama koje se pišu spojeno *man* se izgovara s punim vokalom:

(74) *anchorman* /'æŋkəmæn/,

caveman /'keɪvmæn/,
 conman /'kɒnmæn/,
 chessman /'tʃesmæn/,
 gasman /'gæsmæn/,
 iceman /'aɪsmæn/,
 lawman /'lɔ:mæn/,
 linkman /'lɪŋkmæn/,
 miniteman /'mɪnɪtmæn/,
 muscleman /'mʌslmæn/,
 oilman /'ɔɪlmæn/,
 pressman /'presmæn/,
 sandman /'sændmæn/,
 'snowman /'snəʊmæn/,
 spaceman /'speɪsmæn/,
 weatherman /'weðəmæn/,

Imenice u (74) su novije kovanice ili su to metafore za čije razumevanje je važan originalan izgovor. Primeri (74) pokazuju da redukcija /mæn/ u /mən/proizilazi iz leksikalizacije jer se reč shvata kao jedna celina, a gube se pojedine odlike komponenata. Pojava redukcije u leksikalizaciji složenih reči bilo da su one složenice ili izvedenice je redovna pojava u različitim jezicima. Ta pojava u engleskom jeziku nije posebna odlika složenica sa *man*. Zaključujemo da *man* ima alomorfni oblik koji se izgovara /mən/ u leksikalizovanim složenicama. Uvođenje posebnih kombinatornih formi je nepotrebno udvajanje jer njihovo značenje proizilazi iz značenja modifikatora i značenja lekseme *man* kao odrasle muške osobe.

U nastavku pokazujemo da se *man* u drugoj komponenti složenica ne može tretirati kao sufiks. Sufiksi se redovno pišu spojeni s osnovom, a *man* se u mnogim primerima piše odvojeno od prve komponente. U našem korpusu su to sledeći primeri:

(75) 'action ,man 'lutka u izlogu za prikazivanje odeće',

'dustbin ,man 'đubretar',
 'family ,man 'porodični čovek',
 'fancy man 'ljubavnik udate žene',
 'front man 'osoba koja govori u ime jedne organizacije, ali nije njen vođa',
 'garbage ,man 'đubretar',
 'hit man 'plaćeni egzekutor',
 'hatchet ,man 'osoba zadužena da sprovede nepopularne promene u organizaciji preduzeća',
 'lollipop ,man 'čovek čija dužnost je da pomaže deci da bezbedno pređu ulicu',
 'medicine ,man 'vrač kod amer. Indijanaca',
 ,odd-'job man 'čovek koji obavlja razne poslove',
 'point man (voj.) 'izvidjač koji prethodi jedinici',
 ,right-hand 'man 'osoba koja vas podržava',
 'stunt man 'kaskader',

Vidimo da se formant *man* u izvesnom broju primera piše s prazninom što nikako nije moguće za sufikse. U svim tim primerima *man* se izgovara s punim vokalom. U većini primera (75) značenje složenica je metaforički izmenjeno, a to verovatno doprinosi odvojenom pisanju komponenata.⁹⁰

Distribucija lekseme *man* kada se ona piše spojeno takođe govori protiv pretpostavke da je ta leksema sufiks. U znatnom broju primera *man* dolazi posle morfeme *s* koje se može protumačiti kao oznaka množine ili prisvojnog genitiva.

(76) 'clansman 'pripadnik klana',
 'marksman 'osoba koja može dobro da puca, gađa',
 'woodsman 'drvodeljja',
 'bandsman 'muzičar koji svira u vojnom orkestru',
 'batsman 'osoba koja pokušava da udari loptu u kriketu',
 'craftsman 'zanatlija',
 'draftsman 'službenik koji formuliše zakone',

⁹⁰ Više raznovrsnih primera odvojenog pisanja se može naći u Rewstone (2011).

'draughtsman '1. tehnicki crtac 2. čovek koji dobro crta '
 'fieldsman 'igrač u kriketu ili bezbolu',
 'frontiersman 'čovek koji živi na granici',
 'groomsman 'stari svati' (usher BE),
 'groundsman 'radnik koji se brine za velike parkove',
 'guardsman 'britanski vojnik u gardi',
 'helmsman 'krmar',
 'herdsman 'čobanin',
 'huntsman 'lovac',
 'kinsman 'rođak',
 'pointsman 'radnik koji na železnici usmerava vozove menjajući šine; saobraćajac',
 'salesman 'prodavac',
 'sportsman 'sportista',
 'statesman 'državnik',
 'steersman 'krmar',
 'swordsman 'mačevalac',
 'tribesman 'član plemena u tradicionalnom društvu',
 'yachtsman 'osoba koja upravlja jahtom',

Derivacioni sufiksi po pravilu ne dolaze iza flektivnih sufiksa. Flektivno *-s* se može razumeti kao znak množine ili pripadanja, a u nekim primerima *s* se leksikalizuje s prvom osnovom (npr. *sales*, *sports*). Whinney i Snow (1985) su pokazali da množinsko *s* nagoveštava da sledi kraj reči, dok posesivno *s* rađa očekivanje da sledi druga imenica. Bilo da se *s* u (76) protumači kao množinsko *s* ili kao prisvojno *s*, iza *s* ne može da sledi nikakav sufiks. To pokazuje da se u (76) leksema *man* ne može protumačiti kao neka vrsta sufiksa.

U nekim primerima složenica sa *man*, prva komponenta može biti sufiksna izvedenica:

(77) ambulanceman,
 assemblyman,
 businessman,

deliveryman,
fisherman,
militiaman,
nurseryman,
trawlerman.

Prve komponente u (77) su redom izvedene sufiksima *-ance*, *-y*, *-ness*, *-ry*, *-er* i *-ia*. Prema evidenciji koju pruža Fabb (1988) iza ovih sufiks ne može da sledi nijedan drugi sufiks. To znači da imenice (77) ne mogu biti izvedenice – to su leksikalizovane složenice u kojima je druga komponenta *man* izgubila svoj prvobitni izgovor, ali je zadržala svoje posebno značenje.

Szpira (1989: 64) uočava da u tumačenju leksikalizovanih složenica sa *man* ponovo ispoljava razilaženje fonologije i morfologije. Za fonologiju su to prozodijske reči u kojima se krajnji slog može redukovati, a za morfologiju su te reči složenice u kojima druga komponenta daje svoj doprinos značenju cele kombinacije. Ovakvo tumačenje leksikalizovanih složenica sa *man* je u skladu sa shvatanjem da morfološki objekti često nisu diskretne jedinice koje imaju jasno određene granice tako da se u analizi u određenim slučajevima moraju primeniti pojmovi graduirane skale i statistike (v. Aarts et al. 2004 i Hay i Baayen 2005) jer se jedino tako mogu objasniti mnogobrojne 'popečne' veze koje reči ostvaruju u leksikonu. Potpunu gramatikalizaciju lekseme *man* verovatno blokira činjenica da je ta leksema kao nezavisna morfema vrlo frekventna – sa učestalošću od 2010 primera u milion reči ona spada prema statistici koju daju Francis i Kučera (1982) u 50 najfrekventnijih reči engleskog jezika. Možemo dakle razlikovati prave složenice u kojima leksema *man* izgovara s punim vokalom i leksikalizovane složenice u kojima se ta leksema izgovara s redukovanim vokalom. Leksikalizovane složenice s redukovanim *man* zadržavamo u našoj statistici iako smo svesni njihove dvojne prirode. One su upravo zato i interesantan objekat izučavanja koji treba imati u vidu.

4.6. Odbacivanje krajnjeg s u rečima s leksičkom množinom

U našem korpusu smo zabeležili paradigmatska izvođenja sufiksima *-er* (*steelworks* i. mn. 'čeličana' > *steelworker* i. 'radnik u čeličani', *bagpipes* 'gajde' i. mn. > *bagpiper* i.

'svirač na gajdama') i *-ed* (*handcuffs* 'lisice' i. mn. > *handcuffed* pr. 'sa lisicama na rukama') koji zamenjuju *s* u složenicama koje predstavljaju leksičku množinu. Zamenjivanje i odbacivanje segmenta *s* javlja se sporadično i u drugim primerima imenica s leksičkom množinom. Razmotrimo prvo slučajeve tvorbe unazad odbacivanjem segmenta *s* u imenicama s leksičkom množinom:

- (78) barracks i. mn. 'vojničke barake' > barrack g. 'smestiti vojsku u barake',
 handcuffs i. mn. 'lisice' > handcuff g. 'staviti lisice nekome na ruke',
 bagpipes i. mn. 'gajde' > bagpipe i. jd. (ređa varijanta) 'gajde',
 bagpipe g. 'upraviti jedro u pravcu vetra' (naut.),
 environs i. mn. 'okruženje' > environ g. 'okružiti',
 scissors i. mn. 'makaze' > scissor g. 'seći makazama',
 steelworks i. mn. 'čeličana' > steelwork g. 'raditi u čeličani'.

U primerima (78) u tvorbi unazad odbacuje se *-s* koje u navedenim oblicima ima značenje leksičke množine (*pluralia tantum*). U primerima tvorbe unazad sa sufiksima *-er* i *-ing* (npr. *'brainwashing* i. - *'brainwash* g., *'spell-, checker* i. - *'spell, check* g.) ne krši se princip leksičkog uređenja slojeva jer se pretpostavlja da se sufiksi *-er* i *-ing* dodaju na 2. leksičkom sloju, na kojem se istovremeno vrši i odsecanje. Primeri tipa *handcuffs* i. mn. > *handcuff* g. su drugačiji jer se pretpostavlja da leksička množina pripada leksičkoj osnovi koja ne bi trebala da bude dostupna u narednim leksičkim slojevima. Ovde vidimo 'probijanje' granica leksičkih slojeva otpadanjem segmenta *-s* koja se u tom slučaju interpretira kao oznaka leksičke množine. U primerima (78) segment *s* se izjednačava u svesti govornika sa sufiksom *-s* koji je vrlo produktivan i vezuje se s pojmom množine imenica. Odstranjivanjem segmenta *s* otvara se mogućnost da se izvedu glagoli ili pridevi sličnog značenja. Paradigatskom analizom povezuju se morfološki iste ili samo slične jedinice u različitim leksičkim slojevima i omogućava tvorba unazad. Primeri (79) koje niže navodimo pokazuju da je moguće ići i korak dalje, i paradigatskim izvođenjem zameniti segment *s* pridevskim i imeničkim sufiksima 2. reda.

- (79) bagpipes i. mn. > bagpiper i. jd. 'svirač na gajdama',

barracks i.mn. > barracker i. 'glasan kritičar', barracking i. 'bučno navijanje',
 dregs i. mn. 'talog' > dreggy pr. 'koji je kao talog; blatnjav',
 eaves i.mn. 'streha' > eaved pr. 'koji ima strehu',
 environs i.mn. 'okolina' > environ g. 'okružiti', environed pr. 'okružen',
 handcuffs i.mn. > handcuffed pr. 's lisicama na rukama',
 knickerbrockers i. mn. 'široke pantalone koje se vezuju ispod kolena, nikerbokerice'
 > knickerbockered pr. 's nikerbokericama',
 Netherlands mn. 'Holandija' > Netherlander 'Holandanin',
 oats i.mn. 'ovas' > oaty pr., 'od ovsa, pun ovsa', oater i. 'western - film',⁹¹
 rabies i. jd. 'besnilo' > rabid pr. 'besan',
 rickets i. jd. i mn. 'rahitis' > rickety pr. 1. 'loše napravljen' 2. 'rahitičan',⁹²
 steelworks i. mn. 'čeličana' > steelworker i. jd., steelworking pr.,
 thanks i. mn. 'zahvalnost' > thankful pr., thankless pr.
 trousers i.mn. 'pantalone' > trousering i., trousered pr. 'koji ima, nosi pantalone'.

Hay (2003) je predložila teoriju koja vezuje produktivnost za relativnu učestalost i pruža jedno objašnjenje rastavljalivosti složenih reči i produktivnosti. Sufiksi 2. reda su upravo oni produktivni sufiksi koji se u svesti govornika lakše identifikuju kao posebni tvorbeni formanti, različiti od osnove na koju se dodaju. Oni se po potrebi lakše mogu i ukloniti u tvorbi unazad, ali i primeniti u paradigmatskom izvođenju. Primeri (79) pokazuju

⁹¹ Po asocijaciji na konjsku hranu.

⁹² Pridev *rickety* ima značenje 1. 'loše napravljen', 2. 'rahitičan', a ima veću učestalost od imenice *rickets*. Dok osnova *rickety* koja kao varijanta od *rickets* ima vrlo malu učestalost - svega 1 u 100 miliona reči u BNC, pridev *rickety* je stekao prilično visoku učestalost - 130 primeraka u BNC. S većom učestalošću je povezano i relativno osamostaljivanje prideva - otuda i metaforičko proširenje značenja u odnosu na osnovu *rickets* - pridev može da znači i 'loše napravljen'. Dijahrona evidencija ukazuje na to da je pridev izveden od imenice jer se *rickets* beleži prvi put 1634 god., a *rickety* tek krajem 17. veka (OED). I u ovom slučaju se ogleđa veliki uticaj porodice reči koje imaju pravilnu množini na -s.

da paradigmatska analiza i analogija mogu u pojedinim slučajevima da prekorače granice leksičkih slojeva. To se dešava upravo u primerima (79) u kojima se odseca segment *s* koji navedene reči obeležava kao imenice u množini. Primitimo međutim da objašnjenje koje daje Hay ne funkcioniše u ovom slučaju u potpunosti - prema njenom objašnjenju lakše se dekomponuju one složenice u kojima je osnova veće frekvencije od izvedene reči. U primerima (78) to izgleda nije slučaj, jer se oblici bez *s* u većini slučajeva ređe susreću. U Britanskom nacionalnom korpusu (BNC) nalazimo sledeće učestalosti za imenice u (79):

Tabela 8. Učestalost leksičke množine i učestalost osnove

leksička množina imenica	f	moguća osnova	f
barracks	621	barrack	4
bagpipes	98	bagpipe	24
environs	111	environ	3
handcuffs	123	handcuff	23
nuptials	14	nuptial	37
scissors	425	scissor	20
steelworks	71	steelwork	29

U Tabeli 8 u prvoj koloni su leksičke množine, a u trećoj koloni njihove moguće osnove bez *s*; sa *f* u drugoj i četvrtoj koloni su označene odgovarajuće učestalosti u Britanskom Nacionalnom Korpusu (BNC) koji sadrži 100 miliona reči. U svim primerima izuzev primera *nuptials* - *nuptial* leksičke množine imaju veću učestalost nego odgovarajuće osnove.⁹³ Na osnovu ovoga mogli bismo zaključiti da se skoro sve leksičke množine imenica u Tabeli 8 prevashodno percipiraju kao jedna celina, tj. *s* se shvata kao deo osnove. Tako npr. za *handcuffs* učestalost iznosi 123, a osnova *handcuff* ima učestalost 23 u korpusu BNC. U ovom slučaju se mora uzeti u obzir i porodica reči sa istom osnovom kao što su *handcuffed* (113), *handcuffing* (2) i *handcuff-cases* (1),⁹⁴ ali takve bočne potpore

⁹³ Dijahronijski od *nuptials* i. mn. 'venčanje' izvodi se oblik bez *s* *nuptial* pr. 'koji se odnosi na venčanje'. U savremenom jeziku češće se koristi oblik *nuptial*, čija učestalost je 37 prema BNC, dok je učestalost oblika *nuptials* 14. Imenica *nuptials* je u savremenom jeziku potisnuta imenicom *wedding* koja ima daleko veću učestalost 3222 prema BNC.

⁹⁴ Brojevi u zagradama pokazuju učestalost u BNC.

za rastavljanje ne postoje za sve imenice u Tabeli 8. Ono što je zajedničko za sve imenice u Tabeli 8 je postojanje neogranično velike porodice reči koje sadrže množinsku morfemu *-s*. Veličina porodice reči koje sadrže *-s* kao množinsku morfemu verovatno odlučujuće utiče na to da se *s* i u leksičkoj množini u nekim slučajevima shvata kao odvojiva ili zamenjiva jedinica. Krott i Nicoladis (2005) utvrđuju da veličina porodice komponentata složene reči u velikoj meri olakšava razlaganje složene reči na njene sastavne delove. Fonema *s* u primerima (78) nije formalno sastavna morfema, ali je govornici u nekim primerima zahvaljujući analogiji preko značenja množine, pozicije u reči i izgovoru interpretiraju kao množinsku morfemu. Paradigmatska analiza i analogija omogućavaju prelaženje preko granica leksičkih slojeva i sprovođenje tvorbe unazad. Tako je moguće i paradigmatsko izvođenje u kojem se *s* smenjuje sa produktivnim sufixima 2 reda: *-er*, *-ed*, *-ing*, *-ful*, *-less* i *-y*.

Govornici interpretiraju *s* kao afiks iako taj segment to formalno nije. Pierrehumbert (1994) označava takve segmente kao 'percipirane afikse' (eng. 'perceived affixes') (v. Duanou 2008: 152). Paradigmatsko izvođenje te vrste prelazi granice leksičkih slojeva, ali je to prelaženje ograničeno na produktivne sufixe 2. reda *-er*, *-ed*, *-ing*, *-ful*, *-less* i *-y*. Uređenje leksičkih slojeva uspostavlja vezu između leksičkih jedinica na sintagmatskoj ravni, ali se u paradigmatskoj analizi uspostavljaju odnosi koji povezuju leksičke jedinice po vertikalnoj osi (Booij 1997a). Sistem paradigmatskih odnosa određen učestalošću morfoloških jedinica može da 'probija' granice leksički uređenih slojeve (Bybee 1995).

Posebno je značajno da se krajnje *s* leksičke množine u prvoj komponenti takođe odbacuje u nekim složenicama:

- (80a) barracks i.mn. > barrack square i.jd. 'plac za vežbu vojnika', barrack-room pr.,
billiards i. mn. > billiard table 'bilijarski sto',
knickers i.mn. > knicker fabric i. 'vrsta tkanine',
oats i. mn. 'ovas' > oatmeal 'jelo od ovsa', oatcake 'vrsta biskvita od ovsa',
scissors i. mn. > scissor hold 'prikleštenje protivnika u rvanju',
trousers i.mn. > trouser suit i. 'žensko odelo s jaknom i pantalonama', trouser
pockets i.mn. 'džepovi na pantalonama';

- (b) eaves i.mn. > eavestrough i. 'oluk', eavesdrop g. 'prislušivati',
thanks i.mn. > thanksgiving i. 'izražavanje zahvalnosti, posebno bogu'.

Primeri (80) pokazuju da se krajnje *s* prve komponente u nekim složenicama odbacuje, a u nekim drugim zadržava. U (80a) *s* se odbacuje u složenicama jer je nepotrebno u prvoj komponenti složenica koja ima funkciju modifikatora. Murphy i Hayes (2010) navode druge dve okolnosti koje mogu podsticati uklanjanje krajnjega *s* u prvoj komponenti složenica. Prvo, *s* se shvata kao fonema koja u velikom broju slučajeva nagoveštava kraj reči, i drugo, *s* se uklanja zbog moguće posesivne interpretacije (genitivsko 's). Druga mogućnost nije naročito uverljiva u ovom slučaju jer prve komponente u (80a) označavaju neoživljene objekte i pojmove s kojima se genitivsko 's' obično ne slaže. Moguće je da prva navedena okolnost - da se *s* shvata kao nagoveštaj kraja reči, može imati neki efekat, ali mislimo da ta okolnost nije odlučujuća. U (80a) prva komponenta ima ulogu modifikatora, a množina prve komponente za tu ulogu je samo smetnja. U engleskim složenicama samo glave složenica imaju referentno značenje - ako one zahtevaju množinu prve komponente, prva komponenta može biti u množini (npr. *Parks commissioner, buildings inspector, programs coordinator*, Selkirk 1982). Množina prve komponente može da predstavlja ometajući faktor jer upućuje na neki referentni odnos. To znači da se *s* u prvim komponentama u (80a) eliminiše jer se interpretira kao znak množine. Primeri (80b) su drugačiji i pokazuju da se fonema *s* na kraju prve komponente ne briše u svim slučajevima. Tako u *eavestrough* 'oluk', ostaje množina prve komponente jer se oluk normalno nalazi ispod različitih streha. U glagolskoj složenici *eavesdrop* 'prislušivati', množina ne predstavlja nikakav problem jer metaforički ukazuje na mesto i način radnje. U složenici *thanksgiving* množina prve komponente ima funkciju objekta i ukazuje na mogućnost izražavanja različitih oblika zahvalnosti. Ti primeri pokazuju da semantika složenice u konkretnom slučaju može da opravda zadržavanje množinskog -s u prvoj komponenti složenica.

4.7. Frazno-sufiksalna tvorba u engleskom jeziku

4.7.1. Slučaj sufiksa *-ed*

Poseban je slučaj sufiksa *-ed* koji gradi pridevske složenice tipa *pear-shaped*, *blue-eyed*, *short-legged*. Marchand (1969) je osnovu u primerima te vrste tumačio kao sintaksičke grupe. Prema Marchandu (1969: 265) samo se sufiksi *-ed* i *-er* mogu primenjivati i na sintaksičke grupe. Marchand (1969: 264) konstatuje da se sufiksom *-ed* tvore posesivni pridevi koji znače "snabdeven sa..." ili "ima oblik ili svojstva od ..." i da je sufiks bio produktivan i u staroengleskom i u srednjoengleskom jeziku. Tako za sufiks *-ed* navodi sledeće primere:

- (81) well-mannered, well-weaponed, well-lettered, well-deamened, palefaced,
hunchbacked, five-fingered, knock-kneed, powdered-headed, bigger-sized, kindest-
hearted, no-hatted, etc.

On zapaža da se svi ti tipovi odnose na delove tela ili na lične karakteristike. Slično značenje imaju i stariji primeri *hooked* (OE), *crabbed*, *cragged*, *crooked*, *dogged*, *forked*, *jagged* (ME) u staroengleskom i srednjoengleskom jeziku. Nameće se pretpostavka da su u modernom engleskom frazne osnove sličnog značenja zamenile imeničke osnove iz prethodnih perioda u istoriji engleskog jezika.

Osnove u primerima tipa (81) "nisu složenice već sintaksičke kombinacije". Marchand (1969: 264) dalje primećuje da se "svi tipovi poglavito odnose na delove tela ili lične karakteristike". Druge komponente u ovim kombinacijama obično nemaju nezavisan leksički status. Kako osnove nisu složenice već sintaksičke grupe, Marchand prideve ove vrste naziva 'sintaksičkim složenicama' jer su to složenice samo na osnovu načina tvorbe. Prva komponenta može biti izveden pridev, ali i imenica:

(82a) ashen faced,	(b) bow-legged,
flaxen haired,	chicken-hearted,
leaden footed,	cock-eyed,
waxen-faced,	cone-shaped,
bleary-eyed,	crime-minded,
mealy-mouthed,	honey-mouthed.
spindly-legged	

Posebno su produktivne osnove s brojnim modifikatorom:

- (83) five-fingered,
one-eyed,
two-faced,
three-legged,
five-bulbed,
eight-angled,
ten-acred,...

Booij (2002, 2005) nudi dva različita tumačenja složenica ovoga tipa. Prema prvome, dodavanje sufiksa *-ed* imeničkoj frazi tipa AN ima za posledicu tvorbu pridevske složenice. Pridevske složenice toga tipa nastaju dakle kombinacijom sufiksacije i slaganja, koje se može predstaviti obrascem:

- (84) [AN]_{Ned}]_A

Dodavanje sufiksa *-ed* podstiče stvaranje složenice. Obrazac (84) prikazuje istovremeno vezivanje dva tvorbeno procesa - slaganje i sufiksaciju koji su inače nezavisno motivisani u engleskom jeziku.

Prema drugom tumačenju, kojem Booij daje određenu prednost, izvedeni pridevi *faced*, *fingered*, *sized* su mogući pridevi, ali ne postoje kao nezavisne reči jer im nedostaje nužna razlikovna funkcija - svi ljudi imaju lice ili prste, a sve stvari neku veličinu. Samo u vezi s nekim modifikatorom ovi pridevi mogu označavati neko distinktivno svojstvo. Sistematsko vezivanje slaganja i sufiksacije se može predstaviti spajanjem dvaju relevantnih obrasca u jedan koji čestom upotrebom može steći neki vrstu samostalnosti. Ovo se potvrđuje posebnim značenjem ove klase reči i ograničenim opsegom pridevskog modifikatora jer npr. u složenici *pale-faced* pridev *pale* se odnosi samo na osnovu prideva *faced*, imenicu *face*. Spajanje slaganja i sufiksacije se izražava formulom (85):

- (85) [A[N-ed]_A]_A ‘Neko X ima imenicu N koja ima svojstvo A’, gde X stoji za neko živo biće ili stvar.

U ovoj shemi, dva mesta označena varijablama, jedno za pridev, drugo za imenicu su otvorena. Obrazac (83) izražava činjenicu da se dva tvorbeni procesa, slaganje i sufiksacija sistematski i produktivno kombinuju. Ovi procesi se mogu odvojeno predstaviti sa sledeća dva obrasca:

(86) [AA]_A [N-ed]_A

Oba ova procesa su nezavisno motivisana, a njihova kombinacija je stekla posebnu, nezavisnu egzistenciju jer izražava, prema tumačenju koje daje Booij, specifično konstruktivno značenje.

Booij nije u potpunosti objasnio zašto daje prednost obrascu (85) jer se i obrazac (84) može protumačiti značenjem 'X ima imenicu N koja ima svojstvo A', a ograničen opseg prideva u (85) se pre može računati kao nedostatak, nego kao neka prednost.⁹⁵ Sem toga, imenička fraza AN u (84) definiše bitno svojstvo ovih konstrukcija, a to je da se one odnose na sastavne delove tela i stvari i njihove osobine. Čini se da i (84) i (85) imaju posesivno značenje 'neko X ima AN', ali je fraza AN je konstituent u (84), a ne i u (85). Dakle, (84) se može definisati kao (84a):

(84a) [[AN]_{Ned}]_A 'X ima AN', gde X označava neko živo biće ili predmet.

S druge strane, obrazac (84) bolje odgovara primerima tipa *bow-legged* and *chicken-hearted* koji imaju poredbeno značenje, a kao modifikator javlja se imenica. Obrazac (84a) se tada menja u (84b):

(84b) [[N₁N₂]_{Ned}]_A 'X ima N₁N₂', gde X označava neko živo biće ili predmet.

Za to značenje obrazac (85) bi se morao formulisati kao (85b):

(85b) [N₁[N₂-ed]_A]_A

Značenje obrasca (85b) se, međutim, ne može definisati sa 'X ima N₁N₂' jer N₁N₂ nije konstituent u (85b). Izgleda, dakle, da se primeri tipa *palefaced* i *chicken-hearted* bolje mogu izraziti redom obrascima (84) i (84b).

⁹⁵ Ograničenje opsega prideva na osnovu drugog prideva krši princip leksičkog integriteta.

4.7.2. Slučaj sufiksa *-er*.

Prema Marchandu (1969) sufiks *-er* se može dodavati i na složenice i na sintaksičke grupe. Naš korpus nije bio fokusiran na primere sa fraznim osnovama, ali provera pokazuje da se većina primera koje navodi Marchand može potvrditi i u LDCE (2003). Marchand (1969: 280) navodi sledeće primere za sintaksičke grupe na koje se dodaje sufiks *-er*:

(86a) old-timer,	(b) four-wheeler,
carpetbagger,	first-nighter,
night-lifer,	fourth-grader,
party-liner,	eight-incher,
backbencher,	six-pounder,
back-hander,	ten-pounder (cannons),
left-winger,	three-decker,
low-incomer,	two-decker (ships),
middle-ager,	two-seater. ⁹⁶
underworlder.	

U (86b) su primeri koji u osnovi sadrže brojeve umesto prideva. Interesantno je da su osnove ovih primera većinom zabeležene u LDCE (2003) kao posebne reči koje se mogu shvatiti kao leksikalizovane fraze ili kao složenice. U LDCE (2003) ne nalazimo jedino osnove *low income* (>*low-incomer*), *fourth grade* (>*fourth-grader*), *eight inch* (>*eight-incher*, 'eight inch point collar'), *two-deck* (>*two-decker*), *ten-pound* > (*ten-pounder* 'vrsta topa'). Izuzev prvog, svi ovi primeri sadrže brojeve u prvoj komponenti koji su pogodni za konstruktivne obrasce (sheme) jer njihovo značenje mehanički određuje značenje cele kombinacije. Te 'nedostajuće' osnove su dakle moguće reči koje se mogu kompoziciono proizvesti kada se javi potreba da se dodavanjem sufiksa označi neka stvar ili pojava koja

⁹⁶ Sličan je primer *,all-'nighter* koji označava 'situaciju kada student na univerzitetu celu noć provede učeći ili rešavajući domaće zadatke' (LDCE).

ima opisano svojstvo.⁹⁷ Shvatajući brojeve kao vrstu atributa, svim osnovama primera u (86) se može pripisati struktura A+N. Kombinacija slaganja i sufiksacije u (86) može se, dakle, predstaviti obrascem (87):

(87) $[[AN]_{\text{Ner}}]_{\text{N}}$ 'X ima AN ili je u vezi s tom imenicom', gde X označava neko živo biće ili predmet.

Obrazac (87) je u potpunosti analogan obrascu (84a). U tom obrascu određena su prazna mesta za pridev (A) i imenicu (N) pri čemu se i brojevi ubrajaju u prideve kao vrsta modifikatora. Obrazac (87) ima specifikovano značenje i takođe pokazuje da slaganje i sufiksacija mogu da deluju istovremeno. Obrasci (84a) i (87) se očigledno mogu uopštiti sa (88):

(88) $[[AN]_{\text{N} \text{ suf}}]_{\text{N/A}}$, gde sufiks može biti *-ed* ili *-er*.⁹⁸

U srpskom jeziku ne postoji produktivna frazno-sufiksna tvorba, već jedino složeno-sufiksna tvorba drugačije strukture jer se u drugoj komponenti imeničkih složenica pretežno javljaju glagolske osnove (*stihotvorac, poslodavac, drvodelja, glavobolja, knjigovodstvo, zloslutnik, lovokradica, mišolovka, topolivnica, rukotvorina* itd.). Slično kao u frazno-sufiksnoj tvorbi u engleskom jeziku, u srpskom jeziku u složeno-sufiksnoj tvorbi javljaju se pretežno sufiksi drugoga reda u koje ubrajamo

⁹⁷ Složenice s brojem u prvoj komponenti javljaju se kao posebne reči i bez dodanog sufiksa ako postoji neko svojstvo ili neka stvar koja se može tako označiti (*two-bit* pr. 'nevažan', *two fold* pr. 'dvostruk, dupliran', *two-man* pr. 'namenjen za dve osobe' npr. *two-man tent, two-person* pr. 'koji se sastoji od dvoje ljudi', *two-piece* pr. 'svojstvo odela koje se sastoji iz dva dela', *two-star* pr. 'niži rang hotela', *two-step* i. 'ples s dugim, klizećim koracima', *two-stroke* pr. 'svojstvo mašine u kojoj se klip pokreće gore-dole', *two-time* g. 'održavati vezu s nekim ko nije vaš redovan partner', *two-way* pr. 'dvosmeran' (LDCE).

⁹⁸ Izuzetno se u toj poziciji mogu naći i neki drugi sufiksi, kao npr. *-al* u *two-dimensional* (v. LDCE).

receptivne i neutralne sufikse *-(a)c, -ja, -stvo, -nik, -ica, -ka, -nica*, itd, Rakić 1991b,c, Rakić 2006a, 2007b). Klajn (2003) pravilno primećuje da su izvedenice sa *-telj* i *-ač*, koje ubrajamo u ciklične sufikse, u toj tvorbi pretežno dvoimeničke (npr. *minobacač* = *mino*+*bacač*, *ustavobranitelj*=*ustavo*+*branitelj*). Raspodela sufiksa u složeno-sufiksnoj tvorbi jasno razdvaja ciklične sufikse od neutralnih i receptivnih u srpskom jeziku.

4.8. Fraze u prvoj komponenti složenica

U izvesnom broju složenica javljaju se sintaksičke kombinacije - fraze u prvoj komponenti. U našem korpusu fraze se javljaju samo u nekoliko primera kada je druga komponenta sufiksna izvedenica, a u većem broju primera kada je druga komponenta prosta imenica.⁹⁹ U primerima (89) druga komponenta je sufiksna izvedenica:

- (89) ,hand-'eye coordi ,nation,
 ,quick-'change ,artist,
 ,space-'time con, tinuum,
 ,first-time 'buyer,
 ,first person 'shooter,

Struktura prvih komponenti je koordinativna fraza N + N u primerima , *hand-'eye coordi, nation* i , *space-'time con, tinuum* i atributivna fraza A + N u svim ostalim primerima. U primerima (89) prve komponente su koordinativne fraze tipa N+N ili imeničke fraze A+N.

Ukoliko je druga komponenta prosta, monomorfna imenica, javlja se znatno veći broj složenica, ukupno 66 primera. Opet možemo izdvojiti u (90) veći broj primera u kojima je prva komponenta brojna fraza:

- (90a) ,first person 'shooter, first-time 'buyer,

⁹⁹ Rakić (2009) pokazuje da postoji obrnuta proporcionalnost između složenosti komponenata i brojnosti složenica. U izabranom korpusu najviše ima složenica tipa N+N sa imenicama koje su morfološki proste, dok veća složenost komponenata uslovljava manju brojnost složenice. Ta pravilnost se ogleda i u navedenom primeru.

, five o'clock 'shadow,
, four-leaf 'clover,
, four-star 'general,
, four-wheele 'drive,
, one-night 'stand,
, one-way 'mirror,
, third-degree 'burn,
, three-line 'whip,
, three-point 'turn,
, two-line 'whip,
, two-way 'mirror,
, zero-'sum ,game.

five-star 'general,
four-letter 'word,
four-stroke 'engine,
, one-man 'band,
, one-parent 'family,
, ten gallon 'hat,
, three-day 'event,
, three-piece 'suit,
, three-ring 'circus,
, two-percent 'milk,
, two-way 'street,

- (b) ,bird's-eye 'view,
,all-terrain 'bicycle,
,all-terrain 'vehicle,
,bad 'hair day,
,big 'bang ,theory,
,dear 'John ,letter,
,deep vein throm'bosis,
,dry-stone 'wall,
,fair-weather 'friend,
,fine tooth 'comb,
,heart'lung ,machine,
,hot-cross 'ban,
,hot-'water ,bottle,
,kitchen 'sink ,drama,
,left-hand 'drive,
,left-'luggage ,office,
,lonely 'hearts ,club,

,mad 'cow di ,sease,
 ,male-voice 'choir,
 ,minimum 'security ,prison,
 ,odd-'job man,
 ,old-age 'pension,
 ,open 'door ,policy,
 ,open- ,heart 'surgery,
 ,poison-'pen ,letter,
 ,rag-and-'bone-man,
 ,red 'blood cell,
 ,right-hand 'drive,
 ,right-hand 'man,
 ,scorched 'earth ,policy,
 ,shagy 'dog ,story,
 ,short-order 'cook,
 ,steady 'state ,theory,
 ,toxic 'shock ,syndrom,
 ,upperclass'woman,
 ,visual 'display ,unit,
 ,zero-'sum ,game.
 'devil's-food ,cake,
 e ,conomy 'class ,syndrom,
 hot-'air ,baloon,
 'longshoreman,
 'upperclassman,

U (90a) ima 23 primera, a u (90b) 42 primera. Ponovo pretpostavljamo da se kardinalni i redni brojevi mogu shvatiti kao vrsta modifikatora, a to znači da većina primera navedenih pod (90) ima prvu komponentu koja se može opisati kao imenička fraza čija je

struktura A+N,¹⁰⁰ dok se u četiri primera javljaju i koordinativne fraze (*,heart'lung*, *,machine*, *,air-sea 'rescue*, *,rag-and-'bone-man* i *,space-'time con,tinuum*). Možemo zaključiti da je oblik prve komponente u većini slučajeva imenička sintagma čija je struktura A+N. Značajno je da se na složene osnove tipa A+N dodaju i imenički sufiks *-er* i pridevski sufiks *-ed*. To pokazuje da imeničke fraze A+N učestvuju i u derivaciji sa sufiksima *-er* i *-ed*. Odatle proizilazi da fraze toga oblika i u derivaciji i u slaganju prekoračuju ograničenja određena linearnim uređenjem leksičkih slojeva.

Fraze tog oblika najčešće se javljaju u složenicama u jediničnom obliku. Tako npr. LDCE ima frazu *odd jobs* 'sitni poslovi različitog tipa', ali se u složenici *odd-job man* prva komponenta javlja bez sufiksa *-s* jer je za složenicu bitno generičko značenje prve komponente, a ne množinski oblik. Množinski oblici imaju referentno značenje, pa se množina većinom izbegava u prvim komponentama složenica (npr. *tenpin bowling*, *,two-way 'street*, *,three-day 'event*, etc.). Množina se može javiti ukoliko značenje druge komponente zahteva množinu prve komponente kao npr. u *lonely hearts club*. Fraza *lonely hearts* se upravo i beleži u rečnicima u množinskom obliku, COED je definiše sa 'osobe koje traže partnera ili prijatelja preko oglasa u novinama'. Imeničke fraze AN se leksikalizuju ako postoje prilike za njihovu distinktivnu upotrebu, tj. ako označavaju stvari ili pojave koje se koriste u svakodnevnom životu ili nauci. U nekim slučajevima imeničke fraze toga tipa se pišu s crticom ili spojeno da bi se olakšala segmentacija složenica (npr. *upperclass families*, *two-way street*, *odd-job man*).

Sporadično se javljaju i prve komponente koje imaju strukturu koordinativnih fraza N+N. Ova činjenica je u skladu sa zapažanjem da prva komponenta imeničkih složenica može biti i sintaksička kombinacija (Plag 2003), ali istovremeno ograničava oblik tih kombinacija na imeničke sintagme tipa A+N i koordinativne fraze N+N, od kojih se ove poslednje znatno ređe javljaju. Primeri koje Booij (2003) navodi pokazuju da sintaksičke kombinacije koje se javljaju u prvim komponentama složenica redovno imaju strukturu

¹⁰⁰ U primeru *,kitchen 'sink*, *drama* oblik *,kitchen 'sink* odstupa od te formule, dok u primeru *,poison-'pen*, letter imenica *poison* ima atributivnu funkciju.

A+N. U našem korpusu se sporadično javljaju i koordinativne sintagme N+N, a posebno često se javljaju fraze u kojima atributivnu funkciju vrše brojevi (primeri 90a). Ove fraze se takođe mogu predstaviti obrascem A+N, a njihovo značenje je potpuno transparentno jer se značenje fraza s brojem mehanički izračunava. ‘Prodor’ sintakse u morfologiju je tako ograničen na fraze čija je struktura jednostavna, a semantika uglavnom transparentna. U tom smislu se složenice u kojima se prve komponente fraze mogu shvatiti kao posebne konstrukcije koje omogućavaju, ali i ograničavaju ‘prodor’ sintakse u morfologiju.

Booij (2002) takođe nalazi da u holandskom jeziku prve komponente složenica mogu biti fraze, i to prvenstveno imeničke fraze tipa A+N (e.g. *blote-vrouwen_{NP}blad* ‘magazin sa slikama golih žena’ (nude woman magazine), *hete-lucht_{NP}ballon* ‘balon s toplim vazduhom’ (hot air balloon), *vier-kleuren_{NP}druk* ‘lit. štampa u četiri boje’ (four colours printing). Frazni karakter kombinacije A+N se ogleda u činjenici da se pridev završava sa šva što je moguće samo u frazama. Sem toga, kombinacija A+N ima frazni naglasak jer je naglašena imenica, dok složenice imaju glavni naglasak na prvoj komponenti. Tako npr. u složenici *hete-lucht_{NP}ballon* u prvoj komponenti je naglašena imenica *lucht* (Lieber 2005).

4.9. Rekurzivne složenice

U engleskom jeziku slaganje može biti rekurzivno. U našem korpusu nema složenica u kojima su i prva i druga sastavnica takođe složenice, ali se javlja jedna složenica rekurzivne strukture – *daylight saving time*, čija je struktura (((N+N)+N)+N). U generativnoj gramatici, ovakve konstrukcije se često navode kao ilustracija tvrdnje da je slaganje u principu rekurzivno, tj. da se složenice mogu javiti kao delovi drugih složenica, i to čak u jednom beskonačnom nizu. Selkirk (1982) navodi sledeće primere:

- (91) a) bathroom
b) ((bathroom) + (towel rack))
c) (((bathroom) + (towel rack)) + designer)
d) (((((bathroom) + (towel rack)) + designer) + training)

Takve ponovno umetnute složenice se redovno pišu odvojeno. Zbog teškoća u obradi složenijih oblika kao što su (c) i (d), složenice ovoga tipa se retko koriste u govornom

jeziku - one nisu pogodne kao imenički nazivi ('naming units', Štekauer 2001), a retko se pojavljuju i u rečnicima.¹⁰¹ Izostanak tipa (b) u našem korpusu je možda posledica ograničenog obima samog korpusa, ali sama ta činjenica ukazuje da se i taj tip složenica retko javlja u rečnicima, a svakako i u govornom jeziku.

U našem korpusu se javljaju složenice u kojima je prva ili druga komponenta takođe složenica. Pošto slaganje u teoriji leksičkog uređenja dolazi u drugom leksičkom sloju, rekurzivno slaganje normalno ni na koji način ne krši princip leksičkog uređenja. Prva komponenta je složenica u primerima sledećeg tipa:

- (92) ,air chief 'marshal,
,air traffic con'trol,
'airmail ,letter,
,apple pie 'bed,
'baseball ,cap,
'bedside ,lamp,
,bedside 'manner,
'breakdown ,truck,
'bubble jet ,printer,
'buckwheat ,flour,
'bulldog ,clip,
'butterfly ,nut,
,capital 'gains tax,
,cardboard 'city,
,cardboard 'cut-out,
'chat show ,host,

¹⁰¹ Nije sasvim jasno da li su te rekurzivne strukture uopšte složenice. Fabb (1998: 73, 79) primećuje da za četvoročlane konstrukcije akcentat pokazuje da one nisu fraze jer imaju 'specifičan složenički akcentat'.

,motor 'neuron ,disease,¹⁰²

,tenpin 'bowling,

,threepenny 'bit.

Ovakvih složenica ima 180 u našem korpusu. Kraće složenice nose glavni akcent na prvoj i sporedni naglasak na drugoj komponenti ili obrnuto, dok duže složenice imaju obično glavni naglasak na srednjem članu (, *coffee-'table* ,*book* ,*daylight* 'saving ,*time* ,*hormone* 'replacement ,*therapy* ,*infant* morta'lity ,*rate* ,*kitchen* 'sink ,*drama* ,*motor* 'neuron ,*disease* ,*poison-'pen* ,*letter* ,*retail* 'price ,*index* ,*silver* 'wedding anni ,*versary* ,*tourist* 'information ,*office* ,*waste*'paper ,*basket* ,*wild-'goose* ,*chase* ,*zero-'sum* ,*game* ,*sport-u*'tility ,*vehicle* ,*car-'boot* ,*sale*). U nekim od ovih primera se čini da je moguće dvojno razlaganje na komponente (npr. (, *infant* morta'lity) ,*rate* ili ,*infant* (morta'lity ,*rate*)).

Znatno manje ima primera kod kojih je druga komponenta složenica:

- (93) ,Venus 'flytrap,
,banner 'headline,¹⁰³
,bed'sitting ,room,
'cable ,railway,
,car-'boot ,sale,
,fairy 'god-mother,
'flag ,football,
,germ 'warfare,
,horse 'chestnut,
,junior high 'school,
,level 'playing ,field,
,merchant 'seaman,

¹⁰²Složenice *'cocktail* ,*dress* ,*'cocktail lounge* i *'cocktail* ,*party* nisu ovde uračunate jer je imenica *cocktail* leksikalizovana sa potpuno novim značenjem.

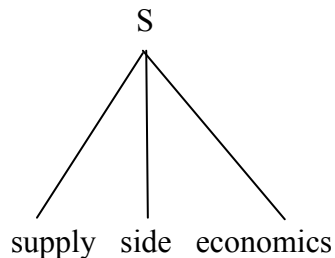
¹⁰³ Ovde ne spadaju složenice *bank holiday* ,*summer* 'holidays ,*Ash Wednesday* i *Palm Sunday* jer drugi članovi nisu složenice.

'master ,bedroom,
 ,night 'watchman,
 ,Ordnance Sur'vey map,
 ,penny-'halfpenny,
 ,picture 'postcard,
 ,pocket 'battleship,
 ,shrimp 'cocktail,
 'touch ,football,
 ,twin 'bedroom,
 ,video cas'sette re ,corder,
 'water ,chestnut,
 ,Molotov 'cocktail.

Primeri ovakvih složenica ima 63. U nekim primerima druge komponente su toliko leksikalizovane da se postavlja pitanje da li ih uopšte treba ubrajati u složenice (npr. *cocktail* u ,*Molotov 'cocktail* i ,*shrimp 'cocktail*). Srednji član nosi glavni naglasak u složenicama ,*video cas'sette re ,corder* i ,*level 'playing ,field*.

Poseban problem se javlja u razlaganju složenice *sup'ply side eco,nomics*. U ovom primeru nijedna binarna struktura $A+(B+C)$ ili $(A+B)+C$ ne izgleda dovoljno motivisana. Bilo da u Google upišete *supply side* ili *side economics*, dobićete kao odgovor *supply side economics* sa različitim definicijama. Prema jednoj definiciji *supply-side economics* je 'škola makroekonomije koja dokazuje da se ekonomski rast može podstaći snižavanjem prepreka za poslovne ljude' (*Wikipedia*), a prema drugoj to je teorija koja opisuje 'kako promene u oporezivanju utiču na ekonomsku aktivnost' (*The Concise Encyclopedia of Economics*). Prema ovome izgleda da je struktura te složenice 'ravna':

(94)

Složenica *supply side economics* prema (94) nema binarnu strukturu, već ravnu strukturu. Nije li ovo neka vrsta vezanosti (connectivity) o kojoj govori Hlebec (2003)? Srednji član složenice je izgleda vezan jednako i za prvi i za zadnji član složenice.

5. SLOŽENICE SA MNOŽINSKIM -S U KOMPONENTAMA

5.1. Složenice sa množinskim -s u prvoj komponenti

Diskusija o množini u engleskim složenicama traje već nekoliko decenija, a naročito je podstaknuta tezom leksičke morfologije da je u okviru složenica moguća nepravilna množina (e.g. *teeth marks*), a da pravilna množina nije prihvatljiva (e.g. **claws marks*, Kiparsky 1982). Prema teoriji leksičke fonologije i morfologije u engleskom jeziku postoje tri leksička sloja koji se razlikuju po morfološkim i fonološkim procesima. Po toj teoriji slaganje spada u 2. leksički sloj, a pravilna fleksija u 3. leksički sloj. Pošto se nepravilna fleksija proizvodi na 1. leksičkom sloju, u složenicama se može javiti samo nepravilna množina (*teeth marks*, *mice infested*), ali ne i pravilna množina koja nastaje tek na 3. leksičkom sloju (**claws marks*, **rats eater*).

Slično, alternativno objašnjenje ove pojave pruža pretpostavka da su nepravilni množinski oblici pohranjeni u leksikonu kao bazični leksički oblici, i da se zato mogu upotrebiti u gradnji složenica, dok to za pravilnu fleksiju nije moguće. Razlika između gramatičkog konteksta u kojem se može javiti pravilna i nepravilna množina potkrepljuje teoriju koja pravilne oblike izvode preko pravila u kojima figurišu varijable, dok nepravilne oblike shvata kao memorisane leksičke jedinice (Pinker/Prince 1994, Pinker 1999, Berent/Pinker 2008). Nasuprot ovom shvatanju stoje teorije koje i pravilne i nepravilne oblike generišu preko asocijativne memorije, a razliku između ovih oblika vide samo kao kvantitativnu razliku u učestalosti i distribuciji oblika u kojima se javljaju (Rumelhart/McClelland 1986, Bybee 1995, Albricht/Hayes 2003).

Psihološki eksperimenti su pokazali da postoji značajna razlika u prihvatljivosti pravilne i nepravilne množine u složenicama. Gordon (1985) je pokazao da su deca stara od 3 do 5 godina podstaknuta na određeni način upotrebljavaju složenice s nepravilnom množinom u prvoj komponenti (npr. *mice eater*), ali izbegavaju pravilnu množinu (npr. **rats eater*). Senghas et al. (1991) su takođe pokazali da odrasli redovno ocenjuju složenice s nepravilnom množinom kao prirodnije od onih koje uključuju pravilnu množinu.

Problem za teoriju koja razliku u upotrebi pravilne i nepravilne množine u složenicama svodi na slojevitu strukturu leksikona jeste činjenica da su još osamdesetih godina uočeni kontraprimeri koji pokazuju da se pravilna množina ipak javlja u nekim složenicama. Tako Selkirk (1982) beleži primere *parks commissioner, buildings inspector, programs coordinator*, ali primećuje da takvi primeri imaju posebna semantička svojstva. Tako npr. *programs coordinator* koordinira više programa, dok *program coordinator* koordinira jedan program. Duži spisak takvih kontraprimera navode Senghas et al. (2007):

- (1) billing rights summery,
counterexamples list,
compounds research,
decades-long,
dissertations shelf,
eating disorders specialist,
excess profits duty,
gimicks war,
grants managment,
injuries report,
landmarks commission,
letters policy,
nuclear weapons capability, etc.

Aronoff i Sridhar (1983) i Gordon (1985) sugerišu da bar u nekim primerima ovoga tipa množina nije prosta suma pojedinačnih uzoraka, već se odnosi na različite tipove stvari koje čine određene kolekcije. Takvi oblici množine se pamte sa idiosinkrezijskim značenjem slično kao nepravilna množina ili *pluralia tantum*. Npr. u *drinks cabinet*, imenica *drinks* ima zbirno značenje jer se odnosi na različita alkoholna pića. Slično objašnjenje može da se primeni na *billing rights summery, small claims court* i *supplies buyer*. Prema tom shvatanju množina može da se pojavi u složenicama koje imaju kolektivno tumačenje; razlika između pravilne i nepravilne množine je posledica činjenice

da je nepravilna množina lakše spojiva s kolektivnim tumačenjem. Tako se složenica *mice infested* odnosi na sve miševе u određenom prostoru. Složenica može sadržati množinu ako značenje referenta upravne reči zahteva mnogostrukost referenta dopune na način specifičan za njihovu vezu. Gordon (1985) tako tumači da je *programs coordinator* dopuštena složenica ako znači da su mnogi programi istovremeno koordinirani od strane jedne osobe. Ovakve imenice su slične imenicama koje imaju samo množinu (pluralia tantum), što bi moglo da znači da su u ovoj upotrebi ove imenice idiosinkretički leksički oblici. „Within the theory of level ordering, such facts would be accounted for, since semantic idiosyncrasy is symptomatic of level 1 processes“ (Gordon 1985:88).

Gordon (1985) nastoji da pruži i psihološko objašnjenje uređenja leksičkih slojeva. Pravila 1. leksičkog sloja su, ustvari, pravila redundance koja samo utvrđuju odnos dva oblika, a ne produktivna morfološka pravila. „Ako je to tačno, leksičko uređenje sledi iz činjenice da su izvedeni oblici 1. leksičkog sloja dostupni kao posebne leksičke jedinice za slaganje i izvođenje u drugim leksičkim slojevima. Na primer, ako je *mice* samo poseban leksički oblik za *mouse*, povezan s njim pravilom redundance, on mora biti dostupan za slaganje. Tako, način povezivanja omogućava paralelno objašnjenje kako deca mogu da steknu poseban skup pravila 1. leksičkog sloja.“ (Gordon 1985: 89). Kao pravila redundance, pravila izvođenja 1. leksičkog sloja se ne mogu primenjivati u sledećim leksičkim slojevima jer ta pravila nisu produktivna.

Sproat (1985) takođe tvrdi da složenice dozvoljavaju kolektivno značenje neupravne reči. Ako je tačno da nepravilna množina lakše prima kolektivno značenje, ta posebnost objašnjava zašto se nepravilna množina lakše dopušta u složenicama nego pravilna množina. Ovo objašnjenje ipak ne može da se primeni na sve primere (1) niti objašnjava kontrast koji postoji između nejednake upotrebe pravilne i nepravilne množine u nekim primerima.

Murphy (2000) i Haskel et al. (2003) navode da deca mogu naučiti da se pravilna i nepravilna množina različito tretiraju u složenicama, ne samo na osnovu primera složenica u jeziku koji čuju, već i na osnovu opštih svojstava jezika koji im je dostupan. Murphy (2000) navodi da jedan razlog zašto deca ispuštaju *s* u složenicama može poticati otuda što se množinsko *-s* većinom nalazi na kraju, a ne u sredini reči. Deca izostavljaju pravilnu

množinu u složenicama jer uključivanje množinskog -s krši preovlađujući model da množinsko -s dolazi na kraju reči. Nepravilna množina se ne završava sa morfemom -s i zato može biti uključena u prvu komponentu složenica. Iako se nepravilna množina relativno retko javlja u složenicama, njeno uključivanje ne krši pravilnost u upotrebi koje se odnosi na množinsko -s.

Murphy i Hayes (2010) uočavaju da posesivne imenice u engleskom jeziku mogu biti semantički i morfološki jednina, ali da su fonološki slične množini jer završavaju na -s. Korpusna istraživanja pokazuju da iza posesivnih imenica gotovo uvek sledi druga imenica. „Because the possessive does frequently appear before a second noun, learners of English would be reluctant to include and/or accept regular plurals in compounds because the sequence ‘noun-[-s morpheme] - noun’ is reserved for marking possession.” (Murphy i Hayes 2010: 201). U eksperimentu u kojem se ispituje vreme reakcije leksičkog procesuiranja Murphy i Hayes pokazuju da izvorni govornici brže reaguju u slučaju kada su prvi članovi složenica imenice s posesivnim s nego kada su to imenice sa pravilnom množnom. Izvorni govornici takođe brže rešavaju slučajeve kada su prvi članovi složenica imenice s posesivnim s nego kada su to imenice s nepravilnom množinom. Rezultate ovih eksperimenata Murphy i Hayes tumače kao potvrdu teze da konkurencija posesivnog s utiče na izostavljanje množinskog -s u složenicama tipa *rat eater*.

5.1.1. Alegre i Gordon (1999) o efektu učestalosti na predstavljanje pravilne fleksije u složenicama

Prema dvojnomo modelu složene reči se mogu obraditi na dva načina: asocijativno preko prepoznavanja zapamćenih punih oblika reči i pomoću pravila koja razlažu složene reči na sastavne elemente (v. 1.7. gore). Obično se pretpostavlja da se ova dva načina prepoznavanja reči utrkuju i da u datom slučaju pobeđuje onaj način obrade koji je brži. Učestale reči se obično prepoznaju u celini, dok se ređe reči češće prepoznaju metodom razlaganja na sastavne delove. Sasvim drugačije stanovište zauzima Pinker (1991) koji smatra da pravilna fleksija sledi određena pravila tvorbe, dok se nepravilna fleksija tipa *sing - sang* zasniva na asocijativnoj memoriji. Umerenija verzija Pinkerove teorije dopušta da se i neki primeri pravilne fleksije mogu pamtititi kao cele reči.

U koneksionističkoj literaturi (Rumelhart i McClelland 1986, MacWhinney i Leinbach 1991, Bybee 1995) odbacuje se dvojni model koji pretpostavlja postojanje sistema pravila. Za koneksioniste osnovne jedinice su umreženi čvorovi koji predstavljaju minimalne fonološke i semantičke jedinice. Težina veza između čvorova odražava pravilnost koja postoji u predstavljenom materijalu, a odbacuje se postojanje nekih apstraktnih pravila tvorbe.

Model koji predlaže Bybee (1995) takođe se zasniva na svojstvima asocijativne memorije. U tom modelu nivo aktivacije leksičke jedinice određuju dva činioca: leksička snaga i leksičke veze. Lexička snaga je određena učestalošću leksičke jedinice, a jačina leksičkih veza je određena težinom veza između leksičkih jedinica. Na primer, reč *started* je povezana s rečju *starting* preko zajedničkog segmenta *start* i sa rečju *walked* preko zajedničkog sufiksa *-ed*. Ovakve mnogostruke veze omogućavaju da se pravilnosti u ponašanju jave kao uopštavanja o svojstvima uskladištenih leksičkih jedinica. Za visoko frekventne reči, leksička snaga je velika i aktivacija preko leksičkih veza je gotovo zanemarljiva. Drugačije stoji stvar s rečima niske frekvencije - one imaju malu leksičku snagu i njihova aktivacija se mora zasnivati na leksičkim vezama.

Alegre i Gordon (1999) ocenjuju da u modelu koji predlaže Bybee, kao i u dvojnog modelu, frekvencija cele reči može imati neki efekat samo ako prelazi neki prag učestalosti. U modelu koji predlaže Bybee, međutim, efekat učestalosti zavisi od sastava grozda reči koje imaju istu osnovu. Ukoliko grupa reči koje čine grozd reči (tj. osnova i svi flektivni oblici) sadrži veliki broj članova ukupne leksičke veze cele grupe mogu nadvladati leksičku snagu bilo koje pojedinačne reči iz grozda. Iz ovoga modela proizilazi da su imeničke paradigme u engleskom jeziku po prirodi stvari slabe jer sadrže samo dva člana - jedninu i množinu, dok pravilni glagoli imaju četiri različita oblika (npr. *play*, *plays*, *playing* i *played*).

Alegre i Gordon (1999) nastoje da empirijski utvrde prag učestalosti i provere predviđanja koja proizilaze iz dvojnog modela i koneksionističkog modela koji predlaže Bybee. Varirajući učestalost cele reči i ukupnu učestalost grozda reči oni dolaze do zaključka da učestalost cele reči ima dominantnu ulogu u prepoznavanju reči ukoliko ima veću učestalost od 6 pojavljivanja u milion reči. Ovaj prag učestalosti važi za flektivne reči,

dok učestalost morfološki prostih reči utiče na njihovo prepoznavanje i u slučaju kada je manja od 6 primeraka na milion reči jer za proste reči ne postoji alternativni put preko sastavnih delova. Oni su takođe utvrdili da se vreme reakcije u eksperimentima prepoznavanja reči smanjuje ako se povećava učestalost grozda reči u različitim eksperimentima što znači da se osnova aktivira pri prepoznavanju flektivnih oblika reči. Uticaj učestalosti grozda reči se manifestuje i u poređenju vremena prepoznavanja flektivnih reči i prideva za koje ne postoji učestalost grozda reči. Flektivne reči se prepoznaju brže ako cele reči imaju istu ili sličnu učestalost kao pridevi. Odnosi međutim nisu jednostavni jer mogu da zavise i od relativne veličine učestalosti cele reči i učestalosti grozda reči. Oni su tako našli da se prag učestalosti smanjuje ako se smanjuje učestalost grozda reči u pojedinim eksperimentima. Razlika u prepoznavanju imenica i glagola koju predviđa model koji predlaže Bybee (1995) nije, međutim, mogla biti potvrđena.

Alegre i Gordon smatraju da utvrđivanje praga učestalosti potvrđuje ispravnost dvojnog modela koji predviđa da učestalost odlučuje koji način prepoznavanja reči preovlađuje u konkretnom slučaju, ali naglašavaju da isto predviđanje proizilazi i iz koneksionističkog modela koji predlaže Bybee (1995). Reči s pravilnom fleksijom se, dakle, mogu prepoznati kao celina ako njihova učestalost prelazi prag od 6 primeraka na milion reči. Flektivne reči s manjom učestalošću se, međutim, brže raspoznaju preko njihovih sastavnih delova. Alegre i Gordon zaključuju da kombinatorni principi zadržavaju svoju ulogu u sistemu jer se nekim rečima najbrže pristupa preko morfološke dekompozucije. Oni odbacuju tezu Pinkera (1991) da se flektivnim rečima pristupa isključivo preko sastavnih delova i odgovarajućih opštih shema, ali dopuštaju da može biti tačna umerenija verzija Pinkerove teorije prema kojoj se ne negira da u mentalnom leksikonu može postojati predstavljanje celih flektivnih oblika, ali se tvrdi da takvo predstavljanje nije nužno. Oni priznaju da je određivanje praga učestalosti na 6 primeraka na milion reči donekle arbitrarno, oni ne isključuju moguće korekcije u budućim istraživanjima.

5.1.2. Leksikalizovana množina na -s u prvoj komponenti

Primeri iz našega korpusa potvrđuju da se *s* u sredini složenica može tumačiti kao oznaka leksikalizovane množine ili posesivnog genitiva, a u nekim slučajevima izgleda predstavlja i poseban, vezni morfem. Najmanje ima primera s prostom množinom u prvoj komponenti. Najjednostavniji su primeri s leksikalizovanom množinom imenica koja može zadržati -s. U ekscerpiranom korpusu najviše primera s leksikalizovanom množinom u prvoj komponenti ima s imenicama *clothes* ‘odeća’ and *arms* ‘oružje’ koje se upotrebljavaju samo u množini, i s imenicama *sales* i *sports* koje se najčešće upotrebljavaju u množini.¹⁰⁴ Značenje navodimo u beleškama samo za složenice koje nisu često u upotrebi:

(2)	'clothes ,basket,	'clothes brush,
	'clothes ,hanger,	'clothes horse,
	'clothesline,	'clothes peg,
	'salesgirl,	'salesman,
	'salesperson,	'sales repre ,sentative,
	'sales slip,	'sales tax,
	'sales ,woman,	'sports bra,
	'sportscast,	'sports car,
	'sports ,centre,	'sports coat,
	'sports day,	'sports ,jacket,
	'sportsman,	'sports ,person,
	'sports ,people,	'sports ,writer,
	'sports ,scholarship,	'sports shirt,
	'sportswear,	'sports ,woman,
	'arms con ,trol,	'arms race,

¹⁰⁴ U jednini *sport* znači ‘fizičku aktivnost u kojoj se ljudi takmiče’, dok *sports* ima kolektivno značenje, odnosi se na razne vrste sportova. U britanskom engleskom *sport* može biti i nebrojiva imenica (npr. *Why are there so much sport on TV?*).

,back'woodsman,¹⁰⁵

'gallows ,humour,

'honours ,degree,¹⁰⁸

,thanks'giving,¹¹⁰

'brains trust,¹⁰⁶

'groundsman,¹⁰⁷

'honours ,list,¹⁰⁹

woodsman.¹¹¹

U (2) prve komponente imaju leksikalizovano značenje bilo da se upotrebljavaju samo u množini ili ‘obično u množini’. U nekim primerima leksikalizovana množina odstupa od značenja jednine tako da značenje nekih složenica nije transparentno, npr. složenice *'groundsman* i *'pointsman* nemaju kompoziciono značenje. Ukupan broj primera ovoga tipa je 40. Prema teoriji uređenja leksičkih slojeva (Kiparsky 1982, Mohanan 1986) leksička množina se može slobodno pojavljivati u složenicama jer se posebnim pravilima izvodi na 1. leksičkom sloju. Prema alternativnom objašnjenju koje predlaže Bybee (1995) reči veće učestalosti su dostupne govornicima bez obzira da li su morfološki složene ili ne. Odatle sledi da imenice s leksikalizovanom ili nepravilnom množinom imaju visok nivo učestalosti. Proverimo učestalost imenica s leksikalizovanom množinom koje se javljaju kao prve komponente složenica u našem korpusu.

¹⁰⁵‘stanovnik udaljene i nerazvijene oblasti

¹⁰⁶ ‘skup cenjenih intelektualaca - savetnika’

¹⁰⁷U OALD se navode primeri *fishing/hunting grounds*, *feeding grounds for birds*. Kako imenica *ground* ne označava živo biće, prirodnije je pretpostaviti da je u *groundsman* oblik *grounds* leksikalizovana množina, nego oblik posesivnog genitiva. LDCE definiše *grounds* kao deo zemljine površine upotrebljen u posebne svrhe; *groundsman* znači ‘baštovan’.

¹⁰⁸‘diploma koja pokazuje viši stepen univerzitetskog obrazovanja’

¹⁰⁹‘lista cenjenih pojedinaca, nosilaca počasnih titula’ (BE)

¹¹⁰ ‘izražavanje zahvalnosti bogu’

¹¹¹ ‘šumar, drvodelja’

Tabla 9. Učestalost množine leksikalizovanih imenica

leksikalizovana množina	f	moguća osnova	f
clothes	89	cloth	43
sports	44	sport	17
sales	132	sale	44
arms	121	arm	92
brains	18	brain	44
gallows	2	gallow	0
grounds	54	ground	168
thanks	37	thank	0
woods	25	wood	51

Vidimo da su skoro sve prve komponente složenica (2) vrlo učestale reči, i da prelaze prag učestalosti od 6 primeraka na 1 milion reči koji su postulirali za prve komponente složenica Alegre i Gordon (1999). Većina prvih komponenti u (2) ima veću učestalost nego moguće osnove koje se po pravilu donekle razlikuju u značenju. Jedino osnove *brain* i *ground* imaju veću učestalost redom od *brains* i *grounds*, ali se te osnove prilično masovno javljaju kao prve komponente složenica:

- (3a) brainchild, brain damage, brain drain, brain dump, brain fart, brain fingerprinting, brainpower, brain scan, brain storming, brain teaser, brain washing, brainwave, ...
- (b) ground bait, groundbreaking, ground cloth, groundsheet, ground control, ground crew, ground staff, ground floor, ground forces, ground troops, ground glass, ground hog, ground level, ground plan, ground rent, ground nut, ground rules, ...

Ovi primeri potvrđuju ulogu učestalosti jer se sa imenicama *brains* i *grounds*, koje imaju manju učestalost u našem korpusu javlja samo po 1 složenica - *brains trust* i *groundsman*. Učestalost je svakako važan činilac, ali kao što je već utvrdio Plag (2002) veliki uticaj imaju i čisto gramatička ograničenja. Pored učestalosti za tvorbu složenica važna su i gramatička pravila koja ograničavaju mogućnost tvorbe složenica s određenom vrstom reči (Plag 2002).

5.1.3. Pravilna množina na -s u prvoj komponenti

U manjem broju složenica, prve komponente su u množini koja nije leksikalizovana:

- (4) de'partures board 'tabla s odlascima (aviona, vozova)',
'draftsman 'pravnik koji nove zakone korektno formuliše',
'drinks machine 'automat za pića',
'greetings card 'karta s pozdravom',
'public relations exercise 'vežba predstavljanja nečega publici',
'linesman 'sudija u sportu',
'lonely hearts club 'klub usamljenih osoba',
'marksman 'osoba vešta u preciznom gađanju puškom, snajperista',
'rights issue 'pitanje ljudskih prava',
'systems analyst 'sistemski analitičar',
'trades union 'sindikata',
'capslock 'tipka na kompjuteru koja omogućava unošenje velikih slova'.

U nekim primerima (4) značenje složenica je donekle specijalizovano ili metaforički izmenjeno. Tako npr. *trades union* doslovno znači unija zanata ili profesija, ali to nije isto što i pravo značenje složenice - 'sindikata'. Da *marksman* znači snajperista takođe bi se teško moglo zaključiti na osnovu značenja komponenti *marks* i *man*. Specijalizacija i leksikalizacija značenja pretvara složenicu u leksičku jedinicu koja pripada bazičnoj komponenti gramatike (Bauer 1992). Takve složenice pripadaju leksikonu, njih osoba koja uči jezik mora zapamtiti, ne može ih izvoditi pomoću pravila. Takva je i složenica 'capslock u kojoj je prva komponenta skraćenica od *capital*, a *s* se može protumačiti kao množina. Ovde vidimo pojavu kraćenja prve komponente koja je znatno prisutnija u složenicama u srpskom jeziku. U ovoj složenici prva komponenta se skraćuje, ali se -s zadržava jer je bitno množinsko značenje prve komponente - tastatura ima množinu slova koja se mogu pisati i kao velika i kao mala.

Selkirk (1982), Aronoff i Sridhar (1983) i Gordon (1985) su tvrdili da se množina prvih komponenti nekih složenica može objasniti specijalizovanim značenjem tih

komponenti. Prema tom tumačenju *drinks* u *drinks machine* ima posebno zbirno značenje jer se odnosi na različite vrste pića, a *departures* u *departures board* na različite odlaske. Ovo može biti tačno, ali to ne znači da su imenice *departures* and *drinks* leksikalizovane s nekim posebnim značenjem u odnosu na jedninu. Tako se u BNC mogu redom naći primeri za fraze *one drink, two drinks, three drinks, four drinks, ...ten drinks...etc.* Za *departures* raspoloživi primeri u tom korpusu ne idu baš svi po redu, ali da ne postoji neko bitno ograničenje pokazuje sledeći primer:

- (5) „The second difference is that turnover on the management and supervisory boards was high. AEG had eight departures and 11 new arrivals on its management board in 1980 - 89; BAYER 11 departures and seven arrivals; MAN two departures and seven arrivals. (BNC 2000)

Vidimo da se imenice i *drinks* i *departures* slobodno upotrebljavaju u množini, što govori protiv neke posebne leksikalizacije množine.

Ako prva komponenta predstavlja živo biće ili kolektivnu imenicu koja označava osobe, *s* se može shvatiti kao oznaka p o s e s i v n o g genitiva.¹¹²

- (6) 'bandsman 'muzičar koji svira u orkestru'
'bridesmaid 'deveruša',
'cranesbill bot. 'vilino oko',
'clansman 'član klana',
'cods, wallop 'besmislica',
'cockscorb 'petlova kresta; kapa',
'Doomsday kraj sveta'

¹¹² Posesivno *s* se standardno upotrebljava sa imenicama koje označavaju živa bića ili kolektivne imenice koje označavaju skup osoba (npr. *Mary's room, the government's decision*, Blanuša i Konte 1979).

'futures ,market □spekulativna trgovina radi prepordajee
 'groundswell 'naglo širenje nekog raspoloženja, stava u narodu',¹¹³
 'guardsman □gardista'
 'groomsman □stari svate
 'hogshead □bačva za pivo'
 'kinsfolk¹¹⁴ □srodnici'
 'kinsman □rodjak'
 'kinswoman □rodjaka'
 'lambswool □meka, fina vuna od jagnjeta
 'statesman 'državnik'
 'tribesman □plemenik'
 'tribes ,woman □plemenica'

U nekim primerima (6) značenje složenica je metaforički izmenjeno kao u primerima '*cods, wallop, 'hogshead, 'cockscorb* i '*lady's ,finger*, ali se i metafora zasniva na odnosu pripadanja. U složenici *Doomsday* pretpostavljamo da je pojam *doom* 'loš, fatalan ishod' personificiran, te se zato može upotrebiti s prisvojnim *s*, a slično tumačenje dozvoljava i primer *statesman*. U primerima '*kinsman, 'kinswoman, 'klansman, statesman, 'tribesman* prisutan je određeni stepen leksikalizacije - otuda i spojeno pisanje. U nekim primerima *s* se može protumačiti i kao znak množine (npr. u *bridesmaid, groomsman, clansman, tribesman*), jer npr. *tribesman* može zavisno od konteksta označavati pripadnost nekog čoveka određenom plemenu, ali isto tako označiti kojem tipu ljudi dati čovek pripada. S

¹¹³ U ovom primeru *ground* se verovatno odnosi na niže društvene slojeve. Nije verovatna množina *grounds* u smislu zemljišta upotrebljenog za posebne svrhe.

¹¹⁴ Isto znači *kinfolk* u AE. Da li to znači da je veza sa *s* nepotrebna ako već postoji pojmovna veza komponentata? Primeri *crow's bill* i *crow-bill, mouse's hole* i *mouse-hole*, koje navodi Jespersen, razlikuju se u značenju jer samo prvi ukazuju na posedovanje, ali ta razlika ne postoji u primerima *dog-grass* i *dog's grass* koji se oba moraju tumačiti kao metafore. Verovatno je da više činilaca utiče na leksikalizaciju i jednog i drugog oblika ili njihovu paralelnu upotrebu.

druge strane, u *statesman s* ne može biti znak za množinu jer državnici normalno pripadaju ili rade za jednu državu, ali može se shvatiti i kao vezni morfem, tj. kao morfem koji ukazuje na bilo kakvu vezu dva pojma. Uočili smo 18 imenica navedenog tipa.

Moguće je najzad da u nekim slučajevima *s* igra prvenstveno ulogu veznog morfema, mada se i genitivsko *s* može shvatiti kao vrsta veznog morfema. Razlika je prvenstveno u tome što se prve komponente u (7) ne odnose na živa bića ili kolektivne imenice:

- (7) 'batsman 'igrač koja pokušava da udari loptu u kriketu',
'fieldsman 'igrač koji pokušava da uhvati loptu u kriketu',
'frontiersman 'čovjek sa granice (u Severnoj Americi)',
'helmsman 'krmar',
'herdsman 'čobanin',
'huntsman 'lovac',
'oarsman 'veslač',
'oars,woman 'veslačica',
'pointsman 'snajperista',
'steersman 'krmar',
'swordsman 'ratnik s mačem; mačevalac',
'tradesman 'trgovac',
'yachtsman 'vlasnik jahte; jedriličar',
'yachts,woman 'vlasnica jahte',

Uočili smo 15 primera ovoga tipa. U većini primera u (7) značenje složenica ne ukazuje na množinu prve komponente niti na odnos pripadnosti. Nema, naime smisla pretpostaviti da je prva komponenta u '*helmsman*, '*herdsman*, '*steersman*, '*swordsman*, '*yachtsman* množina jer ljudi normalno koriste ili nose jednu krmu, stado, mač, jedrilicu ili žive na jednoj granici. Tako prema LDCEu *herdsman* znači 'a man who looks after a herd

of animals', a *yachtsman* 'a man who sails a yacht'.¹¹⁵ Ni upotreba prisvojnog genitiva sa imenicama toga tipa nije uobičajna jer prve komponente ne označavaju živa bića. Normalno je, dakle, pretpostaviti da se u primerima (7) javlja vezni morfem *s* koji uspostavlja vezu dva pojma.

Marchand (1969: 66) navodi niz značenja koja se ostvaruju u složenicama tipa N's N, ali primećuje da je produktivan jedino tip *policeman* s drugom komponentom *man*. "Whenever we want to express the idea 'man connected with _' our pattern will be the *policeman* type: *ambulance man, coal man, elevator man, gas man, mail man, newspaper men, ticket man, weather man*." Tip *craftsman* ima ograničenu primenu i prema oceni Marchanda nije više produktivan. Samo neke kovanice toga tipa nastale u 18. i 19. veku se češće upotrebljavaju, dok je veći broj složenica tog tipa karakterističan za posebne registre. Primetimo da za razliku od genitivskog 's kombinacije sa vezivnim *s* mogu biti osnove afiksacije. Tako se dobijaju *craftsmanship, swordsmanship*. Specifičnost složenica sa vezivnim *s* je da jasnije ističu vezu dva pojma koja se ne svodi na modifikaciju druge komponente. U primerima bez vezivnog *s* jasno je da prva komponenta ima ulogu modifikatora (npr. *craft union* 'zanatski sindikat', *swordplay* 'igra s mačem', *mouse trap/hole* 'mišja zamka/ rupa', *horseflesh/hair/man/shoe/thief* 'konjsko meso/ dlaka / konjanik/ potkovicica / konjokradica'. Složenica *mouse's hole* ima prvenstveno posesivno značenje, a *mouse hole* deskriptivno.

Primeri iz našega korpusa jasno pokazuju da se množina leksikalizovana sa -s može javiti u prvoj komponenti složenica, ali da se u manjem broju primera može javiti i prosta množina imenica (primeri 4). Imenice s prisvojnim *s* su moguće u slučaju kada prva komponenta označava živa bića ili kolektive (primeri 6). U ograničenom broju primera *s* može biti vezni morfem (primeri 7). U nekim od tih primera *s* može zavisno od konteksta istovremeno označavati i množinu (primer *tribesman*), ili se može tumačiti kao vezni

¹¹⁵ Krott et al. (2001: 52) navode iste primere za vezivni elemenat u engleskim složenicama, ali dodaju i primer *spokesman* primećujući da "taj primer najbolje ilustruje pojavu vezivnog elementa jer nema nikakvu semantičku funkciju".

morfem (primer *statesman*). Analiza korpusa pokazuje da se genitivsko *s* javlja u prvoj komponenti složenica ako one označavaju živa bića ili kolektive.

Morphy i Hayes (2010) upravo tvrde da konkurencija genitivskog *s* utiče na redukciju pravilne množine u prvoj komponenti složenica. U sledećem odeljku proveravamo tu tvrdnju ispitivanjem distribucije množine u drugoj komponenti složenica. Istraživači su dosada zanemarivali tu vrstu evidencije koncentrišući istraživanja i eksperimentalne provere na variranje prvih komponenti složenica. Nama se čini da je moguće i alternativno objašnjenje da se *s* izostavlja u prvoj komponenti složenica jer prve komponente složenica imaju generičko značenje, a upotreba množine upućuje obično na neki referentni odnos. Češća upotreba množine u drugoj komponenti je saglasna sa ovakvim objašnjenjem, jer su druge komponente glave složenica koje određuju njihovu referentnu upotrebu. Učestalost je svakako činilac koji se mora uzeti u obzir (Bybee 1995), ali kako smo videli nije i jedini relevantan činilac.

5.2. Složenice sa množinskim *-s* u drugoj komponenti

Sve složenice u kojima je druga komponenta u leksičkoj mnomožini jesu *pluralia tantum* imenice koje se javljaju samo u množini. Nema osnova za pretpostavku da struktura tih imenica može biti (N+N)+s jer se kombinacija N+N u većini slučajeva nikako ne ostvaruje. U nekim primerima imeničkih složenica u rečnicima se beleži zapažanje da se obično koriste u množini (eng. □usu. in pl.), mada postoje i oblici jednine. U takvim slučajevima nije jasno da li se množina izvodi od jednine prostim dodavanjem množinskog nastavka *-s* na strukturu N+N bez kršenja hipoteze o uređenju leksičkih slojeva ili je česta upotreba množina već u određenoj meri leksikalizovana. Npr. '*blood sports* usu.pl. (OALD) se može izvoditi prostim dodavanjem *-s* na jedninu *blood sport*, ali može biti i leksikalizovana. Takvi primeri se mogu koristiti ukoliko nagoveštavaju neku razliku u upotrebi i značenju. Tako npr. *asset* 'preimućstvo' se u apstraktnom smislu obično koristi u jednini kao u primeru *A sense of humor is a great asset in this business* (LDCE), ali kada se odnosi na imovinu neke kompanije upotrebljava se obično u množini (npr. *a corporation with \$9 billions in assets*). To značenje množine se u srpskom jeziku prevodu sa 'aktiva' (Benson 1993).

U nekim slučajevima ni upotreba množinskog *-s* ne znači automatski razliku u značenju. Tako npr. u LDCE *tactic* se definiše kao brojiva imenica sa značenjem metode koja se primenjuje da bi se postigao neki cilj, a kao primeri se navode složenice *delaying tactics* i *shock tactics* u množini. Istovremeno se *tactics* mn. definiše s posebnim značenjem kao 'nauka o uređenju i kretanju vojnih jedinica u bici'. U tom slučaju množina se leksikalizuje s posebnim značenjem, ali se ono još ukršta s značenjem pravilne množine.

Primeri sa naznakom 'obično u množini' se dakle mogu koristiti, ako se utvrdi neka razlika u upotrebi ili značenju.¹¹⁶ Prema hipotezi o uređenju leksičkih slojeva, pravilna fleksija na 3. sloju leksikona sledi slaganje koje je dodeljeno 2. sloju leksikona. U svim primerima koji su za nas relevantni možemo, dakle, pretpostaviti strukturu složenica kao u (8):

(8) $N+(N+s)$

tj. da druga komponenta ulazi u slaganje u množinskom obliku. Jedan problem za takvu pretpostavku su nebrojive imenice tipa *iron* 'gvožđe', koje se s posebnim značenjem javljaju u množini. Tako npr. u izreci *to have several irons in the fire* imenica *irons* ima verovatno opšte značenje instrumenta, oruđa, a ne konkretno – pegli. Ovaj primer ukazuje u kojem pravcu treba možda tražiti objašnjenje za složenice tipa '*curling irons* pl - 'fen za kosu', '*fire irons* pl. - 'mašice, žarač' – moguće je da je imenica *irons* leksikalizovana u značenju 'predmet, oruđe napravljeno od gvožđa'. U skladu sa značenjem prve komponente cela složenica dobija konkretno, specijalno značenje.¹¹⁷

¹¹⁶ Problem može da bude i činjenica da rečnici ne beleže neke složenice na isti način. Tako npr. LDCE beleži složenicu *bean sprout* sa oznakom [C], a u OALD ista složenica je zabeležena sa *bean sprouts* [pl].

¹¹⁷ Vujić (2002) određuje da izvedenice sa *-s* od gradivnih imenica imaju značenje 'napravljen od'. To naročito važi za imenice koje se izvode od *iron*.

5.2.1. Leksikalizovana množina na -s u drugoj komponenti

Sve složenice ovoga tipa delimo na dve grupe prema tome da li je imenica u drugoj komponenti *pluralia tantum* ili ima pravilnu množinu. U prvu grupu dolaze složenice čija je glava *pluralia tantum*, pa je i cela složenica takođe *pluralia tantum*. Kako se pretpostavlja da takve imenice pripadaju leksikonu, složenice koje sadrže takve imenice kao komponente ne krše hipotezu o uređenju leksičkih slojeva. U najvećem broju slučajeva takve složenice imaju kompoziciono značenje – kao da leksikalizacija glave ne pogoduje metaforičkoj izmeni značenja. Navodimo neke primere ovih složenica:

(9)	'field ,glasses 'dvogled'	glasses 'naočare',
	'bar ,billiards 'igra popularna u britanskim krčmama'	billiards 'vrsta igre',
	'bedclothes 'čaršavi'	clothes 'odeća',
	'boxer shorts 'vrsta muških gaća'	shorts 'gaće',
	'business 'studies 'studije ekonomskih predmeta'	studies 'studije',
	'capital goods 'kapitalna dobra'	goods 'roba',
	'death throes 'smrtni bolovi'	throes 'teška situacija, bol'
	'finger paints ' posebne boje za decu koja crtaju prstima'	paints 'tube boja za crtanje',
	'football pools 'sportska kladionica'	the pools 'kladionica',
	'ground forces 'kopnene snage'	the forces 'armija, mornarica'.
	'headquarters 'glavni štab'	quarters 'iznajmljeni stanovi',
	'headwaters 'potoci koji čine izvorište reke'	waters 'velika površina vode',
	'knee ,breeches 'uske pantalone koje dosežu do kolena'	breeches 'kratke pantalone',
	'running costs 'tekući troškovi poslovanja'	costs 'redovni troškovi',
	'ski pants 'uske ženske pantalone za skijanje'	pants 'gaće',
	'sun ,glasses 'naočare za sunce'	glasses 'naočare',

'swaddling clothes 'pelene'

clothes 'odeća',

'water ,sports 'sportovi na vodi'.

'scare ,tactics 'ubedjivanje pretnjama' (us. pl)

U našem korpusu se našlo 67 složenica toga tipa, sve one imaju glavni naglasak na prvoj komponenti. 16 složenica se piše spojeno, a 51 odvojeno. U manjem broju primera se može uočiti metaforička promena značenja pod uticajem prve komponente (npr. *waters - headwaters, glasses - field glasses, clothes - bedclothes, throes - death throes*, itd). U složenicama *ironworks, gasworks, cement works, brickworks*, druga komponenta *works* ima značenje 'fabrika', ali se to značenje ostvaruje jedino u složenicama. Odavde sledi da složenice toga tipa moraju pripadati leksikonu - posebno značenje druge komponente smešta te složenice u leksikon - njihovo značenje se mora posebno zapamtiti jer se *works* ne javlja nezavisno sa značenjem 'fabrika'.

5.2.2. Pravilna množina na -s u drugoj komponenti

U drugu grupu dolaze složenice čija druga komponenta, a to je redovno glava složenice, ima p r a v i l n u m n o ž i n u. Struktura ovih složenica je N + (N's), a druga komponenta ima množinu koja se pravilno gradi od jednine. Ove složenice predstavljaju problem za hipotezu o uređenju leksičkih slojeva isto kao i složenice (N's + N) koje su bile mnogo češće predmet istraživanja. U rečnicima su zabeleženi primeri složenica u množini zato što ne postoje jednine navedenih složenica, tj. to su sve složenice koje se ostvaruju samo u množini, jer su i njihove glave u množini. Možemo dalje razlikovati složenice čije je značenje kompoziciono od onih čije je značenje metaforično. Razmotrimo prvo složenice s k o m p o z i c i o n i m značenjem. Ova grupa složenica na najjasniji način protivreči hipotezi o uređenju leksičkih slojeva, pa je važno detaljnije razmotriti složenice ove grupe. Sve složenice čije je značenje kompoziciono se mogu podeliti na apstraktne i konkretne. A p s t r a k t n o značenje imaju npr. sledeće složenice:

- (10) 'business hours 'radno vreme',
,capital 'gains 'dobit od prodaje imovine',

,daylight 'savings 'štednja dnevne svetlosti',
 di,rectory en'quiries 'traženje broja telefona',
 e'mergency ,services 'hitna služba',
 ,family 'values 'porodične vrednosti',
 'folkways 'narodni običaji',
 'growing ,pains 'problemi odrastanja',
 'guidelines 'zvanična uputstva',
 ,Major 'Leagues 'prva liga',
 ,market 'forces 'snage koje deluju u tržišnoj privredi',
 'marriage vows 'bračna zakletva',
 'opening ,hours 'radno vreme',
 'running costs 'tekući troškovi',
 'sound ,effects 'zvučni efekti',
 'squash ,rackets 'vrsta igre slična tenisu',¹¹⁸
 'star ,wars 'rat zvezda',
 ,summer holidays 'letnji raspust',
 'visiting hours 'vreme posete u bolnicama',
 'working ,practices 'radno iskustvo',

Uočili smo 20 složenicu s apstraktnim značenjem.

Složenica s k o n k r e t n i m značenjem ima 25.

- (11) 'breadcrumbs 'mrvice od hleba',
 'buckwheat ,cakes 'kolač od heljde',
 ,block 'capitals 'velika slova',
 ,block 'letters 'velika slova',
 'bootstraps 'podvezice za čizme',

¹¹⁸ 'A game played by two people who use rackets to hit a small rubber ball against the four walls of a square court' (LDCE).

'crossroads 'raskrsnica'
 'disc brakes 'vrsta kočnice',
 'cornflakes 'kukuruzne pahuljice',
 'cheekbones 'jagodične kosti',
 'corn rows 'frizura s tankim pletenicama',
 'crown 'jewels 'krunski nakit',
 'ear drops 'kapljice za uho',
 'earphones 'slušalice',¹¹⁹
 'library 'pictures 'arhivski snimci',
 'liner notes 'štampana informacija o muzici ili muzičaru na CD-u ili ploči'
 'patio 'doors 'vrata za trem',
 'snow chains 'lanci za sneg',
 'snow flakes 'pahuljice',
 'speech marks 'navodnici',
 'square 'brackets 'uglaste zagrade',
 'spare 'ribs 'suva rebra',
 'handlebars 'volan na biciklu',
 'traffic 'lights 'semafori',

Složenice (11) imaju kompoziciono značenje i često označavaju sitne stvari koje se obično opažaju u množini ili u paru (npr. *breadcrumbs*, *cornflakes*, *ear drops*, *snow flakes*, *speech marks*, *square brackets*, *block capitals*, *cornflakes*, *traffic lights*). To objašnjava

¹¹⁹ Segment *phones* se u većini rečnika i priručnika ne shvata kao nezavisna reč, već kao sufiks (v. LDCE, Collins Cobuild 1991). U LDCE *-phone* se klasifikuje "kao sufiks koji s imeničkim osnovama označava instrumente ili mašine povezane sa zvukom ili slušanjem, naročito muzičke instrumente, npr. *earphones*, *a saxophone*". Iz primera *a saxophone* je očigledno da postoji jedinični oblik sufiksa. Zašto se on ne primenjuje u *earphones*? Odgovor je očigledno u činjenici da se slušalice javljaju u paru – a to znači da segment *phones* prenosi neko leksičko značenje.

zašto se množina javlja u složenicama iako postoje i oblici u jednini. Neke od njih označavaju stvari koje se dešavaju ili upotrebljavaju u parovima (*handlebars, traffic lights*). Tvrđnja Selkirkove da složenice ovoga tipa imaju posebnu semantiku nije bez osnove, ali ipak ne važi za većinu primera imenica ovoga tipa.

Razmotrimo najzad primere složenica koje imaju *m e t a f o r i č k o* značenje, a čije druge komponente nisu *pluralia tantum*. U ovih složenica druga komponenta složenice ima kao nezavisna reč značenje koje se razlikuje od značenja koja dobija u složenici. Tako reč *wave* znači 'linija podignute vode koja se kreće po površini mora', ali u složenicama *radio waves, long wave, medium wave, short wave*, znači 'oblik u kojem se energija svetlosti ili zvuka kreće'. Možemo pretpostaviti da složenice tipa *radio waves* nastaju upravo dodavanjem prve komponente, modifikatora *radio* na glavu složenice u množini, i da upravo tako nastaje metaforčki izmenjeno značenje složenice *radio waves*. Takvo objašnjenje krši pravilo uređenja leksičkih slojeva jer zahteva povratnu petlju iz 3. leksičkog sloja na kojem se ostvaruje pravilna fleksija u 2. leksički sloj prema teoriji Kiparskog (1982). S druge strane, moguće je tvrditi da su složenice s metaforičkim značenjem svakako uključene u leksikon, a kako ne postoje pravila za izvođenje metafora, one se ne mogu direktno izvoditi ('on line'), već moraju biti date u leksikonu kao posebne leksičke jedinice. Prema ovom gledištu, koje izgleda razložno, nema kršenja leksičkog uređenja jer su složenice s metaforičkim značenjem posebne leksičke jedinice čije značenje osoba koja uči jezik mora da pamti. Navodime neke primere ovih složenica:

- (12) 'butter ,fingers jd. 'nespretna osoba koja lako ispušta stvari',
,bow-'legs 'krive noge',
,brass 'knuckles 'veština kopiranja dekoracije u crkvama',
,cat-o'-'nine-tails 'bič sa devet struna',
'earmuffs 'naušnjaci',
'fleshpots 'deo grada gde ima mnogo mesta za zabavu, bioskopa, barova, itd.'
'footlights 'niz svetiljki ispred pozornice',
'goose ,pimples ' 'jeza, žmarci',

,grass 'roots 'obični članovi jedne organizacije',
 'handcuffs 'lisice',
 'jump-leads 'debela žica koja povezuje baterije dva automobila',
 'kidney beans 'vrsta povrća s mahunom',
 'laughing lines 'linije oko očiju',
 'marriage lines 'potvrda o braku',
 'salad days 'dani mladosti',
 'sideburns 'zulufi',
 'teething , troubles 'problemi koje firma ili organizacija ima na početku rada',
 'theatre , weapons 'rakete koje imaju mali doomet',
 'worry beads 'brojanice koje se premeću kroz prste radi umirenja',
 Pilgrim Fathers 'puritanci koji su stigli u Ameriku na brodu Mayflower',
 'working ,papers 'radna knjižica'.

Ima ukupno 46 složenica ovoga tipa. Većina ovih složenica ima složenički akcenat (akcenat na prvoj komponenti), ali se u nekoliko primera javlja i akcenat na drugoj komponenti (, *bow-'legs*, , *brass 'knuckles*, , *cat-o-'-nine-tails*, , *grass 'roots*). Uprkos pretpostavci da su primeri u (12) leksikalizovani, akcenat nije ujednačen. Očigledno je da značenje nije jedini kriterijum, da određenu ulogu igra kako segmentni sastav, tako i sintaksička i semantička struktura.

Posebno su zanimljivi primeri '*butter fingers* jd. 'nespretna osoba koja lako ispušta stvari' i '*moneybags* jd. 'osoba sa mnogo para' u kojima složenice imaju značenje jednine, iako su druge komponente u množini. U egzocentričkim složenicama značenje nije određeno glavom složenice, pa ne mora da postoji ni saglasnost u broju. Šta se dešava ako složenica ima i bukvalno i metaforičko značenje? Odgovor na to pitanje daje upravo složenica *moneybag* koja ima i jedninu i množinu kada ima kompoziciono značenje 'vreća za novac', a samo množinu kada ima metaforički izmenjeno značenje 'bogataš, tvrđica' (Benson 1993). Broj egzocentričnih složenica nije određen drugom komponentom već brojem objekta na koji upućuje složenica. Sa kompozicionim značenjem 'vreće s novcem'

ta složenica bi verovatno imala frazni akcenat ,*money'bags*.¹²⁰ Egzocentrične složenice toga tipa moraju pripadati leksikonu zbog nepredvidljivog značenja.

5.3. O uslovu učestalosti i raspodeli morfeme -s u složenicama

Hayes et al. (2002) i Murphy i Hayes (2010) su dokazivale da se množinsko -s gubi u složenicama tipa *rat chaser* zbog konkurencije posesivnog *s* koje se fonološki na isti način predstavlja. Da li raspodela foneme *s* u prvoj i drugoj komponenti pruža osnovu za ovakvu argumentaciju? Mi smo ukazali na jedno drugo moguće objašnjenje - prve komponente imaju generičko značenje, a oblici plurala obično vrše referentnu ulogu. Primeri složenica u kojima druge komponente imaju oblik množine mogu biti korisni za razmatranje mogućih alternativnih objašnjenja. Posebno je važno ispitati učestalost komponenta u složenicama jer prema nekim shvatanjima učestalost leksičkih jedinica presudno utiče na razlaganje morfološki složenih reči (Bybee 1995, Stemberger 1995).

U našem korpusu *s* se javlja u 88 primera na kraju prve komponente, a na kraju druge komponente u 156 primera. Jasna brojna razlika koja može biti u vezi s činjenicom da *s* među komponentama može da igra ulogu posesivnog morfema, dok na kraju druge komponente normalno predstavlja samo množinsko *s*. Pregled primera prve vrste pokazuje da se posesivno *s* javlja u 19 primera u (6) u kojima prve komponente označavaju živa bića ili imaju kolektivno značenje. U primerima '*Doomsday* 'smak sveta' i '*futures* ,*market* 'spekulativna trgovina radi preprodaje' pretpostavili smo da je na delu metaforičko proširenje značenja koje omogućuje da se i apstraktne imenice *Doom* i *future* uoptrebe s prisvojnim *s*. Dalju potvrdu teze da konkurencija posesivnog *s* utiče na učestalost upotrebe

¹²⁰ Izrazi *coat of 'arms* 'grb', *comedy of 'manners* 'komedija naravi', *camarade in arms* 'drug po oružju' su u jednini jer član koji sledi predlog je modifikator, a ne upravna reč. Složenice čiji su elementi imenice ne moraju takođe biti imenice. Navodimo sledeće primere: '*lengthways* adv 'po dužini'; *longways* AE, '*sideways* adv, adj 'postrance', '*fiddle,sticks* - uzvik 'koješta'. Značenje ovih složenica moraju biti određena leksikonom. To su uglavnom sraslice za koje Booij (2002) predviđa da ne poseduju produktivan odnos između forme i značenja. Prema njegovoj klasifikaciji sraslice ne spadaju u složenice.

množinskog *s* u prvoj komponenti nalazimo u činjenici da se *s* u našem korpusu obično ne tumači kao oznaka množine ako prva komponenta označava neko živo biće. Razmotrimo ponovo primere (6) u kojima prva komponenta označava neko živo biće ili kolektiv.

U primerima *'bridesmaid, 'cranesbill, 'cods, wallop, 'cockscomb, 'groomsman, 'hogshead, 'lambswool s* se normalno interpretira kao znak pripadanja jer se prve komponente odnose na živa bića. Tako se tumači i *s* u složenicama *'Doomsday* i *'futures ,market* gde se apstraktni pojmovi *Doom* i *future* mogu personifikovati. Sličnu personifikaciju pretpostavljamo i u primeru *'groundswell* ‘naglo širenje nekog paspoložnja, stava u narodu’. Ukoliko prva komponenta označava neki kolektiv za *s* je opet normalno posesivno tumačenje. Takvo tumačenje preovlađuje u primerima *'bandsman, 'guardsman, 'kinsfolk, 'kinsman, 'kinswoman, 'statesman, 'clansman, 'tribesman, 'tribes, woman*.¹²¹ Primitimo da je u primerima *'clansman, 'tribesman* and *'tribes, woman* moguće i množinsko tumačenje morfeme *s* u smislu da čovek, odnosno žena pripada bilo kojem klanu, plemenu. Fonema *s* u ovim složenicama može da označava istovremeno i pripadanje, množinu i vrstu veznog morfema. Takvo tumačenje potvrđuju i sledeći primeri skinuti sa interneta:

“When I called on him, his advice was: *'always remember the bedu'*, the desert tribesman. (<http://www.chu.cam.ac.uk/archives/collections/BDOHP/Logan.pdf>, 15.11.2011)

“Turkish parties are thought to be exceptionally ‘personalistic’ and subject to bloc voting delivered by tribesman...” (http://www.rhul.ac.uk/politics-and-ir/working-papers/RHUL-PIR_Working_Paper_15_Hasan_Turunc_Nationalism_in_Turkey.pdf, 15.11.2011)

“Favouritism by supervisors was widely reported across all three countries.’ Workers in a focus group in Kenya said, ‘Promotion depends on the supervisor being a friend, a cousin/relative or a tribesman.’ ...” (<http://www.nri.org/projects/nret/idswp223.pdf>, 15.11.2011)

¹²¹ Tako u *LDCEu* nalazimo da *tribesman* znači ‘čovek koji je član plemena’, i *tribeswoman* ‘žena koja je član plemena’.

Ako je navedeno pleme, onda je jasno da *s* znači pripadnost. To je očividno u sledećem primeru:

“It was the tradition in Kano, Northern Nigeria, in the 1940s and early 50s, to welcome visitors with a horn sound played by a Hausa tribesman.”

(<http://personal.ee.surrey.ac.uk/Personal/D.Jefferies/kano.html>, 15.11.2011)

Slično tome *Scotsman* znači ‘čovek iz Škotske’ - u ovom slučaju je jasno značenje pripadnosti. Kao što je primetio Marchand (1969) složenice sa *s* u kojima se *s* može protumačiti kao znak pripadanja ili kao vezivni morfem nisu više produktivne. U nekim primerima se *s* može protumačiti kao vezivni morfem iako prva komponenta označava živo biće.

Za nas su posebno su interesantni primeri (4) u kojima prve komponente ne označavaju živa bića ili kolektive, a imaju oblik pravilne množine. Te primere ovde ponavljamo:

- (4) de'partures board, ‘tabla koja na aerodromu pokazuje vreme odlaska i dolaska aviona’
'draftsman ‘činovnik koji nove predložene zakone korektno formuliše’
'drinks ma,chine,
'greetings ,card,
'linesman ‘sudija u sportu’
,lonely 'hearts ,club ‘klub osoba koji traže partnera’
'nutscase ‘osoba koja nije zdrave pameti’
'marksman ‘osoba vešta u preciznom gađanju puškom, snajperista’ .
,pubic 'relations ,exercise,
'rights ,issue,
'systems ,analyst.
'trades union ’sindikata’

Primeri (4) sadrže u prvoj komponenti množinu koja n i j e l e k s i k a l i z o v a n a .

Prema teoriji koju zastupa Bybee (1995) dostupnost reči visoke učestalosti ne zavisi od

njihove morfološke građe, pa ni od leksičkog sloja u koji bi se po toj građi mogle klasifikovati. Razmotrimo učestalost prvih komponenti u složenicama (4) primenjujući verovatnoće prema knjizi *Frequency Analysis of English Usage* koju si napisali Francis i Kučera (1982):

Tabela 10. Učestalost množine i jednine prve komponente složenica

Prve komponente	Učestalost mn.:jd.
departures	7: 17
drafts	3: 15
drinks	18:56
greetings	6: 4
hearts	21:171
Lines	196:281
marks	14: 36
relations	92:62
rights	69:122
systems	126:392
trades	8: 121

U T10 je predstavljena učestalost prvih komponenti prema podacima datim u Francis i Kučera (1982). U drugoj koloni prvi broj predstavlja učestalost množine, a drugi broj učestalost jednine. Sve prve komponente u (4) imaju prilično visoku učestalost množine, a množinski oblici *greetings* i *relations* imaju čak veću učestalost nego oblici jednine. U psiholingvističkoj literaturi preovlađuje uverenje da je leksički pristup preko celih oblika reči brži od pristupa preko sastavnih morfema. To, međutim, ne važi za složene oblike niske učestalosti kojima se brže pristupa preko sastavnih morfema, naročito ako sastavni morfemi imaju sami visoku učestalost (Hay 2003). Učestalost celih oblika ima uticaja na pristup rečima samo ako prelazi neki određeni prag učestalosti. Prema istraživanju koji su uradili Alegre i Gordon (1999) taj prag za imenice iznosi 6 pojavljivanja u milion reči. Prema toj meri, u (4) primer *drafts* ne bi prelazio tako zadati prag učestalosti. To praktično znači da ograničenja uspostavljena uređenjem leksičkih slojeva važe samo za reči niže učestalosti. Reči visoke učestalosti se ne izvode preko sastavnih morfema, za njihovo izvođenje nije bitan njihov morfemski sastav, pa dakle ni množinski oblik jedne od komponenata.

Prema (4a) izgleda da nije veliki broj množinskih oblika koji imaju dovoljan stepen učestalosti da bi se pojavili kao prva komponenta složenica. Prema Hayes et al. (2002) i Murphy i Hayes (2010) konkurencija genitivskih oblika utiče na eliminaciju množinskog *s* u složenicama tipa *rat chaser* (**rats chaser*) nasuprot oblicima s nepravilnom množinom tipa *mice chase* u kojima takva konkurencija ne postoji. Moguće je, međutim, i alternativno objašnjenje koje se zasniva na razlici u učestalosti. Složenica **rats chaser* se odbacuje, a složenica *mice chaser* prihvata jer je učestalost imenice *mice* je 10, a imenice *rats* 3 u skupu od milion reči. To jasno govori da *rats* ne prelazi prag učestalosti koji su postulirali Alegre i Gordon (1999). Poređenje množine i jednine pokazuje da *mice* ima veću učestalost nego *mouse* (10:9), dok je za *rats* i *rat* taj odnos obrnut (3:6). Izvestan problem vidimo u činjenici da imenica *drafts* takođe ne prelaze prag učestalosti od 6 primeraka u milion reči, ali se ipak javlja kao prva komponenta složenica. Jedno moguće objašnjenje jeste da je složenica *draftman* bez *-s* u prvoj komponenti nepoželjna jer bi se prva komponente *draft* mogla protumačiti kao glagolski oblik, a složenice tipa V+N nisu uobičajene u engleskom jeziku. Kako je Plag (2002) uočio za tvorbu reči su bitna i opšta gramatička ograničenja koje se tiču kompatibilnosti određenih gramatičkih kategorija. U engleskom jeziku nije produktivna tvorba imeničkih složenica u kojima je prva komponenta glagol, a druga imenica.¹²² Moguće je da češća upotreba množine nego jednine takođe pogoduje javljanju množinskih oblika u slaganju. Tako vidimo da se množina *greetings* češće javlja od jednine *greeting*, ali opet taj uslov nije ispunjen za *drafts*. Na javljanje množine svakako utiče i značenje druge komponente. Tako složenica *draftsman* znači ‘pravnik koji predložene nove zakone korektno formuliše’, tj. izgleda da značenje cele složenice zahteva množinski oblik prve komponente.

U složenicama (10) i (11) druge komponente imaju oblik množine i kompoziciono značenje. Radi poređenja u sledećoj tabeli beležimo učestalost drugih komponenti složenica (10) koje imaju a p s t r a k t n o značenje:

¹²² Izuzetno takva kombinacija se javlja u egzocentričnim složenicama tipa *pickpocket*.

Tabela 11. Učestalost množine i jednine drugih komponenti s apstraktnim značenjem

druge komponente	učestalost mn.:jd.
hours	174: 145
gains	15: 48
savings	17: 3
services	126: 242
values	181: 197
ways	126: 882
pains	14:88
lines	196: 281
Leagues	8: 23
vows	4: 2
costs	156: 177
effects	106: 197
marks	14: 36
rackets	3: 4
wars	25: 301
holidays	10: 16
practices	5: 80
enquiries	16: 17

I ovde prvi broj u drugoj koloni predstavlja učestalost množine, a drugi broj učestalost jednine. Najveći broj drugih komponenata u (10) su vrlo učestale reči. Tako imenice *hours* i *savings* imaju veću učestalost od oblika jednine. Imenice *vows*, *rackets* i *practices* imaju nižu učestalost od pretpostavljenog praga od 6 javljanja na skupu od milion reči (Alegre/Gordon 1995). Učestalost imenica *enquiries* smo odredili prema BNC jer Francis i Kučera (1982) ne beleže tu imenicu.¹²³ Navedeni primeri potvrđuju da izbor drugih komponenata određuje isti kriterijum kao i prvih komponenata, a to je učestalost koja je u oba slučaja prilično visoka. U narednoj tabeli ispisujemo učestalost drugih komponenata u složenicama koje imaju k o n k r e t n o značenje:

¹²³U AE obično se beleže oblici *inquiry* and *inquiries*.

Tabela 12. Učestalost množine i jednike drugih komponenti s konkretnim značenjem

druge komponente	Učestalost
crumbs	3
cakes	3: 13
bones	20: 30
flakes	4
rows	16: 32
jewels	4
drops	10: 24
pictures	160: 65
notes	50: 72
doors	35:312
chains	9: 46
marks	14: 36
brackets	2: 1
capitals	4: 78
letters	37: 61
straps	2: 1
roads	53: 179
brakes	7: 2
ribs	11: 1
bars	35: 68
lights	46: 253

Najveći broj drugih komponenti i u (11a) ima visoku učestalost. U ovoj grupi međutim ima više složenica čije druge komponente imaju manju učestalost od praga od 6 primera u milion reči. Tu spadaju sledeći množinski oblici:

(13) crumbs, cakes, flakes, jewels, brackets, capitals (letters) i straps.

Interesantna je činjenica da istovremeno množinski oblici imenica *crumbs*, *flakes*, *jewels*, *straps* i *brackets* imaju veću učestalost od jediničnih oblika - Francis i Kučera (1982) uopšte ne beleže učestalost za jednine *crumb*, *flake* and *jewel* jer je manja od 1. Moguće je da ova okolnost utiče na to da se ove imenice javljaju u složenicama u obliku množine iako ne zadovoljavaju prag učestalosti koji postuliraju Alegre i Gordon. Primetimo takođe da se taj prag koji su postulirali Alegre i Gordon (1999) odnosi na prve komponente, a moguće je da za druge komponente važi neki niži prag učestalosti jer druge komponente određuju

referenta složenice. Pored ovih i imenice *ribs* (11) i *pictures* (160) imaju veću učestalost oblika množine nego jednine.

Bybee (1995) beleži da se nazivi sitnih objekata češće koriste u množini jer se tako i zapažaju u stvarnosti. Bybee ističe da se nepravilna množina upravo javlja među imenicama koje se često koriste. One se zbog visoke učestalosti i fonološki odvajaju od osnove - to su imenice koje označavaju objekte koji se pojavljuju u parovima ili grupama (*mice, feet, teeth, oxen, geese*) pa se u tom smislu mogu i semantički razlikovati od jednine. U primerima (11) prevladavaju imenice koje označavaju sitne objekte, ali i u slučaju kada imaju veću učestalost od jednine, njihove osnove ne odstupaju fonološki od osnova jediničnih oblika.¹²⁴ Primeri *hours* i *savings* iz (10) pokazuju da se i neke apstraktne imenice mogu češće javljati u množini nego u jedini. Ove imenice se fonološki, ipak, ne odvajaju posebnim oblikom od jednine jer se apstraktne imenice tipa *hours* and *savings* ne pojavljuju u nekim posebnim grupama.

Primeri složenica (4), (10) i (11) pokazuju da se oblici množine mogu javljati kao komponente složenica, i to prvenstveno oblici imenica koje imaju veću učestalost. Prema tome proizilazi da poredak leksičkih slojeva ograničava samo učešće manje učestalih množinskih oblika u gradnji složenica. Veći broj množinskih oblika u drugim komponentama složenica ukazuje na mogućnost da je manji broj množinskih oblika u prvim komponentama posledica konkurencije genitiva na 's. To međutim nije jedino moguće objašnjenje.

Primeri sinkope foneme *s* među komponentama bi mogli da potvrde tezu o mogućoj konkurenciji genitivskih oblika na 's. Takvi primeri se mogu očekivati samo s leksikalizovanom množinom jer je *s* jedino u imenicama toga tipa obavezan sastavni deo. Sem toga, leksikalizovane imenice bi prema hipotezi koju predlaže Bybee morale da imaju natprosečnu učestalost.

¹²⁴Nepravilna množina nekih imenice je izgleda u vezi s činjenicom da označene stvari čine neku vrstu kolektiva (npr. *teeth, geese*).

Prema našem brojanju u izdvojenom korpusu ima 40 složenica s leksikalizovanom množinom u prvoj komponenti i 67 složenica s leksikalizovanom množinom u drugoj komponenti. Veći broj leksikalizovane množine u drugoj komponenti može biti posledica konkurencije genitivskih oblika na 's, ali isto tako može biti prouzrokovan činjenicom da prve komponente imaju pretežno generičko značenje dok množina ukazuje na referentni odnos. Takva referentna uloga međutim pripada u engleskim složenicama drugoj komponenti koja je glava složenice. Sem toga, moguće je da se s eliminiše zbog 'nezgodne' (ilegalne) fonotaktike na morfemskoj granici (Hay 2003). Ukoliko pretpostavimo da spojeno pisanje znači veću fonološku koherentnost složenica, način pisanja bi mogao da bude pokazatelj da li s gradi 'ilegalnu' fonotaktiku u poziciji između komponenata. 14 složenica s leksikalizovanom množinom u prvoj komponenti se piše spojeno:

- (14) 'clothesline,
'salesgirl,
'salesman,
'salesperson,
'sportscast,
'sportsman,
'sports ,person,
'sports ,people,
'sports ,writer,
'sportswear,
'sports ,woman,
'pointsman,
,thanks'giving,
'woodsman.

Složenice s leksikalizovanom množinom u drugoj komponenti se pišu spojeno u 16 primera:

- (15) 'bagpipes,
'woodlands,

'soapsuds,
 'nightclothes,
 'eyeglasses,
 'gasworks,
 'moorlands,
 'soapsuds,
 'steelworks,
 'sunglasses,
 'headphones,
 'head, quarters,
 'head, waters,
 'handcuffs,
 'earphones,
 'bedclothes.

S obzirom na broj složenica 40: 67, proporcionalno se veći broj složenica piše spojeno ukoliko *s* dolazi među komponentama. Ovaj odnos bi mogao da bude znak da *s* u engleskom jeziku obično ne gradi nespojive grupe konsonanata. Preostaje mogućnost da konkurencija genitivskog *s* utiče na manji broj složenica s leksikalizovanom množinom u prvoj komponenti. U sledećim primerima *s* iz prve komponente se gubi:

- (16a) the Balkans i.mn. > Balkan states 'balkanske države',
 barracks i.mn. > barrack square i.jd. 'plac za vežbu vojnika', barrack-room pr.,
 billiards i. mn. > billiard table 'bilijarski sto',
 clippers i.mn. > clipper chip i. 'mikro čip koji umeće identifikacioni znak',
 knickers i.mn. > knicker fabric i. 'vrsta tkanine', knickerbockers i. 'široke
 panatalone stegnute ispod kolena',
 oats i. mn. > oatmeal 'jelo od ovsas', oatcake 'vrsta biskvita od ovsas',
 odd jobs i. mn. > odd-job man i. 'čovek koji radi različite poslove po kućama i
 baštama',
 pincers i.mn. > pincer movement i. 'vojni manevar okruživanja neprijatelja',

pyjamas i.mn. > pyjama bottoms i. pl. 'donji deo pidžame',
 scissors i. mn. > scissor hold 'prikleštenje protivnika u rvanju', scissorbill i. 'vrsta
 morske ptice koja lovi ribu na površini mora',
 trousers i.mn. > trouser suit i. 'žensko odelo s jaknom i pantalonama',
 trouser pockets i. 'džepovi na panatalonama';

- (b) eaves i.mn. > eavestrough i. 'oluk', eavesdrop g. 'prisluškivati',
 thanks i.mn. > thanksgiving i. 'izražavanje zahvalnosti, posebno bogu'.

U LDCE reči *Balkan, billiard, oat, trouser, pyjama* se interpretiraju kao atributivni pridevi, tj. kao pridevi koji se javljaju samo ispred imenica. Ovakvo označavanje je međutim nemotivisano jer u engleskom jeziku imenice se slobodno javljaju kao modifikatori u složenicama. Moguća su dva različita objašnjenja zašto se *s* gubi. Prema jednom objašnjenju *s* se briše radi izbegavanja genitivskog tumačenja ovih izraza, a prema drugom *s* se briše radi izbegavanja odnosa reference koji se često povezuje s množinom. Prvo objašnjenje nije uopšte uverljivo jer se prve komponente odnose na nežive objekte s kojima normalno ne ide posesivni genitiv. Drugo moguće objašnjenje izgleda uverljivije. Tako se u izrazu *Balkan states* gubi kako određeni član koji upućuje na referentni odnos tako i *s* iz leksikalizovane množine. Prema dominantnom shvatanju, komponente složenica u engleskom jeziku su posebne prozodijske reči, a *s* na kraju prvih komponenata čini dopuštenu kodu u engleskom jeziku. Ovi odnosi ukazuju na to da se brisanje foneme *s* ne može pravdati pozivanjem na fonološke činioce. Manji broj množinskih prvih komponenti u imeničkim složenicama može biti posledica udruženog dejstva dvaju činioaca - konkurencije genitivske interpretacije prve komponente i okolnosti da prve komponente složenica imaju generičko značenje. Čini se da primeri iz korpusa govore u prilog druge od ovih mogućnosti. Razmotrimo ponovo primere (4) u kojima su prve komponente u množini:

- (4) de'partures board, 'tabla koja na aerodromu pokazuje vreme odlaska i dolaska aviona',

'draftsman 'činovnik koji nove predložene zakone korektno formuliše',
 'drinks machine, 'automat za piće',
 'greetings card, 'karta za pozdrave',
 'linesman 'sudija u sportu',
 'lonely hearts club 'klub osoba koje traže partnere',
 'nutscase 'osoba koja nije zdrave pameti',
 'marksman 'osoba vešta u preciznom gađanju puškom, snajperista'.
 'pubic relations exercise,
 'rights issue,
 'systems analyst,
 'trades union 'sindikata'.

Druge komponente u ovim primerima se odnose na imenice koje dopuštaju ili zahtevaju množinsko značenje prve komponente. U *departures board*, tabla označava vreme odlaska različitih aviona, u *drinks machine* mašina isporučuje različita pića, u *linesman* sudija se kreće duž različitih linija, u *lonely hearts club* klub okuplja više članova, usamljenih osoba koje traže partnere, u *nutscase* kutija metaforički označava osobu s čudnim idejama, u *pubic relations exercise* vežba označava praksu negovanja različitih odnosa s javnošću itd. Ovi primeri pokazuju da se množina javlja u prvoj komponenti složenica ako druga komponenta zahteva množinski oblik prve komponente. Druga komponenta ima tu mogućnost jer se kao glava složenice može odnositi na određenu klasu stvari. Upotreba genitiva u prvoj komponenti bi mogla da poremeti odnos modifikatora i glave jer **drink's machine* može da znači aparat za jedno piće, a pored toga upotreba genitiva s neoživljenom imenicom nije uobičajena. U slučaju kada prva komponenta označava nežive objekte, konkurencija genitiva na *-s* uopšte ne postoji. Upotreba množine u primerima (4) je uslovljena množinskim značenjem glave složenica. U tom smislu treba shvatiti i zapažanje da složenice s množinom u prvoj komponenti imaju zbirno značenje (Aronoff and Sridhar 1983, Selkirk 1982, Sproat 1985). U složenicama prva komponenta može biti u množini ako druga komponenta zahteva ili dopušta takvo značenje, ali je i ovde prisutno ograničenje da se u toj poziciji prvenstveno mogu javiti samo oblici veće relativne učestalosti.

Možemo dakle zaključiti da se množina u prvoj komponenti može javiti samo u slučaju ako druga komponenta složenice zahteva množinu prve komponente. Značenje druge komponente dakle ‘odobrava’ (‘licences’) množinu prve komponente jer samo druge komponente imaju referentnu funkciju.¹²⁵ Kao prve komponente se većinom javljaju imenice koje imaju veću stopu učestalosti. Za takve imenice izgleda ne važi ograničenje koji proizilazi iz uređenja leksičkih slojeva (Siegel 1974, Kiparski 1982, Mohanan 1986). To ograničenje ostaje na snazi za imenice manje učestalosti kojima se pristupa preko njihovih delova. Imenice koje označavaju sitne objekte i imaju veću učestalost oblika množine od oblika jednine, mogu se izgleda javljati u složenicama i u slučaju kada njihova učestalost ne dostiže postulirani prag od 6 primeraka u milion reči. U našem korpusu su to sledeće imenice:

(18) crumbs, cakes, flakes, greetings, jewels, brackets, capitals, straps.

To su objekti koji se obično nalaze ili javljaju u grupama. Odavde proističe i zaključak da prag učestalosti ne mora biti isti za sve imenice - imenice čija množina ima veću učestalost od jednine mogu imati niži prag učestalosti. Primeri našega korpusa ukazuju na mogućnost da je prag učestalosti niži za druge komponente nego za prve komponente složenica. Na takav zaključak navodi veći ukupan broj složenica s množinom u drugoj komponenti kao i broj imenica u množini u drugoj komponenti čija učestalost ne prelazi prag od 6 primeraka na milion reči. Sem toga, pojavljivanje množine u prvoj komponenti je uslovljeno

¹²⁵ Lieber (2005: 377) konstatuje da prve komponente složenica imaju tipično generičko značenje. Tako, npr. *cat* u *cat lover* se ne odnosi posebno ni na jednu mačku. Ona ipak navodi sledeći primer Bauera (1998: 72) koji treba da pokaže da prve osnove složenica mogu ponekad da služe kao antecedenti zamenica:

(17) So I hear you're a real cat-lover. How many do you have now?

Ovde vidimo da govornik zamenicom *you* označava sagovornika kao ljubitelja mačaka. Iz pretpostavke da ljubitelji mačaka drže mačke proizilazi i pitanje. Dakle, u *cat-lover*, *cat* se ne odnosi na neku konkretnu mačku. Jednako umestan bi mogao da bude i komentar *Kako to da nemate nijednu?* Imenica *cat* u *catlover* ne može da se odnosi na nepostojeću mačku.

značenjem druge komponente koja je glava složenice, dok za množinu druge komponente takav uslov ne postoji.

6. O MOGUĆIM REČIMA I 'PRESKAKANJU' LEKSIČKIH SLOJEVA U TVORBI SLOŽENICA

6.1. Moguće reči i leksikalizacija

U teoriji leksičke fonologije i morfologije, fonološka i morfološka pravila su dodeljena posebnim slojevima leksikona za koje se pretpostavlja da definišu njihov domen i način primene (Kiparsky 1982, Mohanan 1982). Ta teorija pretpostavlja da je hijerarhijsko uređenje leksičkih slojeva univerzalno, iako ne postoji saglasnost o broju leksičkih slojeva. Dok Kiparsky (1982) pretpostavlja tri leksička sloja, Halle and Mohanan (1985) uvode četiri leksička sloja jer odvajaju slaganje od sloja neutralnih afiksa. Inkelas i Orgun (1995) primećuju da postoji redundanca u sistemu uređenih leksičkih slojeva jer leksičke reči ne prolaze nužno kroz sve slojeve. Prema teoriji koju su razvili Kiparsky (1982) i Mohanan (1982, 1986) svi oblici, i izvedeni, i neizvedeni „prolaze sve slojeve fonologije”. Mohanan (1986: 47) upoređuje tvorbu reči s pokretnom trakom u fabrici koja prolazi kroz sve odaje. „To znači da svaka reč koja napušta fabriku, ulazi na ulazna vrata i prolazi kroz sve prostorije u fabrici.”

Allen (1978) i Malicka-Kleparska (1987: 104) su dokazivale da u tvorbi reči, a posebno i u tvorbi složenica mogu da učestvuju i moguće reči, tj. reči koje nisu leksikalizovane i ne može se arbitrarno odrediti da pripadaju bilo kom sloju leksikona. Za takve reči se slikovito može reći da 'preskaču' slojeve leksikona. U ovom odeljku se kratko osvrćemo na shvatanja Allenove (1978) i Malicka-Kleparske (1987) o ulozi mogućih reči u tvorbi reči, a potom ukratko izlažemo princip ekonomije leksičkih slojeva koji su predložili Inkelas i Orgun (1995). Prema ovom principu reči prolaze bez ikakve promene kroz leksičke slojeve u kojima se ne menja njihov morfološki sastav.

6.2. O ulozi mogućih reči u tvorbi reči

Diskusija o statusu leksikona u generativnoj gramatici pokazala je da ne postoji saglasnost šta leksikon treba da sadrži, a naročito da li treba da sadrži i složene i proste reči. I Aronoff (1976) i Halle (1983) zastupaju gledište da leksikon mora da sadrži listu složenih reči jer složene reči mogu steći nepredviđene semantičke i sintaksičke osobine, a leksikon je mesto u kome sve nepravilnosti treba da budu registrovane. Zapažanje da

složene reči mogu tokom svoje primene izmeniti značenje je opšte mesto u lingvističkoj literaturi. (npr. Lyons 1977: 536), ali ipak ne postoji opšta saglasnost koje implikacije odatle slede za tvorbu reči. Neki lingvisti, npr. Kiparsky (1982) i Beard (1995) smatraju da pitanje koje složene reči stvarno ‘postoje’ i koja idiosinkretička svojstva one mogu steći u datom kontekstu ne spada u teoriju kompetencije, već u teoriju performanse. Neki drugi lingvisti, kao npr. Jackendoff (1975), Aronoff (1976) i Booij (1987) su zauzeli suprotno gledište dokazujući da lingvistička teorija mora objasniti pravilnosti koje pokazuju reči prisutne u leksikonu.¹²⁶

U jednom značajnom članku Booij (1987) je pokazao da neki morfološki procesi pretpostavljaju da su složene reči pohranjene u leksikonu. Paradigmatska tvorba reči pruža primere novih reči izvedenih od postojećih reči. Jedan engleski primer je izvođenje imenice *submariner* ‘mornar na podmornici’, koji je formiran na osnovu postojećih reči *marine* and *mariner* (Spencer 1991: 182). Ovi primeri, međutim, ne dokazuju da se tvorba reči može zasnivati i na mogućim rečima koje nisu nezavisno potvrđene. To je upravo stanište koje je Booij (2002) kasnije prihvatio.

Dok je Booij (1987) dokazivao da se pravila tvorbe reči moraju odnositi na postojeće reči, Malicka-Kleparska (1987: 104) je navela argumente protiv teze Aronoffa da se pravila tvorbe reči definišu samo u odnosu na postojeće reči. Produktivna pravila tvorbe reči “dozvoljavaju nam da proizvedemo više reči nego što ih stvarno koristimo” pokazujući tako domen svoje primene i svoju generativnu moć. Malicka-Kleparska daje primere koji pokazuju da izvođenje mora početi s postojećim rečima, ali da međukoraci ne moraju biti postojeće reči. Da bi pravila tvorbe reči imala najopštiji mogući oblik, mi moramo u nekim slučajevima pretpostaviti da moguće reči popunjavaju vezu koja nedostaje. Tako npr. Aronoff (1976) izvodi prideve na *-istic* od imenica na in *-ism* (e.g. *hypocorism* > *hypocoristic*), iako je prirodnije izvesti pridev *hypocoristic* od osnove na *-ist* (*?hypocorist* > *hypocoristic*) kao u potvrđenim parovima *iotacist* > *iotacistic*, *exorcist* > *exorcistic*. Aronoff izbegava takav postupak jer *?hypocorist* nije aktuelno potvrđena reč u engleskom

¹²⁶ Reč ‘leksikon’ ovde prosto znači odsek memorije gde su pohranjene složene reči i odakle se mogu direktno aktivirati kada su potrebne (Plag 1999: 10).

jeziku. Slično tome, u poljskom jeziku, imenice lica ženskoga roda se često izvode sufiksom *-ka* od imenica muškoga (npr. *malarz* 'slikar' – *malarka* ž.r. , *zamiatacz* 'čistač' – *zamiataczka* ž.r.), ali za neke imenice koje označavaju zanimanja lica ž. roda, nema odgovarajućih imenica m. roda, npr. *szwaczka* 'krojačica', *pracznica* – 'pralja'. Malicka-Klepraska (1987: 106) primećuje da nije umesno tretirati te imenice kao da su morfološki proste ili ih izvoditi od glagolskih osnova jer to samo zamagljuje njihova formalna i fonološka svojstva. Ona međutim dodaje da upotreba mogućih reči mora da zavisi od postojanja produktivnih pravila tvorbe koja se primenjuju na aktuelno postojeće reči. Videćemo da u domenu slaganja primeri koji podržavaju njenu tezu nisu retki, iako to ne znači da je insistiranje na potrebi da se pravila tvorbe reči odnose na postojeće složene reči pogrešno. Primeri iz našeg korpusa pokazuju da i moguće i postojeće reči imaju dominantnu ulogu u slaganju ako je njihovo značenje potpuno transparentno.

6.3. Allen (1978) o mogućim rečima u engleskom jeziku

Allen (1978) je prva detaljnije analizirala pojavu mogućih reči u nastojanju da dokaže da hipoteza o produženom uređenju leksičkih slojeva prema kojoj složenice čine poseban 3. leksički sloj. Ova hipoteza važi za 'uslovni' leksikon (eng. 'conditional lexicon') koji se sastoji od reči izvedenih primenom produktivnih jezičkih pravila i imaju potpuno kompoziciono značenje. Problem nekih sufiksa 2. reda koji se mogu dodavati složenicama Allen nastoji rešiti tako što tvrdi da se samo neki 'rastegljivi' sufiksi 2. reda mogu dodavati složenicama, i to samo onim složenicama koje imaju leksikalizovano značenje. Takve leksikalizovane složenice pripadaju permanentnom leksikonu koji je skup leksičkih jedinica s različitim idiosinkratičkim svojstvima (Allen 1978: 187) . Afiksi 2. reda se mogu dodavati samo složenicama u permanentnom leksikonu čije je značenje leksikalizovano, ali ne i složenicama u uslovnom leksikonu čije je značenje varijabilno.

Prema definiciji koju daje Allen složenice u uslovnom leksikonu zadovoljavaju promenljiv uslov R koji utvrđuje "niz mogućih, pa i nemogućih značenja za datu korensku složenicu" (Allen 1978: 93) . Allen pretpostavlja dakle da neleksikalizovane korenske složenice imaju niz značenja zavisno od okolnosti. Tako složenica "water-mill" može da znači "mlin gde ljudi piju vodu", "mlin koji sadrži vodu", "mlin koji pliva na vodi",

itd.(Allen 1978: 94).¹²⁷ Nasuprot neleksikalizovanim složenicama iz uslovnog leksikona stoje leksikalizovane složenice iz permanentnog leksikona. One obično imaju jedno određeno, izdvojeno značenje. Tako složenica *pipe-dream* znači ‘fantastična i nepraktična ideja ili plan’, a ta složenica može poslužiti kao osnov za izvedenice *pipe-dreamer* n, *pipe-dreaming* n, *pipe-dreamy* pr. Složenice koje pripadaju uslovnom leksikonu imaju varijabilno značenje, one ne mogu biti osnov za dalje afiksno izvođenje. Afiksno izvođenje od složeničkih osnova je moguće samo od leksikalizovanih složenica u permanentnom leksikonu, ali ne i od složenica u uslovnom leksikonu čije značenje nije leksikalizovano. Afikse koji se dodaju složenicama Allen naziva ‘rastegljivim’ i nastoji da pokaže da oni predstavljaju nekakvo idiosinkrazijsko odstupanje (v. Rakić 2008a, b).

Allen (1978) je dokazivala da pravila slaganja i uopšte pravila tvorbe reči mogu da operišu sa skupom mogućih reči bez obzira da li one postoje ili ne. Kao najubedljiviji primer da lista postojećih reči nije identična skupu mogućih reči, Allen navodi mogućnost rekurzivne tvorbe složenica:

- (1) farm produce,
 (farm produce)(delivery track),
 ((farm produce)(delivery track))(repair shop).

(Allen 1978: 188)

Nije verovatno da su sve složenice (1) bile ikada zabeležene, ali su one ipak moguće engleske reči. Potporu za ovaj tip morfologije Allen dalje nalazi u primerima tkz. sintaksičkih složenica tipa *back-breaker* ‘težak (fizički) rad’. Ona tvrdi da postoje mnoge složenice toga tipa koje sadrže deverbale imenice koje ne postoje nezavisno kao slobodne morfeme poput sledećih primera:

(2a)	back-breaker	‘težak (fizički) rad’	b)	?breaker,
	coffee-maker	‘aparatus za pravljenje kafe’		?maker,
	lightly-stepping	‘lako koraćanje’		?stepping,

¹²⁷ Složenice ovoga tipa Downing (1977) naziva deiktickim ili referentnim složenicama jer njihovo značenje zavisi u velikoj meri od konteksta upotrebe.

well-read 'načitan' ?read.

Allen (1978: 190)

Primeri u (2b) se ne javljaju nezavisno. Primeri (2a) se ne mogu protumačiti kao izvedenice na *-er* jer u engleskom jeziku ne postoji produktivan način tvorbe glagolskih složenica tipa **back-break* - to nije moguća reč u engleskom jeziku.¹²⁸ Jedino ako se pretpostavi da se pravila tvorbe reči mogu primenjivati i na reči koje su samo mogući proizvodi tvorbe reči, slaganje se može shvatiti kao spajanje dveju reči. U tom slučaju složenici *back-breaker* se može pripisati struktura [$\text{back}_N + \text{breaker}_N$]_N koja je saglasna sa hipotezom Allenove da se produktivni sufiksi ne dodaju na složenice.

Allen (1978: 192) zapaža da izvedenice na *un-* takođe pokazuju da tvorba reči ne može da operiše samo nad skupom postojećih reči. Izvedenice *unprecedented* 'bez presedana', *untouched* 'netaknut', *unending* 'bez kraja', *unswerving* 'koji ne skreće', *unerring* 'nepogrešiv' sadrže osnove koje ne postoje kao nezavisne reči. Prema teoriji koju zastupa Allen (1978), sufikse tipa *-ing* i *-ed* proizvode dobro formirane, ali nepostojeće reči, koje mogu poslužiti u daljem izvođenju jer imaju predvidljivo značenje.

Razlikujući uslovni i permanentni leksikon Allen je predložila jedno rešenje za centralni problem morfologije – razlikovanje mogućih i aktuelnih reči jezika. Prema Szymaneku (1998) glavni zadatak morfologije je da jasno razlikuje tri kategorije: a) aktuelne, stvarne reči, b) moguće, ali neostvarene reči i c) nemoguće i neostvarene reči. Razlikovanje uslovnog i stalnog leksikona nije međutim valjano rešenje jer granica između leksikalizovanih reči i izraza i onih koji to nisu nije uvek jasna. Prema nekim novijim istraživanjima u leksikon ulaze pored monomorfni reči takođe i izvedene reči, složenice i izrazi koji se dovoljno često javljaju u upotrebi (Baayen and Neijt 1997). Takav leksikon je psihološki realan, tj. odgovara približno mentalnom leksikonu izvornih govornika. To znači da se u leksikonu mogu naći i složene reči čije je značenje kompoziciono samo ako se dovoljno često upotrebljavaju i to bez obzira da li je njihova građa i značenje u potpunosti

¹²⁸ Neki složeni glagoli kao npr. *to baby-sit* se izvode od imeničkih složenica pomoću regresivne tvorbe (*baby-sitter* > *baby-sit*).

odgovara svim pravilima jezika. One reči i izrazi koji se češće javljaju spadaju u aktivan vokabular, a one koje se ređe javljaju u pasivan vokabular subjekata koji uče strani jezik, ali i izvornih govornika (Plag 2003: 49).

Primetimo da Allen (1978) povezuje pojam mogućih reči s pojmom uslovnog leksikona ali ta veza nije nužna. Malicka-Kleparska (1987) takođe uvodi pojam mogućih reči, ali ističe da one samo obezbeđuju vezu koja nedostaje u izvođenju postojećih reči i omogućavaju nam da pravilima tvorbe damo uopštenu formu (v. Rakić 2008a, b).¹²⁹

6.4. O principu ekonomije leksičkih slojeva

Inkelas i Orgun (1995) formulišu princip ekonomije slojeva prema kojem leksički oblici prolaze samo fonologiju onih slojeva koji učestvuju u njihovom izvođenju. Na osnovu materijala iz turskog jezika, oni pokazuju da to nije tačna metafora koja leksikon predstavlja kao fabriku u kojoj svaka reč mora da prođe kroz sve prostorije. U turskom jeziku Inkelas i Orgun razlikuju 4 leksička sloja. Pridev *ham* 'nezreo' prolazi kroz sva četiri sloja bez ikakve promene jer se ni morfološki oblik te reči ne menja:

(3)	1. leksički sloj: fa:	yu:	ham	[μμ] važi za sve oblike
	2. leksički sloj: fa:	*yu:n	ham	[σσ] važi samo za *yu:n
	3. leksički sloj: *fa:m	-	ham	[σσ] važi samo za *fa:m
		'fa:'-1.jd.pos. 'nota'	'pran-pasiv'	'nezreo'

U (3) ograničenje minimalnosti da reč mora sadržati bar dve more [μμ] važi na 1. leksičkom sloju. Na 2. i 3. leksičkom sloju važi ograničenje da reč mora imati bar dva sloga

¹²⁹ U gramatikama srpskog jezika se dosada pojam mogućih reči nije pominjao, mada je taj pojam potreban radi objašnjenja nekih primera tvorbe reči. Tako npr. prefiks *ne-* se u znatnom broju slučajeva dodaje na moguće, ali nepotvrđene reči: *nedoumica, nezalečiv, nezasit, nezgrapan, neizbežan, neizmeran, neizostavan, nemaran, nemušt, nenasit, neodložan, neosporan, nepoćudan, neprebolan, nepresušan, nesmetan, nesuvisao, neuspeo*. U većini primera javlja se glagolska osnova na koju se dodaje prefiks *ne-* i sufiks *-(a)n* (npr. *nemaran*) ili *-iv* (npr. *nezalečiv*).

[σσ]. Vidimo da se ograničenje dvosložnosti primenjuje samo na oblike kojima se dodaju nastavci na 2. odnosno 3. leksičkom sloju. Oblici koji se ne menjaju, a to su *fa*: u 2. leksičkom sloju i *ham* u svim leksičkim slojevima ne podležu ograničenju dvosložnosti - to ograničenje se primenjuje samo na oblike koji dobijaju neke sufikse u određenom leksičkom sloju. Druga novina koju Inkelas i Orgun (1995) uvode je prespecifikacija pojedinih reči za određene slojeve. Prema morfološkom sastavu reči, oni određuju kroz koje leksičke slojeve jedna reč treba da prođe. Uređenju leksičkih slojeva oni daju strukturno tumačenje, a ne vremensko. Na taj način oni objašnjavaju neke izuzetke bez upotrebe dijakritičkih znakova.

Postavlja se pitanje da li princip ekonomije slojeva važi i za engleski jezik. Standardni oblik teorije leksičkog uređenja, koje npr. razvija Borowsky (1986), razlikuje 2 leksička sloja, 1. i 2. leksički sloj. Prema toj teoriji pravila 1. sloja se ne primenjuju na neizvedene oblike - samo oblici koji se izvode na tome sloju trpe neke promene. U ovoj glavi pokazujemo da važi i radikalnije pravilo leksičke ekonomije za komponente složenica koje se izvode imeničkim sufiksom *-er* u engleskom jeziku. Mi pokazujemo da neke izvedenice tim sufiksom ne postoje kao posebne, nezavisne reči u leksikonu, ali učestvuju u tvorbi složenica. To ustvari znači da neke izvedenice mogu da 'obilaze' ili 'preskaču' leksičke slojeve i direktno učestvuju u tvorbi složenica. To su tzv. moguće reči koje ne postoje kao nezavisne jedinice u leksikonu, ali se javljaju kao komponente složenica. Moguće je, dakle, da pravila tvorbe reči kojima se izvode takve složenice uopšte ne pripadaju leksikonu.

6.5. Kompoziciono i specijalizovano značenje složenica

U ovom odeljku mi ćemo analizirati neke primere deverbálnih imenica na *-er*, sufiksa koji je vrlo produktivan u engleskom jeziku i ispitati njihovo moguće učešće u gradnji složenica i, kad god je to moguće, drugih tvorenica. Primeri koje navodimo pokazuju da je proces semantičke specijalizacije lingvističkih jedinica sveprisutan u kontekstu njihove praktične upotrebe i istovremeno ilustruju složen odnos specijalizacije i produktivnosti. Specijalizacija značenja deverbálnih imenica na *-er* je u nekim slučajevima

sasvim obična, gotovo neizbežna - imenice izvedene sufiksom *-er* najčešće označavaju lice ili instrument koji izvršava glagolsku radnju, ali u nekim slučajevima značenje izvedene imenice odstupa znatno od značenja glagolske osnove. Mi dakle pretpostavljamo da je značenje izvedene imenice kompoziciono ako označava osobu ili instrument koji vrši radnju, ali uključivanje ma kojeg drugačijeg elementa značenja smatramo leksikalizacijom. Tako, npr. imenica *writer* je leksikalizacija jer ne označava samo osobu koja piše ili može da piše, već profesiju.

Naš korpus se sastoji od 378 imeničkih složenica na *-er* koje smo ekscerpitali iz rečnika LDCE (2003). Mi ovde prikazujemo uprošćenu klasifikaciju sa manje ili više jasnim primerima verujući da su dovoljni za realan pregled materijala. Mi smo podelili naše primere u tri grupe. Prva grupa sadrži složenice sa komponentama čije je značenje manje ili više direktno izvedeno iz značenja njihove glagolske osnove, a druga grupa složenice u kojima je njihovo značenje specijalizovano. U treću grupu smo uključili složenice u kojima komponenta koja označava vršioca radnje ima kompoziciono značenje, ali se ne javlja kao nezavisna reč u rečnicima.

U (4b) imenice na *-er* sa značenjem vršioca radnje imaju isto značenje kao odgovarajuće imenice u (4a) - one označavaju osobe ili instrumente koji čine ono što znači glagolska radnja. U slučaju kada je to bilo neophodno, značenje ovih imenica je preuzeto iz LDCE (2003) i OALD (2000).

(4a) advise v – adviser n	b) careers adviser n
bear v – bearer n	stretcher-bearer n
buy v – buyer n	buyer's market n
clean v – cleaner n	window cleaner, pipe cleaner
charm v – charmer n	snake charmer
fight v – fighter n	fire fighter, freedom fighter
find v – finder n	path finder, viewfinder,
hunt v – hunter n	foxhunter, head-hunter
help v – helper n	aid helper

robe v – robber n

robber baron, cradle-robber,¹³⁰ robbery.

Slične ovim primerima su i složenice *bumper car, dog breeder, caretaker government, consumer confidence, crawler lane, killer whale, giant killer, lady killer, founder member, immersion heater, tax inspector, locker room, leadership, cheer leader, ownership, owner-occupied pr., landowner, paper fastener, prayer book, paper scraper, skyscraper, saltshaker, cocktail shaker, bone shaker,¹³¹ *prison visitor, pencil sharpener, washer-dryer, etc.**

Primeri (4) prikazuju deverbale imenice na *-er* sa transparentnim značenjem i odgovarajuće imeničke složenice. Neke imenice imaju metaforički izmenjeno značenje (npr. *cradle-robber, snake charmer, head hunter, lady killer, skyscraper*), ali su ta metaforička značenja jasno povezana sa imenicama u (4a). Ima 195 primera složenica ove vrste u našem korpusu što čini najveću zastupljenu grupu.

Drugu grupu čine složenice čije komponente imaju leksikalizovano značenje koje ne sledi kompoziciono iz značenja njihovih osnova. Takve su sledeće složenice:

- (5) aircraft-carrier 'nosač aviona'
checkerboard 'tabla za igru dama'
battle-cruiser 'teška krstarica'
locker room 'svlačionica'
solicitor general 'javni tužilac'
character actor 'karakterni glumac'
top-drawer 'najviši rang ili značaj'
tower computer 'kompjuter koji zauzima vertikalni položaj'
bank manager 'direktor banke'
fisherman 'ribar'
police officer 'policijski službenik'

¹³⁰ 'neko ko ima intimne odnose s mnogo mladoom osobom' (AE).

¹³¹ (humoristično) 'staro vozilo, olupina u lošem stanju'

park ranger 'šumar'
 poster paint 'vodene bojice'
 suspender belt 'pojas s držačima za čarape'
 head waiter 'šef sale u restoranu'
 song writer 'kompozitor'
 aid worker 'socijalni radnik', etc.

Vršioći radnje u (5) imaju donekle specijalizovano značenje u poređenju s njihovom glagolskom osnovom. U ovoj grupi ima 28 primera.

6.6. Kompoziciono značenje složenica prema specijalizovanom značenju komponenti

U ovom odeljku navodimo primere složenica u kojima deverbale imenice na *-er* imaju kompoziciono značenje, ali koje se ne javljaju kao nezavisne reči ili se javljaju sa specijalizovanim značenjem. Navodimo prvo primere druge grupe u (6). Mi beležimo značenje imenica koje je donekle specijalizovano u istom redu ili u belešci ako objašnjenje zahteva više prostora. Značenja su kopirana iz rečnika LDCE ili OALD.

(6a)	b)
head banger ¹³²	banger n 'kobasica; auto u lošem stanju'
whistle-blower ¹³³	blower 'aparatus koji izduvava vazduh'
lawbreaker, circuit breaker	breaker n 'veliki talas s penom na vrhu'
potboiler ¹³⁴	boiler n 'posuda za kuvanje vode'
carrier pigeon	carrier n 'kompanija koja vrši transport robe i putnika'
dog catcher	catcher n ¹³⁵
pile driver, screwdriver	driver n 'vozač'
paper hanger, ¹³⁶ cliffhanger	hanger n 'čiviluk za odeću'

¹³² 'neko ko uživa u metalnoj muzici i pri tome snažno njiše glavom'

¹³³ 'neko ko obelodanjuje nepoštene radnje u poslovanju kompanija, vlade itd.'

¹³⁴ 'knjiga koja je brzo napisana radi zarade'

¹³⁵ '(u bezbolu) igrač koji stoji iza onoga koji udara loptu'

potholder ¹³⁷	holder i. 'osoba koja nešto ima, poseduje'
firelighter, ¹³⁸ lamplighter ¹³⁹	lighter i. 'upaljač'
piano player, record player	player i. 'igrač'
peashooter, troubleshooter ¹⁴⁰	shooter i. 'puška'
pencil pusher	pusher i. 'narkodiler'
typewriter	writer i.
itd.	

U najvećem broju slučajeva značenje vršioca radnje u složenicama (6a) je bliže povezano sa značenjem odgovarajućih glagola nego sa značenjem imenica u (6b), koje su takođe izvedenice na *-er* tih istih glagola. Npr, za deverbalnu izvedenicu u imenici *typewriter* ne postoji odgovarajuća nezavisna reč jer imenica *writer* označava osobu.¹⁴¹ Nameće se zaključak da su deverbalne komponente složenica u (6a) direktno izvedene od njihovih glagolskih osnova zaobilazeći glagolske imenice u (6b) koje postoje kao nezavisne reči. U skladu s tekućom terminologijom možemo reći da deverbalne komponente složenica u (6a) 'ne postoje u leksikonu', tj. da su kao vrsta 'mogućih reči' izvedene pravilima tvorbe reči od njihovih osnova. Primeri (6) navode na pomisao da u složenicama u kojima je jedna komponenta vršilac radnje, značenje glagolske osnove može biti bolje sačuvano u složenici nego u nezavisnom obliku koji može izražavati specijalno ili idiosinkretičko značenje. Ima 66 složenica u ovoj grupi primera.

U rečnicima LDCE i OALD smo zabeležili i primere složenica čije deverbalne komponente na *-er* nisu zabeležene kao posebne jedinice. Ta činjenica može biti shvaćena

¹³⁶ 'dekorater koji lepi tapete'

¹³⁷ 'parče grube tkanine koje se koristi radi zaštite ruku kada se uzima vruća posuda'

¹³⁸ 'parče supstance koja se lako pali'

¹³⁹ 'osoba čija je dužnost u prošlosti bila da pali lampe na ulicama'

¹⁴⁰ 'osoba čija je dužnost u kompaniji da rešava ozbiljne probleme'

¹⁴¹ Opet u složenicama *ghost writer*, *songwriter*, *writer's block* reč *writer* ima isto značenje kao nezavisna reč *writer* što ove primere svrstava u grupu (4) gore.

kao potvrda da te reči ne postoje u ‘leksikonu’ ili da nisu element u rečniku prosečnog govornika. Navodimo skup ovakvih primera:

- (7) air freshener < freshen v - ?freshener n
baby boomer i.< boom v - ?boomer n
bed – wetter i.< wet v – ?wetter n
beachcomber i.< comb v - ?comber i.baby boomer
bird-watcher n, firewatcher i.< watch v - ?watcher n
churchgoer n, moviegoer, playgoer, racegoer < go v – ?goer n¹⁴²
cotton picker n, fruit picker i.< pick v - ?picker n
cradle-snatcher n¹⁴³ < snatch v - ?snatcher n
fund raiser n, fire-raiser i.< raise v - ?raiser n
legwarmer n, towel warmer i.< warm v - ?warmer
money changer i.< change v - ? changer n
nail-biter < bite v - ?biter n
pipe fitter i.< fit v - ?fitter n
party pooper i.< poop v - ?pooper n
wheeler-dealer < wheel i.- ?wheeler

Ova lista može biti dodatno proširena primerima složenica *gatecrasher, number cruncher, pleasure seeker, school-leaver, woodpecker, tracker dog, whippersnapper, money lender, hover mower* itd. Za sve složenice u (7) mi možemo pretpostaviti da njihove komponente na *-er* imaju sasvim pravilno, kompoziciono značenje u odnosu na njihovu glagolsku bazu i, dakle, mogu biti direktno izvedene od odgovarajućeg glagola. Te imenice su moguće reči prema definiciji koju daje Malicka-Kleparska (1987). Ima 89 primera

¹⁴² ‘Žena koja često ima odnose sa različitim ljudima’ (govorni BE, LDCE). Složenice sa imenicama *eater, keeper, setter* and *maker* treba verovatno uključiti u (7), iako ni to tumačenje nije bez određenih problema.

¹⁴³ ‘osoba koja održava intimne odnose s mnogo mladom osobom’

složenica koje imaju to svojstvo. Ukupan broj primera poput onih u (6) i (7) iznosi 155 jedinica. Numerički rezultat naše analize se može predstaviti na sledeći način:

- (8) Imeničke složenice tipa N + N mogu sadržati jednu deverbalnu imenicu na *-er* koja:
 - (a) jeste potvrđena kao nezavisna jedinica u leksikonu i ima transparentno značenje - 195 složenica;
 - (b) jeste potvrđena kao nezavisna jedinica u leksikonu i ima specijalizovano značenje - 28 složenica;
 - (c) nije potvrđena kao nezavisna jedinica u leksikonu i ima transparentno značenje - 155 složenica.

Ovi brojevi u našem korpusu daju približan brojni odnos odgovarajućih složenica, mada buduća obimnija istaživanja mogu uneti neke korekcije (Rakić 2006b).

6.7. Priroda leksikona i značenje složenica

Klasično generativno gledište shvata leksikon kao skladište monomorfni reči i složenih (izvedenih) reči koje sadrže neku nepravilnost koja se tiče bilo izgovora ili značenja (v. Aronoff 1976, Booij 1987). Udruženo s gledištem da se tvorba reči zasniva samo na postojećim rečima, ovo shvatanje implicira da komponente složenica mogu biti samo one leksičke jedinice koje odlikuje neka nepravilnost ili idiosinkrazija. Naša analiza pokazuje da su najmnogobrojnije upravo složenice čije komponente imaju manje ili više transparentno značenje i koje se obično navode u rečnicima. To su složenice (4) kojih ima u našoj klasifikaciji 195. Ova klasifikacija pokazuje da klasično generativno shvatanje leksikona kao skladišta reči koje sadrže neke nepravilnosti ne može biti tačno.¹⁴⁴

S druge strane, naša analiza takođe potvrđuje tvrdnju Malicke-Kleparske da je nužan pojam mogućih reči jer ne moraju sve komponente složenih reči biti potvrđene nezavisne reči. U našem korpusu postoji ukupno 155 složenica (grupe 3 i 4) čije

¹⁴⁴ Baayen (2007) ukazuje na neodrživost takvog shvatanja leksikona jer psiholingvistički eksperimenti ukazuju da je sadržaj mentalnog leksikona bitna učestalost reči bilo da se one pravilno izvode ili sadrže neke nepravilnosti.

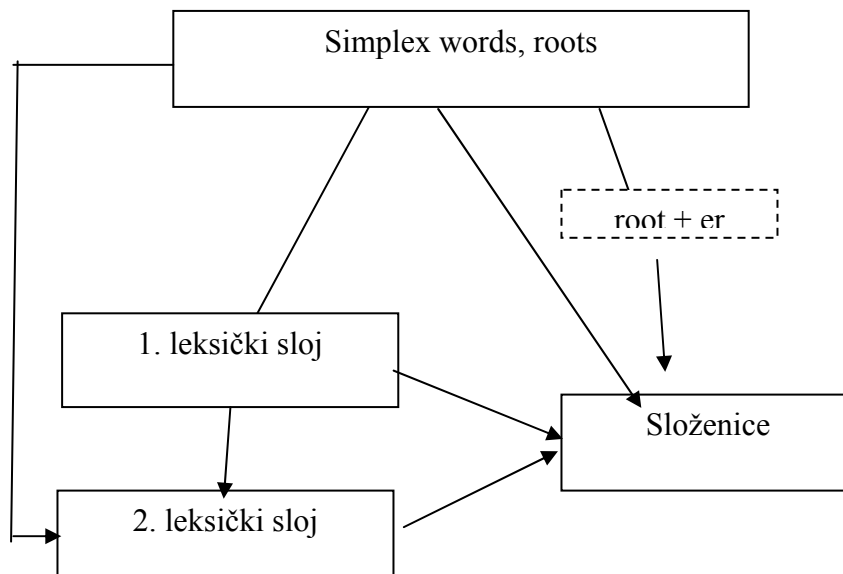
komponente nisu potvrđene kao nezavisne reči. Ako izračunamo brojni odnos složenica čije su komponente potvrđene kao nezavisne reči i onih čije komponente opisujemo kao moguće reči, dobijamo odnos 12:10. Taj odnos pokazuje veću frekvenciju složenica s komponentama koje su potvrđene u rečnicima. Zapažena razlika ne mora biti vrlo značajna jer mi znamo iz drugih izvora da u slučaju produktivnih pravila tvorbe govornici ne uočavaju u potpunosti razliku između mogućih i aktuelno potvrđenih reči, tj. oni mogu pogrešno moguće reči da klasifikuju kao stvarne, nezavisno postojeće reči (Anshen i Aronoff 1981). Stvarna značajna razlika u produktivnosti postoji između složenica koje imaju potpuno transparentno značenje i onih čije značenje nije takvo - (8) pokazuje da je odnos grupa (4) i (5) približno 7:1. Možemo dakle zaključiti da je za produktivno slaganje važno transparentno značenje, a ne da li su komponente potvrđene kao nezavisne reči.

Moguće je dalje spekulirati o razlozima zašto se leksičke jedinice sa specijalizovanim značenjem ređe javljaju kao komponente složenica. Jedan mogući odgovor je da specijalizacija u velikom broju slučajeva isključuje potrebu za daljim određivanjem značenja. Možemo takođe zapaziti da postoje razlike u opsegu označavanja pojedinih reči. Tako npr. mi smo klasifikovali imenicu *writer* kao složenu leksemu sa leksikalizovanim značenjem,¹⁴⁵ ali ta imenica ipak ima prilično širok opseg značenja. Tako, postoje složenice *screen/script/song/ghost writer*, čije je značenje precizirano za posebnu upotrebu. To znači da imenice sa leksikalizovanim značenjem može biti dalje pragmatički specijalizovano za određenu upotrebu, ali to ne opravdava isključivanje složenih reči iz leksikona kako pretpostavlja Beard (1995).

Šta proizilazi iz naše analize uređenja leksičkih slojeva? Ako eliminišemo nepotrebnu redundancu iz klasičnog modela (Tabla 1), možemo predložiti sledeću Tabelu 7 sa mnogo prostijim predstavljanjem složenih reči u leksikonu.

¹⁴⁵ Jer nije pisac svaki čovek koji može da piše.

Tabela 13. Morfološka građa složenica

U Tabeli 13 vidimo da složenice mogu biti stvorene od prostih, monomorfnih reči i od složenih reči koje su potvrđene u leksikonu i pripadaju bilo 1. bilo 2. leksičkom sloju. Pravougaonik izvučen isprekidanom linijom prikazuje imenice izvedene sufiksom *-er* koje ne postoje kao nezavisne reči, ali učestvuju u gradnji složenica. To su moguće reči za koje moramo pretpostviti da su komponente složenica, a da ipak ne postoje kao nezavisne reči. Postojanje ovakvih reči ukazuje na realnost pravila derivacije, ona omogućavaju govorniku da po potrebi 'napravi' reč od osnove i sufiksa. To ukazuje da u gradnji složenica govornik nije upućen samo na memoriju, već da može i da ih stvara (Rakić 2005).

6.8. Status i uloga mogućih reči u leksikonu

Složenice koje sadrže kao sastavnice neke izvedenice na *-er* mogu biti direktno izvedene, ako izvedenice na *-er* nisu leksikalizovane. Inkelas i Orgun (1995) su ukazali na princip ekonomije leksičkih slojeva prema kojem leksičke jedinice ne trpe nikakve fonološke promene ukoliko im se u procesu izvođenja ne dodaju morfeme jednog određenog leksičkog sloja. Naši primeri pokazuju da postoje složenice čije komponente ne pripadaju nijednom leksičkom sloju - to su imenice koje nisu leksikalizovane, one obično

nisu ni zabeležene u rečnicima. Te komponente obično imaju vrlo uopšteno značenje, one zato nisu ni leksikalizovane jer ne označavaju neke određene stvari i pojave (Štekauer 2005). U nekim slučajevima leksikalizacija može izostati iz pragmatičkih razloga (Malicka-Kleparska 1987).¹⁴⁶ Možemo dakle reći da neke 'moguće reči' u potpunosti zaobilaze leksičke slojeve iako učestvuju u gradnji složenica. Primeri mogućih reči nisu samo neke izvedenice sa *-er*, već i neke sa *-ing* - to su inače dva najproduktivnija sufiksa u engleskom jeziku.

Problem mogućih reči uočio je i Booij (2002, 2005) u holandskom jeziku. Složene prideve tipa *blauwogig* 'plavook' i *langbenig* 'long-legged' on tumači kao istovremenu primenu slaganja i izvođenja. Segment *og-ig* ne postoji kao nezavisna reč u holandskom jeziku, ali Booij ocenjuje "da mi možemo reći da pridev *ogig* ne postoji, ali da je ipak moguća reč u holandskom jeziku" (Booij 2005: 38). Istovremeno slaganje i derivacija se može izraziti pomoću spajanja dveju tvorbenih shema u jednu složenu shemu za koju se može reći da je počela »svoj poseban život«

(9) [A [N-ig]_A]_A 'imenica N sa svojstvom A'

U ovoj shemi su prazna dva mesta, za pridev i za imenicu. „Ovaj obrazac ne unosi novi oblik složenih reči, već samo izražava kombinaciju dva nezavisna tvorbeni procesa koji se sistematski i produktivno javljaju zajedno" (str.39). U (9) dolazi do spajanja dve sheme koje nezavisno postoje:

(10) [A A]_A i [N-ig]_A

Obe ove sheme su nezavisno motivisane jer postoje pridevske složenice AA i denominalni pridevi na *-ig*. Na sličan način se mogu protumačiti i složenice tipa *bed – wetter* i *beachcomber* koje sadrže moguće imenice *wetter* i *comber*. Složenicama toga tipa odgovara shema (11):

¹⁴⁶ Rakić (2008b) opširnije diskutuje o razlozima zbog kojih može izostati leksikalizacija nekih složenica.

(11) [N [V-er]_N]_N

Ova shema je spoj dweju shema koje takođe nezavisno postoje:

(12) [N N]_N i [V-er]_N

Prema tumačenju koje daje Booij (2005) shema (11) je stekla određenu nezavisnost koja omogućava njenu produktivnu primenu. Isti status i ulogu ima i shema sa sufiksom *-ing*:

(13) [N [V-ing]_N]_N

Relativna nezavisnost shema (11) i (12) omogućava 'obilaženje' leksičkih slojeva koje smo uočili u primerima (6) i (7). To 'obilaženje' leksičkih slojeva je moguće samo izvedenicama sa posebno produktivnim sufiksima kakvi su *-er* i *-ing* u engleskom jeziku. Na osnovu shema (9) i (11) tvore se složenice čije komponente mogu biti jedan ili dva derivaciona koraka udaljena od osnove. „Takve sjedinjene sheme ne komplikuju gramatiku jer njihova svojstva proističu iz sjedinjavanja nezavisno postojećih tvorbenih shema.“ (Booij 2010: 8). Možemo reći da se postojanje mogućih reči vezuje za sheme (11) i (13) - one su moguće ukoliko su te sheme aktivne i produktivne. Sheme (11) i (13) određuju imenice, a shema (9) prideve.

Booij navodi primere iz holandskog i engleskog jezika koji potvrđuju praktičnu primenu spojenih shema. U engleskom jeziku su to primeri jednovremenog dodavanja prefiksa *de-* i glagolskih sufiksa *-ate* i *-ize*.

(14)	<u>Imenica</u>	<u>Glagol</u>
	caffeine,	de-caffein-ate,
	moral,	de-moral-ize,
	mythology,	de-mytholog-ize,
	nuclear,	de-nuclear-ize,

Stalin,

de-stalin-ize.

Međukorak, glagol *stalinize* je moguća reč u engleskom jeziku, mada aktuelno ne postoji kao nezavisna jedinica leksikona. Tvorba reči *destalinize* i *destalinization* ne pretpostavlja da postoji glagol *stalinize*. Predstavljajući procesa tvorbe reči kao konstruktivnih shema omogućava u jednom koraku izvođenje reči od osnove koja je dva stepena manje složena (Booij 2010).¹⁴⁷

U ovom poglavlju razmatrali smo engleske složenice tipa N +G+er čija jedna komponenta označava vršioaca radnje i pokušali da odredimo mesto tih složenica u leksikonu. Uređenje koje predlažemo je psihološki realnije, a istovremeno eliminiše određenu redundantnost u klasičnom modelu leksičke fonologije (Kiparsky 1982). Inkelas i Orgun (1995) su ukazali na princip ekonomije leksičkih slojeva pokazujući da reči ne trpe nikakve fonološke promene ukoliko se morfološki ne menjaju na određenom leksičkom sloju. Naši primeri pokazuju da komponente nekih složenica izvedene sa *-er* 'obilaze' 2. leksički sloj jer nisu potvrđene kao posebne reči na tom leksičkom sloju. To su 'moguće' reči koje kao međukoraci učestvuju u gradnji složenica (v. Booij 1987, Malicka-Kleparska 1987). Booij (2010) ukazuje da spojene konstruktivne sheme omogućavaju tvorbu reči od osnova koje su za jedan ili dva stepena manje složene od potrebnih komponenti. Osamostaljivanje ovakvih shema omogućava 'obilazjenje' leksičkih slojeva. Na taj način mi uopštavamo princip ekonomije leksičkih slojeva pokazujući da u izvođenju nekim produktivnim pravilima tvorbe leksički slojevi uopšte nisu nužni.

U konekcionistačkoj teoriji koju su osnovali Rumelhart i McClelland (1986) obično se pretpostavlja da su i proste i složene reči predstavljene u leksikonu, a njihovi odnosi se

¹⁴⁷ U srpskom jeziku bi se na sličan način mogle objasniti tzv. prefikso-sufiksne izvedenice tipa *potkrovlje*. Tako je **krovlje* moguća, ali nepostojeća reč. Tek kada se doda prefiks realizuje se složena shema (prefiks + (imenica+sufi))₁ kojim se izvode kolektivne imenice. Indeks I pokazuje da sufiks određuje kategoriju izvedene imenice jer, kao što je poznato, kategoriju reči normalno određuju sufiksi, a ne prefiksi.

opisuju pomoću alogaritama učenja. Pojam mogućih reči i konstruktivnih pravila ukazuju na psihološku realnost lingvističkih pravila koja mogu naći svoju primenu u nastavi jezika, sinhronoj i dijahronoj lingvistici. Proces kako se jezik automatski, nesvesno uči ne mora biti jednak svesnom, namernom učenju jezika. U ovom drugom procesu učenja značajnu ulogu imaju simbolički formulisana pravila. Morfološke konstrukcije koje predlaže Booij (2010) su jedna vrsta takvih pravila.

7. PREGLED GLAVNIH REZULTATA I ZAKLJUČAKA

7.1. O predlogu latinskog uređenja afiksacije u engleskom jeziku (Plag 1999)

Latinsko ograničenje afiksacije predviđa da se u složenim rečima afiksi stranog porekla¹⁴⁸ mogu dodavati samo morfemama stranog prekla (slobodnim ili vezanim), dok se afiksi domaćeg porekla obično mogu dodavati i domaćim i stranim morfemama. Booij (1987) dopušta da je to ograničenje samo snažna tendencija, a ne „apsolutni princip“. Nije teško naći brojne kontraprimere tom obliku latinskog ograničenja u engleskom jeziku. Tako npr. neki sufiksi romanskog porekla se mogu dodavati i na germanske osnove (npr. *-able*, *-age*, *-ance/-ence*, *-ee*, *-ess*, *-ism*, *-ist*, *-ment*), a mnogi prefiksi latinskog porekla kao npr. *co-*, *dis-*, *non-* mogu se takođe upotrebiti sa germanskim osnovama. Plag (1999) utvrđuje da samo etimološko poreklo ne može biti pouzdan vodič u distribuciji afiksa, i predlaže ograničenje bazirano na njihovoj sinhronoj distribuciji. Prema tom predlogu svi afiksi i osnove se mogu podeliti na tri grupe [-Linate], [+Linate] i [+/-Linate] prema njihovim kombinatornim svojstvima, a ograničenje nalaže da se u derivaciji mogu spojiti samo morfeme koje imaju saglasna etimološka svojstva.

Rakić (2007a) dokazuje da latinsko ograničenje zabranjuje 4 sufiksne kombinacije - jedini glagolski sufiks *-en* sa svojstvom [-Linate] može se u engleskom jeziku kombinovati samo sa 4 deverbala sufiksa koji imaju svojstvo [+Linate] - to su imenički sufiksi *-ion*, *-ant/-ent* i pridevski sufiksi *-ive* i *-ory*. To znači da latinsko ograničenje eliminiše manji broj sufiksni kombinacija od uređenja leksičkih skupova. U pogledu prefiksa situacija je još jasnija - latinsko uređenje ne eliminiše nijednu kombinaciju prefiksa i osnova, a u engleskom jeziku se prefiksi gotovo uopšte ne mogu dodavati na prefikse. S drugim prefiksima se izgleda jedino mogu kombinovati prefiksi *ex-* i *non-* kao u primerima *exvicepresident* i *non-cooperation*. To ustvari znači da latinsko ograničenje nema nikakvog smisla u

¹⁴⁸ U engleskom jeziku to su pretežno afiksi romanskog (latinskog) porekla.

odnosu na prefikse, ali se na prefikse ne može produktivno primeniti ni klasična teorija uređenja leksičkih slojeva.

Rakić (2007a) takođe uočava da latinsko ograničenje uključuje lažni krug, jer definicije svojstava [+Linate], [-Linate] i [+/-Linate] proizilaze iz distribucije sufiksa i osnova, a to znači da se ta svojstva ne mogu koristiti za objašnjenje kombinacija sufiksa i osnova. Nova formulacija latinskog ograničenja koje je predložio Plag (1999) vodi lažnom krugu.

7.2. Problem klasifikacije afiksa

U teoriji leksičke fonologije i morfologije (Kiparsky 1982, Mohanan 1986) fonološka i morfološka pravila se dodeljuju hijerarhijski uređenim slojevima leksikona za koje se pretpostavlja da definišu njihov domen i način primene. Prema toj podeli afiksno izvođenje pripada i 1. i 2. leksičkom sloju, slaganje pripada 2. leksičkom sloju, a pravilna fleksija 3. leksičkom sloju. Za teoriju leksičke fonologije i morfologije poseban je problem klasifikacija afiksa u disjunktne klase afiksa 1. i 2. reda. Još Aronof (1976) i Selkirk (1982) su uočili protivurečno ponašanje nekih sufiksa. Selkirk (1982) je tako izdvojila sufikse *-ize*, *-ment*, *-able*, *-ism*, *-ist*, *-ive*, *-y* kao sufikse koji imaju dvostruko ponašanje. Szpyra (1989) je detaljno analizirala kriterijume na osnovu kojih se vrši klasifikacija afiksa. Ona pokazuje da se sufiksi *-ize* i *-ant/-ent* ponašaju morfološki kao sufiksi 1. reda, ali da pokazuju dvostruko fonološko ponašanje. Ti sufiksi se ne mogu klasifikovati kao sufiksi 1. reda jer u delu primera pokazuju suprotno fonološko ponašanje, a ne mogu se klasifikovati ni kao sufiksi 2. reda jer pokazuju suprotnu morfologiju. Sufiksi *-able/-ible* i *-ive* pokazuju dvostruko ponašanje i u odnosu na morfologiju i u odnosu na fonologiju. Ovi sufiksi se ne mogu razdvojiti na dva sufiksa - jedan 1. reda, a drugi 2. reda jer se jedan isti sufiks u istom primeru može morfološki ponašati kao sufiks 1. reda, a fonološki kao sufiks 2. reda. Szpyra (1989) pokazuje da kod nekih sufiksa ne postoji korespondencija morfoloških i fonoloških pravila. To je značajan problem za teoriju leksičke fonologije i morfologije jer je osnovna teza te teorije da morfološka i fonološka pravila deluju 'u tandemu'. Ova zapažanja potkrepljuju tezu da su domeni fonoloških pravila relativno nezavisni u odnosi na domene morfoloških pravila koju zastupaju Selkirk (1978, 1980) i Nestor i Vogel (1986).

Quirk et al. (1985: 90) su uočili da gramatičke kategorije i strukture često nemaju sasvim jasne granice, već su povezane jednom gradacionom skalom na čijim krajevima se nalaze jasni primeri jedne ili druge kategorije, ali se na prelaznim pozicijama skale nalaze reči koje u različitoj meri zadovoljavaju kriterijume jedne ili druge kategorije. Quirk et al. (1985: 90) ocenjuju da je gramatika u izvesnoj meri neodređen sistem. "Categories and structures, for example, often do not have neat boundaries. Grammarians are tempted to overlook such uncertainties, or to pretend that they do not exist. Our guiding principle in this grammar, however, will be to acknowledge them, and where appropriate to explore them through the study of *g r a d i e n c e*". U novije vreme Aarts et al. (2004) i Hay i Baayen (2005) takođe ocenjuju da morfološke kategorije često nemaju jasno određene granice tako da se u analizi u određenim slučajevima moraju primeniti pojmovi graduirane skale i statistike.

Sufiksi *-ize*, *-ant/-ent*, *-able/-ible* i *-ive* su upravo jedan primer međuklase, skup leksičkih jedinica koje delimično zadovoljavaju kriterijume afiksa i 1. i 2. reda. Kako počinju samoglasnicima, ovi sufiksi bi u principu trebalo da pripadaju afiksima 1. reda (Hay 2003). Razlog za odstupanje od ponašanja tipičnih sufiksa prvog reda verovatno treba tražiti u njihovom značenju i funkciji. Svi ovi sufiksi, preuzeti iz francuskog i latinskog jezika, vrše funkciju transpozicije jedne vrste reči u drugu za koju je bitno da se očuva prepoznatljivost osnove. Tako npr. sufiks *-ize* gradi glagole od imenica i prideva (npr. *capitalize*, *legalize*), *-ant/-ent* imenuje vršioca radnje (npr. *servant*, *informant*), *-able/-ible* grade prideve koji ukazuju na mogućnost vršenja radnje (npr. *understandable*, *available*) i *-ive* gradi deverbale prideve sa značenjem koje Marchand opisuje sa „characterized by ___“ (npr. *attractive*, *decorative*). Fonološka građa ovih sufiksa umanjuje mogućnost njihovog izdvajanja, dok njihova funkcija upravo nalaže čuvanje osnovnih karakteristika osnove - otuda proizilaze protivurečnosti u njihovom fonološkom ponašanju. Slično kolebanje se može zapaziti i s neutralnim sufiksima *-ast* i *-ād* koji počinju samoglasnicima u savremenom srpskom jeziku. Funkcija tih sufiksa je takođe translacija jedne vrste reči u drugu, ali činjenica da počinju samoglasnicima doprinosi njihovom nedoslednom ponašanju.

7.3. Distribucija afiksa

Pregled korpusa od 6.270 složenica pokazuje da afiksi i 1. i 2. reda mogu učestvovati u tvorbi komponenti složenica, a da se samo sufiksi *-ed, -er, -ess, -ful, -ing, -ish, -ist, -ful, -ship, -y* i prefiks *ex-* mogu spolja dodavati složenicama. Sufiks *-ful* je specifičan jer ne učestvuje u tvorbi komponentata, već se može samo dodavati na složenice (npr. *dessertspoonful, tablespoonful*). Ovaj rezultat pokazuje da uređenje leksičkih slojeva u odnosu na učešće afiksa u građi složenica pravilno predviđa da se samo afiksi 2. reda mogu spolja dodavati složenicama. Primetimo međutim da se svi neutralni sufiksi koji se mogu dodavati i na romanske i na germanske osnove ne dodaju na složenice, već izgleda samo oni produktivniji. Tako se sufiksi *-age, -ery/ry, -ett, -hood* i *-ment* ne dodaju na složenice, iako su to sufiksi koji se takođe mogu dodavati i na romanske i na germanske osnove.

Najproduktivniji sufiksi 2. reda *-er, -ing* i *-ed* uzimaju učešće u tvorbi unazad i to prvenstveno u slučajevima kada su osnove glagolske. Na taj način se u engleskom jeziku izvode složeni glagoli čija tvorba slaganjem inače nije produktivna u engleskom jeziku (e.g. *brainwash < brainwashing, ghost-write < ghost-writer, sleepwalk < sleepwalker, henpeck < henpecked, gatecrash < gatecrasher, mass-produce < mass-produced* itd, v. Adams 1973: 107). Tvorba unazad ne krši princip uređenja leksičkih slojeva ako pretpostavimo da se odsecanjem sufiksa *-er* i *-ing* vrši na 2. leksičkom sloju jer je to sloj na kojem se ti sufiksi i dodaju. Paradigmatško izvođenje je ograničeno na sufikse 2. reda *-er, -ing, -ism* i *-ist*, ali se ono u suštini svodi na izmenjivanje sufiksa *-er* i *-ing*, i sufiksa *-ism* i *-ist* koji se inače primenjuju na slične osnove. Paradigmatško izmenjivanje sufiksa *-ism* i *-ist* se ne dotiče složenica jer se sufiks *-ism* ne primenjuje na složene osnove. Paradigmatško izvođenje sufiksima *-er* i *-ing* izgleda povezano s tvorbom unazad, ali analiza pokazuje da tvorba unazad ne mora da postoji ako postoji paradigmatško izvođenje. Primeri *'bed-, wetting - 'bed, wetter* i. - **'bed, wett, 'faith, healing - 'faith, healer* i. - **'faith, heal* navedeni u (22) u 4. poglavlju pokazuju da tvorba unazad može izostati iako postoji paradigmatško izmenjivanje sufiksa *-er* i *-ing*. Obrnuta implikcija je verovatna u slučaju kada je rezultat tvorbe unazad složeni glagol, ali ni tada nije nužna. Paradigmatško izvođenje s *-ing* je u tom slučaju verovatnije nego ono s *-er* koje je direktnije uslovljeno

društvenom praksom i potrebama. Tako npr. od *brainwashing* tvorbom unazad dobija se *brainwash* g., ali imenica *brainwasher* nije zabeležena verovatno zbog negativnog konteksta. Primeri paradigmatškog izvođenja i tvorbe unazad pokazuju da nije tačna teza Andersona (1992) da je unutrašnja struktura izvedenica nedostupna tvorbi reči. Paradigmatško izvođenje se primenjuje sa sufiksima 2. reda koji su produktivniji od sufiksa 1. reda, i to samo s najproduktivnijim sufiksima 2. reda. Na osnovu teorije o rastavljujivosti koju je predložila Hay (2002) možemo pretpostaviti da velika produktivnost sufiksa *-er* i *-ing* proističe iz njihove česte upotrebe u svakodnevnom životu. Oni su produktivni zato što se vezuju s osnovama koje se i kao nezavisne reči često upotrebljavaju.

Na tvorbu unazad nailazimo i u primerima u kojima se *-s* odbacuje u nekim složenicama s leksičkom množinom (npr. *handcuffs* i. mn. 'lisice' > *handcuff* g. 'staviti nekome na ruke lisice', *bagpipes* i. mn. 'gajde' > *bagpipe* v. 'upraviti jedro u pravcu vetra' (naut.), *steelworks* i. mn. 'čeličana' > *steelwork* g. 'raditi u čeličani'. U primerima te vrste krši se princip uređenja leksičkih slojeva jer leksička množina ne bi trebalo da bude dostupna u narednim leksičkim slojevima. Hay (2003) je ukazala na značaj odnosa učestalosti osnove i učestalosti cele reči za rastavljujivost reči na sastavne morfeme. U navedenim primerima učestalost celih reči je veća od učestalosti osnove što znači da bi te reči trebalo da se percipiraju kao celina. U ovom slučaju na rastavljujivost datih primera presudno utiče neograničeno velika porodica imenica koje pravilno grade množinu s morfemom *-s*. Analogijom po izgovoru, značenju i položaju u reči, fonema *s* u navedenim primerima se shvata kao množinska morfema što omogućava njeno odsecanje. Primeri koje navodimo pokazuju da na rastavljujivost reči može odlučujuće uticati i učestalost sufiksa, u ovom slučaju sufiksa *-s* kao znaka množine. Analogija nametnuta velikom učestalošću množinske morfeme *-s* u ovom slučaju omogućava ignorisanje pretpostavljene granice leksičkih slojeva.

Paradigmatška analiza i analogija probijaju granice leksičkih slojeva i omogućavaju tvorbu unazad. Tako je moguće i paradigmatško izvođenje u kojem se *s* u leksičkoj množini zamenjuje s produktivnim sufiksima 2. reda *-er*, *-ed*, *-ing*, *-ful*, *-less* i *-y* (v. primere 54 i 55 gore u 4. poglavlju). Uređenje leksičkih slojeva uspostavlja vezu između leksičkih jedinica

na sintagmatskoj ravni, ali se u paradigmatškoj analizi uspostavljaju odnosi koji povezuju leksičke jedinice po vertikalnoj osi (Booij 1997a). Sistem paradigmatških odnosa određen učestalošću nekih morfoloških jedinica može dovesti do 'probijanja' pretpostavljenih granica leksički uređenih slojeve.

7.4. Fraze kao komponente u tvorbi reči

Još Jespersen (1927) i Marchand (1969) su zapazili znatnu ulogu sintakse u tvorbi reči. Tako Jespersen zapaža da se *the Pacific Islander* izvodi iz *the Pacific Islands*, a *a public schoolboy* iz *a public school*. Usled gubitka fleksije u engleskom su mogući primeri *a heavy sleeper, the dirty clothes-basket, a practical joker, an old and new bookseller*. Prema Marchandu (1969) sufiksi *-ed* i *-er* se mogu primenjivati i na sintaksičke grupe. Za sufikse *-ed* i *-er* Marchand navodi sledeće primere:

- (1a) palefaced, hunchbacked, five-fingered, powdered-headed, bigger-sized, kindest-hearted;
- (b) five-fingered, four-wheeler, one-eyed, two-faced, two-sided, three-legged, eight-angled, ten-acred;
- (c) bow-legged, chicken-hearted, cock-eyed, cone-shaped, crime-minded, honey-mouthed;
- (d) old-timer, carpetbagger, night-lifer, party-liner, backbencher, back-hander.

Složenice ovoga tipa su problematične za teoriju leksičke fonologije i morfologije jer zahtevaju povratnu petlju iz sintakse u morfologiju. To je rešenje koje predlaže Mohanan (1982, 1986), ali koje se ocenjuje kao 'slabljenje' teorije o uređenju leksičkih slojeva. Allen (1978) je sufikse *ed-* i *-er* izdvojila kao posebno 'rastegljive' sufikse koji se mogu primenjivati i na sintaksičke fraze, ali to isto predstavlja slabljenje osnovne teze o leksičkom poretku u derivaciji i slaganju. Obično se tvrdi da samo leksikalizovane fraze mogu biti bitne osnove u derivaciji ili prve komponente složenica, ali izgleda da to objašnjenje ne odgovara u potpunosti činjenicama.

Polazeći od osnovnih principa teorije konstruktivne gramatike, Booij (2002, 2005) nudi obrazac koji opisuje ulogu fraznih kombinacija u tvorbi pridevskih složenica sa *-ed*. Pridevske složenice toga tipa nastaju dakle kombinacijom sufiksacije i slaganja, koje se može predstaviti obrascem (2):

(2) $[[AN]_N + ed]_A$, 'X ima imenicu AN', gde X stoji za neko živo biće ili stvar.¹⁴⁹

Booij (2005) predlaže i obrazac $[A[N-ed]_A]_A$ sa definicijom 'imenica N koja ima svojstvo A'. Ova definicija nije adekvatna jer ne odgovara u potpunosti obrascu, a ni značenju složenih prideva tipa *palefaced*. Obrazac (2) se može izmeniti tako da odgovara i pridevima tipa *chicken-hearted*

(3) $[[N_1N_2]_N + ed]_A$ 'X ima imenicu N_1N_2 ', gde X stoji za neko živo biće ili stvar.

Obrazac (3) prikazuje istovremeno dva tvorbena procesa - slaganje i sufiksaciju koji su inače nezavisno motivisani u engleskom jeziku. Ovi obrasci se mogu uopštiti tako da predstavljaju i imenice izvedene sa *-er* tipa *carpetbagger* i *night-lifer*.

(4) $[[N_1N_2]_N + suf]_{A/N}$ 'X ima imenicu N_1N_2 ' ili je u vezi s imenicom N_1N , gde X stoji za neko živo biće ili stvar, a suf za sufikse *-ed* ili *-er*.

U našem korpusu javlja se 80-ak složenica u kojima su prve komponente sintaktičke fraze tipa *,dry-stone 'wall*, i *,big 'bang ,theory*. Prostom zamenom *-ed* sa N_1 u (2) dobijamo obrazac (5):

(5) $[[AN]_N + N_1]_N$, ' N_1 ima imenicu AN ili je u vezi sa njom'

¹⁴⁹ Značenje formule (2) je naša dopuna jer Booij ne precizira rečima njeno značenje.

Obrasci (2) i (5) ograničavaju ‘prodor’ sintakse u tvorbu reči na imeničke fraze tipa AN. Prema Booiju (2002, 2005) ovi obrasci su stekli neku vrstu samostalnost što omogućava njihovu produktivnu primenu. Leksički slojevi omogućavaju utvrđivanje sintagmatskih veza leksičkih jedinica, ali se moraju dopustiti i paradigmatske veze koje po vertikalnoj osi povezuju srodne leksičke jedinice. Konstruktivni obrasci koje predlaže Booij (2005, 2007) upravo opisuju takve paradigmatske veze. Ostaje da se ispita da li su i one motivisane učestalošću kako predviđa teorija koju zastupa Bybee (1995).

U nizu članaka Lieber (1983, 1992a, b, 2005) tvrdi da prve komponente složenica mogu biti sintaksičke fraze:

- (6) the [[Charles and Di][syndrom]],
a [[floor of a birdcage][taste]].
an [[ate too much] [headache]],
a [[who’s the boss] [wink]],
his [[God is dead] [theology]].

Prvo se postavlja pitanje da li su izrazi (6) uopšte složenice jer kriterijum nerastavljivosti koji primenjuje Lieber nije dovoljan (v. odeljak 3.6). Izrazi (6) nisu zabeleženi u rečnicima, ali je moguće da se ‘u letu’ koriste u govornom jeziku (Lieber 2005); ovi izrazi po toj svojoj osobini podsećaju na ‘kontekstne složenice’ o kojima je pisala Downing (1977). Moguće je da su izrazi (6) neka vrsta skraćenih imeničkih fraza. Tako se izrazi (6) mogu shvatiti kao skraćanja ili parafraze odgovarajućih fraza u (7):

- (7) taste of a floor of a birdcage,
a headache because one ate too much,
a wink asking who’s the boss,
his theology that God is dead.

Prema tome, izrazi (6) spadaju u domen sintakse, ali to ne znači da se sve složenice mogu tretirati kao sintaksički objekti kako je Lieber u više prilika tvrdila.

7.5. O imeničkoj množini na -s u komponentama složenica

Poznato je da se množinski oblici imenica retko javljaju u složenicama, a posebna pažnja je bila posvećena pojavi množinskih oblika imenica u prvim komponentama složenica. Psihološki eksperimenti su pokazali da postoji značajna razlika u prihvatljivosti pravilne i nepravilne množine u prvoj komponenti složenica. Govornici radije prihvataju i upotrebljavaju nepravilnu množinu u prvoj komponenti složenica. Gordon (1985) je pokazao da su deca stara od 3 do 5 godina kada su motivisana na određeni način upotrebljavaju složenice s nepravilnom množinom (npr. *mice eater*), ali izbegavaju pravilnu množinu (npr. **rats eater*). Senghas et al. (1991) su takođe pokazali da odrasli govornici po pravilu ocenjuju složenice s nepravilnom množinom kao prirodnije od onih koje uključuju pravilnu množinu. Prema klasičnom modelu leksičke fonologije i morfologije u složenicama se može javiti samo nepravilna množina koje se formira na 1. leksičkom sloju, dok je isključena pravilna množina koja nastaje na 3. leksičkom sloju. Međutim još osamdesetih godina uočeni su kontraprimeri koji pokazuju da se pravilna množina, ipak, javlja u nekim složenicama. Tako Selkirk (1982) beleži primere *parks commissioner*, *buildings inspector*, *programs coordinator*, u kojima se pravilna množina javlja u prvoj komponenti složenica, ali dodaje da takvi primeri imaju posebna semantička svojstva. Tako npr. *programs coordinator* koordinira više programama, dok *program coordinator* koordinira jedan program. Aronoff (1976) je takođe primećivao da primeri te vrste imaju zbirno značenje.

U našem korpusu javljaju se 92 složenica s množinom na -s u prvoj komponenti i 150 složenica s istom množinom u drugoj komponenti. Psiholingvistička istraživanja su pokazala da se složene reči velike učestalosti čuvaju u mentalnom leksikonu kao celine, dok se složene reči male učestalosti češće izvode preko sastavnih delova. Hay (2003) je pokazala da je posebno značajan odnos učestalosti cele reči prema učestalosti sastavnih morfema. Ispitivanje primera složenica s množinom na -s u prvoj i drugoj komponenti pokazuje da se samo imenice veće učestalosti mogu javiti u množini kao komponente složenica. To su većinom imenice čije množina premašuje prag od 6 primeraka u milion reči koji su postulirali Alegre i Gordon (1999). Ovaj prag učestalosti objašnjava zašto u eksperimentima ispitanici redovno eliminišu složenice tipa **rats chaser*, a dozvoljavaju

složenice *mice chaser* - imenica *rats* ima učestalost 3, a imenica *mice* 10 prema Francisu i Kučeri (1982). U složenicama se sporadično javljaju i imenice s manjom učestalošću, ali se ispostavlja da su to većinom imenice koje imaju veću učestalost množine nego jednine.

Takve su npr. sledeće imenice:

(8) crumbs, cakes, flakes, jewels, brackets, capitals, straps, vows, greetings.

Sve ove imenice imaju veću učestalost množine od jednine. To su imenice koje većinom označavaju sitne stvari i javljaju se ili opažaju u grupama i parovima. Ova okolnost ukazuje na mogućnost da za sve imenice ne važi isti prag učestalosti. Moguće je da za drugu komponentu složenica važi manji prag učestalosti.

Pažnja istraživača je dosada bila uglavnom usmerena na množinu u prvim komponentama imeničkih složenica tipa N + N. Istraživanje našeg korpusa pokazuje da se u drugoj komponenti složenica po pravilu takođe javlja množina imenica veće učestalosti. Može se sem toga zapaziti da se javlja veći broj složenica s množinom u drugoj komponenti nego u prvoj. Hayes et al. (2002) i Murphy i Hayes (2010) su ukazale na mogućnost da konkurencija genitivskih oblika sa 's utiče na izbegavanje množine na -s u prvoj komponenti složenica. Ova hipoteza nikako ne objašnjava činjenicu da se i u drugoj komponenti složenica javljaju imenice s množinom na -s u relativno malom broju primera. Ona takođe ne objašnjava činjenicu da se u prvoj komponenti složenica, ipak, javlja izvestan manji broj imenica u množini iako se one odnose na živa bića ili su zbirne imenice. Mi pretpostavljamo da manji broj složenica s imenicama u pravilnoj množini u prvim komponentama proističe iz okolnosti da prve komponente imaju generičko značenje, dok množina većinom upućuje na neki referentni odnos. Množina u prvoj komponenti je moguća jedino ako druga komponenta zahteva ili dopušta množinu prve komponente. To je npr. slučaj u složenicama *parks commissioner*, *buildings inspector*, *programs coordinator* koje je navela još Selkirk (1982). S druge strane, druge komponente mogu slobodno da se odnose na množinu nekih predmeta što se vidi iz primera (9):

(9) 'breadcrumbs 'mrvice od hleba',

'buckwheat ,cakes 'kolač od heljde',
'cheekbones 'jagodične kosti',
'cornflakes 'kukuruzne pahuljice',
'corn rows 'frizura s tankim pletenicama',
'ear drops 'kapljice za uho', itd.

Dok množina prvih komponenti zavisi od značenja druge komponente - glave složenica, za druge komponente to ograničenje ne važi. One mogu slobodno da označavaju stvari u množini, jedino ograničenje koje za njih važi je visina učestalosti. Prema ovom tumačenju manji broj složenica s množinom u prvoj komponenti proističe iz uslova da te komponente moraju biti dopuštene značenjem druge komponente koja je u engleskom glava složenice. I za prvu i za drugu komponentu važi ograničenje da samo oblici veće učestalosti mogu u množini da se javljaju kao komponente složenica. Ograničenje da se u komponentama ne mogu javljati množinski oblici na -s ostaje dakle na snazi za manje učestale množinske oblike. Uopštavajući ovaj nalaz možemo zaključiti da uređenje leksičkih slojeva u celini važi samo za složenice manje učestalosti, jer se samo one izvode iz sastavnih elemenata.

7.6. O paradoksu zagrađivanja i prozodijskim domenima

U teoriji leksičke fonologije i morfologije se pretpostavlja da su morfološka i fonološka pravila dodeljena odvojenim leksičkim slojevima koji definišu njihov domen i način primene. Uređenje leksičkih slojeva je određeno poretkom afiksa u derivaciji. Neki lingvisti (npr. Anshen i Aronoff 1981, Straus 1982, Selkirk 1982, Aronoff i Srihar 1987) su uočili protivprimere koji pokazuju da u nekim slučajevima sufiksi 2. reda mogu da prethode sufiksima 1. reda:

- (10) patent-able₂-ity₁
standard-ize₂-ation₁
govern-ment₂-al₁

Jedan mogući odgovor na ovu primedbu je da su, možda, reči *standardize* i *government* leksikalizovane. Govornici ovakve reči shvataju kao korenske reči i zato dopuštaju

dodavanje sufiksa 1. reda (Selkirk 1982: 105). Anshen i Aronoff (1981) su, međutim, uopštili primedbu tvrdeći da suprotno pravilu o uređenim slojevima u svim mogućim rečima čija je struktura *X-ability*, *X-istic* i *X-ization* sufiksi 1. sloja dolaze posle sufiksa 2. sloja. Oni su eksperimentalno dokazivali da govornici engleskog jezika radije koriste nepostojeće, ali moguće reči oblika *X-ability* nego reči oblika *X-ableness*. Neki lingvisti su zaključili da je pravilo o uređenju leksičkih slojeva samo tendencija, jer dopušta otvorenu klasu izuzetaka poput onih u (10).

U tzv. paradoksima zagrađivanja dolazi do raskoraka između morfološke i fonološke strukture. Tako npr. izvedenica *ungrammaticality* ima morfološku strukturu [[un[grammatical]]ity], a fonološku [un[[grammatical]ity]]. Paradoks se sastoji u tome što se, prvo, *un-* ne dodaje na imenice, već samo na prideve, a drugo, i značenje pokazuje da je prva struktura korektna jer *ungrammaticality* znači svojstvo biti 'negramatičan' (eng. *ungrammatical*). Reč *ungrammaticality* predstavlja problem jer je *un-* neutralan afiks druge klase, a *-ity* afiks prve klase. Booij i Rubach (1984) pretpostavljaju da se *ungrammaticality* sastoji iz dve prozodijske reči (un)(grammaticality) jer se /n/ velarizuje u prozodijskim rečima, a u *ungrammaticality* /n/ nije velarizovano. Glavno pravilo naglaska posebno određuje akcent na ta dva segmenta. To ujedno objašnjava zašto prisustvo neutralnog afiksa *un-* ne blokira pravilo naglaska. Ista analiza se može primeniti i na *underestimation*, *extrametricality* i *unreality* i druge slične primere, jer se može pretpostaviti da prefiksi grade posebne fonološke reči. Navedene reči su slične složenicama, ali se mora dodati da su prefiksne fonološke reči slabe, dok su u složenicama prve komponente po pravilu prozodijski jake. Uvođenje prozodijskih domena omogućava interpretaciju paradoksa zagrađivanja kao posebnog primera razilaženja prozodijske i morfološke strukture reči (Booij 1992).

7.7. O 'preskaknju' leksičkih slojeva u tvorbi složenica

Paradoksi zagrađivanja ukazuju na protivurečnosti koje postoje u teoriji striktnog uređenja leksičkih slojeva. Druga vrsta kritike je ona koja ukazuje na

određenu redundancu u teoriji koja propisuje da sve reči moraju da prođu kroz sve leksičke slojeve. Inkelas i Orgun (1995) dokazuju da u turskom jeziku reči ne trpe fonološke promene u leksičkim slojevima u kojima se njihov morfološki sastav ne menja. Oni uvode prespecifikaciju pojedinih reči za leksičke slojeve kroz koje one moraju da prođu. U njihovoj teoriji leksički slojevi stiču strukturnu, a ne temporalnu interpretaciju.

U 6. odeljku mi pokazujemo da u izvođenju engleskih složenica koje sadrže deverbale komponente izvedene sufiksom *-er* takođe postoji redundanca jer neke komponente složenica uopšte ne moraju pripadati leksikonu. To su tzv. moguće reči koje učestvuju u tvorbi složenica, ali same nisu ni na koji način leksikalizovane. Npr. složenice *bed-wetter* i *beach-comber* sadrže imenice *wetter* i *comber* koje se ne javljaju nezavisno. Tvorba složenica s takvim rečima 'preskače' leksičke slojeve kako pokazuje Tabela 7. Sličnu pojavu zapaža i Booij (2002, 2005) u holandskom jeziku. Mogućnost ovakvih tvorbi on objašnjava postojanjem konstruktivnih shema. Za složenice u engleskom jeziku to bi bila shema (11):

$$(11) \quad [N [V-er]_N]_N$$

Booij (2010) zaključuje da predstavljanje procesa tvorbe reči kao konstruktivnih shema omogućava u jednom koraku izvođenje reči od osnova koja su dva stepena manje složene. Shema (11) pokazuje da se neki paradigmatiski odnosi u leksikonu mogu učvrstiti čestim ponavljanjem koje je uslovljeno velikom produktivnošću sufiks *-er*. Dok postojanje leksičkih slojeva ukazuje na sintagmatske veze leksičkih jedinica, sheme tipa (11) ukazuju na istovremeno postojanje paradigmatiskih veza. I jedne i druge su podjednako realne. Teorija uređenja leksičkih slojeva se zasniva na uočavanju određenih pravilnosti sintagmatskih veza leksičkih jedinica, ali paradigmatске veze leksičkih jedinica ostaju izvan vidnog polja te teorije. Sheme kao što je ona u (11) ukazuju na to da realno postoje i paradigmatске veze leksičkih jedinica koje uslovljavaju neke vrlo produktivna pravila tvorbe reči. Moguće reči nisu registrovane u leksikonu kao nezavisne jedinice, ali se psihološki njihovo postojanje vezuje za sheme kao što je ona u (11).

Važno je primetiti da relacija (11) odgovara okviru podvršćavanja glagola u sintaksi. Odnosi koji postoje u sintaksi glagola se reflektuju u pravilima tipa (11). Produktivna primena okvira podvršćavanja u sintaksi nalazi dakle svoj odraz u produktivnim pravilima tipa (11) koji definišu paradigmatičke odnose leksičkih jedinica na isti način na koji oni postoje u sintaksi. Pravila (11) preslikavaju produktivne sintaksičke odnose u pravila tvorbe koja nisu uvek na odgovarajući način zabeležena u leksikonu koji se prevashodno shvata kao skladište sintagmatskih odnosa. Bitni nedostatak teorija uređenja leksičkih slojeva proističe iz činjenice da se uglavnom zasniva na opisu sintagmatskih odnosa leksičkih jedinica.

7.8 Zaključak o leksičkom sloju engleskih složenica

Istraživanje korpusa engleskih složenica pokazuje da gotovo svi afiksi mogu učestvovati u građi komponenata složenica, a da se samo afiksi 2. reda mogu spolja dodavati složenicama. Ovaj podatak je saglasan s teorijom uređenja leksičkih slojeva, mada se može zabeležiti da se izvestan manji broj sufiksa 2. reda ne dodaje spolja na složenice. To su uglavnom oni sufiksi koji su inače manje produktivni. Odavde bi se moglo zaključiti da uređenje leksičkih slojeva dosta dobro predviđa ponašanje engleskih afiksa u odnosu na složenice. To je samo parcijalna slika jer analiza složenica u kojima kao komponente učestvuju imenice u množini na -s pokazuje da za takve imenice ne važe u potpunosti ograničenja propisana teorijom uređenja leksičkih slojeva. To su upravo imenice čiji množinski oblici imaju natprosečnu učestalost koja im u mentalnom leksikonu govornika obezbeđuje direktan pristup (Hay 2003). Odavde sledi da ograničenja koje propisuje teorija uređenja leksičkih slojeva može da važi samo za složene reči relativno male učestalosti. U jezicima kao što je srpski tvorba složenica nije produktivna, pa se postavlja pitanje da li se teorija leksičkog uređenja uopšte može primeniti na složenice. Rakić (2006a, 2007b) pokazuje da je to moguće jer se i leksikalizovanim složenicama može pristupiti preko sastavnih elemenata ukoliko oni još čuvaju izvorni oblik. Moguće je naravno da su u tim uslovima nađena uopštavanja na različite načine leksički ograničena.

Teorija leksičkog uređenja leksičkih slojeva je zasnovana na pretpostavci da mentalni leksikon sadrži samo proste morfeme i složene reči čija građa je u bilo kom pogledu nepravilna. Psiholingvistička istraživanja poslednjih decenija su pokazala da je takvo shvatanje mentalnog leksikona neodrživo (Baayen 2007). Mentalni leksikon izvornih govornika po pravilu sadrži i složene reči pravilne građe i to naročito u slučaju ako se one češće upotrebljavaju u svakodnevnom životu i nauci. Alegre i Gordon (1999) su našli da direktan pristup slaganju imaju složene reči čija je učestalost veća od 6 primera na milion reči, a Baayen (2007) tvrdi da taj prag učestalosti može biti i manji. U našem korpusu ta tvrdnja je izgleda tačna za izvestan broj imenica koje se pojavljuju kao druge komponente složenica, a koje su u dosadašnjim istraživanjima bile neopravdano ignorisane.

U engleskom jeziku je tvorba složenica produktivna, pa teorija leksičkog uređenja složenica može biti relevantna bar za one složenice koje se ređe upotrebljavaju. Teorija uređenja leksičkih slojeva se zasniva isključivo na sintagmatičkim vezama leksičkih jedinica, a paradigmatičke veze se gotovo nikako ne uzimaju u obzir. U primerima tvorbe unazad (npr. *handcuffs* i. mn. 'lisice' > *handcuff* g. 'staviti nekome na ruke lisice'), ili u primerima paradigmatičke derivacije (*bagpipes* i. mn. > *bagpiper* i. jd. 'svirač na gajdama') odseca se ili zamenjuje segment *s* koji označava leksičku množinu imenica. U ovim primerima krši se princip leksičkog uređenja, jer leksička množina na *s* ne bi smela da se briše ili zamenjuje na narednim leksičkim slojevima. Snagom analogije prema položaju i značenju, segment *s* se identifikuje kao znak množine i zamenjuje drugim sufiksima 2. reda. U ovom slučaju se ogleda uticaj velike porodice reči koje grade množinu sa *-s*. Pored sintagmatičkih odnosa za tvorbu reči su jednako važni i paradigmatički odnosi koji se očituju u uticaju koji porodice reči s istim komponentama imaju na obradu i tvorbu reči.

Analiza engleskih složenica koje sadrže deverbale komponente izvedene sufiksom *-er* takođe ukazuje na značaj paradigmatičkih veza leksičkih jedinica jer neke komponente složenica uopšte ne moraju pripadati leksikonu. Moguće reči mogu da učestvuju u tvorbi složenica, iako same nisu ni na koji način leksikalizovane. Tako npr. složenice *baby*

boomer, *bed-wetter* i *pipe fitter* sadrže imenice *boomer*, *wetter* i *fitter* koje se ne javljaju kao nezavisne reči. Tvorba složenica s takvim rečima 'preskače' leksičke slojeve kako pokazuje Tabela 13. Tvorba deverbálnih imenica na *-er* je tako produktivna da se one stvaraju s automatizmom koji ne zahteva potporu leksikona. Ovde se takođe manifestuje značaj velike porodice reči koje se grade pomoći sufiksa *-er* i označavaju vršioca radnje. Složenice tipa *baby boomer*, *bed-wetter* i *pipe fitter* ukazuju i na značaj sintaksičkih odnosa jer su modifikatori u tim složenicama istovremeno i dopune deverbálnih imenica na *-er*. Još Allen (1978) je uočila poseban karakter glagolskih složenica u kojima je izbor prve komponente na određen način uslovljen značenjem glagolske osnove. Jedna opštija teorija tvorbe reči morala bi u podjednako meri da uzme u obzir i sintagmatske i paradigmatičke veze leksičkih jedinica (v. Bybee 1995, Booij 1997a), a tvorba složenica se verovatno ne može potpuno razumeti bez uzimanja u obzir i sintaksičkih odnosa kako predlažu Halle i Marantz u distributivnoj morfologiji (Halle i Marantz 1993, Marantz 1998).

Možemo da zaključimo da teorija uređenja leksičkih slojeva u sklopu leksičke fonologije ostvarila značajne rezultate u objašnjenju činjenica koje se tiču povezanosti morfologije i fonologije. Na teoriji uređenja leksičkih slojeva počiva i osnovna hipoteza leksičke fonologije o sadejstvu morfologije i fonologije:

(12) Morfologija i fonologija deluju u tandemu. (Booij 2000: 288)

Tokom godina izašla su na videlo različita ograničenja te teorije, ali je svakako sama ta teorija uticala na smer naučnih istraživanja jer je navodila na postavljanje pravih pitanja. Još od samih začetaka te teorije postavilo se pitanje da li slaganje i pravilna fleksija pripadaju istom leksičkom sloju ili ne. Složenice najčešće ne sadže pravilnu fleksiju u komponentama, ali se ponegde, ipak, javljaju primeri s pravilnom množinom u komponentama što protivureči predlogu Kiparskog iz 1982. da pravilna fleksija spada u naredni, treći sloj leksikona. Neki autori pravilnu fleksiju dodeljuju drugom leksičkom sloju jer se tako izbegavaju protivprimeri s množinom na *-s* u komponentama složenica. Tako Booij (2006: 96) piše da se „na drugom sloju dodaju neutralni domaći derivativni i flektivni sufiksi” i da se zato na tom sloju „ne primenjuje pravilo naglaska” (up.

Katamba/Stonham 2006). Tako se istovremeno rešava problem upotrebe množine na *-s* u komponentama složenica. Naše istraživanje pokazuje da je takvo rešenje ustvari zamagljuje pravu prirodu problema. Primena praga učestalosti koji su ustanovili Alegre i Gordon (1999) otkriva da teorija uređenja leksičkih slojeva ne važi za reči veće učestalosti koje se pamte kao celine, a slično važi i za deverbale izvedenice na *-er* čije produktivnost se potvrđuje u sintaksi. Tako možemo da odgovorimo na pitanje postavljeno u uvodu da li se pravilna fleksija dodeljuju drugom ili trećem sloju leksikona u engleskom jeziku. Naš odgovor je da se pravilna fleksija može dodeliti trećem sloju leksikona, ali da se mora dopustiti da to važi samo za reči manje učestalosti. Smeštanje pravilne fleksije u drugi leksički sloj samo naizgled rešava problem, a u stvari previđa da za reči veće učestalosti ne važe ograničenja koja predviđa teorija uređenja leksičkih slojeva. To je rezultat našeg istraživanja koji svakako treba proveriti na nekom obimnijem korpusu engleskih složenica. Za reči manje učestalosti važi dakle uređenje koje je predložio Kiparsky 1982. godine:

- (13)
1. leksički sloj: nepravilna fleksija i derivacioni afiksi 1. reda
 2. leksički sloj: derivacioni afiksi 2. reda
 3. leksički sloj: pravilna fleksija

Moguća pojava komponenata u množini proizilazi iz teze da se uređenje leksičkih slojeva ne primenjuje na vrlo frekventne leksičke jedinice. One se leksikalizuju kao celina i ne moraju se razlagati na sastavne elemente. Iz naše analize takođe proizilazi zaključak da za druge komponente složenica prag učestalosti može biti manji od 6 primeraka na milion reči koji su utvrdili Alegre i Gordon (1999) za prve komponente složenica. I dalje naravno ostaje kao nedostatak uređenja (13) činjenica da fraze određenog oblika mogu da krše to uređenje.

Tako se predlaže jedno rešenje problema složenica u teoriji uređenju leksičkih slojeva, ali se istovremeno ukazuje na bitna ograničenja te teorije. Booj (2000, 2007) sugerira da se teorija leksičke fonologije i morfologije može posmatrati kao skup međusobno nezavisnih hipoteza tako da je moguće izuzeti hipotezu o uređenju leksičkih slojeva zbog problema koje ta hipoteza izaziva. S druge strane, neka osnovna saznanja leksičke fonologije i morfologije su vezana za razlikovanje leksičkih slojeva kao što je npr.

određivanje domena fonoloških pravila, razlikovanje leksičkih i postleksičkih pravila. Kako se ta saznanja mogu zadržati ako se napusti hipoteza o uređenju leksičkih slojeva?

U literaturi su ponuđene različite alternative. Booij (2000) sugerira da u engleskom, holandskom i nemačkom jeziku hipoteza uređenja leksičkih slojeva može biti zamenjena etimološki definisanim svojstvima [+/-native] jer „sufiksi koji imaju svojstvo [-native] mogu se dodati samo na proste ili izvedene osnove koje su takođe [-native]“ (Booij 2000: 298). „This makes the correct prediction that [+native] suffixes are always peripheral to [-native] suffixes“.¹⁵⁰ Booij (2000) pominje i mogućnost da se razlika između leksičkih slojeva protumači kao razlika u formu konstitutivnih jedinica. Tako npr. Goldsmith (1990: 241) razlikuje u Bantu jezicima slojeve korena, osnova i reči, ali nije jasno u čemu bi se uređenje tih slojeva razlikovalo od onoga koje se odbacuje. Jedna alternativa je da se sufiksi podele u različite grupe kojima se pripisuju posebne kofonologije (Inkelas, Orgun i Zoll 1996), ali opet taj predlog nije naročito primamljiv jer uvodi više različitih fonologija. Primetimo da uvođenje različitih kofonologija ne može bitno da izmeni saznanja o leksičkom statusu složenica jer se time ne menjaju morfološki odnosi složenica koje smo detaljno opisali u ovom radu.

Teorija optimalnosti je devedestih godina postala dominantan model koji pokušava da drugim sredstvima simulira neke osnovne rezultate leksičke fonologije i morfologije. Tako Golston (1996) definiše različite domene primene fonoloških pravila pomoću uslova ravnjanja (eng. ‘alignment’) koji se odnose na ivice različitih vrsta konstitutivnih elemenata. Booij (2006) konkretnije definiše kako se neka dostignuća leksičke fonologije i morfologije dalje prenose i razvijaju u fonološkoj teoriji koja se zasniva na ograničenjima. Tako se saznanje leksičke fonologije da morfološka struktura može da odredi domen primene fonoloških pravila održava u teoriji ravnjanja koju su razvili McCarthy i Prince (1993). U njihovom prilazu granice prozodijskih jedinica kao što su slogovi i prozodijske reči moraju se poklapati, koliko god je moguće, s granicama morfema. Morfološke granice doprinose

¹⁵⁰ Videti međutim kritičku ocenu ovoga predloga u odeljku 1.5.

određivanju granica prozodijskih elemenata i tako indirektno određuju domen primene fonoloških pravila. Booij (1997b), međutim, dokazuje da teorija optimalnosti ne može na pravi nači da odredi razliku između leksičkih i postleksičkih pravila ako se sva ograničenja jednovremeno ocenjuju. Booij (1997b) i Rubach (1997, 2000a, b) predlažu posebnu varijantu teorije optimalnosti, tzv. derivacionu teoriju optimalnosti (eng. Derivational Optimality Theory) u kojoj se ocenjivanje ograničenja odvija na dva različita nivoa. Booij (1997b) i Rubach (1997) dokazuju da je razlikovanje leksičkog sloja (domen reči) i postleskičkog sloja (postsintaksički domen) nužno u svakom modelu fonologije. Rangiranje ograničenja na različitim slojevima omogućava razlikovanje leksičke i postleksičke fonologije.¹⁵¹ Kiparsky (2000) ide korak dalje i predlaže razlikovanje tri različita sloja na kojima se vrši ocenjivanje: sloj osnova, sloj reči i postleksički sloj koji u potpunosti odgovaraju cikličnom, postcikličnom i postleksičkom sloju u leksičkoj fonologiji i morfologiji.

Baayen (2007) izgleda ima drugačije mišljenje o mogućnostima teorije optimalnosti. Po njegovoj oceni odnose između reči, njihovih morfoloških i fonoloških svojstava najbolje može da opiše neka vrsta konekcionističke teorije koja uzima u obzir svestrane veze leksičkih jedinica u leksikonu. On ocenjuje da se u teoriji optimalnosti i dalje pretpostavlja da leksikon sadrži samo oblike koji su u nečemu nepravilni, a da ograničenja ocenjuju koliko su izmene tih oblika optimalne. Baayen smatra da leksikon sadrži i pravilne i nepravilne oblike, a opis njihovih veza mora imati oblik statističkih formula jer zavisi od učestalosti veza između leksičkih jedinica. Uzimajući ovo u obzir, moramo se složiti sa zaključkom koji daje Kaisse (2005: 45) razmatrajući odnos morfologije i fonologije. „Koji god model da izaberemo radi opisa te interakcije (tj.

¹⁵¹ Booij (1997b: 285) piše: „The insights concerning the interaction of phonology and morphology that have been expressed in the LP model of the organization of the grammar have to be preserved, whatever one's theory of the form of phonological generalizations. In an OT framework, they can be partly expressed by means of alignment and correspondence constraints, but evaluation in more than one steps remains necessary. A restricted form of serialism, appears to be necessary, even in primarily parallel model of phonology.“

interakcije između morfologije i fonologije - primedba SR), taj model ne može biti jednostavan, jer je odnos između fonologije i tvorbe reči kompleksan“. Koji god model da se izabere, on će morati da se suoči s istim činjenicama kojima smo se i mi bavili u ovoj disertaciji.

LITERATURA

- Aarts, B., D. Denison, E. Keizer & G. Popova (2004) Fuzzy grammar: the nature of grammatical categories and their representation. In B. Aarts, D. Denison, E. Keizer & G. Popova (eds.) *Fuzzy grammar: a reader*. Oxford: Oxford University Press, 1-28.
- Adams, V. (1973) *An Introduction to Modern English Word Formation*. London: Longman.
- Adams, V. (2001) *Complex Words in English*. Harlow: Pearson Education & Longman.
- Alegre, M. & P. Gordon (1999) Rule-based versus associative processes in derivational morphology. *Brain & Language* 68, 347-354.
- Alexander, L.G. (1995) *Longman English Grammar*. London & New York: Longman.
- Allen, M. (1978) *Morphological Investigation*. University of Connecticut. Unpublished doctoral dissertation.
- Anderson, S.R. (1992) *A-morphus Morphology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Anshen, F. & M. Aronoff (1981) Morphological Productivity and Phonological Transparency. *Canadian Journal of Linguistics* 26, 63-72.
- Anshen, F. & M. Aronoff (1988) Producing morphologically complex words. *Linguistics* 26, 641-655.
- Aronoff, M. (1976) *Word Formation in Generative Grammar*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Aronoff, M. & S.N. Sridhar (1987) Morphological levels in English and Kannada. In E. Gussmann (ed.), 43-65.
- Aronoff, M. & M.-L. Kean (eds.) (1980) *Juncture*. Saratoga, Calif.: Anma Libri.
- Baayen, R.H. (1992) Quantitative Aspects of Morphological Productivity. In G. Booij & J. van Marle (eds.) *Yearbook of Morphology 1991*, 109-150.
- Baayen, R.H. (2007) Storage and computation in the mental lexicon. In G. Jarema & G. Libben (eds.) *The Mental Lexicon: Core Perspectives*. Amsterdam & London: Elsevier, 81-104.
- Baayen, H. et al. (1993) The CELEX lexical data base. CD Rome. Philadelphia: Linguistic Data Consortium, University of Pennsylvania.

- Baayen, R.H. & A. Neilt (1997) Productivity in context: a case study of a Dutch suffix. *Linguistics* 35, 565-587.
- Baayen, R.H., T.Dijkstra & R. Schreuder (1997) Singulars and plurals in Dutch: Evidence for a parallel dual route model. *Journal of Memory and Language* 37, 94-117.
- Babić, S. (1986) *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: JAZU & Globus.
- Bauer, L. (1983) *English Word-Formation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bauer, L. (1992) Lexicalisation and level ordering. *Linguistics* 30, 561-68.
- Bauer, L. (1998) When is a sequence of two nouns a compound in English. *English Language and Linguistics* 2/1, 65-86.
- Bauer, L. (2001) *Morphological Productivity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Beard, R. (1995) *Morpheme-Lexeme Based Morphology*. Albany: State University of New York Press.
- Beard, R. (1981) On the question of lexical regularity. *Journal of Linguistics* 17, 31-37.
- Bell, M. & I.Plag (2012) Informativeness is a determinant of compound stress in English. *Journal of linguistics* 48/3.
- Benson, M. (1993) *Srpskohrvatsko-engleski rečnik*. Beograd: Prosveta.
- Berent, I. & S.Pinker (2008) Compound formation is constrained by morphology: A reply to Seidenberg, MacDonald & Haskell. *The Mental Lexicon* 3, 176-187.
- Blaganje, D. & I. Konte (1979) *Modern English Grammar*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Bloomfield, L. (1933) *Language*. New York: Holt.
- Booij, G. (1977) *Dutch Morphology. A Study of Word Formation in Generative Grammar*. Dordrecht: Foris.
- Booij, G. (1981) Rule ordering, rule application and the organization of grammars. In W.U.Dressler et al. (eds.) *Phonologica 1980*. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft, 45-56.
- Booij, G. (1983) Principles and parameters in prosodic phonology. *Linguistics* 21, 249-280.

- Booij, G. (1985a) The interaction of phonology and morphology in prosodic phonology. In E. Gussman (ed.), 23-34.
- Booij, G. (1985b) Coordination reduction in complex words: a case for prosodic phonology. In H. van der Hulst & N. Smith (eds.), 563-605.
- Booij, G. (1987) Lexical phonology and the organization of morphological component. In E. Gussmann (ed.), 43-65.
- Booij, G. (1994) Lexical phonology: a review. In R. Wiese (ed.), 287-305.
- Booij, G. (1997a) Autonomous morphology and paradigmatic relations. In G.E. Booij & J. van Marle (eds.) *Yearbook of Morphology 1996*. Dordrecht & Boston: Kluwer, 35-53.
- Booij, G. (1997b) Non-derivational phonology meets lexical phonology. In I. Roca (ed.) *Derivations and constraints in phonology*. Oxford: Clarendon Press.
- Booij, G. (2000) The phonology-morphology interface. In L. Cheng & R. Sybesma (eds.) *The first Glot International State-of-the Article Book. The Latest in Linguistics*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter, 287-306.
- Booij, G. (2002) *The Morphology of Dutch*. Oxford & New York: Oxford University Press.
- Booij, G. (2003) Periphrastic word formation. In G. Booij, J. DeCesaris, A. Ralli & S. Scalise (eds.) *Papers from the Third Mediterranean Morphology Meeting*. Barcelona, 20-23 September 2001. Barcelona: IULA Universita Pompeu Fabra, 15-28.
- Booij, G. (2005) Compounding and derivation: evidence for construction morphology. In W.U. Dressler, F. Rainer, D. Kastovsky & O. Pfeiffer (eds.) *Morphology and its demarcations*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 109-132.

- Booij, G. (2006) Lexical phonology and morphology. In Keith Brown (ed.) *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd edition, vol. 7. Oxford: Elsevier, 94-97.
- Booij, G. (2007) Construction morphology and the lexicon. In F. Montermini, G. Boyé & N. Harbout (eds.) *Selected proceedings of the 5th Décembrettes Morphology in Toulouse*. Somerville, Mass.: Cascadilla Press, 34-44.
- Booij, G. (2008) Paradigmatic morphology. In Bernard Fradin (ed.) *La raison morphologique. Hommage à la mémoire de Danielle Corbin*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 29-38.
- Booij, G. (2009) Construction morphology and compounding. In R. Lieber & P. Štekauer (eds.) 201-217.
- Booij, G. (2010) Compound construction: Schemas or analogy? A Construction Morphology perspective. In S. Scalise & I. Vogel (eds.), *Cross-disciplinary issues in compounding*. Amsterdam & Philadelphia, 93-108.
- Booij, G. & J. van Marle (eds.) (2002) *Yearbook of Morphology 2001*. Dordrecht, Boston & London: Kluwer.
- Booij, G. & J. Rubach (1984) Morphological and prosodic domains in Lexical Phonology. *Phonology Yearbook 1*, 1-28.
- Booij, G. & J. Rubach (1987) Postcyclic versus postlexical rules in Lexical Phonology. *Linguistic Inquiry 18*, 1-44.
- Booij, G. & R. Lieber (1993) On the simultaneity of morphological and prosodic structure. In S. Hargus & E. Kaisse (eds.), 23 - 44.
- Borowsky, T. (1986) Topics in English and Lexical Phonology, unpublished Ph.D. dissertation, University of Massachusetts, Amherst.
- Bybee, J. (1995) Diachronic and Typological Properties of Morphology and their Implications for Representation. In L.B. Feldman (1995), 225 - 246.
- Carlisle, J. & J. Fleming (2003) Lexical Processing of Morphologically Complex Words in the Elementary Years. *Scientific Studies of Reading 7/3*, 239-253.
- Chen, M. (1970) Vowel length variation as a function of the voicing of the consonant environment. *Phonetica 22*, 129-59.

- Chomsky, N. & M. Halle (1968) *The Sound Pattern of English*. New York: Harper.
- COED – *Concise Oxford English Dictionary* (2004), 11th edition. CD-ROM. Oxford: Oxford University Press.
- Cohn, A. (1989) Stress in Indonesian and bracketing paradoxes. *NLLT* 7, 167-216.
- Collins Cobuild English Guides 2. Word Formation* (1991) London: Harper Collins Publisher.
- Čubrović, B. (2011) *Profiling English Phonetics*, 2nd revised edition. Beograd: *Philologia*.
- Dell, F. (1973) *Les règles et les sons*. Paris: Hermann.
- DiSciullo, A.M. & E. Williams (1987) *On the definition of Word*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Downing, P. (1977) On the creation and use of English compound nouns, *Language* 53, 810-842.
- Duanmu, S., (2008) *Syllable Structure: The Limits of Variation*. Oxford: Oxford University Press.
- Durand, J. (1990) *Generative and Non-Linear Phonology*. London: Longman,.
- EPD, *English Pronouncing Dictionary* (2003) Cambridge: Cambridge University Press.
- Fabb, N. 1988. English suffixation is constrained only by selectional restrictions. *Natural Language and Linguistic Theory* 6, 527-539.
- Feldman, L.B. (ed.) (1995) *Morphological Aspects of Language Processing*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Filipović, R. (1983) *Englesko – hrvatski ili srpski rječnik*, 10. izdanje. Zagreb: Školska knjiga i Grafički zavod Hrvatske.
- Frauenfelder, U.H. & R. Schreuder (1992) Constraining Psycholinguistic Models of Morphological Processing and Representation: The Role of Productivity. In G. Booij & J. van Marle (eds.) *Yearbook of Morphology 1991*, 165-185.
- Francis, W.N. & H. Kučera (1982) *Frequency Analysis of English Usage*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Fudge, E. (1984) *English Word Stress*. London: George Allen & Unwin.
- Giegerich, H. (2004) Compound or phrase? English noun-plus-noun constructions and the stress criterion. *English Language and Linguistics* 8, 1-24.

- Gimson, A.C. (2001) *Gimson's Pronunciation of English*, 6th edition, revised by A.Cruttenden. London: Arnold.
- Gussmann, E. (ed.) (1985) *Phono-Morphology. Studies in the Interaction of Phonology and Morphology*. Lublin: Catholic University.
- Gussmann, E. (ed.) (1987) *Rules and the Lexicon. Studies in Word-Formation*. Lublin: Catholic University.
- Hall, T.A. (1999) The phonological word: a review. In T.A.Hall & U. Kleinhenz (eds.) *Studies on the Phonological Word*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 1-22.
- Halle, M. (1973) Prolegomena to a theory of word formation. *Linguistic Inquiry* 4, 3-16.
- Halle M. & K.P. Mohanan (1985) Segmental phonology of modern English. *Linguistic Inquiry* 16, 57- 116.
- Hargus, S. & E. Kaisse, eds. (1993) *Phonetics and Phonology. Studies in Lexical Phonology*. vol. 4. San Diego: Academic Press.
- Haskell, T., M. MacDonald & M. Seidenberg (2003) Language learning and innateness: Some implications of compounds research. *Cognitive Psychology* 47: 119-163.
- Hay, J. (2003) *Causes and Consequences of Word Structure*. New York and London: Routledge.
- Hay, J & Baayen, H. (2005) Shifting paradigms: gradient structure in morphology. *Trends in Cognitive Sciences* 9(7), 342-348.
- Hay, J. & I. Plag (2004) What constrains possible suffix combinations? On the interaction of grammatical and processing restrictions in derivational morphology. *Natural Language and Linguistic Theory* 22: 565-596.
- Hayes, B. (1981) *A Metrical Theory of Stress Rules*. Ph.D. diss.: MIT. Published by Bloomington, Indiana: Indiana University Linguistic Club.
- Hayes, B. (1982) Extrametricality and English Stress. *Linguistic Inquiry* 13, 227-276.
- Hayes, B.(1995) *Metrical Stress Theory: Principles and Case Studies*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hayes, J., V. Murphy, N.Davey, P.Smith & L.Peters (2002) The /s/ morpheme and the compounding phenomenon in English. In W.Gray and C. Schunn (eds.)

Proceedings of the Twenty-Fourth Annual Conference of the Cognitive Science Society. Mahwah, NJ.

(<https://uhra.herts.ac.uk/dspace/bitstream/2299/840/1/900894.pdf> , 20.11. 2011)

- Hlebec, B. (2003) Connectivity and indirect connection in English. *Studia Anglica Posnaniensia* 39, 113-120.
- Hlebec, B. (2004) *A Textbook of English Phonology*, 4th edition. Beograd: Čigoja štampa.
- Hlebec, B. (2010) *English Accent and Intonation*. Beograd: Čigoja.
- Hooper, J.B. (1976) *An Introduction to Natural Generative Phonology*. New York: Academic Press.
- Hulst, H.G. van der & N. Smith (eds.)(1982) *The Structure of Phonological Representation*, vol. 1. Dordrecht: Foris Publications.
- Hulst, H.G. van der & N. Smith (eds.)(1985) *Advances in Nonlinear Phonology*. Dordrecht: Foris.
- Jackendoff, R. (1975) Morphological and semantic regularities in the lexicon. *Language* 51, 639-71.
- Jensen, J.T. & M. Stong-Jensen (1984) Morphology is in the Lexicon. *Linguistic Inquiry* 15, 474-98.
- Ito J. & A. Mester (2001) Structure preservation and stratal opacity in German. In Lombardi L. (ed.) *Segmental phonology in optimality theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Inkelas, S. & D. Zec (1988) Serbo-Croatian pitch accent: The interaction of tone, stress, and intonation. *Language* 64, 227–248.
- Inkelas, S. & C.O. Orgun (1995) Level ordering and economy in the lexical phonology of Turkish. *Language* 71, 763-793.
- Inkelas, S. & C. O. Orgun & C. Zoll (1996) Exceptions and static phonological patterns: cophonologies vs. prespecification. ROA-124-0496.
(<http://ruccs.rutgers.edu/roa.html>)
- Jespersen, O. (1927) *A Modern English Grammar on Historical Principles*, part II, Syntax, first volume. Heilderberg: Carl Winter's Universitetsbuchhandlung.

- Jespersen, O. (1942) *A Modern English Grammar on Historical Principles*, part VI, Morphology. Copenhagen: Ejnar Munksgaard.
- Kahn, D. (1976) *Syllable-based generalizations in English phonology*. Ph.D. dissertation, Cambridge, Mass.: MIT.
- Kaisse, E. i P. Shaw (1985) On the theory of lexical phonology. *Phonological Yearbook* 2, 1-30.
- Kaisse, E. (2005) Word-Formation and phonology. In P. Štekauer & R. Lieber (eds.) *Handbook of Word-Formation*. Dordrecht: Springer, 25-48.
- Katamba, F. (1993) *Morphology*. Basingstoke: Macmillan.
- Katamba, F. & J. Stonham (2006) *Morphology*, 2nd edition. New York: Palgrave Macmillan.
- Kiparsky, P. (1968) How abstract is phonology. Bloomington, Indiana: Indiana University Linguistic Club.
- Kiparsky, P. (1973) Phonological Representations. In O. Fujimura (ed.) *Three Dimensions of Linguistic Theory*. Tokyo: TEC Co., 1-135.
- Kiparsky, P. (1982) Lexical phonology and morphology. In I.S. Yung (ed.) *Linguistics in the morning calm*. Seoul: Hanshin Publishing Co., 3-91.
- Kiparsky, P. (1983) Wordformation and the Lexicon. In F. Ingemann (ed.) *Proceedings of the 1982 Mid-American Linguistics Conference*. University of Kansas, 3-29.
- Kiparsky, P. (1985) Some consequences of the lexical phonology. In *Phonological Yearbook* 2, 85-138.
- Klajn, I. (2002) *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku. Prvi deo: Slaganje i prefiksacija*. Beograd: Institut za srpski jezik.
- Klajn, I. (2003) *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku. Drugi deo: Sufiksacija i konverzija*. Beograd: Institut za srpski jezik.
- Krott, A. i E. Nicoladis (2005) Large constituent families help children parse compounds. *J. Child Lang.* 32, 139–158.
- Krott, A., R.Schreuder & R.H.Baayen (2002) A note on the function of Dutch linking elements. In G. Booij & van Marle, J. (eds.) *Yearbook of Morphology* 2001. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 237-252.

- LDCE (2003) *Longman Dictionary of Contemporary English*, 3rd edition. Essex: Longman.
- Lehiste, I. (1970) *Suprasegmentals*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Lehiste, I. (1971) Temporal organization of spoken language. In L. Hammereich, R. Jakobson & E. Zwirner (eds.) *Form and Substance: Phonetic and Linguistic Papers presented to Eli Fisher-Jorgenson*. Copenhagen: Akademisk Forlag, 159-169.
- Lieber, R. (1983) Argument linking and compounds in English. *Linguistic Inquiry* 14, 251-85.
- Lieber, R. (1992a) Compounding in English. *Rivista di Linguistica* 4/1, 79-96.
- Lieber, R. (1992b) *Deconstructing Morphology*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lieber, R. (2005) English word-formation processes. Observations, issues, and thoughts on future research. In P. Štekauer and R. Lieber (eds.) *Handbook of Word-Formation*, 375-428.
- Lieber, R. & P. Štekauer (eds.) (2009) *The Oxford Handbook of Compounding*. Oxford: Oxford University Press.
- Liebermann, M. & A. Prince (1977) On stress and linguistic rhythm, *Linguistic Inquiry* 8, 249-346.
- LPD, J.C. Wells (1990) *Longman Pronunciation Dictionary*. Essex: Longman.
- Lyons, J. (1968) *Introduction to Theoretical Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lyons, J. (1977) *Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MacWhinney B. & J. Leinbach (1991) Implementations are not conceptualizations: revising the verb learning model. Carnegie Mellon University: *Research Showcase*, 1-31.
- Malicka-Kleparska, A. (1987) Potential forms and the lexicon. In: E. Gussmann (ed.), 103-121.
- Marantz, A. (1988) Clitics, morphological merger, and the mapping to phonological structure. In M. Hammond and M. Noonan (eds.) *Theoretical Morphology*. San Diego: Academic Press, 253-270.

- Marantz, A. (1997) No escape from syntax: Don't try morphological analysis in the privacy of your own lexicon. In A. Dimitriadis (ed.) *Penn Working Papers in Linguistics* 4/2, 1-15.
- Marchand, H. (1969) *The Categories and Types of Present-Day English Word Formation*, Munich: Beck.
- Maskaro, J. (1976) *Catalan phonology and the phonological cycle*. PhD dissertation, MIT. Published by Indiana University Linguistic Club, Bloomington, Indiana.
- McCarthy, J. & A. Prince (1993) Generalized Alignment. *Yearbook of Morphology*, 79–153.
- Meys, W.J. (1975) *Compound Adjectives in English and the Ideal Speaker – Listener*. Amsterdam: North Holland.
- Mišeska Tomić, O. (1996) *The English Word*. Novi Sad: Futura Publikacije.
- Mohanan, K.P. (1982) *Lexical Phonology*. Ph.D dissertation MIT. Published by Indiana University Linguistic Club, Bloomington, Indiana.
- Mohanan, K.P. & T.Mohanan (1984) Lexical Phonology of the Consonant System of Malayalam. *Linguistic & Enquiry* 15. 575-602.
- Morin, Y.C. & J. Kays (1982) The syntactic bases for French liaison. *Journal of Linguistics* 18, 291-330.
- Murphy, V.A. (2000) Compounding and the Representation of L2 Inflectional Morphology. *Language Learning* 50/1, 153–197.
- Murphy, V.A. & J.A.Hayes (2010) Processing English compounds in the first and second language: The influence of the middle morpheme. *Language Learning* 60/1, 194-220.
- Myers, S. (1987) Vowel shortening in English, *Natural Languages and Linguistic Theory* 5, 485-518.
- Nakatani, H. & J.A. Schaffer (1978) 'Hearing word' without words: prosodic cues for word perception. *JASA* 63/1, 234-245.
- Napoli, D.J. *Syntax, Theory and Problems*. New York and Oxford: Oxford University Press.

- Nespor, M. & Vogel (1982) Prosodic domains of external sandhy rules. In H. van der Hulst & N. Smith (eds.), 222-255.
- Nespor, M. & I. Vogel (1986) *Prosodic Phonology*. Dordrecht: Foris.
- OALD (2000) - *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*, 6th edition. Oxford: Oxford University Press.
- OED (1994) *The Oxford English Dictionary*, 2nd edition. CD-Rom. Oxford: Oxford University Press.
- Palmer, F.R. (1984) *Grammar*. Harmondsworth: Penguin.
- Pesetsky, D. (1979) Russian morphology and lexical theory. Ms. MIT. (Dostupan od 2005. na <http://web.mit.edu/linguistics/people/faculty/pesetsky/russmorph.pdf>)
- Pierrehumbert, J. (1994) Syllable structure and word Structure. In P. Keating (ed.) *Papers in Laboratory Phonology III*. Cambridge University Press: Cambridge, 168-180.
- Pike, K.L. (1962) Practical phonetics of rhythm waves. *Phonetica* 8, 9-30.
- Pike, K.L. (1964) Stress trains in Auca. In D. Abercrombie (ed.) *In honour of Daniel Jones: Papers contributed on the occasion of his eightieth birthday*. London: Longmans, Green.
- Pinker, S. (1991) Rules of language. *Science* 253, 530-535.
- Pinker, S. & A. Prince (1994) Regular and irregular morphology and the psychological status of rules of grammar. In S. D. Lima, R. L., Corrigan & G. K. Iverson (eds.) *The reality of linguistic rules*. Philadelphia: John Benjamins, 230-251.
- Plag, I. (1996) Selectional restriction in English suffixation revisited: a reply to Fabb (1988). *Linguistics* 34/4, 769- 798.
- Plag, I. (1999) *Morphological Productivity. Structural Constraints in English Derivation*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Plag, I. (2002) The role of selectional restrictions, phonotactics and parsing in constraining suffix ordering in English. In Booij, G. & J. van Marle (eds.) *Yearbook of Morphology 2001*, 285-314.
- Plag, I. (2003) *Word Formation in English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Plag, I. (2006) The variability of compound stress in English: structural, semantic and analogical factors. *English Language and Linguistics* 10.1, 143-172.

- Pravopis srpskoga jezika* (1993) Priredili M. Pešikan, J. Jerković i M. Pižurica. Novi Sad: Matica srpska.
- Prčić, T. (2005) Prefixes vs. initial combining forms in English: a lexicographic perspective. *International Journal of Lexicography* 18/3, 313-334.
- Prčić, T. (2007) Headhood of suffixes and final combining forms in English word formation. *Acta Linguistica Hungarica* 54/4, 381-392.
- Quinion M. *Affixes: the Building Blocks of English* (<http://www.affixes.org>, 20.11. 2011)
- Quirk, R. et al. (1985) *A Comprehensive Grammar of English language*. London and York: Longman.
- Prince, A. (1990) Quantitative consequences of rhythmic organization. In Deaton, K., Noske, M. & M. Ziolkowski (eds.) *CLS26-II: Papers from the Parasession on the Syllable in Phonetics and Phonology*. Chicago: Chicago Linguistics Society, 355-398.
- Rakić, S. (1991a) Ciklični i neutralni sufiksi u srpskohrvatskom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane 20/2*. Beograd: Međunarodni slavistički centar, 417-426.
- Rakić, S. (1991b) *O akcentu reči izvedenih drugostepenom sufiksacijom pomoću pridevskih i imeničkih sufiksa u savremenom srpskohrvatskom jeziku*. Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu. Neobjavljen magistarski rad.
- Rakić, S. (1991c) O receptivnim sufiksima i pravilu akcenta srpskohrvatskog jezika. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 34/2121-134.
- Rakić, S. (1992) Vrste sufiksa i pravilo akcenta u srpskohrvatskom jeziku. *Slavistična revija* 40/2, 197-207.
- Rakić, S. (1996a) Suffixe, lexikalische Schichten und Akzent in Serbokroatischen. *Linguistische Berichte* 163, 227-252.
- Rakić, S. (1996b) Pravilo kraćenja u srpskohrvatskom jeziku. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 39/1, 141-157.
- Rakić, S. (2000) O kraćenju prvih komponenti imeničkih složenica u srpskom jeziku. *Naš jezik* 23/3-4, 236-243.

- Rakić, S. (2002) Kolikostne premene v besedotvorju [iz srbščine prevedla Đurđa Strsglavec]. *Slavistična revija* 50/1, 119-121.
- Rakić, S. (2006a) O strukturi složenica u srpskom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* 35/1, Beograd: Međunarodni slavistički centar, 367-376.
- Rakić, S. (2006b) The problem of level ordering and the structure of some English compounds. In Rasulić, K. & I. Trbojević (eds.) *ELLSII 75 Proceedings*, vol. 1, Belgrade: Faculty of Philology.
- Rakić, S. (2007a) A note on the Latinate constraint in English suffixation. *Skaze* 3/4, 45-56 (http://www.skase.sk/Volumes/JTL10/pdf_doc/4.pdf)
- Rakić, S. (2007b) O leksičkom sloju imeničkih složenica tipa imenica + imenica u srpskom jeziku. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 50/1-2, 767-791.
- Rakić, S. (2007c) Jennifer Hay: *Causes and Consequences of Word Structure*, New York and London. Routledge 2003. review, *Filološki pregled* 34/2, 135-144.
- Rakić, S. (2007d) Geert Booij: *The Morphology of Dutch*. Oxford University Press 2002. review, *Acta Linguistica Hungarica* 54, 105-116.
- Rakić, S. (2008a) O sufiksaciji imeničkih složenica u engleskom jeziku. In V. Lopičić i B. Mišić Ilić (red.) *Jezik, književnost, globalizacija, Zbornik radova*, 263-279.
- Rakić, S. (2008b) On derivation and compounding in English. In *ELLSSAC Proceedings*, vol. 1, 203-216.
- Rakić, S. (2009a) Some observations on the structure, type frequencies and spelling of English compounds. *Skase* 6/1, str. 59-83.
- Rakić, S. (2009b) O akcentu i kvantitetu složenica u srpskom i engleskom jeziku. U *Radovi sa konferencije „Jezici i kulture u kontaktu”*. Herceg Novi (u štampi).
- Rakić, S. (2010) On the trochaic feet, extrametricality and shortening rules in standard Serbian. *Proceedings of FASSBL 7*, 4-6 October. Dubrovnik, 97-103.
- Rakić, S. (2011) On the compounding and derivation in English: a report of a corpus investigation. presentation, 1st. FLTAL Conference in Sarajevo.
- Rewstone, M. (2011) *Compound nouns ending in "man"*, Neobjavljen master rad pod rukovodstvom prof. Borisa Hlebeca. Ms. Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.

- Rice, K. (1998) The structure of the Slave (Northern Athapaskan) verb. In Spencer, A. & A. Zwicky (eds.) *The Handbook of Morphology*. Oxford: Blackwell, 648-689.
- Ristić, S., V. Popović i Ž. Simić (1973) *Enciklopedijski englesko-srpskohrvatski rečnik*. Beograd: Prosveta.
- Rubach, J. (1981) *Cyclic Phonology and Palatalization in Polish and English*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersitetu Warszawskiego.
- Rubach, J. (1984) *Cyclic and Lexical Phonology. The Structure of Polish*. Dordrecht: Foris.
- Rubach, J. (1997) Extrasyllabic consonants in Polish: Derivational Optimality Theory. In I. Roca (ed.) *Derivations and constraints in phonology*. Oxford: Oxford University Press, 551–581.
- Rubach, J. (2000a) Glade and glottal stop insertion in Slavic languages: a DOT analysis. *Linguistic Inquiry* 31, 271-317.
- Rubach, J. (2000b) Backness Switch in Russian. *Phonology* 17, 39-64.
- Rubach, J. (2008) Lexical Phonology. *Language and Linguistics Compass* 2, 456-477.
- Rumelhart, D.E. & J.L. McClelland (1986) On learning past tense of English verbs: Implicit rules or parallel distributed processing? In D.E. Rumelhart & J.L. McClelland (eds.). *Parallel Distributed Processing*, vol. 2, Cambridge, Mass: MIT Press, 195-248.
- Selkirk, E. (1978) On prosodic structure and its relation to syntactic structure. In T. Fretheim (ed.) *Nordic Prosody II*. Trondheim: TAPIR. 111-140.
- Selkirk, E. (1980a) The role of prosodic categories in English word stress. *Linguistic Inquiry* 11/3, 563-605.
- Selkirk, E. (1980b) Prosodic domains in phonology: Sanskrit revisited. In M. Aronoff & L. Kean (eds.) *Juncture*. Saratoga, Calif.: Anma Libri, 107-129.
- Selkirk, E. (1982) *The Syntax Words*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Selkirk, E. (1984) *Phonology and Syntax: The Relation between Sound and Structure*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Siegel, D. (1974) *Topics in English morphology*. Ph.D. MIT.
- Spencer, A. (1988) Lexical rules and lexical representation, *Linguistics* 26, 619-40.
- Spencer, A. (1991) *Morphological Theory*. Oxford: Basil Blackwell.

- Spencer, A. 1988. Bracketing paradoxes and the English lexicon. *Language* 64/4, 663-382.
- Spencer, A. & A. Zwicky (1998) *The Handbook of Morphology*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Sproat, R. (1985) *On deriving the lexicon*. PhD dissertation, MIT.
- Sproat, R. (1986) Malayalam compounding, a non-stratum ordered account. *Proceedings of the West Coast Conference on Formal Linguistics* 5, 268-288.
- Schreuder, R. & R.H. Baayen (1997) How simplex complex words can be. *Journal of Memory and Language* 37, 118-139.
- Stemberger, J.P. (1995) Morphological and Lexical Constraints on Morphological Processing. In R.B.Feldman (1995), 247 - 270.
- Stemberger, J.P. & B. Mac Whinney (1988) Are inflected forms stored in the lexicon? In Hammond, M. & M. Noonan (eds.) *Theoretical Morphology. Approaches in Modern Linguistics*. San Diego: Academic Press, 101-18.
- Straus, S. (1982) *Lexicalist Phonology of English and German*. Dordrecht: Foris Publications.
- Szpyra, J. (1989) *The Phonology – Morphology Interface*. London: Routledge.
- Szymanek B. (1998) *Introduction to Morphological Analysis*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Štekauer, P. 2001. Fundamental Principles of an Onomasiological Theory of English Word-Formation. *Onomasiology Online* 2, 1-42, (www.onomasiology.de 10.10. 2011).
- Štekauer, P. 2005. *Meaning Predicability in Word-Formation. Novel, Context-Free Naming Units*. Amsterdam: John Benjamins.
- Stevanović, M. (1981) *Savremeni srpskohrvatski jezik I*. Beograd: Naučna knjiga.
- The Concise Encyclopedia of Economicse* edited by D, Henderson. Econlib.
- Trubetzkoy, N. (1939) *Grundzüge der Phonologie. Travaux du Cercle Linguistique de Prague* 7. Prag.
- Vidanović, Đ. (1994) *An Outline of English Morphology with Elements of Lexicology*. Niš: Prosveta.

- Vogel, I. (1991) Level ordering in Italian lexical phonology. In P.M. Bertinetto et al. (eds.) *Certament Phonologicum II*. Torino: Rosenberg/Seller, 81-101.
- Vujić, J. (2002) *Flektivni nastavci u funkciji nastavaka za tvorbu reči u engleskom jeziku*. Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu. Neobjavljena doktorska disertacija.
- Ward, G., R.Sproat & G.McKoon (1991) A pragmatic analysis of so-called anaphoric islands. *Language* 67, 439-74.
- Wegener, H. (2003) Entstehung und Funktion der Fugenelemente im Deutschen, oder: warum wir keine *Autosbahn* haben. *Linguistische Berichte* 196, 425-457.
- Wiese, R. (ed.) (1994) *Theorie des Lexikons. Arbeiten des Sonderforschungsbereichs 282*. Düsseldorf: Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf.
- Wikipedia, the free encyclopedia that anyone can edit.* (<http://en.wikipedia.org>)

Prilog I – ceo korpus ekscipiranih složenica

U prvoj koloni su zabeležene složenice, u drugoj i trećoj koloni su zabeleženi sufiksi prve i druge komponente. Crtice stoje ako komponente nisu sufiksne izvedenice. Složenice su kompjuterski poredane po abecedi i po naglasku – prvo dolaze složenice koje imaju glavni naglasak na prvoj komponenti, zatim one koje imaju sekundarni naglasak na prvoj komponenti, a na kraju one u kojima prvi slog nije naglašen. Složenice koje počinju velikim slovom dolaze ispred onih koje počinju malim.

Složenice	Sufiks 1	Sufiks2
'Allen key	-	-
'Allen wrench	-	-
'Boxing ,Day	-ing	-
'Bronze Age	-	-
'Bushman	-	-
'Christmas ,cake	-	-
'Christmas ,card	-	-
'Christmas ,tree	-	-
'Christmastime	-	-
'Communist ,block	-ist	-
'Crown Court	-	-
'Cub ,Scout	-	-
'Doomsday	-	-
'Down's ,syndrom	-	-
'Easter egg	-	-
'Estuary ,English	-	-
'Father's Day	-	-
'Fleet Street	-	-
'Fraud Squad	-	-
'God squard	-	-
'Googlewhack	-	-
'Gulf Stream	-	-
'Hollywood	-	-
'Home ,Office	-	-
'Ice Age	-	-
'India ink	-	-
'Iron Age	-	-
'Jiffy bag	-	-
'Land ,Rover	-	-er
'Lyme di,sease	-	-
'May Day	-	-
'Moses ,basket	-	-
'Mothering ,Sunday	-ing	-
'Oedipus ,complex	-	-
'Pancake Day	-	-
'Panda car	-	-
'Pole Star	-	-
'Pullman	-	-
'Rhesus ,factor	-	-
'State De,partment	-	-ment

'Statehouse	-	-
'Sunday ,driver	-	-er
'Sunday school	-	-
'Tory ,Party	-	-
'Venn ,diagram	-	-
'Wall Street	-	-
'Xerox ,machine	-	-
'Yule log	-	-
'Yuletide	-	-
'access road	-	-
'access time	-	-
'action ,man	-ion	-
'action ,painting	-ion	-ing
'action ,stations	-ion	-ions
'advertising ,agency	-ing	-cy
'age ,bracket	-	-
'agony ,column	-	-
'aid ,worker	-	-er
'aid fund	-	-
'air ,freshener	-	-er
'air ,terminal	-	-
'air ,traffic	-	-
'air con,ditioning	-	-ing
'air force	-	-
'air freight	-	-
'air hostess	-	-ess
'air lock	-	-
'air pump	-	-
'air raid	-	-
'air strike	-	-
'air time	-	-
'air,lift	-	-
'air,pocket	-	-
'air,ship	-	-
'airbag	-	-
'airbase	-	-
'airbed	-	-
'airbus	-	-
'aircraft ,carrier	-craft	-er
'aircraft,woman	-craft	-
'aircraftman	-craft	-
'aircrew	-	-
'airfare	-	-
'airfield	-	-
'airgun	-	-
'airhead	-	-
'airing ,cupboard	-ing	-
'airlane	-	-
'airletter	-	-
'airline	-	-
'airmail	-	-
'airmail ,letter	-	-
'airman	-	-
'airplane	-	-

'airport	-	-
'airspace	-	-
'airspeed	-	-
'airstrip	-	-
'airwaves	-	-s
'airway	-	-
'airwoman	-	-
'alley cat	-	-
'alleyway	-	-
'allspice	-	-
'almond ,eyes	-	-s
'almond ,oil	-	-
'almond ,paste	-	-
'almsgiver	-	-er
'altar boy	-	-
'altarpiece	-	-
'ambulance ,chaser	-ance	-er
'ambulance ,crew	-ance	-
'ambulance ,service	-	-
'ambulance ,staff	-ance	-
'ambulance ,worker	-ance	-er
'ambulanceman	-ance	-
'anchor, person	-	-
'anchor, woman	-	-
'anchorman	-	-
'angel dust	-	-
'ant, eater	-	-er
'apartment ,block	-ment	-
'apple ,polisher	-	-er
'apple pie	-	-
'applejack	-	-
'archway	-	-
'area ,code	-	-
'arm ,candy	-	-
'armband	-	-
'armchair	-	-
'armhole	-	-
'armpit	-	-
'arms con,trol	-s	-
'arms race	-s	-
'arrowhead	-	-
'arrowroot	-	-
'arse-,licker	-	-er
'arsehole	-	-
'art ,gallery	-	-
'art di,rector	-	-or
'art house	-	-
'artwork	-	-
'ashcan	-	-
'ashtray	-	-
'autumn ,crocus	-	-
'axle-tree	-	-
'baby ,boom	-	-
'baby ,boomer	-	-er

'baby ,carriage	-	-age
'baby ,talk	-	-
'baby ,walker	-	-er
'baby blues	-	-s
'baby buggy	-	-
'baby milk	-	-
'baby tooth	-	-
'baby,sitter	-	-er
'baby-,minder	-	-er
'babysitting ,service	-	-
'bachelor ,flat	-	-
'bachelor ,party	-	-
'back,slapping	-	-ing
'back-,scratching	-	-ing
'backache	-	-
'backbone	-	-
'backpack	-	-
'backrest	-	-
'backroom ,boys	-	-s
'backstabing	-	-ing
'bag ,lady	-	-
'baggage ,car	-age	-
'baggage ,claim	-age	-
'baggage ,reclaim	-age	-re-
'baggage room	-age	-
'bagpipes	-	-s
'baking ,powder	-ing	-
'baking ,sheet	-ing	-
'baking ,soda	-ing	-
'baking sheet	-ing	-
'baking tray	-ing	-
'balance ,sheet	-	-
'ball ,game	-	-
'ball ,girl	-	-
'ball ,park	-	-
'ball boy	-	-
'ball,player	-	-er
'ballcock	-	-
'ballet ,dancer	-	-er
'ballgown	-	-
'ballot ,paper	-	-
'ballot ,rigging	-	-ing
'ballot box	-	-
'ballpoint	-	-
'ballroom	-	-
'ballroom ,dancing	-	-ing
'band,leader	-	-er
'band,master	-	-
'band,wagon	-	-
'bandbox	-	-
'bandmaster	-	-
'bandsman	-s	-
'bandstand	-	-
'bandwidth	-	-th

'bank ,balance	-	-
'bank ,card	-	-
'bank ,manager	-	-er
'bank ,note	-	-
'bank ,rate	-	-
'bank ,statement	-	-ment
'bank ac,count	-	-
'bank book	-	-
'bank draft	-	-
'bankroll	-	-
'banner ,year	-	-
'banquet room	-	-
'banqueting ,hall	-	-ing
'bantamweight	-	-
'bar ,billiards	-	-s
'bar ,chart	-	-
'bar ,code	-	-
'bar ,graph	-	-
'bar ball	-	-
'bar,keeper	-	-er
'bar,tender	-	-er
'barbell	-	-
'barbershop	-	-
'barbwire	-	-
'barfly	-	-
'bargain ,hunter	-	-er
'bargaining ,counter	-ing	-er
'bargaining ,position	-ing	-ion
'bargaining ,power	-ing	-
'bargeman	-	-
'bargepole	-	-
'barley ,water	-	-
'barmaid	-	-
'barman	-	-
'barn ,dance	-	-
'barnyard	-	-
'barrage bal,loon	-age	-
'barrel ,organ	-	-
'barrier ,method	-	-
'barrowboy	-	-
'base ,rate	-	-
'baseball	-	-
'baseball ,cap	-	-
'baseboard	-	-
'baseline	-	-
'basket case	-	-
'basketball	-	-
'basketwork	-	-
'basset ,hound	-	-
'batboy	-	-
'bath ,salts	-	-s
'bath ,towel	-	-
'bath mat	-	-
'bathing ,cap	-ing	-

'bathing ,costume	-ing	-
'bathing ,suit	-ing	-
'bathing ,trunks	-ing	-s
'bathing ma,shine	-ing	-
'bathrobe	-	-
'bathroom	-	-
'bathtub	-	-
'batman	-	-
'batsman	-s	-
'battering ,ram	-ing	-
'battle ,cruiser	-	-er
'battle ,cry	-	-
'battle fa,tigue	-	-
'battle,ground	-	-
'battle,ship	-	-
'battleaxe	-	-
'battledress	-	-
'battlefield	-	-
'baud ,rate	-	-
'bay ,leaf	-	-
'bay ,tree	-	-
'beach ,ball	-	-
'beach ,buggy	-	-
'beach,comber	-	-er
'beachhead	-	-
'beachwear	-	-
'bean curd	-	-
'bean feast	-	-
'beanbag	-	-
'beanbag ,chair	-	-
'beanpole	-	-
'beansprout	-	-
'bear ,garden	-	-
'bear ,market	-	-
'bear claw	-	-
'bear hug	-	-
'bear,skin	-	-
'bear-,baiting	-	-ing
'bear-land	-	-
'bearberry	-	-
'beatbox	-	-
'beauty ,contest	-	-
'beauty ,mark	-	-
'beauty ,queen	-	-
'beauty ,salon	-	-
'beauty ,shop	-	-
'beauty ,sleep	-	-
'beauty ,spot	-	-
'beauty sleep	-	-
'beauty spot	-	-
'becycle ,shorts	-	-s
'bed ,linen	-	-
'bed bath	-	-
'bed,fellow	-	-

'bed-, blocking	-	-ing
'bed-, wetter	-	-er
'bed-, wetting	-	-ing
'bedbug	-	-
'bedclothes	-	-s
'bedcover	-	-er
'bedhead	-	-
'bedpan	-	-
'bedpost	-	-
'bedrock	-	-
'bedroll	-	-
'bedroom	-	-
'bedroom , suburb	-	-
'bedroom com, munity	-	-ity
'bedside	-	-
'bedside , lamp	-	-
'bedsore	-	-
'bedspread	-	-
'bedstead	-	-
'bedtime	-	-
'beef, eater	-	-er
'beefcake	-	-
'beefsteak	-	-
'beeftea	-	-
'beehive	-	-
'beekeeper	-	-er
'beeline	-	-
'beer , belly	-	-
'beer , mat	-	-
'beer , money	-	-
'beeswax	-	-
'beetroot	-	-
'begging , bowl	-ing	-
'bell , peper	-	-
'bell-, bottoms	-	-s
'bell-, ringer	-	-er
'bell-, ringing	-	-ing
'bell-push	-	-
'bellboy	-	-
'bellhop	-	-k
'belly , button	-	-
'belly flop	-	-
'belly laugh	-	-
'belly-, dance	-	-
'belly-, landing	-	-ing
'bellyache	-	-
'beltway	-	-
'bench, warmer	-	-er
'benchmark	-	-
'betelnut	-	-
'betting , shop	-ing	-
'billboard	-	-
'billfold	-	-
'billhook	-	-

'billy club	-	-
'billy goat	-	-
'bin liner	-	-er
'bind weed	-	-
'binge ,drinking	-	-ing
'binman	-	-
'bird ,feeder	-	-er
'bird ,table	-	-
'bird dog	-	-
'bird flu	-	-
'bird-,watcher	-	-er
'bird-,watching	-	-ing
'birdbath	-	-
'birdbrain	-	-
'birdhouse	-	-
'birdlime	-	-
'birdman	-	-
'birdseed	-	-
'birdshot	-	-
'birdsong	-	-
'birth ,father	-	-
'birth ,mother	-	-
'birth ,parent	-	-
'birth cer,tificate	-	-ate
'birth con,trol	-	-
'birthday	-	-
'birthmark	-	-
'birthplace	-	-
'birthrate	-	-
'birthright	-	-
'blabbermouth	-	-
'blister pack	-	-
'block ,party	-	-
'blockbuster	-	-er
'blockhead	-	-
'blockhouse	-	-
'blood ,doner	-	-er
'blood ,group	-	-
'blood ,money	-	-
'blood ,poisoning	-	-ing
'blood ,pressure	-	-ure
'blood ,relation	-	-ion
'blood ,sport	-	-
'blood ,vessel	-	-
'blood bank	-	-
'blood count	-	-
'blood feud	-	-
'blood heat	-	-
'blood lust	-	-
'blood orange	-	-
'blood trans,fusion	-	-ion
'blood type	-	-
'blood,letting	-	-ing
'blood,sucker	-	-er

'bloodbath	-	-
'bloodhound	-	-
'bloodline	-	-
'bloodstain	-	-
'bloodstock	-	-
'bloodstream	-	-
'blotting-,paper	-ing	-
'blow job	-	-
'blow lamp	-	-
'blow-fly	-	-
'blow-hole	-	-
'blowlamp	-	-
'blowpipe	-	-
'blowtorch	-	-
'blunderbuss	-	-
'boarding ,card	-ing	-
'boarding ,house	-ing	-
'boarding ,school	-ing	-
'boarding pass	-ing	-
'boardroom	-	-
'boardwalk	-	-
'boat ,people	-	-
'boat hook	-	-
'boat train	-	-
'boathouse	-	-
'boatman	-	-
'boatswine	-	-
'boatyard	-	-
'bobbin	-	-
'bobble hat	-	-
'bobby pin	-	-
'bobby socks	-	-s
'bobcat	-	-
'bobsleigh	-	-
'body ,armour	-	-
'body ,building	-	-ing
'body ,double	-	-
'body ,language	-	-
'body ,odour	-	-
'body ,piercing	-	-ing
'body ,popping	-	-ing
'body ,snatcher	-	-er
'body ,stocking	-	-
'body ,warmer	-	-er
'body bag	-	-
'body clock	-	-
'body count	-	-
'body search	-	-
'body shape	-	-
'body shop	-	-
'body spray	-	-
'body suit	-	-
'body-blow	-	-
'bodyguard	-	-

'bodywork	-	-
'bogeyman	-	-
'boiler room	-er	-
'boiler suit	-er	-
'boilerplate	-er	-
'boiling point	-ing	-
'bolt-hole	-	-
'bolthole	-	-
'bomb ,shelter	-	-
'bomb dis,posal	-	-al
'bomb scare	-	-
'bomb site	-	-
'bomber ,jacket	-er	-
'bond,holder	-	-er
'bone ,marrow	-	-
'bone ,shaker	-	-er
'bonehead	-	-
'bonemeal	-	-
'bonfire ,night	-	-
'boob tube	-	-
'booby trap	-	-
'book ,office	-	-
'book ,token	-	-
'book club	-	-
'book,binder	-	-er
'book,crossing	-	-ing
'book,keeping	-	-ing
'book,maker	-	-er
'book,seller	-	-er
'bookcase	-	-
'bookend	-	-
'booking ,fee	-ing	-
'bookmark	-	-
'bookplate	-	-
'bookrest	-	-
'bookshelf	-	-
'bookshop	-	-
'bookworm	-	-
'boom box	-	-
'boom town	-	-
'boon,doggle	-	-
'boondocks	-	-s
'booster ,chair	-er	-
'booster ,cushion	-er	-
'booster ,seat	-er	-
'boot camp	-	-
'boot sale	-	-
'boot,licking	-	-ing
'booth ,bunny	-	-
'bootlace	-	-
'bootleg	-	-
'bootstraps	-	-s
'border ,area	-	-
'border ,controls	-	-

'border ,crossing	-	-ing
'border ,guard	-	-
'border ,region	-	-
'border ,town	-	-
'border di,spute	-	-
'borderland	-	-
'borderline	-	-
'borrowing ,powers	-ing	-
'bottle bank	-	-
'bottle-, opener	-	-er
'bottleneck	-	-
'bouillon cube	-	-
'bounty ,hunter	-	-er
'bow tie	-	-
'bow, sprit	-	-
'bowling ,alley	-ing	-
'bowling ,green	-ing	-
'bowling ball	-ing	-
'bowman	-	-
'box ,canyon	-	-
'box ,junction	-	-ion
'box ,number	-	-
'box ,office	-	-
'box lunch	-	-
'box room	-	-
'boxcar	-	-
'boxer ,shorts	-er	-s
'boxing ,glove	-ing	-
'boxwood	-	-
'boy band	-	-
'boy toy	-	-
'boyfriend	-	-
'brain ,damage	-	-
'brain ,drain	-	-
'brain ,surgeon	-	-
'brain ,teaser	-	-er
'brain dump	-	-
'brain scan	-	-
'brain, storming	-	-ing
'brainchild	-	-
'brainfart	-	-
'brainpower	-	-
'brains trust	-s	-
'brainstorm	-	-
'brainwashing	-	-ing
'brainwave	-	-
'braising ,steak	-ing	-
'brake ,fluid	-	-
'brake ,light	-	-
'brake ,shoe	-	-
'brand ,name	-	-
'branding ,iron	-ing	-
'brandy ,butter	-	-
'brass ,rubbing	-	-ing

'bread,basket	-	-
'bread,winner	-	-er
'breadbin	-	-
'breadboard	-	-
'breadbox	-	-
'breadcrumbs	-	-s
'breadfruit	-	-
'breadline	-	-
'break,water	-	-
'break-dancing	-	-ing
'breakbeat	-	-
'breakdown ,lorry	-	-
'breakdown ,truck	-	-
'breastbone	-	-
'breastplate	-	-
'breaststroke	-	-
'breath ,test	-	-
'breathing ,room	-ing	-
'breathing ,space	-ing	-
'breech ,birth	-	-
'breech ,delivery	-	-y
'breeder re,actor	-er	-or
'breeding ,ground	-ing	-
'brick bat	-	-
'brick,layer	-	-er
'brickwork	-	-
'brickyard	-	-
'bridegroom	-	-
'bridesmaid	-s	-
'bridgehead	-	-
'bridging ,loan	-ing	-
'bridle ,path	-	-
'bridleway	-	-
'briefcase	-	-
'broiler ,chicken	-er	-
'brood mare	-	-
'broom,stick	-	-
'brushwood	-	-
'brushwork	-	-
'bubble ,bath	-	-
'bubble ,gum	-	-
'bubble hat	-	-
'bubble jet ,printer	-	-
'bubble wrap	-	-
'buck,skin	-	-
'buckboard	-	-
'bucket seat	-	-
'bucket shop	-	-
'buckram	-	-
'buckshot	-	-
'buckskin	-	-
'buckwheat	-	-
'buckwheat ,cakes	-	-s
'buckwheat ,flour	-	-

'buckwheet ,canes	-	-s
'buddy ,system	-	-
'buddy list	-	-
'buffet car	-	-
'bugbear	-	-
'building ,block	-ing	-
'building ,site	-ing	-
'building con,tractor	-ing	-or
'building so,ciety	-ing	-
'bulk-buying	-	-ing
'bull ,session	-	-
'bull bars	-	-s
'bull,ring	-	-
'bull,shit	-	-
'bulldog	-	-
'bulldog ,clip	-	-
'bullet point	-	-
'bulletin ,board	-	-
'bullfight	-	-
'bullfinch	-	-
'bullfrog	-	-
'bullhorn	-	-
'bullpen	-	-
'bum bag	-	-
'bumper ,sticker	-er	-er
'bumper car	-er	-
'bungee ,cord	-ee	-
'bungee ,jumping	-ee	-ing
'bunk bed	-	-
'bunkhouse	-	-
'bunny ,boiler	-	-er
'bunny ,rabbit	-	-
'bunny ,slope	-	-
'burglar a,larm	-	-
'burial ,ground	-al	-
'burial ,place	-al	-
'bus ,shelter	-	-
'bus ,station	-	-ion
'bus ,stop	-	-
'bus con,ductor	-	-or
'bus lane	-	-
'bus pass	-	-
'bus stop	-	-
'busbar	-	-
'busboy	-	-
'bush ,baby	-	-
'bush league	-	-
'bush,ranger	-	-er
'bush-,berry	-	-
'bushman	-	-
'business ,card	-ness	-
'business ,park	-ness	-
'business ,plan	-ness	-
'business ,studies	-	-s

'business ,suit	-ness	-
'business class	-ness	-
'business end	-ness	-
'business hours	-ness	-s
'business,woman	-ness	-
'businessman	-	-
'busload	-	-
'busman	-	-
'buster ,cushion	-er	-
'butter,fingers	-	-s
'butterbean	-	-
'buttercream	-	-
'buttercup	-	-
'butterfat	-	-
'butterfly	-	-
'butterfly ,nut	-	-
'buttermilk	-	-
'butterscotch	-	-
'butthole	-	-
'buttonhole	-	-
'buzz saw	-	-
'buzzcut	-	-
'buzzword	-	-
'cab rank	-	-
'cabin ,cruiser	-	-er
'cabin ,fever	-	-
'cabin boy	-	-
'cabin class	-	-
'cabin crew	-	-
'cabinet-,maker	-	-er
'cable ,modem	-	-
'cable ,railway	-	-
'cable car	-	-
'cable stitch	-	-
'cablecast	-	-
'cabstand	-	-
'cake pan	-	-
'cake slice	-	-
'cake tin	-	-
'cakehole	-	-
'cakewalk	-	-
'calf love	-	-
'calfskin	-	-
'call ,centre	-	-
'call ,letters	-	-s
'call ,option	-	-ion
'call ,screening	-	-
'call ,sign	-	-
'call ,waiting	-	-ing
'call box	-	-
'call girl	-	-
'calling card	-ing	-
'calltime	-	-
'camelhair	-	-

'cameraman	-	-
'camp ,follower	-	-er
'camp ,robber	-	-er
'camp bed	-	-
'campfire	-	-
'campground	-	-
'campsite	-	-
'campstool	-	-
'can ,opener	-	-er
'candle,stick	-	-
'candle,wick	-	-
'candlelight	-	-
'candy ,apple	-	-
'candy ,striper	-	-er
'candy cane	-	-
'candyfloss	-	-
'cannon ,fodder	-	-
'cannonball	-	-
'canvas ,bag	-	-
'capital ,goods	-	-s
'capslock	-s	-I
'car ,jacker	-	-er
'car bomb	-	-
'car park	-	-
'car pool	-	-
'car port	-	-
'car seat	-	-
'car tax	-	-
'car trans,porter	-	-er
'car wash	-	-
'car,jacking	-	-ing
'carbo ,loading	-	-ing
'carbon ,paper	-	-
'carbon ,tax	-	-
'carbon black	-	-
'carbon sink	-	-
'card ,table	-	-
'card vote	-	-
'card,holder	-	-er
'cardboard	-	-
'cardshark	-	-
'care ,home	-	-
'care ,label	-	-
'care ,package	-	-age
'care ,worker	-	-er
'care,giver	-	-er
'care,taker	-	-er
'caretaker ,government	-er	-ment
'carload	-	-
'carpet ,bombing	-	-ing
'carpet ,slipper	-	-er
'carpet ,sweeper	-	-er
'carpetbag	-	-
'carport	-	-

'carriage clock	-age	-
'carriageway	-age	-
'carrier ,bag	-er	-
'carrier ,pigeon	-er	-
'carrying ,charge	-ing	-
'carthorse	-	-
'cartload	-	-
'cartoon ,strip	-	-
'cartridge ,paper	-	-
'carttrack	-	-
'cartwheel	-	-
'carving fork	-ing	-
'carving knife	-ing	-
'case ,history	-	-
'case law	-	-
'case study	-	-
'casebook	-	-
'caseload	-	-
'casework	-	-
'cash ,register	-	-er
'cash box	-	-
'cash card	-	-
'cash cow	-	-
'cash crop	-	-
'cash desk	-	-
'cash dis,penser	-	-er
'cash flow	-	-
'cash ma,chine	-	-
'cashbook	-	-
'cashpoint	-	-
'caster ,sugar	-er	-
'casting ,vote	-ing	-
'cat ,burglar	-	-ar
'cat ,litter	-	-
'cat ,scanner	-	-er
'cat flap	-	-
'cat suit	-	-
'cat's paw	-	-
'catbird ,seat	-	-
'catcall	-	-
'catchment ,area	-ment	-
'catchphrase	-	-
'catchword	-	-
'catfight	-	-
'catfish	-	-
'catgut	-	-
'cathouse	-	-
'catkin	-	-
'catnap	-	-
'cattle ,market	-	-
'cattle grid	-	-
'cattle guard	-	-
'cattle prod	-	-
'cattle truck	-	-

'cattleman	-	-
'catwalk	-	-
'causeway	-	-
'cavalryman	-	-
'caveman	-	-
'cavity ,wall	-ity	-
'ceasefire	-	-
'cell di,vision	-	-ion
'cellmate	-	-
'cellphone	-	-
'centrepiece	-	-
'chaffinch	-	-
'chain ,letter	-	-
'chain gang	-	-
'chain mail	-	-
'chain stitch	-	-
'chain store	-	-
'chain-smoker	-	-er
'chainsaw	-	-
'chair,woman	-	-
'chairlift	-	-
'chairman	-	-
'chairperson	-	-
'chalkboard	-	-
'chamber ,music	-	-
'chamber ,orchestra	-	-
'chamber pot	-	-
'chambermaid	-	-
'change ,ringing	-	-ing
'change purse	-	-
'changing ,table	-ing	-
'changing room	-ing	-
'channel ,hopping	-	-
'channel ,surfing	-	-ing
'chapbook	-	-
'chapterhouse	-	-
'char,woman	-	-
'character ,actor	-	-or
'character ,reference	-	-ence
'charcoal	-	-
'charge ac,count	-	-
'charge card	-	-
'charge hand	-	-
'charge nurse	-	-
'charge sheet	-	-
'charge-capping	-	-ing
'charity ,shop	-	-
'charm school	-	-
'charter flight	-er	-
'chastity ,belt	-ity	-
'chat line	-er	-
'chat line	-	-
'chat room	-	-
'chat show	-	-

'chat show ,host	-	-
'chat-up ,line	-	-
'chatterbox	-er	-
'check ,digit	-	-
'check card	-	-
'check,list	-	-
'checkbook	-	-
'checkerboard	-er	-
'checking ac,count	-ing	-
'checkmate	-	-
'checkpoint	-	-
'checkroom	-	-
'cheekbones	-	-s
'cheer,leader	-	-er
'cheer,leading	-	-ing
'cheese-paring	-	-ing
'cheeseburger	-	-
'cheesecake	-	-
'cheesecloth	-	-
'chemistry ,set	-ry	-
'cheque card	-	-
'cheque stub	-	-
'chequebook	-	-
'cherry bomb	-	-
'cherry to,mato	-	-
'chessboard	-	-
'chessman	-	-
'chesspiece	-	-
'chesterfield	-	-
'chestnut	-	-
'chewing gum	-ing	-
'chick lit	-	-
'chicken flu	-	-
'chicken run	-	-
'chickenfeed	-	-
'chickenpox	-	-
'chickenshit	-	-
'chickpea	-	-
'chickweed	-	-
'child ,bearing	-	-ing
'child ,benefit	-	-
'child ,support	-	-
'child abuse	-	-
'child mo,lester	-	-er
'child,minder	-	-er
'childbirth	-	-
'childcare	-	-
'chilli ,powder	-	-
'chimney breast	-	-
'chimney pot	-	-
'chimney stack	-	-
'chimney sweep	-	-
'chimney-piece	-	-
'chinstrap	-	-

'chinwag	-	-
'chip pan	-	-
'chip shop	-	-
'chipboard	-	-
'chit-chat	-	-
'chocolate ,cake	-	-
'chocolate box	-	-
'choir,master	-	-
'choirboy	-	-
'choke chain	-	-
'choke collar	-	-
'chokecherry	-	-
'chopping block	-ing	-
'chopping board	-ing	-
'chopstick	-	-
'chorus girl	-	-
'chorus line	-	-
'chowderhead	-	-
'chuck ,wagon	-	-
'chuclehead	-	-
'church ,school	-	-
'church,goer	-	-er
'churchkey	-	-
'churchman	-	-
'churchyard	-	-
'cinder block	-	-
'cinema-,goer	-	-er
'circuit ,breaker	-	-er
'circuit ,court	-	-
'circuit ,training	-	-ing
'circuit board	-	-
'citrus ,fruit	-	-
'city ,editor	-	-or
'city desk	-	-
'cityscape	-	-
'clambake	-	-k
'clans,woman	-s	-
'clansman	-s	-
'clapboard	-	-
'clapperboard	-er	-
'claptrap	-	-
'clasp knife	-	-
'classmate	-	-
'classroom	-	-
'classwork	-	-
'cleaning ,lady	-ing	-
'cleaning ,woman	-ing	-
'clearance sale	-ance	-
'clearing ,bank	-ing	-
'clearing house	-ing	-
'clergy,woman	-	-
'clergyman	-	-
'clickstream	-	-
'client state	-	-

'cliff,hanger	-	-er
'climbing ,frame	-ing	-
'climbing ,iron	-ing	-
'clingfilm	-	-
'clip art	-	-
'clip joint	-	-
'clipboard	-	-
'cloak,room	-	-
'cloakroom	-	-
'clock ,cycle	-	-
'clock speed	-	-
'clock,watching	-	-ing
'clockwatching	-	-ing
'clockwork	-	-
'clod,hopper	-	-er
'clod,hoppers	-	-ers
'clog-dance	-	-
'closing ,date	-ing	-
'closing time	-ing	-
'clothes ,basket	-s	-
'clothes ,hanger	-s	-er
'clothes brush	-s	-
'clothes horse	-s	-
'clothes peg	-s	-
'clothesline	-s	-
'cloudbank	-	-
'cloudburst	-	-
'club class	-	-
'clubhouse	-	-
'cluster ,bomb	-	-
'clutch bag	-	-
'coach ,station	-	-ion
'coach house	-	-
'coach,builder	-	-er
'coaching ,inn	-ing	-
'coachload	-	-
'coachman	-	-
'coachwork	-	-
'coal ,bunker	-	-
'coal ,cellar	-	-
'coal ,scuttle	-	-
'coal gas	-	-
'coal hole	-	-
'coal,miner	-	-er
'coalface	-	-
'coalhouse	-	-
'coalman	-	-
'coalmine	-	-
'coastgard	-	-
'coastgard station	-	-ion
'coastline	-	-
'coat ,hanger	-	-er
'coat check	-	-
'coat rack	-	-

'coatroom	-	-
'coatstand	-	-
'coattails	-	-s
'cobblestone	-	-
'coblestone	-	-
'cobweb	-	-
'cock fight	-	-
'cock, chafer	-	-
'cock, sucker	-	-er
'cockcrow	-	-
'cockfight	-	-
'cockleshell	-	-
'cockpit	-	-
'cockroach	-	-
'cockscomb	-s	-
'cocktail	-	-
'cocktail ,bar	-	-
'cocktail ,dress	-	-
'cocktail ,party	-	-
'cocktail ,shaker	-	-er
'cocktail ,stick	-	-
'cocktail ,waitress	-	-ess
'cocktail lounge	-	-
'cocktail stick	-	-
'cocoa ,butter	-	-
'cocoa bean	-	-
'coconut	-	-
'coconut ,milk	-	-
'cod, fish	-	-
'code name	-	-
'code word	-	-
'code-, sharing	-	-ing
'codpiece	-	-
'cods, wallop	-s	-
'coffee ,grinder	-	-er
'coffee ,machine	-	-
'coffee ,morning	-	-
'coffee ,table	-	-
'coffee bar	-	-
'coffee bean	-	-
'coffee break	-	-
'coffee house	-	-
'coffee mill	-	-
'coffee pot	-	-
'coffee shop	-	-
'coffee, maker	-	-er
'cofferdam	-	-
'cogwheel	-	-
'collar stud	-	-
'collarbone	-	-
'colly, wobble	-	-s
'color ,guard	-	-
'color line	-	-
'colour ,code	-	-

'colour ,supplement	-	-ment
'colour bar	-	-
'colour scheme	-	-
'colour-coordi,nation	-	-ion
'colouring ,book	-ing	-
'column-,inch	-	-
'com'mission ,agent	-ion	-
'combat fatigue	-	-
'comfort ,food	-	-
'comfort ,zone	-	-
'compass rose	-	-
'compliment ,slip	-ment	-
'con ,artist	-	-ist
'con trick	-	-
'concert hall	-	-
'concert,goer	-	-
'concert,master	-	-
'concrete ,mixer	-	-er
'confaction's ,sugar	-ion	-
'confidence ,trick	-ence	-
'congestion ,charging	-ion	-ing
'congress,woman	-	-
'congressman	-	-
'conman	-	-
'conning ,tower	-ing	-
'conscience ,clause	-	-
'conscienceness ,raising	-ness	-ing
'continu'ation ,school	-ation	-
'control ,freak	-	-
'control ,key	-	-
'control ,tower	-	-
'convent ,school	-	-
'cookbook	-	-
'cookery ,book	-ery	-
'cookhouse	-	-
'cookie ,apple	-ie	-
'cookie ,cutter	-ie	-er
'cookie ,sheet	-	-
'cookie sheet	-ie	-
'cooking ,apple	-ing	-
'cooking oil	-ing	-
'cookware	-	-
'cooling ,system	-ing	-
'cooling ,tower	-ing	-
'cop shop	-	-
'copperhead	-	-
'copperplate	-	-
'copy ,editor	-	-or
'copy,writer	-	-er
'copybook	-	-
'copycat	-	-
'copyright	-	-
'core time	-	-
'corkscrew	-	-

'corn ,circle	-	-
'corn ,dolly	-	-y
'corn ,liquor	-	-
'corn ,whiskey	-	-
'corn bread	-	-
'corn chip	-	-
'corn ex,change	-	-
'cornball	-	-
'corncob	-	-
'corncrake	-	-
'corner shop	-	-
'corner stone	-	-
'cornflakes	-	-s
'cornflower	-	-
'cornmeal	-	-
'cornrows	-	-s
'cornstarch	-	-
'cost-,benefit	-	-
'cost-cutting	-	-ing
'costume ,drama	-	-
'costume ,jewellery	-	-ery
'cot ,death	-	-
'cotton ,candy	-	-
'cotton ,picker	-	-er
'cotton bud	-	-
'cotton gin	-	-
'cotton reel	-	-
'cottontail	-	-
'cottonwood	-	-
'couch po,tato	-	-
'cough ,mixture	-	-ure
'cough drop	-	-
'cough sweey	-	-
'council ,flat	-	-
'council ,house	-	-
'council ,tax	-	-
'council es,tate	-	-
'council,woman	-	-
'councilman	-	-
'counting house	-ing	-
'country ,music	-	-
'country club	-	-
'country folk	-	-
'country,woman	-	-
'countryman	-	-
'countryside	-	-
'coursebook	-	-
'coursework	-	-
'court card	-	-
'court costs	-	-s
'court shoe	-	-
'courthouse	-	-
'courtroom	-	-
'courtyard	-	-

'cover ,letter	-	-
'cover ,price	-	-
'cover ,story	-	-
'cover charge	-	-
'cover girl	-	-
'cover note	-	-
'coveralls	-	-
'cow chip	-	-
'cow,catcher	-	-er
'cowbell	-	-
'cowboy	-	-
'cowboy ,hat	-	-
'cowgirl	-	-
'cowhand	-	-
'cowhide	-	-
'cowlick	-	-
'cowpat	-	-
'cowpoke	-	-
'cowpox	-	-
'cowshed	-	-
'cowslip	-	-
'coxcomb	-	-
'coxswain	-	-
'crab ,apple	-	-
'crabbed	-	-
'crabgrass	-	-
'crack house	-	-
'crackhead	-	-
'crackpot	-	-
'cradle-,robber	-	-er
'cradle-,snatcher	-	-er
'craft knife	-	-s
'craftsman	-s	-
'craftswoman	-s	-
'craftwork	-	-
'cranberry	-	-
'crane fly	-	-
'cranesbill	-s	-
'crash ,barrier	-	-er
'crash ,diat	-	-
'crash ,helmet	-	-
'crash course	-	-
'crawfish	-	-
'crawler ,lane	-er	-
'credit ,rating	-	-ing
'credit ,voucher	-	-
'credit card	-	-
'credit note	-	-
'credit transfer	-	-
'credit voucher	-	-er
'crew ,member	-	-
'crew cut	-	-
'crew member	-	-
'crew neck	-	-

'crewman	-	-
'crib death	-	-
'crime wave	-	-
'crispbread	-	-
'crop ,circle	-	-
'crop ro,tation	-	-ion
'crop-,dusting	-	-ing
'crop-,spraying	-	-ing
'cross street	-	-
'crossbones	-	-s
'crossbow	-	-
'crossbreed	-	-
'crosspiece	-	-
'crossroads	-	-s
'crosswalk	-	-
'crossword ,puzzle	-	-
'crowbar	-	-
'crowd ,pleaser	-	-er
'crowning glory	-ing	-
'cruise ,liner	-	-er
'cruise con,trol	-	-
'cruise ship	-	-
'crush ,barrier	-	-
'cuckoo clock	-	-
'cue ball	-	-
'cuff link	-	-
'culture ,shock	-	-
'cup ,final	-	-
'cup tie	-	-
'cup-,bearer	-	-er
'cupboard	-	-
'cupcake	-	-
'curling ,irons	-ing	-s
'curling tongs	-ing	-s
'curtain ,raiser	-	-er
'curtain call	-	-
'curtain hook	-	-
'curtainrail	-	-
'cutlass	-	-
'cutting board	-ing	-
'cutting room	-ing	-
'cuttlefish	-	-
'cycle lane	-	-
'cycle path	-	-
'cycle shorts	-	-s
'cycleway	-	-
'dairy ,cattle	-	-
'dairy ,farm	-	-
'dairymaid	-	-
'dairyman	-	-
'daisy chain	-	-
'damp course	-	-
'damp-proof ,course	-proof	-
'dance band	-k	-

'dance floor	-	-
'dance hall	-	-
'dandelion ,clock	-	-
'danger ,money	-	-
'danger ,pay	-	-
'dartboard	-	-
'dashboard	-	-
'data ,bank	-	-
'data ,mining	-	-ing
'data bus	-	-
'data,base	-	-
'date rape	-	-
'date stamp	-	-
'datebook	-	-
'dateline	-	-
'dating ,agency	-ing	-y
'day ,centre	-	-
'day ,nursery	-	-ery
'day ,pupil	-	-
'day ,trading	-	-ing
'day boy	-	-
'day camp	-	-
'day care	-	-
'day care ,centre	-	-
'day girl	-	-
'day job	-	-
'day room	-	-
'day school	-	-
'day trip	-	-
'daybreak	-	-
'daydream	-	-
'daylight	-	-
'daytime	-	-
'death ,duties	-	-s
'death ,penalty	-	-ty
'death ,rattle	-	-
'death ,sentence	-	-
'death ,warrant	-	-
'death blow	-	-
'death camp	-	-
'death cer,tificate	-	-ate
'death knell	-	-
'death mask	-	-
'death rate	-	-
'death squad	-	-
'death throes	-	-s
'death toll	-	-
'death trap	-	-
'death wish	-	-
'deathbed	-	-
'debit ,card	-	-
'debit note	-	-
'debt col,lector	-	-or
'debt relief	-	-

'deck shoe	-	-
'deckchair	-	-
'deckhand	-	-
'deed poll	-	-
'deer, stalker	-	-er
'deficiency di, sease	-y	-
'depth charge	-	-
'designer , drug	-er	-
'desk , jockey	-	-
'desk clerk	-	-
'desk job	-	-
'desktop	-	-
'devil's-food , cake	-	-
'dewdrop	-	-
'dewfall	-	-
'dewlap	-	-
'dial tone	-	-
'dialling code	-ing	-
'dialling tone	-ing	-
'dialogue , box	-	-
'diamond , lane	-	-
'diaper , rash	-	-
'die , casting	-	-ing
'diesel , fuel	-	-
'diesel oil	-	-
'dime , novel	-	-
'dime store	-	-
'dining , table	-ing	-
'dining car	-ing	-
'dining room	-ing	-
'dinner , dance	-	-
'dinner , jacket	-	-
'dinner , lady	-	-
'dinner , party	-	-
'dinner , service	-	-
'dinner , table	-	-
'dinner , theatre	-	-
'dinner set	-	-
'dinnertime	-	-
'dip switch	-	-
'dipshit	-	-
'dipstick	-	-
'director's , cut	-or	-k
'dirt , bike	-	-
'dirt , farmer	-	-er
'dirt road	-	-
'dirt track	-	-
'dirt-, disher	-	-er
'dirtbag	-	-
'disc , jockey	-	-
'disc brakes	-	-s
'discount , rate	-	-
'dish , towel	-	-
'dish, washer	-	-er

'dish,water	-	-
'dishcloth	-	-
'dishpan	-	-
'dishrag	-	-
'dishwashing ,liquid	-	-
'disk drive	-	-
'distance ,learning	-	-ing
'ditchwater	-	-
'diving bell	-ing	-
'diving board	-ing	-
'diving suit	-ing	-
'dock,worker	-	-er
'dockland	-	-
'dockside	-	-
'dockyard	-	-
'dodge ball	-	-
'dodgems ,car	-s	-
'dog ,biscuit	-	-
'dog ,collar	-	-
'dog ,handler	-	-er
'dog ,paddle	-	-
'dog ,tag	-	-
'dog days	-	-s
'dog,catcher	-	-er
'dog,fish	-	-
'dog,warden	-	-
'dog-end	-	-
'dogcart	-	-
'dogfight	-	-
'doggy ,bag	-y	-
'doggy ,paddle	-y	-
'doghouse	-	-
'dogleg	-	-
'dogs,boddy	-	-
'dogsled	-	-
'dogwood	-	-
'doll's house	-	-
'dollhouse	-	-
'dolly bird	-y	-
'donkey ,derby	-	-
'donkey ,engine	-	-
'donkey ,jacket	-	-
'donkeywork	-	-
'donor ,card	-or	-
'doomsayer	-	-er
'doomsday ,scenario	-	-
'door prize	-	-
'door,keeper	-	-er
'doorbell	-	-
'doorjamb	-	-
'doorknob	-	-
'doorknocker	-	-er
'doorman	-	-
'doormat	-	-

'doornail	-	-
'doorpost	-	-
'doorstep	-	-
'doorstop	-	-
'doorstopper	-	-er
'doorway	-	-
'dope ,test	-	-
'dopehead	-	-
'dormitory ,town	-ory	-
'doss house	-	-
'dot-matrix ,printer	-	-
'doughnut	-	-
'dovecot	-	-
'dovetail	-	-
'dowsing rod	-ing	-
'draft ,dodger	-	-er
'draft board	-	-
'draft card	-	-
'draftsman	-s	-
'drag queen	-	-
'drag race	-	-
'dragnet	-	-
'dragonfly	-	-
'draining board	-ing	-
'drainpipe	-	-
'draughtboard	-	-
'draughtsman	-s	-
'drawing ,power	-ing	-
'drawing board	-ing	-
'drawing pin	-ing	-
'drawing room	-ing	-
'dream ticket	-	-
'dreamboat	-	-
'dreamland	-	-
'dress ,circle	-	-
'dress ,code	-	-
'dress ,maker	-	-er
'dress ,sense	-	-
'dress ,uniform	-	-
'dress re,hearsal	-	-al
'dress sense	-	-
'dress shirt	-	-
'dress,maker	-	-er
'dressing ,table	-ing	-
'dressing gown	-ing	-
'dressing room	-ing	-
'drift ice	-	-
'driftnet	-	-
'driftwood	-	-
'drilling ,platform	-ing	-
'drinking ,fountain	-ing	-
'drinking ,water	-ing	-
'drinks ,party	-	-
'drinks ma,chine	-s	-

'drive shaft	-	-
'driver's ,license	-er	-
'driver's edu'cation	-er	-ion
'drivetime	-	-
'driveway	-	-
'driving ,license	-ing	-
'driving range	-ing	-
'driving school	-ing	-
'driving seat	-ing	-
'driving test	-ing	-
'drop cloth	-	-
'drop goal	-	-
'drop scone	-	-
'drop shot	-	-
'drop-in ,centre	-	-
'dropkick	-	-
'drug ,addict	-	-
'drug ,baron	-	-
'drug ,dealer	-	-er
'drug ,runner	-	-er
'drug czar	-	-
'drug mis,use	-	-
'drugstore	-	-
'drum kit	-	-
'drum ma,chine	-	-
'drum,stick	-	-
'drum-roll	-	-
'drumbeat	-	-
'drumbeat	-	-
'drumfire	-	-
'drumhead	-	-
'drunk tank	-	-
'duckboards	-	-s
'ducking stool	-ing	-
'duckweed	-	-
'dude ranch	-	-
'duffel bag	-	-
'duffel coat	-	-
'dump truck	-	-
'dumper truck	-er	-
'dumping ,ground	-ing	-
'dune ,buggy	-	-
'dust ,bunny	-	-
'dust ,cover	-	-
'dust ,jacket	-	-
'dust bowl	-	-
'dust cart	-	-
'dust storm	-	-
'dustbin	-	-
'dustbin ,man	-	-
'dustman	-	-
'dustpan	-	-
'dustsheet	-	-
'duvet day	-	-

'dwelling house	-ing	-
'ear ,trumpet	-	-
'ear drops	-	-s
'ear lobe	-	-
'ear,wig	-	-
'earache	-	-
'eardrum	-	-
'earhole	-	-
'earmark	-	-
' earmuffs	-	-s
'earphones	-	-s
'earpiece	-	-
'earplug	-	-
'earring	-	-
'earshot	-	-
'earth ,mother	-	-
'earth ,science	-	-
'earthquake	-	-
'earthwork	-	-
'earthworm	-	-
'eating ,apple	-ing	-
'eating dis,order	-ing	-
'edgeways	-	-
'egg ,carton	-	-
'egg roll	-	-
'egg-,timer	-	-er
'eggcup	-	-
'egghead	-	-
'eggnog	-	-
'eggplant	-	-
'eggshell	-	-
'eggshell ,china	-	-
'ego ,trip	-	-
'elbow room	-	-
'elderberry	-	-
'elevator ,music	-or	-
'emery board	-	-
'empire-,building	-	-ing
'employment ,agency	-ment	-y
'end ,product	-	-
'end ,user	-	-er
'end game	-	-
'end zone	-	-
'endways	-	-s
'engine ,driver	-	-er
'enterprise ,culture	-	-ure
'entry ,level	-	-
'entryphone	-	-
'entryway	-	-
'evening class	-	-
'evening dress	-	-
'evening wear	-	-
'evil-,doer	-	-er
'exchange ,student	-	-

'exercise ,bike	-	-
'exercise ,book	-	-
'exit ,poll	-	-
'exit ,strategy	-	-
'expansion ,slot	-ion	-
'eye ,candy	-	-
'eye ,level	-	-
'eye ,pencil	-	-
'eye ,shadow	-	-
'eye drops	-	-s
'eye patch	-	-
'eye scan	-	-
'eye strain	-	-
'eye tooth	-	-
'eye wash	-	-
'eye,liner	-	-er
'eye,witness	-	-
'eye-, opener	-	-er
'eyeball	-	-
'eyebrow	-	-
'eyebrow ,pencil	-	-
'eyeglass	-	-
'eyelash	-	-
'eyelet	-	-
'eyelid	-	-
'eyepiece	-	-
'eyesight	-	-
'eyesore	-	-
'eyewash	-	-
'eyewear	-	-
'fabric ,conditioner	-	-er
'face ,powder	-	-
'face ,saver	-	-er
'face card	-	-
'face cream	-	-
'face pack	-	-
'face time	-	-
'facebook	-	-
'facecloth	-	-
'facelift	-	-
'fact sheet	-	-
'factory ,farming	-	-ing
'factory ,girl	-	-
'fag end	-	-
'fag hag	-	-
'fairground	-	-
'fairy ,cake	-	-
'fairy ,story	-	-
'fairy lights	-	-s
'fairy tale	-	-
'fairyland	-	-
'faith ,healer	-	-er
'faith ,healing	-	-ing
'faith com,munity	-	-ity

'fall ,guy	-	-
'fall line	-	-
'fallout ,shelter	-	-
'family ,man	-	-
'family ,name	-	-
'family ,room	-	-
'fan belt	-	-
'fan club	-	-
'fan fiction	-	-
'fancy ,woman	-	-
'fancy man	-	-
'fanfare	-	-
'fanlight	-	-
'fanzine	-	-
'farm belt	-	-
'farm-land	-	-
'farmhand	-	-
'farmhouse	-	-
'farming folk	-ing	-
'farmland	-	-
'farmstead	-	-
'farmyard	-	-
'fashion ,statement	-	-ment
'fashion ,victim	-	-
'fashion de,signer	-	-er
'fashion house	-	-
'fashion plate	-	-
'fashion show	-	-
'father ,figure	-	-
'fatherland	-	-
'feather edge	-	-
'feather stitch	-	-
'feather-brain	-	-
'featherweight	-	-
'feature ,film	-	-
'feature creep	-	-
'feedbag	-	-
'feeder ,school	-er	-
'feeding ground	-ing	-
'feeding-,bottle	-ing	-
'felt-tip	-	-
'fence-,mending	-	-ing
'fender-,bender	-er	-er
'ferryboat	-	-
'ferryman	-	-
'fibreboard	-	-
'fibreglass	-	-
'fiddle,sticks	-	-s
'fiddle-,fiddle	-	-
'field ,event	-	-
'field ,glasses	-	-s
'field ,hockey	-	-
'field ,hospital	-	-
'field ,marshal	-	-

'field ,mushroom	-	-
'field ,officer	-	-er
'field ,sports	-	-s
'field ,trial	-	-al
'field corn	-	-
'field day	-	-
'field goal	-	-
'field hand	-	-
'field test	-	-
'field trip	-	-
'field-,berry	-	-
'fieldmouse	-	-
'fieldsman	-s	-
'fieldwork	-	-
'figure ,skating	-	-ing
'figurehead	-	-
'file ,cabinet	-	-
'file ,server	-	-er
'filename	-	-
'filing ,cabinet	-ing	-
'filler cap	-er	-
'filling ,station	-ing	-ion
'film ,festival	-	-al
'film buff	-	-
'film star	-	-
'film,strip	-	-
'film-,maker	-	-er
'filmgoer	-	-
'filter tip	-	-
'finance ,company	-	-
'finance ,house	-	-
'finger ,painting	-	-ing
'finger bowl	-	-
'finger,board	-	-
'finger,print	-	-
'finger,print	-	-
'finger,spelling	-	-ing
'finger,tip	-	-
'finger-,pointing	-	-ing
'fingermark	-	-
'fingernail	-	-
'fingerplate	-	-
'fingerstall	-	-
'finish line	-	-
'finishing ,line	-ing	-
'finishing school	-ing	-
'fire ,chief	-	-
'fire ,door	-	-
'fire ,engine	-	-
'fire ,exit	-	-
'fire ,fighting	-	-ing
'fire ,hydrant	-	-
'fire ,service	-	-
'fire ,station	-	-ion

'fire a,larm	-	-
'fire ant	-	-
'fire brig,ade	-	-
'fire de,partment	-	-ment
'fire drill	-	-
'fire e,scape	-	-
'fire ex,tinguisher	-	-er
'fire fight	-	-
'fire irons	-	-s
'fire sale	-	-
'fire truck	-	-
'fire,brick	-	-
'fire,cracker	-	-er
'fire,fighter	-	-er
'fire,lighter	-	-er
'fire,power	-	-
'fire,watcher	-	-er
'fire,water	-	-
'fire-,eater	-	-er
'fire-,raiser	-	-er
'fire-,raising	-	-ing
'firearm	-	-
'fireball	-	-
'firebomb	-	-
'firebreak	-	-
'firebrend	-	-
'firebug	-	-
'firedog	-	-
'firefly	-	-
'fireguard	-	-
'firehouse	-	-
'firelight	-	-
'fireman	-	-
'fireplace	-	-
'fireplug	-	-
'firescreen	-	-
'fireside	-	-
'firestorm	-	-
'firetrap	-	-
'firewall	-	-
'firewood	-	-
'firework	-	-
'fireworks	-	-s
'firing ,squad	-ing	-
'firing de,partment	-ing	-ment
'firing line	-ing	-
'fish ,farm	-	-
'fish ,kettle	-	-
'fish ,market	-	-
'fish fry	-	-
'fish meal	-	-
'fish slice	-	-
'fish stick	-	-
'fishbowl	-	-

'fishcake	-	-
'fisherman	-er	-
'fishhook	-	-
'fishing ,tackle	-ing	-
'fishing line	-ing	-
'fishing pole	-ing	-
'fishing rod	-ing	-
'fishtail	-	-
'fishwife	-	-
'fist fight	-	-k
'fitting room	-ing	-
'flack ,jacket	-	-
'flag ,football	-	-
'flag stop	-	-
'flag-,waving	-	-ing
'flagpole	-	-
'flagship	-	-
'flagstaff	-	-
'flagstone	-	-
'flak ,jacket	-	-
'flame ,thrower	-	-er
'flapjack	-	-
'flare path	-	-
'flash bulb	-	-
'flash burn	-	-
'flashcard	-	-
'flashgun	-	-
'flashlight	-	-
'flashmob	-k	-
'flashpoint	-	-
'flat ,racing	-	-ing
'flat share	-	-
'flat-pack	-	-K
'flatmate	-	-
'flea ,collar	-	-
'flea ,market	-	-
'flea bag	-	-
'flea,pit	-	-
'fleabag	-	-
'fleabag ,hotel	-	-
'fleabite	-	-
'fleet ,admiral	-	-
'fleshpots	-	-s
'fleshpots	-	-
'flick knife	-	-
'flight ,sergent	-	-
'flight ,simulator	-	-or
'flight at,tendant	-	-ant
'flight deck	-	-
'flight path	-	-
'flight re,corder	-	-er
'flimflam	-	-
'flip chart	-	-
'flip chip	-k	-

'flip phone	-k	-
'flip side	-k	-
'flip-flop	-	-
'flood plain	-	-
'flood tide	-	-
'floodboard	-	-
'floodgate	-	-
'floodlight	-	-
'floodwater	-	-
'floor ,model	-	-
'floor lamp	-	-
'floor plan	-	-
'floor show	-	-
'floorboard	-	-
'floorlength	-	-
'floortime	-	-
'flophouse	-	-
'flour,mill	-	-
'flow chart	-	-
'flow sheet	-	-
'flower ,people	-	-
'flower ,power	-	-
'flower ,show	-	-
'flower ar,ranging	-	-ing
'flower child	-	-
'flower girl	-	-
'flowerbed	-	-
'flowerpot	-	-
'fly ,swatter	-	-er
'fly,catcher	-	-er
'fly,fishing	-	-ing
'fly,paper	-	-
'fly,swater	-	-
'flyover ,country	-	-
'flytrap	-	-
'flyweight	-	-
'flywheel	-	-
'fob watch	-	-
'fobhorn	-	-
'fog lamp	-	-
'fog light	-	-
'foghorn	-	-
'folk ,dance	-	-
'folk ,hero	-	-
'folk ,music	-	-
'folkways	-	-s
'food ,poisoning	-	-ing
'food ,processor	-	-or
'food bank	-	-
'food chain	-	-
'food coupon	-	-
'food court	-	-
'food group	-	-
'food stamp	-	-

'foodstuff	-	-
'foolscap	-	-
'foot ,locker	-	-er
'foot fault	-	-
'foot,bridge	-	-
'foot,hill	-	-
'foot,print	-	-
'foot-,dragging	-	-ing
'football	-	-
'football ,pools	-	-s
'footfall	-	-
'foothold	-	-
'footlights	-	-s
'footman	-	-
'footmark	-	-
'footnote	-	-
'footpath	-	-
'footplate	-	-
'footrest	-	-
'footslogging	-	-ing
'footsore	-	-
'footstep	-	-
'footstool	-	-
'footwear	-	-
'footwork	-	-
'fork-lift	-	-
'form ,letter	-	-
'form ,teacher	-	-er
'fortune ,cookie	-	-ie
'fortune ,hunter	-	-er
'fortune-,teller	-	-er
'forwarding ad,dress	-ing	-
'fossil ,fuel	-	-
'foul line	-	-
'fountain pen	-	-
'fountainhead	-	-
'fowl pest	-	-
'foxglove	-	-
'foxhole	-	-
'foxhound	-	-
'foxhunter	-	-er
'foxhunting	-	-ing
'foxtrot	-	-
'framework	-	-
'franking ma,shine	-ing	-
'freedom ,fighter	-dom	-er
'freeze-,frame	-	-
'freezer ,compartment	-er	-ment
'freezing point	-ing	-
'freight car	-	-
'freight train	-	-
'freight,liner	-	-er
'fretboard	-	-
'fretsaw	-	-

'fretwork	-	-
'fridge ,magnet	-	-
'fringe ,benefit	-	-
'frogman	-	-
'frogmarch	-	-
'frogspawn	-	-
'front ,matter	-	-
'front ,money	-	-
'front man	-	-
'front room	-	-
'frontiersman	-iers	-
'frontispiece	-	-
'frostbite	-	-
'fruit ,machine	-	-
'fruit ,picker	-	-er
'fruit fly	-	-
'fruitbat	-	-
'fruitcake	-	-
'frying ,pan	-ing	-
'fuck head	-	-
'fuel cell	-	-
'fuel in,jection	-	-ion
'fun house	-	-
'fun run	-	-
'function key	-	-
'function word	-	-
'fund,raiser	-	-er
'fund,raising	-	-ing
'funeral ,home	-	-
'funeral ,parlour	-	-
'funeral di,rector	-	-or
'funfair	-	-
'fuse box	-	-
'fusion ,bomb	-ion	-
'fuss pot	-	-
'futures ,market	-s	-
'gadfly	-	-
'gag ,order	-	-
'gag rule	-	-
'gale force	-	-
'gall ,bladder	-	-
'gallstone	-	-
'game ,warden	-	-
'game park	-	-
'game plan	-	-
'game point	-	-
'game re,serve	-	-
'game show	-	-
'game,keeper	-	-er
'gameplay	-	-
'gamma ray	-	-
'gang ,rape	-	-
'gang rape	-	-
'gang,busters	-	-s

'gang, master	-	-
'gang-, bang	-	-
'gangland	-	-
'gangplank	-	-
'gangway	-	-
'gaolbird	-	-
'garage , sale	-	-
'garbage , can	-	-
'garbage , collector	-	-or
'garbage , man	-	-
'garbage , truck	-	-
'garden , centre	-	-
'garden , flat	-	-
'garden , party	-	-
'garden , variety	-	-ty
'garter , snake	-	-
'gas , chamber	-	-
'gas , meter	-	-
'gas , pedal	-	-
'gas , station	-	-ion
'gas mask	-	-
'gas ring	-	-
'gas, holder	-	-er
'gas-, guzzler	-	-er
'gasbag	-	-
'gaslight	-	-
'gasman	-	-
'gasworks	-	-
'gate, keeper	-	-er
'gatecrasher	-	-er
'gatehouse	-	-
'gatepost	-	-
'gateway	-	-
'gear , level	-	-
'gear shift	-	-
'gear stick	-	-
'gearbox	-	-
'gender , bender	-	-er
'gender , bias	-	-
'gene , therapy	-	-
'gene pool	-	-
'genotype	-	-
'ghost , story	-	-
'ghost , writer	-	-er
'ghost town	-	-
'ghost train	-	-
'giant , killer	-	-er
'gift , certificate	-	-ate
'gift , token	-	-
'gift , voucher	-	-er
'gift , wrapping	-	-ing
'gift wrap	-	-
'giftshop	-	-
'gin trap	-	-

'ginger group	-	-
'ginger nut	-	-
'gingerbread	-	-
'girl ,power	-	-
'girlfriend	-	-
'glass,blower	-	-er
'glasshouse	-	-
'glassware	-	-
'glasswool	-	-
'glee club	-	-
'globe,trotter	-	-er
'glove ,compartment	-	-ment
'glove ,puppet	-	-
'glove box	-	-
'glowstick	-	-
'glowworm	-	-
'glue-,sniffing	-	-ing
'goal line	-	-
'goal,keeper	-	-er
'goal,tender	-	-er
'goalkick	-	-
'goalmouth	-	-
'goalpost	-	-
'goat,skin	-	-
'goatfish	-	-
'goatherd	-	-
'gob,stopper	-	-er
'god squad	-	-
'god,daughter	-	-
'god,father	-	-
'god,mother	-	-
'god,parent	-	-
'godchild	-	-
'godhead	-	-
'godson	-	-
'godspeed	-	-
'gold ,standard	-	-
'gold dust	-	-
'gold rush	-	-
'gold,finch	-	-
'gold,fish	-	-
'gold,smith	-	-
'goldbrick	-	-
'goldfield	-	-
'goldfish ,bowl	-	-
'goldmine	-	-
'golf ball	-	-
'golf club	-	-
'golf course	-	-
'golf links	-	-s
'googlehack	-	-
'goose ,pimples	-	-s
'gooseberry	-	-
'goosebumps	-	-s

'gooseflesh	-	-
'goosestep	-	-
'gossip ,column	-	-
'grade ,crossing	-	-ing
'grade ,school	-	-
'grade point ,avarage	-	-
'grammar ,school	-	-
'grapefruit	-	-
'grapevine	-	-
'grass snake	-	-
'grass,hopper	-	-er
'grasslands	-	-
'grasstree	-	-
'grave,digger	-	-er
'graveside	-	-
'gravestone	-	-
'graveyard	-	-
'graveyard ,shift	-	-
'grease ,monkey	-	-
'greasegun	-	-
'greasepaint	-	-
'greenhouse ,effect	-	-
'greenhouse ,gas	-	-
'greetings ,card	-ings	-
'griddle,cake	-	-
'grindstone	-	-
'gripe ,water	-	-
'groomsman	-s	-
'ground forces	-	-s
'groundsman	-s	-
'groundswell	-	-
'groundwork	-	-
'growing ,pains	-ing	-s
'grunt work	-	-
'guard dog	-	-
'guardhouse	-	-
'guardrail	-	-
'guardroom	-	-
'guardsman	-s	-
'guesswork	-	-
'guest ,worker	-	-er
'guest book	-	-
'guesthouse	-	-
'guestroom	-	-
'guidance ,counselor	-ance	-or
'guide dog	-	-
'guidebook	-	-
'guidelines	-	-s
'guinea fowl	-	-
'guinea pig	-	-
'gum tree	-	-
'gumball	-	-
'gumboil	-	-
'gumboot	-	-

'gumdrop	-	-
'gumshoe	-	-
'gun ,carriage	-	-age
'gun ,control	-	-
'gun dog	-	-
'gun,metal	-	-
'gun,powder	-	-
'gun,slinger	-	-er
'gun-,running	-	-ing
'gunboat	-	-
'gunfight	-	-
'gunfire	-	-
'gunman	-	-
'gunpoint	-	-
'gunshot	-	-
'gunsmith	-	-
'guttersnipe	-	-
'gym shoe	-	-
'gymslip	-	-
'gymslip ,mother	-	-
'hacking ,jacket	-ing	-
'hackney ,carriage	-	-age
'hacksaw	-	-
'hackwork	-	-
'hair re,storer	-	-er
'hair slide	-	-
'hair spray	-	-
'hair,dresser	-	-er
'hair,dryer	-	-er
'hair,splitting	-	-ing
'hairbreadth	-	-
'hairbrush	-	-
'haircloth	-	-
'haircut	-	-
'hairgrip	-	-
'hairline	-	-
'hairnet	-	-
'hairpiece	-	-
'hairpin	-	-
'hairspring	-	-
'hairstyle	-	-
'hallmark	-	-
'hallway	-	-
'halterneck	-er	-
'ham,string	-	-
'hand ,luggage	-	-
'hand ,towel	-	-
'hand gre,nade	-	-
'hand,basket	-	-
'hand,bill	-	-
'hand,maiden	-	-
'hand,writing	-	-ing
'handbag	-	-
'handball	-	-

'handbook	-	-
'handbrake	-	-
'handcar	-	-
'handcart	-	-
'handcuffs	-	-s
'handgun	-	-
'handjob	-	-
'handlebar	-	-
'handling ,charge	-ing	-
'handloom	-	-
'handmaid	-	-
'handrail	-	-
'handsaw	-	-
'handshake	-	-
'handspring	-	-
'handstand	-	-
'hang ,glider	-	-er
'hang ,gliding	-	-ing
'hangdog	-	-
'hangman	-	-
'hangnail	-	-
'hare ,coursing	-	-ing
'harebell	-	-
'harem ,pants	-	-s
'hat stand	-	-
'hat,pin	-	-
'hat-trick	-	-
'hatband	-	-
'hatbox	-	-
'hatchback	-	-
'hatcheck	-	-
'hatchet ,job	-	-
'hatchet ,man	-	-
'hatchway	-	-
'hay ,fever	-	-
'hay,making	-	-ing
'haycock	-	-
'hayloft	-	-
'hayrick	-	-
'hayride	-	-
'haystack	-	-
'haywire	-	-
'hazard light	-	-
'hazelnut	-	-
'head count	-	-
'head table	-	-
'head,quarters	-	-s
'head,shrinker	-	-er
'head,waters	-	-s
'head,wind	-	-
'head-,hunter	-	-er
'headache	-	-
'headband	-	-
'headbanger	-	-er

'headboard	-	-
'headbutt	-	-
'headcase	-	-
'headcheese	-	-
'headdress	-	-
'headgear	-	-
'headgehog	-	-
'headlamp	-	-
'headland	-	-
'headlight	-	-
'headline	-	-
'headlock	-	-
'headman	-	-
'headphones	-	-s
'headpiece	-	-
'headrest	-	-
'headroom	-	-
'headscarf	-	-
'headset	-	-
'headsquare	-	-
'headstone	-	-
'headway	-	-
'headword	-	-
'health ,center	-	-
'health ,farm	-	-
'health ,spa	-	-
'health ,visitor	-	-or
'health care	-	-
'health club	-	-
'health farm	-	-
'health food	-	-
'heart ,failure	-	-ure
'heart at,tack	-	-
'heart di,sease	-	-
'heart,strings	-	-s
'heart-,searching	-	-ing
'heartache	-	-
'heartbeat	-	-
'heartbreak	-	-
'heartburn	-	-
'heartland	-	-
'heartthrob	-	-
'heartwood	-	-
'heat ,lightning	-	-ing
'heat ex,haustion	-	-ion
'heat pump	-	-
'heat rash	-	-
'heat wave	-	-
'heatstroke	-	-
'hedge ,sparrow	-	-
'hedge clippings	-	-ings
'hedgerow	-	-
'heilstone	-	-
'heilstorm	-	-

'helicopter ,pad	-	-
'hell-hole	-	-
'hellcat	-	-
'helmsman	-s	-
'helpline	-	-
'helpmate	-	-
'hen ,party	-	-
'hen house	-	-
'henfeed	-	-
'herb ,garden	-	-
'herdsman	-s	-
'hermit crab	-	-
'hero ,worship	-	-
'herring gull	-	-
'herringbone	-	-
'hiding ,place	-	-
'high school ,student	-	-
'highway pa,trol	-	-
'highwayman	-	-
'hipbath	-	-
'history ,buff	-	-
'hit list	-	-
'hit man	-	-
'hoarfrost	-	-
'hobbyhorse	-	-
'hogwash	-	-
'holding ,company	-ing	-
'holding ,pattern	-ing	-
'holiday ,camp	-	-
'holiday ,home	-	-
'holiday,maker	-	-er
'home base	-	-
'home,body	-	-
'home,coming	-	-ing
'home,maker	-	-er
'home,owner	-	-er
'homeboy	-	-
'homeland	-	-
'honey,suckle	-	-
'honeymoon	-	-
'honeypot	-	-
'honor roll	-	-
'honour ,system	-	-
'honours ,degree	-s	-
'honours ,list	-s	-
'horn,bill	-	-
'hornpipe	-	-
'horror ,story	-	-
'horror film	-	-
'horse ,racing	-	-ing
'horse show	-	-
'horse trailer	-	-er
'horse,woman	-	-
'horse-riding	-	-ing

'horseback	-	-
'horsebox	-	-
'horsefly	-	-
'horsehair	-	-
'horseman	-	-
'horseplay	-	-
'horsepower	-	-
'horseradish	-	-
'horseshit	-	-
'horseshoe	-	-
'horseshoes	-	-s
'horsewhip	-	-
'hosepipe	-	-
'hour ,hand	-	-
'house ,guest	-	-
'house ,martin	-	-
'house ,music	-	-
'house ,party	-	-
'house ar,rest	-	-
'house associ,ation	-	-ion
'house lights	-	-s
'house,breaker	-	-er
'house,breaking	-	-ing
'house,holder	-	-er
'house,mistress	-	-ess
'house,parent	-	-
'houseboy	-	-
'housecoat	-	-
'housecraft	-	-
'housefly	-	-
'household	-	-
'housemaid	-	-
'houseman	-	-
'housemaster	-	-
'housephone	-	-
'houseplant	-	-
'houseroom	-	-
'housetop	-	-
'housework	-	-
'housing ,estate	-ing	-
'housing ,project	-ing	-
'housing associ,ation	-ing	-ion
'hover ,mower	-	-er
'hula hoop	-	-
'humn book	-	-
'hunger strike	-	-
'hunting ground	-ing	-
'huntsman	-s	-
'hurricane lamp	-	-
'hush ,money	-	-
'hush ,puppy	-	-
'hydrogen ,bomb	-	-
'hymn book	-	-
'ice ,bucket	-	-

'ice ,hockey	-	-
'ice ,lolly	-	-
'ice ,water	-	-
'ice axe	-	-
'ice cube	-	-
'ice floe	-	-
'ice pack	-	-
'ice pick	-	-
'ice rink	-	-
'ice sheet	-	-
'ice skate	-	-
'ice,breaker	-	-er
'iceberg	-	-
'icebox	-	-
'icecap	-	-
'iceman	-	-
'icing ,sugar	-ing	-
'import ,duty	-	-
'income tax	-	-
'index ,finger	-	-
'index card	-	-
'india ,music	-	-
'infantryman	-	-
'injury ,time	-	-
'ink pad	-	-
'inkjet ,printer	-	-er
'inkstand	-	-
'inkwell	-	-
'inn,keeper	-	-er
'instrument ,panel	-	-
'insulating ,tape	-ing	-
'interest ,group	-	-
'interest ,rate	-	-
'ironing board	-ing	-
'ironstone	-	-
'ironware	-	-
'ironwork	-	-
'jack,hammer	-	-
'jack,rabbit	-	-
'jack-knife	-	-
'jackass	-	-
'jackboot	-	-
'jackdaw	-	-
'jacket po,tato	-	-
'jackpot	-	-
'jailbird	-	-
'jailbreak	-	-
'jam ,session	-	-
'jawbone	-	-
'jawbreaker	-	-er
'jawline	-	-
'jay,walking	-	-ing
'jelly ,baby	-	-
'jelly bean	-	-

'jelly roll	-	-
'jellyfish	-	-
'jerkwater	-	-
'jet foil	-	-
'jet lag	-	-
'jet set	-	-
'jet stream	-	-
'jet-ski	-	-
'jigsaw	-	-
'job ,centre	-	-
'job de,scription	-	-tion
'job-sharing	-	-ing
'jobsworth	-s	-
'jockey shorts	-	-s
'jockstrap	-	-
'jogging suit	-ing	-
'journeyman	-	-
'joy,riding	-	-ing
'joy,stick	-	-
'judgment day	-ment	-
'jumble sale	-	-
'jump ball	-	-
'jump jet	-	-
'jump rope	-	-
'jump shot	-	-
'jump-leads	-	-s
'jumper ,cables	-er	-s
'jumpsuit	-	-
'jungle gym	-	-
'junior ,school	-	-
'junior varsity	-	-
'junk bond	-	-
'junk food	-	-
'junk mail	-	-
'junk shop	-	-
'junk yard	-	-
'jury ,duty	-	-
'jury box	-	-
'jury,woman	-	-
'juryman	-	-
'kerb-,crawling	-	-ing
'kettledrum	-	-
'key ,signature	-	-ature
'key card	-	-
'key-ring	-	-
'keyboard	-	-
'keyhole	-	-
'keynote	-	-
'keynote ad,dress	-	-
'keypad	-	-
'keystone	-	-
'keystroke	-	-
'kidney bean	-	-
'kidney machine	-	-

'killer whale	-er	-
'kinfolk	-	-
'king, fisher	-	-er
'king, maker	-	-er
'king, pin	-	-
'kinsfolk	-s	-
'kinsman	-s	-
'kinswoman	-s	-
'kit bag	-	-
'kitchen ,towel	-	-
'kitchen roll	-	-
'kite-, flying	-	-ing
'kiwi fruit	-	-
'knapsack	-	-
'knee ,breeches	-	-s
'knee cap	-	-
'knee-length	-	-
'knife-edge	-	-
'knitting ,needle	-ing	-
'knitwear	-	-
'labor ,union	-	-
'labour ,market	-	-
'labour ,movement	-	-ment
'labour camp	-	-
'labour ex,change	-	-
'labour force	-	-
'labour re,lations	-	-ions
'lady, finger	-	-
'lady-, killer	-	-er
'ladybird	-	-
'lakeside	-	-
'lamb, skin	-	-
'lambswool	-s	-
'lamp, lighter	-	-er
'lamp-black	-	-
'lamp-post	-	-
'lamplight	-	-
'lampshade	-	-
'land ,agent	-	-
'land ,office	-	-
'land ,registry	-	-ry
'land re,form	-	-
'land, lady	-	-
'land, owner	-	-er
'landfall	-	-
'landfill	-	-
'landing ,charge	-ing	-
'landing ,craft	-ing	-
'landing field	-ing	-
'landing gear	-ing	-
'landing net	-ing	-
'landing stage	-ing	-
'landing strip	-ing	-
'landlord	-	-

'landlubber	-	-
'landmark	-	-
'landmass	-	-
'landmine	-	-
'landscape ,mode	-	-
'landslide	-	-
'landslip	-	-
'language la,boratory	-	-atory
'lap belt	-	-
'lap robe	-	-
'lap,wing	-	-
'lapdog	-	-
'laptop	-	-
'lard-ass	-	-
'laser ,disk	-	-
'laugh lines	-	-s
'laughing gas	-ing	-
'laughing lines	-ing	-s
'laughter lines	-er	-s
'launch pad	-	-
'laundry ,basket	-	-
'laundry list	-	-
'lavender ,bag	-	-
'lavender ,water	-	-
'laver bread	-	-
'law degree	-	-
'law degree re,quirement	-	-ment
'law en,forcement	-	-ment
'law enforcement ,agent	-	-
'law firm	-	-
'law school	-	-
'law-,breaker	-	-er
'lawcourt	-	-
'lawmaker	-	-er
'lawman	-	-
'lawn ,party	-	-
'lawn chair	-	-
'lawn mower	-	-er
'lawn sign	-	-
'lawsuit	-	-
'leaf mould	-	-
'league table	-	-
'leap year	-	-
'leapfrog	-	-
'learning curve	-ing	-
'learning disa,bility	-ing	-ity
'leave-taking	-	-ing
'ledger line	-	-
'leg,warmer	-	-er
'legroom	-	-
'legwork	-	-
'leisure ,centre	-	-
'leisure suit	-	-
'leisurewear	-	-

'lemon ,squeezer	-	-er
'lending rate	-ing	-
'letter ,carrier	-	-er
'letter ,opener	-	-er
'letter bomb	-	-
'letter-,quality	-	-
'letter-size	-	-
'letterbox	-	-
'letterhead	-	-
'library ,pictures	-	-s
'license plate	-	-
'lie de,tector	-	-or
'life as,surance	-	-ance
'life belt	-	-
'life in,surance	-	-ance
'light ,meter	-	-
'light pen	-	-
'light year	-	-
'light,ship	-	-
'lightning bug	-ing	-
'lightning con,ductor	-ing	-or
'lightning rod	-ing	-
'lily pad	-	-
'limelight	-	-
'limescale	-	-
'limestone	-	-
'line ,drawing	-	-ing
'line ,management	-	-ment
'line ,manager	-	-er
'line ,printer	-	-er
'line drive	-	-
'line,backer	-	-er
'linen ,basket	-	-
'linen ,cupboard	-	-
'liner notes	-er	-s
'linesman	-s	-
'link,woman	-	-
'linkman	-	-
'lip ,service	-	-
'lip balm	-	-
'lip gloss	-	-
'lip salve	-	-
'lip synch	-	-
'lip,stick	-	-
'liquid assets	-	-s
'liquor store	-	-
'list price	-	-
'listening ,device	-ing	-
'litmus ,paper	-	-
'litmus ,test	-	-
'litter ,basket	-	-
'litter bin	-	-
'litterbin	-	-
'litterbug	-	-

'liver ,sausage	-	-
'livery ,company	-	-
'livery ,stable	-	-
'liveryman	-	-
'living ,quarters	-ing	-s
'living ,standard	-ing	-
'living room	-ing	-
'loan ,capital	-	-
'loan shark	-	-
'loanword	-	-
'lobsterpot	-	-
'lock ,keeper	-	-er
'lock,smith	-	-
'locker room	-er	-
'lodestar	-	-
'lodestone	-	-
'lodging house	-ing	-
'log book	-	-
'log cabin	-	-
'log,rolling	-	-ing
'logjam	-	-
'loincloth	-	-
'lollipop ,lady	-	-
'lollipop ,man	-	-
'longshoreman	-	-
'loony bin	-	-
'loony tune	-	-
'loophole	-	-
'loss ,leader	-	-er
'loss ad,juster	-	-er
'lotus po,sition	-	-ion
'lotus-,eater	-	-er
'lounge bar	-	-
'lounge suit	-	-
'love af,fair	-	-
'love bite	-	-
'love letter	-	-
'love life	-	-
'love,making	-	-ing
'lovebird	-	-
'lovechild	-	-
'loveseat	-	-
'loving cup	-ing	-
'lug hole	-	-
'luggage ,label	-	-
'luggage ,rack	-	-
'luggage van	-	-
'lugsail	-	-
'lugworm	-	-
'lumber ,jacket	-	-
'lumber room	-	-
'lumberjack	-	-
'lumberman	-	-
'lumbermill	-	-

'lumberyard	-	-
'lunatic a,sylum	-tic	-
'lunch break	-	-
'lunch hour	-	-
'lunchbox	-	-
'luncheon ,voucher	-	-er
'luncheon meat	-	-
'lunchroom	-	-
'lunchtime	-	-
'lymph gland	-	-
'lymph node	-	-
'lynch mob	-	-
'machine ,code	-	-
'madowlark	-	-
'magnet ,school	-	-
'maid,servant	-	-ant
'maidenhair	-	-
'maidenhead	-	-
'mail ,carrier	-	-er
'mail drop	-	-
'mail train	-	-
'mailbag	-	-
'mailbox	-	-
'mailing ,list	-ing	-
'mailing list	-ing	-
'mailman	-	-
'mailshot	-	-
'man,power	-	-
'man,servant	-	-ant
'man,slaughter	-	-
'man-,eater	-	-er
'management con,saltant	-ment	-ant
'manhole	-	-
'manhunt	-	-
'manor house	-	-
'mantelpiece	-	-
'mantelshelf	-	-
'map-,reader	-	-er
'map-,reading	-	-ing
'marker pen	-er	-
'market ,day	-	-
'market ,maker	-	-er
'market place	-	-
'market town	-	-
'marksman	-s	-
'marriage ,bureau	-age	-
'marriage ,license	-age	-
'marriage certi,ificate	-age	-ate
'marriage lines	-age	-s
'marriage vows	-age	-s
'marrow bone	-	-
'marsh gas	-	-
'marshalling yard	-ing	-
'marshland	-	-

'masking tape	-ing	-
'mason ,bee	-	-
'mason ,jar	-	-
'massage ,palour	-	-
'master ,bedroom	-	-
'master ,key	-	-
'master ,switch	-	-
'master class	-	-
'master plan	-	-
'mastermind	-	-
'masterpiece	-	-
'masterstroke	-	-
'masterwork	-	-
'masthead	-	-
'match,maker	-	-er
'match,stick	-	-
'matchbook	-	-
'matchbox	-	-
'matchwood	-	-
'matinee ,idol	-	-
'maybug	-	-
'mayfly	-	-
'maypole	-	-
'meadow ,rue	-	-
'meadowlark	-	-
'meal ,ticket	-	-
'mealtime	-	-
'means test	-	-
'measuring ,cup	-ing	-
'measuring ,jug	-ing	-
'measuring ,tape	-ing	-
'meat ,grinder	-	-er
'meat-,packing	-	-ing
'meatball	-	-
'meatloaf	-	-
'media ,studies	-	-s
'median ,strip	-	-
'medicine ,man	-	-
'medicine ,woman	-	-
'medicine chest	-	-
'meeting-house	-ing	-
'melting point	-ing	-
'melting pot	-ing	-
'melting pot	-ing	-
'memory ,bank	-	-
'menfolk	-	-
'merchantman	-	-
'mercy ,killing	-	-ing
'mess hall	-	-
'metal de,tector	-	-or
'metal fa,tigue	-	-
'metalwork	-	-
'meter maid	-	-
'midshipman	-	-

'milk ,product	-	-
'milk ,shake	-	-
'milk churn	-	-
'milk cow	-	-
'milk float	-	-
'milk loaf	-	-
'milk round	-	-
'milk run	-	-
'milk tooth	-	-
'milking ,parlour	-ing	-
'milking ma,chine	-ing	-
'milkmaid	-	-
'milkman	-	-
'milkpond	-	-
'milksoap	-	-
'milktoast	-	-
'milkweed	-	-
'millpond	-	-
'millstone	-	-
'millwheel	-	-
'mincemeat	-	-
'mind ,reader	-	-er
'mindset	-	-
'mine,sweeper	-	-er
'mine,worker	-	-er
'minefield	-	-
'minute hand	-	-
'minuteman	-	-
'mirror ,image	-	-
'mischief-,maker	-	-er
'mission ,statement	-	-ment
'missionary po,sition	-ary	-ion
'mixing bowl	-ing	-
'mobcap	-	-
'mole,hill	-	-
'mole,skin	-	-
'money ,order	-	-
'money sup,ply	-	-
'money,-spinner	-	-er
'money,changer	-	-er
'money,lender	-	-er
'money,maker	-	-er
'moneybags	-	-s
'moneybox	-	-
'monkey bars	-	-s
'monkey nut	-	-
'monkey suit	-	-
'monkey wrench	-	-
'monkeyshines	-	-s
'mood ,music	-	-
'moon boot	-	-
'moonbeam	-	-
'moonlight	-	-
'moonshine	-	-

'moonshot	-	-
'moonstone	-	-
'moorhen	-	-
'moorlands	-	-s
'morning ,sickness	-	-ness
'morning coat	-	-
'morning dress	-	-
'morning room	-	-
'morning suit	-	-
'mortarboard	-	-
'mothball	-	-
'mother ,country	-	-
'mother lode	-	-
'mother ship	-	-
'mother,fucker	-	-er
'motherboard	-	-
'motherland	-	-
'motion ,sickness	-	-ness
'motor ,racing	-	-ing
'motor ,scooter	-	-er
'motor ,vehicle	-	-
'motor car	-	-
'motor home	-	-
'motor inn	-	-
'motor pool	-	-
'motor,cycle	-	-
'motorbike	-	-
'motorboat	-	-
'motormouth	-	-
'motorway	-	-
'mountain ,bike	-	-
'mountain ,board	-	-
'mountain ,goat	-	-
'mountain ,lion	-	-
'mountain goat	-	-
'mountainside	-	-
'mountaintop	-	-
'mouse mat	-	-
'mouse miles	-	-s
'mousetrap	-	-
'mouth ,ulcer	-	-
'mouthorgan	-	-
'mouthpiece	-	-
'mouthwash	-	-
'movie ,theatre	-	-
'movie star	-	-
'movie,goer	-	-er
'movie,maker	-	-er
'moving ,van	-ing	-
'muckheap	-	-
'muckracking	-	-ing
'muckspreader	-	-er
'mudbath	-	-
'mudflap	-	-

'mudflat	-	-
'mudguard	-	-
'mudpack	-	-
'mudslide	-	-
'mudslinging	-	-ing
'mugshot	-	-
'mung ,bean	-	-
'muscleman	-	-
'mushroom ,cloud	-	-
'music ,box	-	-
'music hall	-	-
'music stand	-	-
'musk ,melon	-	-
'muskrat	-	-
'mustard gas	-	-
'mystery play	-	-
'mystery tour	-	-
'nail ,scissors	-	-s
'nail clippers	-	-ers
'nail file	-	-
'nail polish	-	-
'nail-biter	-	-er
'nailbrush	-	-
'name day	-	-
'name tag	-	-
'name-tape	-	-
'nameplate	-	-
'napkin ,ring	-	-
'nature ,study	-	-
'nature re,serve	-	-
'navy beans	-	-s
'neck lace	-	-
'neckband	-	-
'neckline	-	-
'necktie	-	-
'needle,woman	-	-
'needlepoint	-	-
'needlework	-	-
'nerve ,centre	-	-
'nest egg	-	-
'net surfer	-	-er
'netball	-	-
'nettle rash	-	-
'network	-	-
'networking	-	-ing
'neutron ,bomb	-	-
'news ,agency	-	-y
'news ,blackout	-	-
'news ,bulletin	-	-
'news ,conference	-	-ence
'news re,lease	-	-
'news,agent	-	-
'news,caster	-	-
'news,letter	-	-

'news, paper	-	-
'news, reader	-	-er
'news, room	-	-
'news, vendor	-	-or
'news, woman	-	-
'news-sheet	-	-
'newscast	-	-
'newsflash	-	-
'newsgroup	-	-
'newsound	-	-
'newsman	-	-
'newspaper ,clippings	-	-ings
'newspaper ,stand	-	-
'newspaper,man	-	-
'newsprint	-	-
'newsreel	-	-
'newsstand	-	-
'nick-name	-	-
'nicotine ,patch	-	-
'night ,porter	-	-er
'night de,pository	-	-ory
'night owl	-	-
'night safe	-	-
'night school	-	-
'night spot	-	-
'night watch	-	-
'night,stick	-	-
'night,time	-	-
'nightcap	-	-
'nightclothes	-	-s
'nightclub	-	-
'nightdress	-	-
'nightfall	-	-
'nightgown	-	-
'nighthawk	-	-
'nightlife	-	-
'nightlight	-	-
'nightshift	-	-
'nightshirt	-	-
'nightsoil	-	-
'nightstand	-	-
'nightwear	-	-
'nit,picking	-	-ing
'noise pol,lution	-	-ion
'noonday	-	-
'nose job	-	-
'nosebag	-	-
'nosebleed	-	-
'nosecone	-	-
'nosedive	-	-
'nosegay	-	-
'note card	-	-
'note,paper	-	-
'notebook	-	-

'notepad	-	-
'notice,board	-	-
'number ,cruncher	-	-er
'number ,crunching	-	-ing
'numberplate	-	-
'nunny goat	-	-
'nursemaid	-	-
'nursery ,nurse	-ery	-
'nursery ,slope	-ery	-
'nursery rhyme	-ery	-
'nurseryman	-ery	-
'nursing home	-ing	-
'nut ,cracker	-	-er
'nuthouse	-	-
'nuts case	-s	-
'nutshell	-	-
'oak apple	-	-
'oars,woman	-s	-
'oarsman	-s	-
'oat cake	-	-
'object ,code	-	-
'obstacle ,course	-	-
'obstacle ,race	-	-
'office ,building	-	-ing
'office ,holder	-	-er
'office ,party	-	-
'office block	-	-
'office girl	-	-
'oil ,painting	-	-ing
'oil ,tanker	-	-er
'oil can	-	-
'oil field	-	-
'oil paint	-	-
'oil slick	-	-
'oil well	-	-
'oilcake	-	-
'oilcloth	-	-
'oilman	-	-
'oilrig	-	-
'oilskin	-	-
'opening ,hours	-ing	-s
'opening ,time	-ing	-
'opera ,buff	-	-
'operating ,room	-ing	-
'operating ,table	-ing	-
'operating ,theatre	-ing	-
'orchestre pit	-	-
'order ,paper	-	-
'organ ,grinder	-	-er
'overflow ,pipe	-	-
'oxtail	-	-
'oxygen mask	-	-
'oxygen tent	-	-
'ozone ,layer	-	-er

'pace,maker	-	-er
'pace,setter	-	-er
'pack ,animal	-	-
'pack ,saddle	-	-
'pack horse	-	-
'pack ice	-	-
'pack rat	-	-
'pack trip	-	-
'package ,holiday	-age	-
'package deal	-age	-
'package store	-age	-
'package tour	-age	-
'packet boat	-	-
'packet-,switching	-	-ing
'packing case	-ing	-
'paddle ,steamer	-	-er
'paddle ,tennis	-	-
'paddle boat	-	-
'paddling pool	-ing	-
'paddock	-	-
'padlock	-	-
'pageboy	-	-
'pain,killer	-	-er
'paint ,stripper	-	-er
'paintbox	-	-
'paintwork	-	-
'palette knife	-	-
'palm ,reading	-	-ing
'palm Sunday	-	-
'palm oil	-	-
'palm tree	-	-
'palmtop	-	-
'pampas grass	-	-
'pan,handle	-	-
'panal pin	-	-
'panal truck	-	-
'panal-,beater	-	-er
'pancake	-	-
'paper ,fastener	-	-er
'paper ,money	-	-
'paper chase	-	-
'paper girl	-	-
'paper knife	-	-
'paper round	-	-
'paper route	-	-
'paper shop	-	-
'paper,hanger	-	-er
'paper-,pusher	-	-er
'paperback	-	-
'paperboy	-	-
'paperclip	-	-
'paperweight	-	-
'paperwork	-	-
'parade ,ground	-	-

'paradigm ,shift	-	-
'parafine ,wax	-	-
'parcel post	-	-
'parent ,company	-	-
'park ,keeper	-	-er
'park ,ranger	-	-er
'parking ,brake	-ing	-
'parking ,garage	-ing	-
'parking ,light	-ing	-
'parking ,meter	-ing	-
'parking ,ticket	-ing	-
'parking lot	-ing	-
'parkway	-	-
'parlor car	-	-
'parlour game	-	-
'parlour maid	-	-
'part-singing	-	-ing
'part-song	-	-
'particle ,physics	-	-s
'particle ac,celerator	-	-or
'partway	-	-
'party ,animal	-	-
'party ,piece	-	-
'party ,pooper	-	-er
'party line	-	-
'party,goer	-	-er
'passageway	-age	-
'passbook	-	-
'passenger ,seat	-	-
'passion ,play	-ion	-
'passion,flower	-	-
'passionfruit	-	-
'passkey	-	-
'passport	-	-
'passport con,trol	-	-
'password	-	-
'pasteboard	-	-
'pastime	-	-
'pastureland	-	-
'patchwork	-	-
'path,finder	-	-er
'pathway	-	-
'patio ,doors	-	-s
'patrolman	-	-
'pavement ,artist	-ment	-ist
'paving stone	-ing	-
'pawn,broker	-	-
'pawnshop	-	-
'pay ,envelope	-	-
'pay ,packet	-	-
'pay ,settlement	-	-ment
'pay diffe,rential	-	-ial
'pay phone	-	-
'pay rise	-	-

'pay, master	-	-
'paybed	-	-
'paycheque	-	-
'payday	-	-
'paydirt	-	-
'payload	-	-
'payroll	-	-
'payroll , tax	-	-
'payslip	-	-
'pea, shooter	-	-er
'peace , dividend	-	-
'peace , offering	-	-ing
'peace march	-	-
'peace pipe	-	-
'peace, maker	-	-er
'peacetime	-	-
'peacock	-	-
'peafowl	-	-
'peahen	-	-
'peanut	-	-
'peanut , gallery	-	-
'pearl , diver	-	-er
'pebbledash	-	-
'pecking , order	-ing	-
'pedal bin	-	-
'peephole	-	-
'peepshow	-	-
'peer , pressure	-	-ure
'peer group	-	-
'peg leg	-	-
'pegboard	-	-
'pen , friend	-	-
'pen , pusher	-	-er
'pen name	-	-
'penal , code	-	-
'penalty , area	-ty	-
'penalty , clause	-ty	-
'penalty , kick	-ty	-
'penalty , point	-ty	-
'pencil , pusher	-	-er
'pencil , sharpener	-	-er
'pencil , skirt	-	-
'penknife	-	-
'penlight	-	-
'penny , candy	-	-
'pennyworth	-	-
'pension fund	-	-
'pension plan	-	-
'pension scheme	-	-
'pep pill	-	-
'pep talk	-	-
'peper mill	-	-
'peper, mint	-	-
'pepercorn	-	-

'pepper pot	-	-
'period pain	-	-
'period piece	-	-
'petrol bomb	-	-
'petting zoo	-ing	-
'phone book	-	-
'phone booth	-	-
'phone-,tapping	-	-ing
'phonecard	-	-
'photo booth	-	-
'photocopy	-	-
'phrasebook	-	-
'piano stool	-	-
'pick-up ,truck	-	-
'pickaxe	-	-
'picket ,fence	-	-
'picnic ,area	-	-
'picture ,palace	-	-
'picture ,window	-	-
'picture book	-	-
'picture card	-	-
'picture rail	-	-
'pie ,chart	-	-
'pie crust	-	-
'piece rate	-	-
'piecework	-	-
'pig ,iron	-	-
'pig,swill	-	-
'pigeonhole	-	-
'piggy-bank	-y	-
'piggyback	-	-
'pigpen	-	-
'pigskin	-	-
'pigtail	-	-
'pikeman	-	-
'pikestaff	-	-
'pile ,driver	-	-er
'pillar box	-	-
'pillbox	-	-
'pillowcase	-	-
'pilot ,officer	-	-er
'pilot light	-	-
'pin ,money	-	-
'pin,table	-	-
'pinball	-	-
'pincer ,movement	-	-ment
'pine ,needle	-	-
'pine,tree	-	-
'pineapple	-	-
'pinecone	-	-
'pinewood	-	-
'pinking ,scissors	-ing	-s
'pinking shears	-ing	-s
'pinpoint	-	-

'pinprick	-	-
'pinstripe	-	-
'pinto bean	-	-
'pinwheel	-	-
'pipe ,cleaner	-	-er
'pipe ,fitter	-	-er
'pipe rack	-	-
'pipeline	-	-
'pipsqueak	-	-
'piss artist	-	-ist
'piss-ass	-	-
'pisshead	-	-
'pisstake	-	-
'piston ring	-	-
'pitch pine	-	-
'pitchfork	-	-
'pitfall	-	-
'pithead	-	-
'pizza ,parlor	-	-
'place ,setting	-	-ing
'place card	-	-
'place kick	-	-
'place mat	-	-
'plane ,geometry	-	-
'planning per,mission	-ing	-ion
'plaster board	-	-
'plate-layer	-	-er
'platform ,game	-	-
'play,fellow	-	-
'play,goer	-	-er
'play,thing	-	-
'play-acting	-	-ing
'playbill	-	-
'playboy	-	-
'playground	-	-
'playgroup	-	-
'playhouse	-	-
'playing card	-ing	-
'playing field	-ing	-
'playmate	-	-
'playpen	-	-
'playroom	-	-
'playschool	-	-
'playtime	-	-
'playwright	-	-
'plea ,bargaining	-	-ing
'pleasure ,seeker	-ure	-er
'ploughboy	-	-
'ploughman	-	-
'ploughshare	-	-
'plughole	-	-
'plus sign	-	-
'plywood	-	-
'pocket ,change	-	-

'pocket knife	-	-
'pocketbook	-	-
'pockmark	-	-
'point duty	-	-
'point man	-	-
'pointsman	-s	-
'pokerwork	-er	-
'pole po,sition	-	-ion
'pole vault	-	-
'pole-cat	-	-
'polka dot	-	-
'pollen count	-	-
'polling booth	-ing	-
'polling day	-ing	-
'polo neck	-	-
'polo shirt	-	-
'pommel horse	-	-
'pony-,trekking	-	-ing
'ponytail	-	-
'pool hall	-	-
'poolroom	-	-
'poop deck	-	-
'poop sheet	-	-
'pooper ,scooper	-er	-er
'pop ,music	-	-
'pop fly	-	-
'pop group	-	-
'pop star	-	-
'pop-gun	-	-
'popcorn	-	-
'poppycock	-	-
'poppysead	-	-
'portrait mode	-	-
'post ,office	-	-
'post horn	-	-
'post office ,box	-	-
'post,master	-	-
'postage ,stamp	-age	-
'postbag	-	-
'postbox	-	-
'postcard	-	-
'postcode	-	-
'poster paint	-er	-
'postman	-	-
'postmark	-	-
'postmistress	-	-ess
'pot plant	-	-
'pot roast	-	-
'pot,belly	-	-
'pot,boiler	-	-er
'pot,holing	-	-ing
'pothead	-	-
'potholder	-	-er
'pothole	-	-

'potsherd	-	-
'poverty ,trap	-	-
'powder puff	-	-
'powder room	-	-
'power ,broker	-	-
'power ,dressing	-	-ing
'power ,politics	-	-ics
'power ,station	-	-ion
'power ,steering	-	-ing
'power base	-	-
'power cut	-	-
'power drill	-	-
'power house	-	-
'power line	-	-
'power plant	-	-
'power point	-	-
'power tool	-	-
'powerboat	-	-
'prairie dog	-	-
'prayer book	-er	-
'prayer mat	-er	-
'prayer wheel	-er	-
'preference ,share	-ence	-
'press ,agent	-	-
'press ,baron	-	-
'press ,conference	-	-ence
'press ,cutting	-	-ing
'press ,gallery	-	-ery
'press ,office	-	-
'press ,secretary	-	-ary
'press box	-	-
'press clippings	-	-ings
'press corps	-	-
'press re,lease	-	-
'press stud	-	-
'press-gang	-	-
'pressman	-	-
'pressure ,cooker	-ure	-er
'pressure group	-ure	-
'pressure point	-ure	-
'price ,fixing	-	-ing
'price ,index	-	-
'price con,trol	-	-
'price list	-	-
'price sup,port	-	-
'price tag	-	-
'price war	-	-
'print ,server	-	-er
'printing ink	-ing	-
'printing ma,chine	-ing	-
'printing press	-ing	-
'prison camp	-	-
'prize day	-	-
'prizefight	-	-

'problem page	-	-
'problem-, solving	-	-ing
'profit ,margin	-	-
'progress re, port	-	-
'property ,tax	-ty	-
'property de, veloper	-ty	-er
'protection ,money	-ion	-
'proving ground	-ing	-
'pruning hook	-ing	-
'pub-, crawl	-	-
'puding ,basin	-	-
'puffball	-	-
'pulpwood	-	-
'pump room	-	-
'punch bowl	-	-
'punch line	-	-
'punchbag	-	-
'punchball	-	-
'puppet ,government	-	-ment
'puppy fat	-y	-
'puppy love	-y	-
'purchase price	-	-
'purchasing ,power	-ing	-
'push-, button	-	-
'push-bike	-	-
'pushcart	-	-
'pushchair	-	-
'pushchair	-	-
'pussy ,willow	-y	-
'pussy cat	-y	-
'pussyfoot	-y	-
'putting green	-ing	-
'pyramid ,selling	-	-ing
'quality ,time	-	-
'quality as, surence	-	-ence
'quality con, trol	-	-
'quantum ,theory	-um	-
'quarter ,horse	-	-
'quarter ,sessions	-	-s
'quarter day	-	-
'quarter note	-	-
'quarter, master	-	-
'quarterdeck	-	-
'quarterstaff	-	-
'quayside	-	-
'queer ,bashing	-	-ing
'question mark	-ion	-
'question tag	-ion	-
'question time	-ion	-
'question-, master	-ion	-
'quiz- master	-	-
'rabbit ,warren	-	-
'rabbit hutch	-	-
'rabbit punch	-	-

'rabble-,rouser	-	-er
'race ,meeting	-	-ing
'race car	-	-
'race re,lations	-	-ions
'race riot	-	-
'race,goer	-	-er
'racecard	-	-
'racecourse	-	-
'racehorse	-	-
'racing car	-ing	-
'racquetball	-	-
'radar trap	-	-
'radio ,beacon	-	-
'radio ,wave	-	-
'radio car	-	-
'ragbag	-	-
'ragtime	-	-
'ragtrade	-	-
'ragweed	-	-
'railbow	-	-
'railroad	-	-
'railway	-	-
'railway ,station	-	-ion
'railway line	-	-
'rain ,forest	-	-
'rain drop	-	-
'rain gauge	-	-
'raincoat	-	-
'rainfall	-	-
'rainstorm	-	-
'rainwater	-	-
'ram-raiding	-	-ing
'rampart	-	-
'ramrod	-	-
'ranch house	-	-
'range,finder	-	-er
'rap sheet	-	-
'rat race	-	-
'rat trap	-	-
'ratbag	-	-
'rattlesnake	-	-
'ray gun	-	-
'razor blade	-	-
'real estate ,agent	-	-
'record ,library	-	-
'record ,player	-	-er
'record-,holder	-	-er
'reef knot	-	-
'reference ,library	-ence	-ary
'reference book	-ence	-
'register ,office	-er	-
'registry ,office	-ry	-
'relay ,race	-	-
'rent ,rebate	-	-

'rent book	-	-
'rent boy	-	-
'rent strike	-	-
'repairman	-	-
'rest home	-	-
'retail park	-	-
'retirement ,age	-ment	-
'retirement ,home	-ment	-
'rhesus ,monkey	-	-
'rhythm ,method	-	-
'rhythm ,section	-	-ion
'rib cage	-	-
'ribbon de,velopment	-	-ment
'rice ,paddy	-	-
'rice ,paper	-	-
'rifle range	-	-
'rift ,valley	-	-
'rights ,issue	-s	-
'ring ,finger	-	-
'ring ,spanner	-	-er
'ring road	-	-
'ring,leader	-	-er
'ring-pull	-	-
'ringfense	-	-
'ringside	-	-
'ringworm	-	-
'riot po,lice	-	-
'ripcord	-	-
'risk ,management	-	-ment
'risk-,taking	-	-ing
'river ,basin	-	-
'river bed	-	-
'river-mouth	-	-
'riverside	-	-
'road ,manager	-	-er
'road hog	-	-
'road rage	-	-
'road tax	-	-
'road test	-	-
'road,runner	-	-er
'roadblock	-	-
'roadhouse	-	-
'roadshow	-	-
'roadside	-	-
'roadsign	-	-
'roadway	-	-
'roadwork	-	-
'rock ,climbing	-	-ing
'rock ,garden	-	-
'rock ,music	-	-
'rock cake	-	-
'rock pool	-	-
'rock salt	-	-
'rock,fall	-	-

'rock-, crystal	-	-
'rocket ,launcher	-	-er
'rocking chair	-ing	-
'rocking horse	-ing	-
'role ,model	-	-
'role-play	-	-
'roll bar	-	-
'roll-call	-	-
'roller ,coaster	-er	-er
'roller ,skate	-er	-
'roller ,towel	-er	-
'roller blind	-er	-
'rolling mill	-ing	-
'rolling pin	-ing	-
'rollmop	-	-
'roof-rack	-	-
'rooftop	-	-
'room ,service	-	-
'room ,temperature	-	-ure
'room,mate	-	-
'root ,vegetable	-	-
'root beer	-	-
'root crop	-	-
'rope ,ladder	-	-
'rose bush	-	-
'rose hip	-	-
'rose,water	-	-
'rosebud	-	-
'rosewood	-	-
'row house	-	-
'row house	-	-
'rowing boat	-ing	-
'rowlock	-	-
'rubber boot	-er	-
'rubber plant	-er	-
'rubbing ,alcohol	-ing	-
'ruegrass	-	-
'rulebook	-	-
'rumble ,strip	-	-
'rummage ,sale	-	-
'rumour,monger	-	-
'rumpus room	-	-
'running costs	-ing	-s
'runway	-	-
'rush hour	-	-
'sabre-, rattling	-	-ing
'sack race	-	-
'sackcloth	-	-
'saddle bag	-	-
'saddle shoe	-	-
'saddle-sore	-	-
'safety ,curtain	-ty	-
'safety ,island	-ty	-
'safety ,razor	-ty	-or

'safety belt	-ty	-
'safety catch	-ty	-
'safety glass	-ty	-
'safety lamp	-ty	-
'safety match	-ty	-
'safety net	-ty	-
'safety pin	-ty	-
'safety valve	-ty	-
'safety-de,posit 'box	-ty	-
'sail ship	-	-
'sailboard	-	-
'sailboat	-	-
'sailor suit	-or	-
'salad ,dressing	-	-ing
'salad cream	-	-
'salad days	-	-s
'saleroom	-	-
'sales repre,sentative	-s	-ive
'sales slip	-s	-
'sales tax	-s	-
'sales,woman	-s	-
'salesclerk	-s	-
'salesgirl	-s	-
'salesman	-s	-
'salesperson	-s	-
'salt ,cellar	-	-
'salt,water	-	-
'sand bar	-	-
'sand dune	-	-
'sand fly	-	-
'sand,piper	-	-er
'sandalwood	-	-
'sandbag	-	-
'sandbank	-	-
'sandblast	-	-
'sandcastle	-	-
'sandman	-	-
'sandpaper	-	-
'sandpit	-	-
'sandstone	-	-
'sandstorm	-	-
'sandtrap	-	-
'sandwitch board	-	-
'sandwitch course	-	-
'sapwood	-	-
'sash ,window	-	-
'satelite ,dish	-	-
'sauce boat	-	-
'saucepan	-	-
'sausage dog	-age	-
'sausage meat	-age	-
'savings ac,count	-ings	-
'savings bank	-ings	-
'savings bond	-ings	-

'sawbone	-	-
'sawbuck	-	-
'sawdust	-	-
'sawmill	-	-
'scandal,monger	-	-
'scare ,story	-	-
'scare ,tactics	-	-ics
'scare,monger	-	-
'school ,district	-	-
'school ,mistress	-	-ess
'school friend	-	-
'school,master	-	-
'school,teacher	-	-er
'school-,leaver	-	-er
'schoolboy	-	-
'schoolchild	-	-
'schoolday	-	-
'schoolgirl	-	-
'schoolhouse	-	-
'schoolkid	-	-
'schoolmate	-	-
'schoolroom	-	-
'schoolwork	-	-
'science park	-	-
'scoreboard	-	-
'scorecard	-	-
'scouring pad	-ing	-
'scout,master	-	-
'scrap ,paper	-	-
'scrapbook	-	-
'scrapheap	-	-
'scratch test	-	-
'screen ,door	-	-
'screen ,printing	-	-ing
'screen ,test	-	-
'screen,writer	-	-er
'screenplay	-	-
'screw,driver	-	-er
'script ,writer	-	-er
'scrollwork	-	-
'scrubbing brush	-ing	-
'scrubland	-	-
'scuffmark	-	-
'sea ,captain	-	-
'sea ,lion	-	-
'sea ,power	-	-
'sea ,serpent	-	-
'sea ,urchin	-	-
'sea a,nemone	-	-
'sea breeze	-	-
'sea dog	-	-
'sea freight	-	-
'sea lane	-	-
'sea level	-	-

'sea mile	-	-
'sea mist	-	-
'seabed	-	-
'seabird	-	-
'seaboard	-	-
'seafood	-	-
'seafront	-	-
'seagull	-	-
'seahorse	-	-
'seal, skin	-	-
'sealing wax	-ing	-
'seaman	-	-
'seaplane	-	-
'seaport	-	-
'search ,party	-	-
'search ,warrant	-	-
'searchlight	-	-
'seashell	-	-
'seashore	-	-
'seaside	-	-
'seat belt	-	-
'seaway	-	-
'seaweed	-	-
'seed ,capital	-	-
'seed pearl	-	-
'seedbed	-	-
'selling price	-ing	-
'sense ,organ	-	-
'sentence ,adverb	-	-
'server farm	-er	-
'service ,area	-	-
'service ,charge	-	-
'service ,club	-	-
'service ,industry	-	-
'service ,station	-	-
'service,woman	-	-
'serviceman	-	-
'severance pay	-ance	-
'sewage farm	-age	-
'sewage plant	-age	-
'sewing ma,chine	-ing	-
'sex ,maniac	-	-
'sex ,object	-	-
'sex ,organ	-	-
'sex ,symbol	-	-
'sex appeal	-	-
'sex change	-	-
'sex drive	-	-
'sex edu,cation	-	-ion
'sex life	-	-
'sex of,fender	-	-er
'sex shop	-	-
'sexpot	-	-
'shadow ,boxing	-	-ing

'shadow ,puppet	-	-
'shamrock	-	-
'shanty,town	-	-
'share ,index	-	-
'share,holder	-	-er
'shareware	-	-
'shaving bag	-ing	-
'shaving brush	-ing	-
'shaving cream	-ing	-
'shaving foam	-ing	-
'sheath knife	-	-
'sheep ,anchor	-	-
'sheep dog	-	-
'sheep,skin	-	-
'sheep-dip	-	-
'sheep-pen	-	-
'sheepfold	-	-
'sheet ,metal	-	-
'sheet ,music	-	-
'shelf life	-	-
'shell shock	-	-
'shell suit	-	-
'shellfire	-	-
'shellfish	-	-
'ship,builder	-	-er
'shiping ,forecast	-ing	-
'shipload	-	-
'shipman	-	-
'shipmate	-	-
'shipping ,forecast	-ing	-
'shipping ,lane	-ing	-
'shipwreck	-	-
'shipyard	-	-
'shirt tail	-	-
'shirt,waister	-	-er
'shirtfront	-	-
'shit ,stirrer	-	-er
'shit hole	-	-
'shock ,tactics	-	-ics
'shock ,therapy	-	-
'shock ,treatment	-	-ment
'shock ab,sorber	-	-er
'shock wave	-	-
'shoe,maker	-	-er
'shoe,string	-	-
'shoebill	-	-
'shoebox	-	-
'shoehorn	-	-
'shoelace	-	-
'shoemaker	-	-er
'shoeshine ,stand	-	-
'shoetree	-	-
'shooting ,galery	-ing	-
'shooting ,stick	-ing	-

'shop as,sistant	-	-ant
'shop front	-	-
'shop girl	-	-
'shop,fitting	-	-ing
'shop,keeper	-	-er
'shop,lifting	-	-ing
'shop,walker	-	-er
'shopping ,centre	-ing	-
'shopping ,mall	-ing	-
'shopping ,precinkt	-ing	-
'shopping list	-ing	-
'shoulder bag	-	-
'shoulder blade	-	-
'shoulder pad	-	-
'shoulder strap	-	-
'show ,business	-	-ness
'show ,jumping	-	-ing
'show ,trial	-	-
'show-stopper	-	-er
'showcase	-	-
'shower cap	-	-
'shower gel	-	-
'showgirl	-	-
'showman	-	-
'showpiece	-	-
'showplace	-	-
'showroom	-	-
'showroom	-	-
'shrubby	-	-
'shuttlecock	-	-
'sickness ,benefit	-ness	-
'side ,issue	-	-
'side ,order	-	-
'side dish	-	-
'side ef,fect	-	-
'side,kick	-	-
'side-,saddle	-	-
'side-,wheeler	-	-er
'sidearm	-	-
'sideboard	-	-
'sideburns	-	-
'sidecar	-	-
'sidelight	-	-
'sideline	-	-
'sideshow	-	-
'sidestep	-	-
'sideswipe	-	-
'sidetrack	-	-
'sidewalk	-	-
'sidewalk ,artist	-	-ist
'sideways	-	-
'sign ,language	-	-
'signal ,tower	-	-
'signal box	-al	-

'signalman	-	-
'signature ,tune	-ature	-
'signboard	-	-
'signpost	-	-
'silk screen	-	-
'silk-screen ,printing	-	-
'silkworm	-	-
'silver,smith	-	-
'silverfish	-	-
'silverware	-	-
'sitting room	-ing	-
'skateboard	-	-
'skating ,rink	-ing	-
'skeleton key	-	-
'sketchbook	-	-
'sketchpad	-	-
'ski boot	-	-
'ski jump	-	-
'ski lift	-	-
'ski pants	-	-s
'ski plane	-	-
'ski pole	-	-
'skidmark	-	-
'skidpan	-	-
'skingraft	-	-
'skinhead	-	-
'skipping ,rope	-ing	-
'skirting board	-ing	-
'skull cap	-	-
Press any key to continue...		
sloz+"-"+suf1+"-"+suf2		
'skunk ,cabbage	-	-
'sky,diving	-	-ing
'sky,scraper	-	-er
'skylark	-	-
'skylight	-	-
'skyline	-	-
'slag heap	-	-
'slam dunk	-	-
'slanging ,match	-ing	-
'slap,stick	-	-
'slapdash	-	-
'slaughterhouse	-	-
'slave trade	-	-
'sledge ,runners	-	-ers
'sledge,hammer	-	-
'sleep-,walking	-	-ing
'sleeping ,sickness	-ing	-ness
'sleeping bag	-ing	-
'sleeping car	-ing	-
'sleeping pill	-ing	-
'slide pro,jector	-	-or
'slide rule	-	-
'slot ma,chine	-	-

'slush fund	-	-
'smoke ,signal	-	-
'smoke a,larm	-	-
'smoke bomb	-	-
'smoke screen	-	-
'smokestack	-	-
'smokestack ,industry	-	-
'smoking ,jacket	-ing	-
'smoking room	-ing	-
'snack bar	-	-
'snake ,charmer	-	-er
'snake,skin	-	-
'snakebite	-	-
'snapshot	-	-
'snare drum	-	-
'sniffer dog	-er	-
'snow ,blindness	-	-ness
'snow chains	-	-s
'snow job	-	-
'snow line	-	-
'snow pea	-	-
'snow plough	-	-
'snow tire	-	-
'snow,drift	-	-
'snow-,blower	-	-er
'snowball	-	-
'snowboard	-	-
'snowdrop	-	-
'snowfall	-	-
'snowfield	-	-
'snowflake	-	-
'snowman	-	-
'snowmobile	-	-
'snowshoe	-	-
'snowstorm	-	-
'snowsuit	-	-
'soaking ,solution	-ing	-ion
'soap ,opera	-	-
'soap ,powder	-	-
'soap flakes	-	-s
'soapbox	-	-
'soapstone	-	-
'soapsuds	-	-s
'sob ,story	-	-
'soda ,fountain	-	-
'soda ,siphon	-	-
'soda ,water	-	-
'sofa bed	-	-
'soldering ,iron	-ing	-
'solvent a,buse	-ent	-
'song,writer	-	-er
'songbird	-	-
'songbook	-	-
'sooth,sayer	-	-er

'sorting ,office	-ing	-
'soul ,brother	-	-
'soul ,food	-	-
'soul ,music	-	-
'soul ,searching	-	-ing
'soul ,sister	-	-
'soul mate	-	-
'sound ,barrier	-	-
'sound ,card	-	-
'sound ,effects	-	-s
'sound ,engineer	-	-eer
'sound ,system	-	-
'sound bite	-	-
'sound check	-	-
'sound wave	-	-
'sounding board	-ing	-
'soundtrack	-	-
'soup ,kitchen	-	-
'soup spoon	-	-
'source code	-	-
'southpaw	-	-
'soy bean	-	-
'soya beans	-	-s
'soybean	-	-
'space ,age	-	-
'space ,capsule	-	-
'space ,heater	-	-er
'space ,shuttle	-	-
'space ,station	-	-ion
'space age	-	-
'space bar	-	-
'space ca,det	-	-
'space probe	-	-
'space,ship	-	-
'space,woman	-	-
'spacecraft	-	-
'spaceman	-	-
'spacesuit	-	-
'spacewalk	-	-
'spactator ,sport	-or	-
'spadework	-	-
'spare,ribs	-	-s
'spark plug	-	-
'sparring ,partner	-ing	-
'sparring match	-ing	-
'speaking tube	-ing	-
'spearhead	-	-
'spearmint	-	-
'speech ,synthesizer	-	-er
'speech day	-	-
'speech marks	-	-s
'speed ,limit	-	-
'speed ,reading	-	-ing
'speed ,skating	-	-ing

'speed bump	-	-
'speed trap	-	-
'speedway	-	-
'speedwell	-	-
'spell-, checker	-	-er
'spellbinding	-	-ing
'spend, thrift	-	-
'spending , money	-ing	-
'sperm bank	-	-
'sperm whale	-	-
'spiderweb	-	-
'spillway	-	-
'spin , doctor	-	-
'spinning , jenny	-ing	-
'spinning wheel	-ing	-
'spirit , level	-	-
'spirit lamp	-	-
'splinter , group	-er	-
'sponge bag	-	-
'sponge bath	-	-
'sponge cake	-	-
'sport coat	-	-
'sport shirt	-	-
'sports , centre	-s	-
'sports , jacket	-s	-
'sports , scholarship	-s	-ship
'sports bra	-s	-
'sports car	-s	-
'sports coat	-s	-
'sports day	-s	-
'sports shirt	-s	-
'sports, person	-s	-
'sports, woman	-s	-
'sports, writer	-s	-er
'sportscast	-s	-
'sportsman	-s	-
'sportswear	-s	-
'spotlight	-	-
'spray can	-	-
'spray gun	-	-
'spray paint	-	-
'spring board	-	-
'spyhole	-	-
'squad car	-	-
'squadron , leader	-	-er
'square , brackets	-	-s
'square , knot	-	-
'square dance	-	-
'square knot	-	-
'squash , rackets	-	-s
'squeezebox	-	-
'stack , system	-	-
'staff , nurse	-	-
'staff , officer	-	-er

'staff ,sergeant	-	-
'stag ,party	-	-
'stag night	-	-
'stage ,name	-	-
'stage di,rection	-	-ion
'stage fright	-	-
'stagecoach	-	-
'stagehand	-	-
'staging ,area	-ing	-
'staging post	-ing	-
'staircase	-	-
'stairway	-	-
'stairwell	-	-
'stake,holder	-	-er
'stalking ,horse	-ing	-
'stamp ,duty	-	-
'standard lamp	-	-
'standard-,bearer	-	-er
'standing room	-ing	-
'standpipe	-	-
'standpoint	-	-
'staple gun	-	-
'star ,sign	-	-
'star ,wars	-	-s
'star jump	-	-
'star sign	-	-
'star,fish	-	-
'star,fruit	-	-
'starboard	-	-
'stardust	-	-
'starlight	-	-
'starter ,motor	-er	-
'starter home	-er	-
'starting block	-ing	-
'starting gate	-ing	-
'starting price	-ing	-
'state ,school	-	-
'state court	-	-
'state tax	-	-
'stateroom	-	-
'statesman	-s	-
'station ,master	-ion	-
'station ,wagon	-ion	-
'statute book	-	-
'statute law	-	-
'staying ,power	-ing	-
'steakhouse	-	-
'stealth ,bomber	-th	-er
'steam ,shovel	-	-
'steam iron	-	-
'steamboat	-	-
'steamship	-	-
'steelworks	-	-
'steeplechase	-	-

'steeplejack	-	-
'steering wheel	-ing	-
'steersman	-s	-
'step,ladder	-	-
'stepping-stone	-ing	-
'stick ,insect	-	-
'stick shift	-	-
'stick,pin	-	-
'stickball	-	-
'sting ray	-	-
'stock ,market	-	-
'stock car	-	-
'stock ex,change	-	-
'stock,breeder	-	-er
'stock,broker	-	-
'stock,taking	-	-ing
'stockman	-	-
'stockpile	-	-
'stockpot	-	-
'stockroom	-	-
'stockyard	-	-
'stomach pump	-	-
'stomachache	-	-
'stone,mason	-	-
'stoneware	-	-
'stonework	-	-
'stopcock	-	-
'stopgap	-	-
'stopping ,distance	-ing	-
'stopwatch	-	-
'storage ,heater	-age	-er
'store brand	-	-
'store de,TECTIVE	-	-ive
'store,keeper	-	-er
'storefront	-	-
'storehouse	-	-
'storeroom	-	-
'storm ,lantern	-	-
'storm ,window	-	-
'storm cloud	-	-
'storm door	-	-
'storm,trooper	-	-er
'story line	-	-
'story,teller	-	-er
'storybook	-	-
'straw man	-	-
'straw,weight	-	-
'strawberry	-	-
'strawberry ,mark	-	-
'strawberry ,runners	-	-ers
'strawhat	-	-
'streamline	-	-
'street ,people	-	-
'street ,value	-	-

'street style	-	-
'street,walker	-	-er
'streetlamp	-	-
'streetlight	-	-
'stress mark	-	-
'stretcher-,bearer	-er	-er
'stretchmark	-	-
'strike force	-	-
'strike pay	-	-
'strike rate	-	-
'strike,breaker	-	-er
'strip ,lighting	-	-ing
'strip ,mining	-	-ing
'strip club	-	-
'strip mall	-	-
'strip search	-	-
'strip show	-	-
'strobe ,light	-	-
'studbook	-	-
'stun gun	-	-
'stunt ,woman	-	-
'stunt man	-	-
'styling brush	-ing	-
'substance a,buse	-	-
'success ,story	-	-
'suction cap	-ion	-
'suction pump	-ion	-
'sugar ,dady	-	-
'sugar ,maple	-	-
'sugar beet	-	-
'sugar cube	-	-
'sugar lump	-	-
'sugarcane	-	-
'suiside ,pact	-	-
'suitcase	-	-
'summer ,camp	-	-
'summer school	-	-
'summerhouse	-	-
'summertime	-	-
'sun ,lounger	-	-er
'sun blind	-	-
'sun cream	-	-
'sun god	-	-
'sun hat	-	-
'sun lounge	-	-
'sun,flower	-	-
'sun,glasses	-	-s
'sun,worshipper	-	-er
'sunbeam	-	-
'sunbed	-	-
'sunbelt	-	-
'sunblock	-	-
'sunbonnet	-	-
'sunburn	-	-

'sundeck	-	-
'sundial	-	-
'sundress	-	-
'sunfish	-	-
'sunlamp	-	-
'sunlight	-	-
'sunrise	-	-
'sunrise ,industry	-	-
'sunroof	-	-
'sunscreen	-	-
'sunset	-	-
'sunshade	-	-
'sunshine	-	-
'sunspot	-	-
'sunstroke	-	-
'suntan	-	-
'suntrap	-	-
'surface ,area	-	-
'surface ,mail	-	-
'surfboard	-	-
'survey ,course	-	-
'swaddling clothes	-ing	-s
'swallow dive	-	-
'swansong	-	-
'swear word	-	-
'sweat gland	-	-
'sweat suit	-	-
'sweatband	-	-
'sweatshirt	-	-
'sweatshop	-	-
'sweepstake	-	-
'swimming ,costune	-ing	-
'swimming bath	-ing	-
'swimming pool	-ing	-
'swimming suit	-ing	-
'swimming trunks	-ing	-s
'swimsuit	-	-
'swimwear	-	-
'swing'ometar	-	-
'swingboat	-	-
'switch card	-	-
'switchboard	-	-
'swivel chair	-	-
'swizzle stick	-	-
'sword dance	-	-
'sword,fish	-	-
'swordsman	-s	-
'symphony ,orchestra	-	-
'systems ,analyst	-s	-ist
'tab stop	-	-
'table ,linen	-	-
'table ,manners	-	-s
'table ,tennis	-	-
'table ,wine	-	-

'table mat	-	-
'tablecloth	-	-
'tableland	-	-
'tablespoon	-	-
'tableware	-	-
'tadpole	-	-
'tail pipe	-	-
'tail,spin	-	-
'tail,wind	-	-
'tailbone	-	-
'tailcoat	-	-
'tailgate ,party	-	-
'taillight	-	-
'tailpiece	-	-
'talent scout	-	-
'tank top	-	-
'tap ,dancing	-	-ing
'tape ,measure	-	-
'tape deck	-	-
'tape drive	-	-
'tape re,corder	-	-er
'tapeworm	-	-
'taproot	-	-
'task force	-	-
'taste bud	-	-
'tax ,bracket	-	-
'tax ,haven	-	-
'tax ,relief	-	-
'tax ,shelter	-	-
'tax a,voidance	-	-ance
'tax disc	-	-
'tax dodge	-	-
'tax e,vasion	-	-ion
'tax exile	-	-
'tax in,spector	-	-or
'tax re,turn	-	-
'tax year	-	-
'taxi rank	-	-
'taxman	-	-
'taxpayer	-	-er
'tea ,caddy	-	-
'tea ,cosy	-	-
'tea ,party	-	-
'tea ,service	-	-
'tea ,towel	-	-
'tea ,trolley	-	-
'tea break	-	-
'tea cloth	-	-
'tea shop	-	-
'tea urn	-	-
'teabag	-	-
'teacake	-	-
'teaching ,hospital	-ing	-
'teacup	-	-

'tealeaf	-	-
'team-mate	-	-
'teamwork	-	-
'teapot	-	-
'tear gas	-	-
'tear, jerker	-	-er
'teardrop	-	-
'tearoom	-	-
'tearoom	-	-
'teaspoon	-	-
'teething , troubles	-ing	-s
'telegraph , line	-	-
'telegraph , pole	-	-
'telegraph , wire	-	-
'telephone , book	-	-
'telephone , box	-	-
'telephone , call	-	-
'telephone , number	-	-
'telephone , pole	-	-
'telephone di, rectory	-	-ory
'telephone ex, change	-	-
'tennis court	-	-
'tennis shoe	-	-
'term , paper	-	-
'test , pilot	-	-
'test ban	-	-
'test card	-	-
'test case	-	-
'test cer, tificate	-	-ate
'test drive	-	-
'test match	-	-
'test tube	-	-
'test-tube , baby	-	-
'testing ground	-ing	-
'textbook	-	-
'theatre , weapons	-	-s
'theatre, goer	-	-er
'theme , party	-	-
'theme park	-	-
'thumb , index	-	-
'thumbnail	-	-
'thumbscrew	-	-
'thunderbolt	-	-
'thunderclap	-	-
'thundercloud	-	-
'thunderstorm	-	-
'ticket , tout	-	-
'tide pool	-	-
'tide, water	-	-
'tide-mark	-	-
'tie-pin	-	-
'tiger , lily	-	-
'tiger moth	-	-
'timberline	-	-

'time ,capsule	-	-
'time ,limit	-	-
'time ,signal	-	-
'time ,signature	-	-ure
'time bomb	-	-
'time card	-	-
'time clock	-	-
'time lag	-	-
'time lapse	-	-
'time ma,chine	-	-
'time sheet	-	-
'time switch	-	-
'time warp	-	-
'time zone	-	-
'time,keeper	-	-er
'time,table	-	-
'time-,sharing	-	-ing
'timescale	-	-
'timeshare	-	-
'tin shears	-	-s
'tin,opener	-	-er
'tin-pot	-	-
'tinderbox	-	-
'tinfoil	-	-
'tinplate	-	-
'tintack	-	-
'tit mouse	-	-
'title ,holder	-	-er
'title deed	-	-
'title page	-	-
'title role	-	-
'toadstool	-	-
'toast,master	-	-
'toasting fork	-ing	-
'toecap	-	-
'toehold	-	-
'toenail	-	-
'toerag	-	-
'toffee ,apple	-	-
'toggle switch	-	-
'toilet ,paper	-	-
'toilet ,water	-	-
'toilet bag	-	-
'toilet roll	-	-
'toilet,training	-	-ing
'toll road	-	-
'tollbooth	-	-
'tollbridge	-	-
'tollgate	-	-
'tomboy	-	-
'tombstone	-	-
'tomcat	-	-
'tommy gun	-	-
'tongue ,twister	-	-er

'tool kit	-	-
'tool shed	-	-
'tooth ,powder	-	-
'toothbrush	-	-
'toothpaste	-	-
'toothpick	-	-
'top,spin	-	-
'topcoat	-	-
'topknot	-	-
'topside	-	-
'torchlight	-	-
'tortoisshell	-	-
'totem pole	-	-
'touch ,football	-	-
'touch,paper	-	-
'touchline	-	-
'touchstone	-	-
'tour ,operator	-	-or
'tourist ,office	-ist	-
'tourist ,trap	-ist	-
'tourist at,traction	-ist	-ion
'tourist class	-ist	-
'towbar	-	-
'towel rail	-	-
'tower block	-	-
'towhead	-	-
'towline	-	-
'town house	-	-
'towns,people	-s	-
'townsfolk	-s	-
'towpath	-	-
'towrope	-	-
'tracing ,paper	-ing	-
'track ,record	-	-
'track e,vent	-	-
'trackball	-	-
'tracker dog	-er	-
'tracking ,station	-ing	-ion
'tracksuit	-	-
'trade ,balance	-	-
'trade ,deficit	-	-
'trade ,discount	-	-
'trade ,school	-	-
'trade fair	-	-
'trade gap	-	-
'trade name	-	-
'trade price	-	-
'trade route	-	-
'trade show	-	-
'trade surplus	-	-
'trade wind	-	-
'trademark	-	-
'trades,people	-s	-
'tradesman	-s	-

'trading ,partner	-ing	-
'trading e,state	-ing	-
'trading post	-ing	-
'traffic ,cone	-	-
'traffic ,island	-	-
'traffic ,jam	-	-
'traffic ,lights	-	-s
'traffic ,school	-	-
'traffic ,warden	-	-
'trafic ,calming	-	-ing
'trail ,blazer	-	-er
'train set	-	-
'train,bearer	-	-er
'train,spotter	-	-er
'training ,college	-ing	-
'tramcar	-	-
'tramlines	-	-s
'transport ,cafe	-	-
'transport ,plane	-	-
'transport ,ship	-	-
'trap,shooting	-	-ing
'trapdoor	-	-
'trashcan	-	-
'travel ,agency	-	-y
'travel ,agent	-	-
'travel ,bureau	-	-
'trawlerman	-er	-
'tread,mill	-	-
'treasure ,hunt	-	-
'treasure trove	-	-
'tree ,surgery	-	-ery
'tree fern	-	-
'tree line	-	-
'tree surgeon	-	-
'tree-trunk	-	-
'treetop	-	-
'trench coat	-	-
'trend,setter	-	-er
'trial ,run	-	-
'trials bike	-s	-
'tribes,woman	-s	-
'tribesman	-s	-
'trickle ,charger	-	-er
'trolleybus	-	-
'troop ,carrier	-	-er
'troop,ship	-	-
'trouble ,spot	-	-
'trouble,maker	-	-er
'trouble,shooter	-	-er
'truck farm	-	-
'truckload	-	-
'trundle ,bed	-	-
'trunk call	-	-
'trunk road	-	-

'trust fund	-	-
'truth drug	-	-
'tumbleweed	-	-
'tuning fork	-ing	-
'tuning peg	-ing	-
'turf ac,countant	-	-ant
'turn pike	-	-
'turn signal	-	-
'turning ,circle	-ing	-
'turning point	-ing	-
'turnstile	-	-
'turntable	-	-
'turtledove	-	-
'turtleneck	-	-
'twin town	-	-
'twinset	-	-
'type,script	-	-
'type,setter	-	-er
'type,setting	-	-ing
'type,writer	-	-er
'typeface	-	-
'typing pool	-ing	-
'union ,suit	-	-
'upperclassman	-	-
'user fee	-er	-
'utility ,room	-ity	-
'vacuum ,cleaner	-um	-er
'vacuum ,flask	-	-
'vacuum ,pump	-	-
'vacuum ,tube	-	-
'value ,judgment	-	-ment
'vampire bat	-	-
'vanity ,case	-ity	-
'vanity ,plate	-ity	-
'vanity ,press	-ity	-
'vantage ,point	-	-
'vapour trail	-	-
'vaulting horse	-ing	-
'vending ma,chine	-ing	-
'vending machine	-ing	-
'venture ,capital	-	-
'vice squad	-	-
'video ,conferencing	-	-ing
'video game	-	-
'video re,corder	-	-er
'videodisc	-	-
'videotape	-	-
'view,finder	-	-er
'viewdata	-	-
'viewpoint	-	-
'vineyard	-	-
'visiting card	-ing	-
'visiting hours	-ing	-s
'voice box	-	-

'voice mail	-	-
'voice print	-	-
'volleyball	-	-
'voting booth	-ing	-
'voting ma,chine	-ing	-
'wading ,bird	-ing	-
'wading pool	-ing	-
'waffle ,iron	-	-
'waffle,stomper	-	-er
'wagon train	-	-
'wagtail	-	-
'waistband	-	-
'waistcoat	-	-
'waistline	-	-
'waiting list	-ing	-
'waiting room	-ing	-
'walking ,papers	-ing	-s
'walking stick	-ing	-
'walkway	-	-
'wall ,painting	-	-ing
'wall,flower	-	-
'wall,paper	-	-
'wallchart	-	-
'wanderlust	-	-
'war ,cabinet	-	-
'war ,effort	-	-
'war ,game	-	-
'war ,widow	-	-
'war bride	-	-
'war chest	-	-
'war crime	-	-
'war cry	-	-
'war dance	-	-
'war paint	-	-
'war zone	-	-
'wardroom	-	-
'warehouse	-	-
'warhead	-	-
'warhorse	-	-
'warlord	-	-
'warpath	-	-
'warrant ,officer	-	-er
'warship	-	-
'warthog	-	-
'wartime	-	-
'washbasin	-	-
'washboard	-	-
'washcloth	-	-
'washday	-	-
'washer,woman	-er	-
'washing ,liquid	-ing	-
'washing ,powder	-ing	-
'washing ,soda	-ing	-
'washing day	-ing	-

'washing line	-ing	-
'washing ma,chine	-ing	-
'washroom	-	-
'washstand	-	-
'washtube	-	-
'waste ,product	-	-
'waste dis,posal	-	-al
'waste,basket	-	-
'waste,basket	-	-
'wasteland	-	-
'watch,maker	-	-er
'watchband	-	-
'watchdog	-	-
'watching ,brief	-ing	-
'watchman	-	-
'watchstrap	-	-
'watchword	-	-
'water ,biscuit	-	-
'water ,bottle	-	-
'water ,buffalo	-	-
'water ,cannon	-	-
'water ,chestnut	-	-
'water ,closet	-	-
'water ,fountain	-	-
'water ,level	-	-
'water ,lily	-	-
'water ,meadow	-	-
'water ,meter	-	-
'water ,moccasin	-	-
'water ,pipe	-	-
'water ,pistol	-	-
'water ,polo	-	-
'water ,power	-	-
'water ,skiing	-	-ing
'water ,softener	-	-er
'water ,sports	-	-s
'water ,supply	-	-
'water ,table	-	-
'water ,tower	-	-
'water ,vapour	-	-
'water bird	-	-
'water bug	-	-
'water butt	-	-
'water cooler	-	-er
'water ice	-	-
'water jump	-	-
'water main	-	-
'water rat	-	-
'water vole	-	-
'water,colour	-	-
'water,melon	-	-
'water,mill	-	-
'water,wings	-	-s
'water-rate	-	-

'waterbed	-	-
'watercourse	-	-
'watercress	-	-
'waterfall	-	-
'waterfowl	-	-
'waterfront	-	-
'waterhole	-	-
'watering can	-ing	-
'watering hole	-ing	-
'watering place	-ing	-
'watering pot	-ing	-
'waterline	-	-
'watermark	-	-
'waterside	-	-
'watersport	-	-
'waterway	-	-
'waterworks	-	-
'waveband	-	-
'wavelength	-	-
'wax ,museum	-	-um
'waxplant	-	-
'waxwork	-	-
'way ,station	-	-ion
'way, farer	-	-er
'wayside	-	-
'weasel ,word	-	-
'weather ,centre	-	-
'weather ,station	-	-ion
'weather ship	-	-
'weather strip	-	-
'weather vane	-	-
'weatherboard	-	-
'weathercock	-	-
'weatherman	-	-
'weatherperson	-	-
'webpage	-	-
'website	-	-
'wedding ,breakfast	-ing	-
'wedding ,chapel	-ing	-
'wedding dress	-ing	-
'wedding gown	-ing	-
'wedding ring	-ing	-
'weed, killer	-	-er
'weekday	-	-
'weekend	-	-
'weeknight	-	-
'weight, lifting	-	-ing
'welcome ,wagon	-	-
'welterweight	-	-
'wetting ,agent	-ing	-
'wetting ,solution	-ing	-ion
'whalebone	-	-
'wheatgerm	-	-
'wheatmeal	-	-

'wheel clamp	-	-
'wheel,barrow	-	-
'wheelbase	-	-
'wheelchair	-	-
'wheelhouse	-	-
'wheelie ,bin	-ie	-
'wheelie bin	-ie	-
'whip-round	-	-
'whipcord	-	-
'whiplash	-	-
'whipper,snapper	-er	-er
'whippet	-	-
'whipping ,cream	-ing	-
'whipping boy	-ing	-
'whirl,wind	-	-
'whirlpool	-	-
'whisk broom	-	-
'whispering cam,paign	-ing	-
'whist drive	-	-
'whistle-,blower	-	-er
'whistle-stop	-	-
'whizzbang	-	-
'whizzkid	-	-
'whorehouse	-	-
'wicket ,keeper	-	-er
'wilderness ,area	-ness	-
'wind ,instrument	-	-
'wind ,tunnel	-	-
'wind ,turbine	-	-
'wind chime	-	-
'wind,jammer	-	-er
'wind,mill	-	-
'wind-,surfing	-	-ing
'windbag	-	-
'windbreak	-	-
'windfall	-	-
'window ,cleaner	-	-er
'window ,dresser	-	-er
'window ,seat	-	-
'window box	-	-
'window,sill	-	-
'window-,shopping	-	-ing
'windowpane	-	-
'windpipe	-	-
'windscreen	-	-
'windscreen ,wiper	-	-er
'windshild	-	-
'windshild ,wiper	-	-er
'windsock	-	-
'windstorm	-	-
'wine ,cooler	-	-er
'wine bar	-	-
'wine buff	-	-
'wing ,mirror	-	-

'wing chair	-	-
'wing com,mander	-	-er
'wing nut	-	-
'wingspan	-	-
'wingtip	-	-
'winkle-,picker	-	-er
'winning ,post	-ing	-
'wintertime	-	-
'wire ,cutters	-	-ers
'wire netting	-	-ing
'wiretap	-	-
'wisdom tooth	-dom	-
'wishbone	-	-
'wishlist	-	-
'witch-,doctor	-	-
'witch-,hazel	-	-
'witch-hunt	-	-
'witching ,hour	-ing	-
'withholding ,tax	-ing	-
'witness box	-	-
'wolf ,whistle	-	-
'wolfhound	-	-
'womankind	-	-
'womenfolk	-	-
'wonderland	-	-
'wood pulp	-	-
'wood,carving	-	-ing
'wood,pecker	-	-er
'wood,wind	-	-
'woodbine	-	-
'woodblock	-	-
'woodchuck	-	-
'woodcock	-	-
'woodcraft	-	-
'woodcutter	-	-
'woodlands	-	-s
'woodlouse	-	-
'woodpile	-	-
'woodshed	-	-
'woodsman	-s	-
'woodwork	-	-
'woodworm	-	-
'word ,blindness	-	-ness
'word ,processor	-	-or
'word-play	-	-
'work ,ethic	-	-
'work ,permit	-	-
'work ex,perience	-	-ence
'work,basket	-	-
'work,station	-	-ion
'work,surface	-	-
'workbench	-	-
'workbook	-	-
'workday	-	-

'workfare	-	-
'workforse	-	-
'workhouse	-	-
'working ,papers	-ing	-s
'working ,practices	-ing	-s
'workload	-	-
'workman	-	-
'workmate	-	-
'workplace	-	-
'workroom	-	-
'worksheet	-	-
'workshop	-	-
'workweek	-	-
'world-,beater	-	-er
'wormhole	-	-
'wormwood	-	-
'worry beads	-	-s
'worrywart	-	-
'wrapping ,paper	-ing	-
'wristband	-	-
'wristwatch	-	-
'writing ,paper	-ing	-
'writing desk	-ing	-
'yachts,woman	-s	-
'yachtsman	-s	-
'yard,stick	-	-
'yardarm	-	-
'yardbird	-	-
'yearbook	-	-
'yeast ,extract	-	-
'yeast in,fection	-	-ion
'youth ,culture	-	-ure
'youth ,hostel	-	-
'youth ,hostelling	-	-ing
'youth club	-	-
'zero hour	-	-
'zip code	-	-
'zoo-,keeper	-	-er
'zoom ,lens	-	-
,Ash 'Wednesday	-	-
,Bronx 'cheer	-	-
,Capital 'Hill	-	-
,Capitol 'Hill	-	-
,Chief 'Whip	-	-
,Christmas 'cracker	-	-er
,Christmas 'Day	-	-
,Christmas 'Eve	-	-
,Christmas 'carol	-	-
,Christmas 'cookie	-	-
,Christmas 'cracker	-	-er
,Christmas 'dinner	-	-
,Christmas 'pudding	-	-ing
,Christmas 'stocking	-	-
,Coca-'Cola	-	-

,College 'Boards	-	-s
,Cornish 'pasty	-	-
,DNA 'profiling	-	-ing
,DNS 'parking	-	-ing
,Denver 'boot	-	-
,Easter 'Bunny	-	-
,Father 'Christmas	-	-
,Greenwich 'Mean Time	-	-
,Guy 'Fawkes' Night	-	-
,Hall 'Fame	-	-
,Heath 'Robinson	-	-
,Hegira 'calendar	-	-
,Home 'Counties	-	-s
,House 'Lord	-	-
,House Repre'sentatives	-	-ives
,Iron 'Curtain	-	-
,Jack 'Frost	-	-
,Jack 'Robinson	-	-
,Jack the 'Lad	-	-
,Jane 'Doe	-	-
,Jim 'Crow	-	-
,John 'Bull	-	-
,John 'Doe	-	-
,John 'Hancock	-	-
,John 'Thomas	-	-
,King 'Bench	-	-
,Lady 'Muck	-	-
,Major 'Leagues	-	-s
,Mason-'Dixon line	-	-
,Midsummer 'Day	-	-
,Molotov 'cocktail	-	-
,Morning 'Prayer	-	-er
,Morse 'code	-	-
,Mother 'Earth	-	-
,Mother 'Nature	-	-
,Mother 'Superior	-	-
,Ordnance Sur'vey map	-	-
,Palm 'Sunday	-	-
,Pancake 'Tuesday	-	-
,Pilgrim 'Fathers	-	-s
,Plymouth 'Brethren	-	-
,Poet 'Laureate	-	-
,Queen 'Mother	-	-
,Reuben 'sandwich	-	-
,Rugby 'League	-	-
,Rugby 'Union	-	-
,Scotland 'yard	-	-
,Shetland 'pony	-	-
,Trade Union 'Congress	-	-
,Union 'Jack	-	-
,Venus 'flytrap	-	-
,Yorkshire 'pudding	-shire	-
,Yorkshire 'terrier	-shire	-
,absentee 'balot	-ee	-

,absentee 'landlord	-ee	-
,absentee 'vote	-ee	-
,accident in'surance	-	-ence
,action 'replay	-ion	-
,adult 'education	-	-ion
,air 'traffic con,trol	-	-
,air chief 'marshal	-	-
,air vice-'marshal	-	-
,air-sea 'rescue	-	-
,all-terrain 'bicycle	-	-
,all-terrain 'vehicle	-	-
,analog 'clock	-	-
,analog 'computer	-	-er
,analog 'watch	-	-
,animal 'husbandry	-	-ry
,animal 'rights	-	-s
,apple 'sauce	-	-
,apple pie 'bed	-	-
,apron 'stage	-	-
,ash 'wednesday	-	-
,back'woodsman	-s	-
,back-seat 'driver	-	-er
,bad 'hair day	-	-
,ball 'bearing	-	-ing
,ballpoint 'pen	-	-
,ballroom 'dancing	-	-ing
,bank 'holiday	-	-
,banner 'headline	-	-
,bargain 'basement	-	-ment
,barley 'wine	-	-
,barrier 'reef	-	-
,base 'metal	-	-
,bass 'clef	-	-
,bass gui'tar	-	-
,batch 'processing	-	-ing
,bath 'chair	-	-
,battleship 'gray	-	-
,bay 'window	-	-
,bed 'sitting ,room	-	-
,bedside 'manner	-	-
,beggar-my-'neighbour	-ar	-
,big 'bang ,theory	-	-
,big horn 'sheep	-	-
,bird's-eye 'view	-	-
,black-water 'rafting	-	-ing
,bleeding heart 'liberal	-	-al
,block 'capitals	-	-s
,block 'letters	-	-s
,blood 'brother	-	-
,bone 'china	-	-
,boon com'panion	-	-ion
,borough 'council	-	-
,bottle 'green	-	-
,bottom 'drawer	-	-

,bottom 'line	-	-
,bow 'legs	-	-s
,bow 'tie	-	-
,bow 'window	-	-
,boy 'scout	-	-
,boy 'wonder	-	-
,brass 'band	-	-
,brass 'knuckles	-	-s
,breakfast 'television	-	-
,breast-'pocket	-	-
,brigadier-'general	-ier	-
,bronze 'medal	-	-
,brussels 'sprout	-s	-
,buck 'teeth	-	-
,bull 'terrier	-	-
,bunsen 'burner	-	-
,bush 'telegraph	-	-
,cable 'television	-	-
,caller di'splay	-er	-
,canon 'law	-	-
,capital 'assets	-	-s
,capital 'gains	-	-s
,capital 'gains tax	-	-
,capital 'transfer ,tax	-	-
,capital ex'penditure	-	-ure
,car 'boot ,sale	-	-
,car-crash TV	-	-
,carbon 'copy	-	-
,carbon 'dating	-	-ing
,carbon di'oxide	-	-
,carbon mo'noxide	-	-
,cardboard 'city	-	-
,cardboard 'cut-out	-	-
,cash 'discount	-	-
,cast 'iron	-	-
,castor 'oil	-	-
,cat's 'cradle	-	-
,cauliflower 'cheese	-	-
,cauliflower 'ear	-	-
,caveat 'emptor	-	-or
,cavity wall insu'lation	-	-ion
,cayenne 'pepper	-	-
,chain re'action	-	-ion
,chamber 'commerce	-	-
,charter 'member	-er	-
,chequebook 'journalism	-	-ism
,child 'prodigy	-	-
,chocolate chip 'cookie	-	-ie
,chrome 'yellow	-	-
,chuck 'steak	-	-
,church'warden	-	-
,citizen's 'arrest	-	-
,city 'centre	-	-
,city 'council	-	-

,city 'father	-	-
,city 'hall	-	-
,city 'planning	-	-ing
,city 'slicker	-	-
,city-'state	-	-
,class 'action	-	-ion
,class 'straggle	-	-
,class 'struggle	-	-
,class 'war	-	-
Press any key to continue...		
sloz+"-"+suf1+"-"+suf2		
,clay 'pigeon	-	-
,clay 'pigeon ,shooting	-	-ing
,cleft 'palate	-	-
,client 'state	-	-
,clock-'radio	-	-
,cloth 'cap	-	-
,club 'foot	-	-
,club 'sandwich	-	-
,club 'soda	-	-
,cocker 'spaniel	-	-
,coconut 'matting	-	-ing
,cod-liver 'oil	-	-
,coffee-'table ,book	-	-
,collard 'greens	-	-s
,combi'nation ,lock	-ation	-
,combi'nation ,room	-ation	-
,combination 'oven	-ation	-
,compact 'disk	-	-
,compact 'disk ,player	-	-er
,company 'car	-	-
,company 'law	-	-
,company 'secretary	-	-
,concen'tration camp	-ion	-
,concrete 'jungle	-	-
,conser'vation ,area	-ation	-
,conso'lation prize	-ation	-
,contract 'bridge	-	-
,copper'beech	-	-
,coral 'reef	-	-
,core 'curriculum	-	-
,corpo'ration tax	-ion	-
,cost 'price	-	-
,cottage 'cheese	-	-
,cottage 'hospital	-	-
,cottage 'industry	-	-
,cotton 'bud	-	-
,cotton 'candy	-	-
,cotton 'wool	-	-
,cotton 'wool	-	-
,country 'bumpkin	-	-
,country 'cousin	-	-
,country 'dancing	-	-ing
,country 'dancing	-	-ing

,country 'house	-	-
,country 'seat	-	-
,county 'council	-	-
,county 'court	-	-
,county 'fair	-	-
,county 'town	-	-
,court 'order	-	-
,court corre'spondent	-	-ent
,court re'porter	-	-er
,court-'marshal	-	-
,covering 'letter	-ing	-
,cow 'pie	-	-
,cowl 'neck	-	-
,crash 'landing	-	-ing
,cream 'cheese	-	-
,cream 'cracker	-	-er
,cream 'tea	-	-
,creature 'comforts	-ure	-s
,credi'bility gap	-ity	-
,crepe 'paper	-	-
,criminal 'law	-	-
,criminal 'record	-	-
,cristal 'ball	-	-
,cross-'country	-	-
,crown 'colony	-	-
,crown 'jewels	-	-s
,crown 'price	-	-
,crown prin'cess	-	-ess
,cruise 'missile	-	-
,cub re'poter	-	-er
,cube 'root	-	-
,custard 'pie	-	-
,customer 'service	-	-
,cut 'glass	-	-
,cut-throat 'razor	-	-
,cutting 'edge	-ing	-
,daddy 'longlegs	-y	-
Press any key to continue...		
sloz+"-"+suf1+"-"+suf2		
,damage limi'tation	-	-ation
,data 'processing	-	-ing
,dawn 'chorus	-	-
,dawn 'raid	-	-
,day 'release	-	-
,day 'return	-	-
,day re'lease	-	-
,day re'turn	-	-
,daylight 'saving ,time	-	-
,daylight 'savings	-	-s
,dear 'John ,letter	-	-
,death 'row	-	-
,decom'pression ,chamber	-ion	-
,decom'pression ,sickness	-ion	-ness
,deep vein throm'bosis	-	-

,demerara 'sugar	-	-
,demo'ltion ,job	-ion	-
,desert 'island	-	-
,desktop 'publishing	-	-ing
,desktop com'puter	-	-er
,diamond 'jubilee	-	-ee
,diamond 'wedding	-	-ing
,diamond anni'versary	-	-
,differential 'gear	-ial	-
,dill 'pickle	-	-
,dipso'maniac	-	-
,district 'council	-	-
,district 'court	-	-
,district 'nurse	-	-
,district at'torney	-	-
,dovetail 'joint	-	-
,drainpipe 'trousers	-	-s
,dress 'circle	-	-
,dress 'coat	-	-
,dress 'suit	-	-
,dress de'signer	-	-er
,drink-'driving	-	-ing
,drinking 'up time	-	-
,drinking-up 'time	-	-
,drop-leaf 'table	-	-
,drug rehabili'tation	-	-ion
,drum 'major	-	-
,drum 'majorette	-	-ette
,drunk 'driving	-	-ing
,dry-stone 'wall	-	-
,dud 'cheque	-	-
,edge 'city	-	-
,egg 'roll	-	-
,egg 'roll	-	-
,end re'sult	-	-
,evening 'primrose	-	-
,evening 'star	-	-
,excla'mation point	-ation	-
,expert 'system	-	-
,expert 'witness	-	-ness
,eye'witness ,report	-	-
,eye'witness ac,count	-	-
,face 'value	-	-
,factory 'floor	-	-
,fair-weather 'friend	-	-
,fairy 'god-mother	-	-
,family 'circle	-	-
,family 'credit	-	-
,family 'doctor	-	-
,family 'planning	-	-ing
,family 'practice	-	-
,family 'tree	-	-
,family 'values	-	-s
,fancy 'dress	-	-

,feather 'bed	-	-
,feather 'bedding	-	-ing
,feather 'boa	-	-
,feather 'duster	-	-er
,fellow 'feeling	-	-ing
,fellow 'traveller	-	-er
,fibre 'optics	-	-s
,field 'marshal	-	-
,figure 'skater	-	-er
,fine tooth 'comb	-	-
,first 'aid kit	-	-
,first person 'shooter	-	-er
,first-time 'buyer	-	-er
,fish 'finger	-	-
,fish-eye 'lens	-	-
,fishnet 'stockings	-	-s
,five o'clock 'shadow	-	-
,five-star 'general	-	-
,flight 'lieutenant	-	-
,foam 'rubber	-	-er
,folk e'tymology	-	-
,fork-lift 'truck	-	-
,founder 'member	-er	-
,founding 'father	-ing	-
,four-leaf 'clover	-	-
,four-letter 'word	-	-
,four-poster 'bed	-	-
,four-star 'general	-	-
,four-stroke 'engine	-	-
,four-wheele 'drive	-	-k
,fox 'terrier	-	-
,fridge-'freezer	-	-er
,frock 'coat	-	-
,fromage 'frais	-	-
,front 'line	-	-
,front 'office	-	-
,front 'page	-	-
,front-'runner	-	-er
,fruit 'salad	-	-
,future 'perfect	-	-
,gamma 'globulin	-	-
,gamma radi'ation	-	-ation
,gas 'turbine	-	-
,gas permeable 'lens	-	-
,gateleg 'table	-	-
,gay 'pride	-k	-
,gene'ration ,gap	-	-
,gentian 'violet	-	-
,gentlman 'farmer	-	-er
,germ 'warfare	-	-
,giant 'panda	-	-
,gin 'rummy	-	-
,gin 'sling	-	-
,ginger 'ale	-	-

,ginger 'beer	-	-
,girl 'Friday	-	-
,girl 'scout	-	-
,glass 'fibre	-	-
,globe 'artichoke	-	-
,gloss 'paint	-	-
,gold 'card	-	-
,gold 'leaf	-	-
,gold 'medal	-	-
,gold 'plate	-	-
,government 'health ,warning	-ment	-
,grass 'roots	-	-s
,group 'captain	-	-
,group 'practice	-	-
,group 'therapy	-	-
,grumbling 'appendix	-ing	-
,guardian 'angel	-ian	-
,guild'hall	-	-
,hair 'shirt	-	-
,hair 'trigger	-	-
,hair 'trigger ,temper	-	-
,hairpin 'bend	-	-
,halfway 'house	-	-
,hand-'eye coordi,nation	-	-ion
,handlebar mou'stache	-	-
,hare'lip	-	-
,haricot 'bean	-	-
,harvest 'festival	-	-al
,harvest 'moon	-	-
,head 'boy	-	-
,head 'office	-	-
,head 'teacher	-	-er
,head 'waiter	-	-er
,head'master	-	-
,head'mistress	-	-ess
,heart'lung ,machine	-	-
,high 'water mark	-	-
,highway 'code	-	-
,hire 'purchase	-	-
,home 'brew	-	-
,home 'economics	-	-ics
,home 'front	-	-
,home 'help	-	-
,home 'movie	-	-
,honeydew 'melon	-	-
,hormone re'placement	-	-ment
,horse 'chestnut	-	-
,hot-'water ,bottle	-	-
,hot-cross 'ban	-	-
,humpback 'bridge	-	-
,humpback 'whale	-	-
,hunt sabo'teur	-	-
,hydrogen per'oxide	-	-
,ice 'cream	-	-

,ice-cream 'soda	-	-
,iceberg 'lettuce	-	-
,india 'rubber	-	-er
,infant 'prodigy	-	-
,infant morta'lity ,rate	-	-
,information 'science	-ation	-
,information ,super'highway	-ation	-
,iron 'lung	-	-
,iron 'rations	-	-ions
,jet 'engine	-	-
,jet pro'pulsion	-	-ion
,jigery-'pokery	-y	-y
,jumping 'jack	-ing	-
,junior 'college	-	-
,junior high 'school	-	-
,juvenil de'linquent	-	-
,kangaroo 'court	-	-
,keyhole 'surgery	-	-ery
,kilowatt 'hour	-	-
,kissing 'cousin	-ing	-
,kitchen 'bin	-	-
,kitchen 'cabinet	-	-
,kitchen 'garden	-	-
,kitchen 'sink ,drama	-	-
,lady 'mayor	-	-
,lance 'corporal	-	-
,landscape 'architecture	-	-ure
,landscape 'gardening	-	-ing
,lawn 'tennis	-	-
,lee 'shore	-	-
,left-'luggage ,office	-	-
,left-hand 'drive	-	-
,lemon 'curd	-	-
,lemon 'sole	-	-
,lemon 'squash	-	-
,level 'crossing	-	-ing
,level 'playing ,field	-	-
,level-'pegging	-	-ing
,life 'peer	-	-
,life ex'pectancy	-	-ancy
,light 'railway	-	-
,lighting 'up ,time	-	-
,lightning 'strike	-ing	-
,limited 'liability ,company	-	-
,liquid 'gas	-	-
,liquid 'lunch	-	-
,liquorice 'allsorts	-	-
,living 'wage	-ing	-
,living 'will	-ing	-
,lonely 'hearts ,club	-	-
,lump 'sum	-	-
,mad 'cow di,sease	-	-
,madarin 'orange	-	-
,maiden 'aunt	-	-

,maiden 'name	-	-
,mail 'order	-	-
,male-voice 'choir	-	-
,man'kind	-	-
,man-'hour	-	-
,management 'buyout	-ment	-
,maple 'syrup	-	-
,market 'economy	-	-
,market 'forces	-	-s
,market 'garden	-	-
,market 'leader	-	-er
,market 'price	-	-
,market 'value	-	-
,market re'search	-	-
,market'search	-	-
,marriage 'guidance	-age	-ance
,marsh'mallow	-	-
,mass 'media	-	-
,match 'point	-	-
,merchant 'bank	-	-
,merchant 'marine	-	-
,merchant 'navy	-	-
,merchant 'prince	-	-
,merchant 'seaman	-	-
,midlife 'crisis	-	-
,midnight 'sun	-	-
,milk 'chocolate	-	-
,milk 'pudding	-	-
,mince 'pie	-	-
,minimum 'security ,prison	-	-
,mint 'julep	-	-
,mission 'control	-	-
,morning 'glory	-	-
,morning 'star	-	-
,mother 'tongue	-	-
,motion 'picture	-	-
,motor 'neuron ,disease	-	-
,mountain 'ash	-	-
,mountain 'laurel	-	-
,mountain 'range	-	-
,moving 'staircase	-ing	-
,mud 'pie	-	-
,multipli'cation sign	-ation	-
,mutton 'chop	-	-
,nation 'state	-	-
,neighbourhood 'watch	-hood	-
,neon 'light	-	-
,neon 'sign	-	-
,night 'watchman	-	-
,north'east	-	-
,north'west	-	-
,obser'vation post	-ation	-
,odd-'job man	-	-
,oil-seed 'rape	-	-

,old-age 'pension	-	-
,olive 'oil	-	-
,one-man 'band	-	-
,one-night 'stand	-	-
,one-parent 'family	-	-
,one-way 'mirror	-	-
,open 'door ,policy	-	-cy
,open-,heart 'surgery	-	-ery
,opening 'night	-ing	-
,orange 'squash	-	-
,owner-'occupier	-er	-er
,palace re'volution	-	-ion
,pancake 'landing	-	-ing
,pancake 'roll	-	-
,paper 'dol	-	-
,paper 'towel	-	-
,parish 'church	-	-
,parish 'clerk	-	-
,parish 'council	-	-
,part-ex'change	-	-
,party 'favor	-	-s
,party 'politics	-	-ics
,party 'wall	-	-
,patch 'pocket	-	-
,patent 'leather	-	-
,patent 'medecine	-	-
,patron 'saint	-	-
,paying 'guest	-ing	-
,paying-'in book	-	-
,paying-'in slip	-	-
,pea 'green	-	-
,pea-'souper	-	-er
,peacock 'blue	-	-
,peanut 'butter	-	-
,pearl 'barley	-	-
,pease 'pudding	-	-
,pelican 'crossing	-	-ing
,penalty 'shoot-out	-ty	-
,penny 'farthing	-	-
,penny 'whistle	-	-
,penny-'halfpenny	-	-
,pepercorn 'rent	-	-
,peregrine 'falkon	-	-
,perish 'register	-	-er
,phantom 'pregnancy	-	-y
,picture 'postcard	-	-
,pit bull 'terrier	-	-
,pith 'helmet	-	-
,plaster 'cast	-	-
,plate 'tectonics	-	-
,platinum 'blonde	-	-
,player 'piano	-er	-
,plum 'pudding	-	-
,pocket 'battleship	-	-

,pocket 'calculator	-	-or
,pocket 'handkerchief	-	-
,pocket 'veto	-	-
,poison 'gas	-	-
,poison 'ivy	-	-
,poison 'oak	-	-
,poison-'pen ,letter	-	-
,pop 'art	-	-
,pork 'pie	-	-
,porterhouse 'steak	-	-
,pot 'luck	-	-
,pound 'sterling	-	-
,prawn 'cocktail	-	-
,primrose 'yellow	-	-
,prison 'visitor	-	-or
,proof 'spirit	-	-
,propelling 'pencil	-ing	-
,pubic 'access ,channel	-	-
,pubic 'relations ,exercise	-	-
,public 'service an,nouncement	-	-ment
,puff 'pastry	-	-
,punctu'ation mark	-ion	-
,quantum 'leap	-um	-
,quantum 'mechanics	-um	-ics
,quarter'final	-	-
,quick-'change ,artist	-	-ist
,radio 'telescope	-	-
,radio ac'tivity	-	-ity
,radio'therapy	-	-
,radio-'telephone	-	-
,radio-cas'sette player	-	-
,radiocarbon 'dating	-	-ing
,rag 'doll	-	-
,rag-and-'bone-man	-	-
,random 'access ,memory	-	-
,rearview 'mirror	-	-
,red 'blood cell	-	-
,retail 'price ,index	-	-
,rice 'pudding	-	-
,right 'wing	-	-
,right-hand 'drive	-	-
,right-hand 'man	-	-
,rip'snorter	-	-er
,robber 'baron	-er	-
,roll-top 'desk	-	-
,rubber 'band	-er	-
,rubber 'bullet	-er	-
,rubber 'check	-er	-
,rubber 'dinghy	-er	-
,rubber 'stamp	-er	-
,runner 'bean	-er	-
,running 'jump	-ing	-
,satelite 'television	-	-
,satellite 'television	-	-

,sausage 'roll	-age	-
,school 'board	-	-
,school 'governor	-	-or
,school 'tie	-	-
,science 'fiction	-	-ion
,scoop 'neck	-	-
,scorched 'earth ,policy	-	-y
,scrag 'end	-	-
,screw 'top	-	-
,scrum'half	-	-
,sea'wall	-	-
,sergeant 'major	-	-
,shagy 'dog ,story	-	-
,sheet 'lightning	-	-ing
,shooting 'star	-ing	-
,shop 'floor	-	-
,shop 'steward	-	-
,short-order 'cook	-	-
,shorthand 'typist	-	-ist
,shotgun 'wedding	-	-ing
,shrimp 'cocktail	-	-
,shrinking 'violet	-ing	-
,silicon 'chip	-	-
,silicon 'implant	-	-
,silver 'birch	-	-
,silver 'dollar	-	-
,silver 'foil	-	-
,silver 'jubilee	-	-
,silver 'medal	-	-
,silver 'paper	-	-
,silver 'plate	-	-
,silver 'wedding	-	-ing
,silver 'wedding anni,versary	-	-
,silver anni'versary	-	-
,singer-'songwriter	-er	-
,situation 'comedy	-ion	-
,skid 'row	-	-
,slave' labour	-	-
,sleeping 'partner	-ing	-
,sleeping 'policeman	-ing	-
,soldier 'fortune	-	-
,south'east	-	-
,south'west	-	-
,soy 'sauce	-	-
,space-'time con,tinuum	-	-um
,spaghetti 'western	-	-ern
,spare 'room	-	-
,spare-part 'surgery	-	-ery
,speech 'therapy	-	-
,spin-'dryer	-	-er
,sponge 'pudding	-	-
,sponge 'puding	-	-
,sport-u'tility ,vehicle	-	-
,spot 'check	-	-

,spring 'break	-	-
,spring 'fever	-	-
,spring 'onion	-	-
,spring 'roll	-	-
,spring 'tide	-	-
,spring 'time	-	-
,spring 'training	-	-ing
,square 'root	-	-
,stage 'door	-	-
,stage 'whisper	-	-
,standard 'issue	-	-
,standard 'time	-	-
,star 'chamber	-	-
,state 'attorney	-	-
,state 'benefit	-	-
,state 'line	-	-
,state 'park	-	-
,state 'trooper	-	-er
,state uni'versity	-	-ity
,steady 'state ,theory	-	-
,steel 'band	-	-
,steel 'guitar	-	-
,steel 'wool	-	-
,stone'wall	-	-
,stop 'press	-	-
,straw 'poll	-	-
,strawberry 'blonde	-	-
,string 'bean	-	-
,string 'tie	-	-
,strip 'cartoon	-	-
,strip 'poker	-	-er
,student 'body	-	-
,student 'government	-ent	-ment
,student 'loan	-ent	-
,submachine 'gun	-	-
,substitute 'teacher	-	-er
,summer 'holidays	-	-s
,summer 'pudding	-	-
,summer 'solstice	-	-
,summer va'cation	-	-ion
,superannuation 'scheme	-ion	-
,surface 'tension	-	-ion
,swing 'bridge	-	-
,swing 'door	-	-
,talking 'book	-ing	-
,talking 'head	-ing	-
,team 'spirit	-	-
,ten gallon 'hat	-	-
,tenant 'farmer	-	-er
,tennis 'elbow	-	-
,tenpin 'bowling	-	-ing
,thanks'giving	-s	-ing
,third-degree 'burn	-	-
,three-day 'event	-	-

,three-line 'whip	-	-
,three-piece 'suit	-	-
,three-piece 'suite	-	-
,three-point 'turn	-	-
,three-ring 'circus	-	-
,threepenny 'bit	-	-
,tin 'can	-	-
,tin 'hat	-	-
,top 'drawer	-	-
,top 'gear	-	-
,top 'hat	-	-
,top 'notch	-	-
,top 'table	-	-
,top'dressing	-	-ing
,tourist 'information ,office	-	-
,tower 'computer	-	-er
,town 'centre	-	-
,town 'council	-	-
,town 'hall	-	-
,town 'planning	-	-ing
,toxic 'shock ,syndrom	-	-
,trade 'secret	-	-
,trade 'union	-	-
,trades 'union	-s	-
,trestle 'table	-	-
,trickle 'down ,effect	-	-
,tumble 'dryer	-	-er
,tunnel 'vision	-	-ion
,twin 'bedroom	-	-
,twin 'problem	-	-
,twin 'tube	-	-
,two-line 'whip	-	-
,two-percent 'milk	-	-
,two-way 'mirror	-	-
,two-way 'street	-	-
,under'classman	-	-
,upperclass'woman	-	-
,user 'interface	-er	-
,vegetable 'marrow	-	-
,veteran 'car	-	-
,video 'nasty	-	-
,video cas'sette	-	-ette
,video cas'sette re,corder	-	-
,village 'green	-	-
,village 'idiot	-	-
,violin'cello	-	-
,visual 'display ,unit	-	-
,voodoo 'economics	-	-ics
,wage 'diffe,rential	-	-ial
,washer-'dryer	-er	-er
,washing-'up ,liquid	-ing	-
,waste 'paper	-	-
,waste'paper ,basket	-	-
,web 'offset	-	-

,welfare 'state	-	-
,wheeler-'dealer	-er	-er
,whistle-stop 'tour	-	-
,wild-'goose ,chase	-	-
,wildcat 'strike	-	-
,wine 'vinegar	-	-
,wing 'collar	-	-
,winter 'solstice	-	-
,winter 'sport	-	-
,wire 'wool	-	-
,working 'day	-ing	-
,working 'life	-ing	-
,working 'week	-ing	-
,working ma'jority	-ing	-ity
,world 'power	-	-
,yeoman 'service	-	-
,zebra 'crossing	-	-ing
,zero-'sum ,game	-	-
A,cademy a'ward	-	-
A,chilles 'tendon	-es	-
Ber,muda ,shorts	-	-s
C'D ,player	-	-er
E'lectra ,complex	-	-
Inde'pendence ,Day	-ence	-
Ma'deira cake	-	-
Ma'rine Corps	-	-
Mer,cator pro'jection	-	-ion
Mma'chine trans,lation	-	-ion
Na'tivity ,play	-ity	-
Re'membrance Day	-ance	-
Sal,vation 'Army	-ion	-
Vir,ginia 'creeper	-ia	-er
a'musement ,park	-ment	-
a'musement ar,cade	-ment	-
a'partment ,building	-ment	-ing
a'partment house	-ment	-
a,roma'therapy	-	-
ab'sorption ,costing	-ion	-ing
accomo'dation ,ladder	-ion	-
accomo'dation ad,dress	-ion	-
ad'vance ,notice	-	-
ad'vance ,payment	-	-ment
ad'vice ,column	-	-
ad,venture 'playground	-ure	-
as'sault course	-	-
as'sembly ,language	-y	-
as'sembly ,room	-y	-
as'sembly line	-y	-
as'sembly,woman	-y	-
as'semblyman	-y	-
as,sistent pro'fessor	-ent	-or
at'tendance list	-ance	-
ba'nana ,peel	-	-
ba'nana ,skin	-	-

ba'nana re,public	-	-
ba,nana 'split	-	-
baby,sitter	-	-er
ca'nal boat	-	-
ca'reer ,break	-eer	-
ca'reer ,counselor	-eer	-or
ca'reer ,woman	-eer	-
ca'reer coach	-	-
ca'reers ,adviser	-eers	-er
ca'reers ,officer	-eers	-er
ca,pillary 'action	-ary	-ion
cas'sette ,player	-ette	-er
cas'sette ,recorder	-ette	-er
ce'ment ,mixer	-	-er
ciga'rette ,but	-ette	-
ciga'rette ,end	-ette	-
ciga'rette ,holder	-ette	-er
ciga'rette ,lighter	-	-er
ciga'rette ,paper	-ette	-
co'ordinating con,junction	-ing	-ion
col'lection ,box	-ion	-
col'lection ,plate	-ion	-
col'lector's ,item	-or	-
com'bustion ,chamber	-ion	-
com'mand ,module	-	-
com'mand post	-	-
com'munity ,centre	-ity	-
com'munity ,chest	-ity	-
com'munity ,college	-ity	-
com'munity ,property	-ity	-ty
com'muter ,belt	-er	-
com'panionway	-ion	-
com'parison ,shopping	-	-ing
com'passion fa,tigue	-	-
com,mand per'formance	-	-ance
com,muni'cation ,cord	-ion	-
com,muni'cation ,satellite	-ion	-
com,munity 'service	-	-
com,puter 'dating	-er	-ing
com,puter 'dating ,agency	-er	-
com,puter 'graphics	-er	-ics
com,puter 'program	-er	-
com,puter 'science	-er	-
com,puter 'viros	-er	-
com,uter 'modeling	-er	-ing
con'gestion ,charging	-ion	-ing
con'signment ,shop	-ment	-
con'sulting ,room	-ing	-
con'sumer ,goods	-er	-s
con'sumer ,group	-er	-
con'sumer ,society	-er	-
con'sumer ,society	-er	-
con'trol ,tower	-	-
con'trol room	-	-

con'vection ,oven	-	-
con'venience ,food	-ence	-
con'venience ,store	-ence	-
con'versation ,course	-ation	-
con'veyor belt	-	-
con,stituent as'sembly	-ent	-y
con,sumer 'confidence	-er	-ence
con,sumer 'price ,index	-er	-
con,trolling 'interest	-ing	-
conti'nuity an,nouncer	-ity	-
conver'sation ,piece	-ation	-
cor'rection ,fluid	-ion	-
corre'spondence ,course	-ence	-
da'guerrottype	-	-
de'cision-,making	-ion	-ing
de'fence ,mechanism	-	-ism
de'laying ,tactic	-ing	-
de'livery man	-y	-
de'partment ,store	-ment	-
de'parture ,lounge	-ure	-
de'partures board	-ures	-
de'posit ac,count	-	-
de'signer ,baby	-er	-
de'signer ,clothes	-er	-s
de'signer ,jeans	-er	-s
de'signer ,label	-er	-
de'signer ,suits	-er	-s
de'tention ,centre	-ion	-
de,cree 'absolute	-	-
de,lirium 'tremens	-um	-
des'sert vine	-	-
des'serts spoon	-	-
di'saster ,area	-	-
di'saster re,covery	-	-y
di'scussion ,list	-ion	-
di'spatch ,rider	-	-er
di'vining ,rod	-ing	-
di'vinity ,school	-ity	-
di'vision ,lobby	-ion	-
di'vision bell	-ion	-
di,minutive 'suffix	-ive	-
di,rectory en'quiries	-ory	-s
dis'patch box	-	-
dis'pensing ,chemist	-ing	-ist
dis'placement ac,tivity	-ment	-ity
do'main ,name	-	-
e'jector ,seat	-or	-
e'mergency ,breake	-y	-
e'mergency ,room	-y	-
e'mergency ,services	-	-s
e'mergency cord	-y	-
e'scape ve,locity	-	-ity
e'state ,agency	-	-y
e'state ,agent	-	-

e'state car	-	-
e'state tax	-	-
e'xam ,paper	-	-
e,conomy 'class ,syndrom	-	-
e,lectric 'shock ,therapy	-	-
e,limi'nation ,diet	-ion	-
em'broidery ,hoop	-ery	-
em'ployment ,agency	-ment	-y
en'dowment ,policy	-ment	-y
en'gagement ring	-ment	-
en'titlement ,program	-ment	-
ex'change rate	-	-
ex'change rate ,mechanism	-	-ism
ex'clusion ,zone	-ion	-
ex'haust pipe	-	-
ex'pansion ,card	-ion	-
ex'pense ,account	-	-
ex'pense ac,count	-	-
excla'mation ,mark	-ation	-
fer'tility ,drug	-ity	-
flo'tation ,tank	-ation	-
foun'dation ,course	-ation	-
foun'dation ,garment	-ation	-
foun'dation stone	-ation	-
ga'someter	-	-
hot-'air ,balloon	-	-
i'dentity card	-ity	-
i,dentifi'cation pa,rade	-ion	-
im'mersion ,heater	-ion	-er
in'duction coil	-ion	-
in'heritance ,tax	-ance	-
in'quiry agent	-y	-
in'straction ,manual	-ion	-
in'surance ,broker	-ance	-
in'surance ,policy	-ance	-cy
in'surance ,premium	-ance	-
in'surance ad,juster	-ance	-er
in'telligence ,quotient	-ence	-
in,sider 'trading	-er	-ing
in,terior 'decorator	-	-or
in,terior de'signer	-	-er
inferi'ority ,complex	-ity	-
infor'mation ,centre	-ation	-
infor'mation ,theory	-ation	-
infor'mation re,trieval	-ation	-al
infor'mation tech,nology	-ation	-
interro'gation ,mark	-ion	-
iso'lation ,period	-ion	-
la'boratoryman	-atory	-
li'aision ,officer	-	-er
ma'chine ,language	-	-
ma'chine ,tool	-	-
ma'chine gun	-	-
ma'jority ,leader	-ity	-er

ma'ternity ,leave	-ity	-
ma'ternity ,ward	-ity	-
mi'litiaman	-ia	-
mi'nority ,leader	-ity	-er
mi,nority 'government	-ity	-ment
mo'squito net	-	-
mu'seum piece	-	-
o'pinion ,markers	-ion	-ers
pa'ternity ,leave	-ity	-
pa'ternity ,suit	-ity	-
pa'trol ,wagon	-	-
pa'trol car	-	-
pe,destrian 'crossing	-ian	-ing
per,forming 'arts	-ing	-s
per,oxide 'blonde	-	-
perse'cution ,complex	-ion	-
perso'nality cult	-ity	-
po'lice ,officer	-	-er
po'lice ,station	-	-ion
po'lice court	-	-
po'lice de,partment	-	-ment
po'lice dog	-	-
po'lice force	-	-
po'lice state	-	-
po'lice,woman	-	-
po'liceman	-	-
po'sition ,paper	-ion	-
po'tato ,peeler	-	-er
pon'toon bridge	-	-
presen'tation ,copy	-ation	-
preser'vation ,order	-ation	-
pro'baton ,officer	-ation	-er
pro'duction ,number	-ion	-
pro'duction ,platform	-ion	-
pro'duction line	-ion	-
pro'vost court	-	-
pro,vost 'marshal	-	-
prome'nade ,concert	-	-
prome'nade ,deck	-	-
quo'tation mark	-ation	-
radi'ation ,sickness	-ion	-ness
re'ception room	-ion	-
re'covery room	-ery	-
re'cycling ,bin	-ing	-
re'dundancy ,pay	-y	-
re'form school	-	-
re'fresher course	-er	-
re'lief map	-	-
re'mand ,centre	-	-
re'mand home	-	-
re'port card	-	-
re'serve price	-	-
re'spiratory ,tract	-ory	-
re'turning ,officer	-ing	-er

re'versing ,light	-ing	-
recre'ation ground	-ion	-
recre'ation room	-ion	-
regi'stration ,document	-ion	-
regi'stration ,number	-ion	-
sa'fari park	-	-
sa'loon bar	-	-
satu'ration point	-ion	-
se'curity ,blanket	-ity	-
se'curity ,clearance	-ity	-ance
se'curity ,guard	-ity	-
se'curity ,light	-ity	-
se'curity ,risk	-ity	-
se'curity ,service	-	-
se,dan 'chair	-	-
smash 'hit	-	-
spe'ctator ,sport	-or	-
spee'dometer	-o	-
sub'sistence crop	-ence	-
suc'cess ,story	-	-
sup'ply ,teacher	-	-er
sup'ply side eco,nomics	-	-
sup'port group	-	-
sur'vival kit	-al	-
sus'pender belt	-er	-
triangu'lation ,station	-ation	-ion
u'tility ,pole	-ity	-
u'tility ,vehicle	-ity	-
unem'ployment ,benefit	-	-
va'riety ,store	-ity	-
vir,ginia 'creeper	-ia	-er

Prilog II – složenice u kojima je prva komponenta izvedena sufiksom *-er*

'boiler room
 'boiler suit
 'boilerplate
 'bomber ,jacket
 'booster ,chair
 'booster ,cushion
 'booster ,seat
 'boxer ,shorts
 'breeder re,actor
 'broiler ,chicken
 'bumper ,sticker
 'bumper car
 'buster ,cushion
 'caretaker ,government
 'carrier ,bag
 'carrier ,pigeon
 'caster ,sugar
 'charter flight
 'chat line

'chatterbox
'checkerboard
'clapperboard
'cookery ,book
'crawler ,lane
'designer ,drug
'driver's ,license
'driver's edu'cation
'dumper truck
'feeder ,school
'fender-,bender
'filler cap
'fisherman
'freezer ,compartment
'halterneck
'jumper ,cables
'killer whale
'laughter lines
'liner notes
'locker room
'marker pen
'nursery ,nurse
'nursery ,slope
'nursery rhyme
'nurseryman
'pokerwork
'pooper ,scooper
'poster paint
'prayer book
'prayer mat
'prayer wheel
'register ,office
'roller ,coaster
'roller ,skate
'roller ,towel
'roller blind
'rubber boot
'rubber plant
'server farm
'sniffer dog
'splinter ,group
'starter ,motor
'starter home
'stretcher-,bearer
'tracker dog
'trawlerman
'user fee
'washer,woman
'whipper,snapper
,caller di'splay
,charter 'member
,founder 'member
,owner-'occupier
,player 'piano

,robber 'baron
 ,rubber 'band
 ,rubber 'bullet
 ,rubber 'check
 ,rubber 'dinghy
 ,rubber 'stamp
 ,runner 'bean
 ,singer-'songwriter
 ,user 'interface
 ,washer-'dryer
 ,wheeler-'dealer
 com'muter ,belt
 com,puter 'dating
 com,puter 'dating ,agency
 com,puter 'graphics
 com,puter 'program
 com,puter 'science
 com,puter 'viros
 com,uter 'modeling
 con'sumer ,goods
 con'sumer ,group
 con'sumer ,society
 con'sumer ,society
 con,sumer 'confidence
 con,sumer 'price ,index
 de'signer ,baby
 de'signer ,clothes
 de'signer ,jeans
 de'signer ,label
 de'signer ,suits
 em'broidery ,hoop
 in,sider 'trading
 re'covery room
 re'fresher course
 sus'pender belt

Prilog III – složenice u kojima je druga komponenta izvedena suffiksom –er.

'Land ,Rover
 'Sunday ,driver
 'aid ,worker
 'air ,freshener
 'aircraft ,carrier
 'almsgiver
 'ambulance ,chaser
 'ambulance ,worker
 'ant,eater
 'apple ,polisher
 'arse-,licker
 'baby ,boomer
 'baby ,walker
 'baby,sitter
 'baby-,minder

'ball,player
'ballet ,dancer
'band,leader
'bank ,manager
'bar,keeper
'bar,tender
'bargain ,hunter
'bargaining ,counter
'battle ,cruiser
'beach,comber
'bed-,wetter
'bedcover
'beef,eater
'beekeeper
'bell-,ringer
'bench,warmer
'bin liner
'bird ,feeder
'bird-,watcher
'blockbuster
'blood ,doner
'blood,sucker
'body ,snatcher
'body ,warmer
'bond,holder
'bone ,shaker
'book,binder
'book,maker
'book,seller
'bottle-,opener
'bounty ,hunter
'brain ,teaser
'bread,winner
'brick,layer
'bumper ,sticker
'bunny ,boiler
'bush,ranger
'cabin ,cruiser
'cabinet-,maker
'camp ,follower
'camp ,robber
'can ,opener
'candy ,striper
'car ,jacker
'car trans,porter
'card,holder
'care ,worker
'care,giver
'care,taker
'carpet ,slipper
'carpet ,sweeper
'cash ,register
'cash dis,penser
'cat ,scanner

'chain-smoker
'cheer,leader
'child mo,lester
'child,minder
'church,goer
'cinema-,goer
'circuit ,breaker
'cliff,hanger
'clod,hopper
'clod,hoppers
'clothes ,hanger
'coach,builder
'coal,miner
'coat ,hanger
'cock,sucker
'cocktail ,shaker
'coffee ,grinder
'coffee,maker
'concrete ,mixer
'cookie ,cutter
'copy,writer
'costume ,jewellery
'cotton ,picker
'cow,catcher
'cradle-,robber
'cradle-,snatcher
'crash ,barrier
'credit voucher
'crowd ,pleaser
'cruise ,liner
'cup-,bearer
'curtain ,raiser
'day ,nursery
'deer,stalker
'dirt ,farmer
'dirt-,disher
'dish,washer
'dock,worker
'dog ,handler
'dog,catcher
'doomsayer
'door,keeper
'doorknocker
'doorstopper
'draft ,dodger
'dress ,maker
'dress,maker
'drug ,dealer
'drug ,runner
'egg-,timer
'end ,user
'engine ,driver
'evil-,doer
'eye,liner

'eye-, opener
'fabric , conditioner
'face , saver
'faith , healer
'fashion de, signer
'fender-, bender
'field , officer
'file , server
'film-, maker
'fire ex, tinguisher
'fire, cracker
'fire, fighter
'fire, lighter
'fire, watcher
'fire-, eater
'fire-, raiser
'flame , thrower
'flight re, corder
'fly , swatter
'fly, catcher
'foot , locker
'form , teacher
'fortune , hunter
'fortune-, teller
'foxhunter
'freedom , fighter
'freight, liner
'fruit , picker
'fund, raiser
'game, keeper
'gas, holder
'gas-, guzzler
'gate, keeper
'gatecrasher
'gender , bender
'ghost , writer
'giant , killer
'gift , voucher
'glass, blower
'globe, trotter
'goal, keeper
'goal, tender
'gob, stopper
'grass, hopper
'grave, digger
'guest , worker
'gun, slinger
'hair re, storer
'hair, dresser
'hair, dryer
'hang , glider
'head, shrinker
'head-, hunter
'headbanger

'holiday,maker
'home,maker
'home,owner
'horse trailer
'house,breaker
'house,holder
'hover ,mower
'ice,breaker
'inkjet ,printer
'inn,keeper
'jawbreaker
'king,fisher
'king,maker
'lady-,killer
'lamp,lighter
'land,owner
'law-,breaker
'lawmaker
'lawn mower
'leg,warmers
'lemon ,squeezer
'letter ,carrier
'letter ,opener
'line ,manager
'line ,printer
'line,backer
'lock ,keeper
'loss ,leader
'loss ad,juster
'lotus-,eater
'luncheon ,voucher
'mail ,carrier
'man-,eater
'map-,reader
'market ,maker
'match,maker
'meat ,grinder
'mind ,reader
'mine,sweeper
'mine,worker
'mischief-,maker
'money,-spinner
'money,changer
'money,lender
'money,maker
'mother,fucker
'motor ,scooter
'movie,goer
'movie,maker
'muckspreader
'nail clippers
'nail-biter
'net surfer
'news,reader

'night ,porter
'number ,cruncher
'nut ,cracker
'office ,holder
'oil ,tanker
'organ ,grinder
'ozone ,layer
'pace,maker
'pace,setter
'paddle ,steamer
'pain,killer
'paint ,stripper
'panal-,beater
'paper ,fastener
'paper,hanger
'paper-,pusher
'park ,keeper
'park ,ranger
'party ,pooper
'party,goer
'path,finder
'pea,shooter
'peace,maker
'pearl ,diver
'pen ,pusher
'pencil ,pusher
'pencil ,sharpener
'pile ,driver
'pilot ,officer
'pipe ,cleaner
'pipe ,fitter
'plate-layer
'play,goer
'pleasure ,seeker
'pooper ,scooper
'pot,boiler
'potholder
'press ,gallery
'pressure ,cooker
'print ,server
'property de,veloper
'rabble-,rouser
'race,goer
'range,finder
'record ,player
'record-,holder
'ring ,spanner
'ring,leader
'road ,manager
'road,runner
'rocket ,launcher
'roller ,coaster
'sand,piper
'school,teacher

'school-,leaver
'screen,writer
'screw,driver
'script ,writer
'sex of,fender
'share,holder
'ship,builder
'shirt,waister
'shit ,stirrer
'shock ab,sorber
'shoe,maker
'shoemaker
'shop,keeper
'shop,walker
'show-stopper
'side-,wheeler
'sky,scraper
'sledge ,runners
'snake ,charmer
'snow-,blower
'song,writer
'sooth,sayer
'space ,heater
'speech ,synthesizer
'spell-,checker
'sports,writer
'squadron ,leader
'staff ,officer
'stake,holder
'standard-,bearer
'stealth ,bomber
'stock,breeder
'storage ,heater
'store,keeper
'storm,trooper
'story,teller
'strawberry ,runners
'street,walker
'stretcher-,bearer
'strike,breaker
'sun ,lounger
'sun,worshipper
'tape re,corder
'taxpayer
'tear,jerker
'theatre,goer
'time,keeper
'tin,opener
'title ,holder
'tongue ,twister
'trail ,blazer
'train,bearer
'train,spotter
'tree ,surgery

'trend,setter
'trickle ,charger
'troop ,carrier
'trouble,maker
'trouble,shooter
'type,setter
'type,writer
'vacuum ,cleaner
'video re,corder
'view,finder
'waffle,stomper
'warrant ,officer
'watch,maker
'water ,softener
'water cooler
'way,farer
'weed,killer
'whipper,snapper
'whistle-,blower
'wicket ,keeper
'wind,jammer
'window ,cleaner
'window ,dresser
'windscreen ,wiper
'windshild ,wiper
'wine ,cooler
'wing com,mander
'winkle-,picker
'wire ,cutters
'wood,pecker
'world-,beater
'zoo-,keeper
,Christmas 'cracker
,Christmas 'cracker
,Morning 'Prayer
,analog 'computer
,back-seat 'driver
,compact 'disk ,player
,court re'porter
,cream 'cracker
,cub re'poter
,desktop com'puter
,dress de'signer
,feather 'duster
,fellow 'traveller
,figure 'skater
,first person 'shooter
,first-time 'buyer
,foam 'rubber
,fridge-'freezer
,front-'runner
,gentlman 'farmer
,head 'teacher
,head 'waiter

,india 'rubber
 ,keyhole 'surgery
 ,market 'leader
 ,open-,heart 'surgery
 ,owner-'occupier
 ,pea-'souper
 ,perish 'register
 ,rip'snorter
 ,spaghetti 'western
 ,spare-part 'surgery
 ,spin-'dryer
 ,state 'trooper
 ,strip 'poker
 ,substitute 'teacher
 ,tenant 'farmer
 ,tower 'computer
 ,tumble 'dryer
 ,washer-'dryer
 ,wheeler-'dealer
 Vir,ginia 'creeper
 baby,sitter
 ca'reers ,adviser
 ca'reers ,officer
 cas'sette ,player
 cas'sette ,recorder
 ce'ment ,mixer
 ciga'rette ,holder
 ciga'rette ,lighter
 di'spatch ,rider
 im'mersion ,heater
 in'surance ad,juster
 in,terior de'signer
 li'aison ,officer
 ma'jority ,leader
 mi'nority ,leader
 o'pinion ,markers
 po'lice ,officer
 po'tato ,peeler
 pro'batation ,officer
 re'turning ,officer
 sup'ply ,teacher
 vir,ginia 'creeper

Prilog IV – složenice u kojima je prva komponenta izvedena sufiksom *-ing*.

'Boxing ,Day
 'Mothering ,Sunday
 'advertising ,agency
 'airing ,cupboard
 'baking ,powder
 'baking ,sheet
 'baking ,soda
 'baking tray

'bargaining ,counter
'bargaining ,position
'bargaining ,power
'bathing ,cap
'bathing ,costume
'bathing ,suit
'bathing ,trunks
'bathing ma,shine
'battering ,ram
'begging ,bowl
'betting ,shop
'blotting-,paper
'boarding ,card
'boarding ,house
'boarding ,school
'boarding pass
'boiling point
'booking ,fee
'borrowing ,powers
'bowling ,alley
'bowling ,green
'bowling ball
'boxing ,glove
'braising ,steak
'branding ,iron
'breathing ,room
'breathing ,space
'breeding ,ground
'bridging ,loan
'building ,block
'building ,site
'building con,tractor
'building so,ciety
'calling card
'carrying ,charge
'carving fork
'carving knife
'casting ,vote
'changing ,table
'changing room
'checking ac,count
'chewing gum
'chopping block
'chopping board
'cleaning ,lady
'cleaning ,woman
'clearing ,bank
'clearing house
'climbing ,frame
'climbing ,iron
'closing ,date
'closing time
'coaching ,inn
'colouring ,book

'conning ,tower
'cooking ,apple
'cooking oil
'cooling ,system
'cooling ,tower
'counting house
'crowning glory
'curling ,irons
'curling tongs
'cutting board
'cutting room
'dating ,agency
'dialling code
'dialling tone
'dining ,table
'dining car
'dining room
'diving bell
'diving board
'diving suit
'dowsing rod
'draining board
'drawing ,power
'drawing board
'drawing pin
'drawing room
'dressing ,table
'dressing gown
'dressing room
'drilling ,platform
'drinking ,fountain
'drinking ,water
'driving ,license
'driving range
'driving school
'driving seat
'driving test
'ducking stool
'dumping ,ground
'dwelling house
'eating ,apple
'eating dis,order
'farming folk
'feeding ground
'feeding-,bottle
'filing ,cabinet
'filling ,station
'finishing ,line
'finishing school
'firing ,squad
'firing de,partment
'firing line
'fishing ,tackle
'fishing line

'fishing pole
'fishing rod
'fitting room
'forwarding ad,dress
'franking ma,shine
'freezing point
'frying ,pan
'greetings ,card
'growing ,pains
'hacking ,jacket
'handling ,charge
'holding ,company
'holding ,pattern
'housing ,estate
'housing ,project
'housing associ,ation
'hunting ground
'icing ,sugar
'insulating ,tape
'ironing board
'jogging suit
'knitting ,needle
'landing ,charge
'landing ,craft
'landing field
'landing gear
'landing net
'landing stage
'landing strip
'laughing gas
'laughing lines
'learning curve
'learning disa,bility
'lending rate
'lightning bug
'lightning con,ductor
'lightning rod
'listening ,device
'living ,quarters
'living ,standard
'living room
'lodging house
'loving cup
'mailing ,list
'mailing list
'marshalling yard
'masking tape
'measuring ,cup
'measuring ,jug
'measuring ,tape
'meeting-house
'melting point
'melting pot
'melting pot

'milking ,parlour
'milking ma,chine
'mixing bowl
'moving ,van
'nursing home
'opening ,hours
'opening ,time
'operating ,room
'operating ,table
'operating ,theatre
'packing case
'paddling pool
'parking ,brake
'parking ,garage
'parking ,light
'parking ,meter
'parking ,ticket
'parking lot
'paving stone
'pecking ,order
'petting zoo
'pinking ,scissors
'pinking shears
'planning per,mission
'playing card
'playing field
'polling booth
'polling day
'printing ink
'printing ma,chine
'printing press
'proving ground
'pruning hook
'purchasing ,power
'putting green
'racing car
'rocking chair
'rocking horse
'rolling mill
'rolling pin
'rowing boat
'rubbing ,alcohol
'running costs
'savings ac,count
'savings bank
'savings bond
'scouring pad
'scrubbing brush
'sealing wax
'selling price
'sewing ma,chine
'shaving bag
'shaving brush
'shaving cream

'shaving foam
'shiping ,forcast
'shipping ,forcast
'shipping ,lane
'shooting ,galery
'shooting ,stick
'shopping ,centre
'shopping ,mall
'shopping ,precinkt
'shopping list
'sitting room
'skating ,rink
'skipping ,rope
'skirting board
'slanging ,match
'sleeping ,sickness
'sleeping bag
'sleeping car
'sleeping pill
'smoking ,jacket
'smoking room
'soaking ,solution
'soldering ,iron
'sorting ,office
'sounding board
'sparring ,partner
'sparring match
'speaking tube
'spending ,money
'spinning ,jenny
'spinning wheel
'staging ,area
'staging post
'stalking ,horse
'standing room
'starting block
'starting gate
'starting price
'staying ,power
'steering wheel
'stepping-stone
'stopping ,distance
'styling brush
'swaddling clothes
'swimming ,costune
'swimming bath
'swimming pool
'swimming suit
'swimming trunks
'teaching ,hospital
'teething ,troubles
'testing ground
'toasting fork
'tracing ,paper

'tracking ,station
'trading ,partner
'trading e,state
'trading post
'training ,college
'tuning fork
'tuning peg
'turning ,circle
'turning point
'typing pool
'vaulting horse
'vending ma,chine
'vending machine
'visiting card
'visiting hours
'voting booth
'voting ma,chine
'wading ,bird
'wading pool
'waiting list
'waiting room
'walking ,papers
'walking stick
'washing ,liquid
'washing ,powder
'washing ,soda
'washing day
'washing line
'washing ma,chine
'watching ,brief
'watering can
'watering hole
'watering place
'watering pot
'wedding ,breakfast
'wedding ,chapel
'wedding dress
'wedding gown
'wedding ring
'wetting ,agent
'wetting ,solution
'whipping ,cream
'whipping boy
'whispering cam,paign
'winning ,post
'witching ,hour
'witholding ,tax
'working ,papers
'working ,practices
'wrapping ,paper
'writing ,paper
'writing desk
,covering 'letter
,cutting 'edge

,founding 'father
 ,grumbling 'appendix
 ,jumping 'jack
 ,kissing 'cousin
 ,lightning 'strike
 ,living 'wage
 ,living 'will
 ,moving 'staircase
 ,opening 'night
 ,paying 'guest
 ,propelling 'pencil
 ,running 'jump
 ,shooting 'star
 ,shrinking 'violet
 ,sleeping 'partner
 ,sleeping 'policeman
 ,talking 'book
 ,talking 'head
 ,washing-'up ,liquid
 ,working 'day
 ,working 'life
 ,working 'week
 ,working ma'jority
 co'ordinating con,junction
 con'sulting ,room
 con,trolling 'interest
 de'laying ,tactic
 di'vining ,rod
 dis'pensing ,chemist
 per,forming 'arts
 re'cycling ,bin
 re'turning ,officer
 re'versing ,light

Prilog V – složenice u kojima je druga komponenta izvedena sufiksom *-ing*

'action ,painting
 'air con,ditioning
 'back,slapping
 'back-,scratching
 'backstabing
 'ballot ,rigging
 'ballroom ,dancing
 'banqueting ,hall
 'bear-,baiting
 'bed-,blocking
 'bed-,wetting
 'bell-,ringing
 'belly-,landing
 'binge ,drinking
 'bird-,watching
 'blood ,poisoning
 'blood,letting

'body ,building
'body ,piercing
'body ,popping
'book,crossing
'book,keeping
'boot,licking
'border ,crossing
'brain,storming
'brainwashing
'brass ,rubbing
'break-dancing
'bulk-buying
'bungee ,jumping
'call ,waiting
'car,jacking
'carbo ,loading
'carpet ,bombing
'change ,ringing
'channel ,surfing
'charge-capping
'cheer,leading
'cheese-paring
'child ,bearing
'circuit ,training
'clock,watching
'clockwatching
'code-,sharing
'congestion ,charging
'conscienceness ,raising
'cost-cutting
'credit ,rating
'crop-,dusting
'crop-,spraying
'data ,mining
'day ,trading
'die ,casting
'distance ,learning
'empire-,building
'factory ,farming
'faith ,healing
'fence-,mending
'figure ,skating
'finger ,painting
'finger,spelling
'finger-,pointing
'fire ,fighting
'fire-,raising
'flag-,waving
'flat ,racing
'flower ar,ranging
'fly,fishing
'food ,poisoning
'foot-,dragging
'footslogging

'foxhunting
'fund,raising
'gift ,wrapping
'glue-,sniffing
'grade ,crossing
'gun-,running
'hair,splitting
'hand,writing
'hang ,gliding
'hare ,coursing
'hay,making
'heart-,searching
'heat ,lightning
'hedge clippings
'home,coming
'horse ,racing
'horse-riding
'house,breaking
'jay,walking
'job-sharing
'joy,riding
'kerb-,crawling
'kite-,flying
'leave-taking
'line ,drawing
'log,rolling
'love,making
'map-,reading
'meat-,packing
'mercy ,killing
'motor ,racing
'muckracking
'mudslinging
'networking
'newspaper ,clippings
'nit,picking
'number ,crunching
'office ,building
'oil ,painting
'packet-,switching
'palm ,reading
'part-singing
'peace ,offering
'phone-,tapping
'place ,setting
'play-acting
'plea ,bargaining
'pony-,trekking
'pot,holing
'power ,dressing
'power ,steering
'press ,cutting
'press clippings
'price ,fixing

'problem-, solving
'pyramid ,selling
'queer ,bashing
'race ,meeting
'ram-raiding
'risk-, taking
'rock ,climbing
'sabre-, rattling
'salad ,dressing
'screen ,printing
'shadow ,boxing
'shop, fitting
'shop, lifting
'show ,jumping
'sky, diving
'sleep-, walking
'soul ,searching
'speed ,reading
'speed ,skating
'spellbinding
'stock, taking
'strip ,lighting
'strip ,mining
'tap ,dancing
'time-, sharing
'toilet, training
'trafic ,calming
'trap, shooting
'type, setting
'video ,conferencing
'wall ,painting
'water ,skiing
'weight, lifting
'wind-, surfing
'window-, shopping
'wire netting
'wood, carving
'youth ,hostelling
, Christmas 'pudding
, DNA 'profiling
, DNS 'parking
, ball 'bearing
, ballroom 'dancing
, batch 'processing
, black-water 'rafting
, carbon 'dating
, city 'planning
, clay 'pigeon , shooting
, coconut 'matting
, country 'dancing
, country 'dancing
, crash 'landing
, data 'processing
, desktop 'publishing

,diamond 'wedding
,drink-'driving
,drunk 'driving
,family 'planning
,feather 'bedding
,fellow 'feeling
,landscape 'gardening
,level 'crossing
,level-'pegging
,pancake 'landing
,pelican 'crossing
,radiocarbon 'dating
,sheet 'lightning
,shotgun 'wedding
,silver 'wedding
,spring 'training
,tenpin 'bowling
,thanks'giving
,top'dressing
,town 'planning
,zebra 'crossing
a'partment ,building
ab'sorption ,costing
com'parison ,shopping
com,puter 'dating
com,uter 'modeling
con'gestion ,charging
de'cision-,making
in,sider 'trading
pe,destrian 'crossing

Prilog VI – složenice u kojima je prva komponenta izvedena sufiksom *-ion/-tion*

'action ,man
'action ,painting
'action ,stations
'com'mission ,agent
'confaction's ,sugar
'congestion ,charging
'expansion ,slot
'fusion ,bomb
'passion ,play
'protection ,money
'question mark
'question tag
'question time
'question-,master
'station ,master
'station ,wagon
'suction cap
'suction pump
,action 'replay
,concen'tration camp

,corpo'ration tax
 ,decom'pression ,chamber
 ,decom'pression ,sickness
 ,demo'lition ,job
 ,punctu'ation mark
 ,situation 'comedy
 ,superannuation 'scheme
 Sal,vation 'Army
 ab'sorption ,costing
 accomo'dation ,ladder
 accomo'dation ad,dress
 col'lection ,box
 col'lection ,plate
 com'bustion ,chamber
 com'panionway
 com,muni'cation ,cord
 com,muni'cation ,satellite
 con'gestion ,charging
 cor'rection ,fluid
 de'cision-,making
 de'tention ,centre
 di'scussion ,list
 di'vision ,lobby
 di'vision bell
 e,limi'nation ,diet
 ex'clusion ,zone
 ex'pansion ,card
 i,dentifi'cation pa,rade
 im'mersion ,heater
 in'duction coil
 in'straction ,manual
 interro'gation ,mark
 iso'lation ,period
 o'pinion ,markers
 perse'cution ,complex
 po'sition ,paper
 pro'duction ,number
 pro'duction ,platform
 pro'duction line
 radi'ation ,sickness
 re'ception room
 recre'ation ground
 recre'ation room
 regi'stration ,document
 regi'stration ,number
 satu'ration point

Prilog VII – složenice u kojima je druga komponenta izvedena sufiksom *-ion/-tion*.

'action ,stations
 'bargaining ,position
 'blood ,relation
 'blood trans,fusion

'box ,junction
'bus ,station
'call ,option
'cell di,vision
'coach ,station
'coastgard station
'colour-coordi,nation
'crop ro,tation
'driver's edu'cation
'filling ,station
'fire ,station
'fuel in,jection
'gas ,station
'heat ex,haustion
'house associ,ation
'housing associ,ation
'job de,scription
'labour re,lations
'lotus po,sition
'missionary po,sition
'noise pol,lution
'planning per,mission
'pole po,sition
'power ,station
'race re,lations
'railway ,station
'rhythm ,section
'sex edu,cation
'soaking ,solution
'space ,station
'stage di,rection
'tax e,vasion
'tourist at,traction
'tracking ,station
'way ,station
'weather ,station
'wetting ,solution
'work,station
'yeast in,fection
,adult 'education
,boon com'panion
,cavity wall insu'lation
,chain re'action
,class 'action
,drug rehabili'tation
,hand-'eye coordi,nation
,iron 'rations
,jet pro'pulsion
,palace re'volution
,science 'fiction
,summer va'cation
,surface 'tension
,tunnel 'vision
Mer,cator pro'jection

ma'chine trans,lation
ca,pillary 'action
co'ordinating con,junction
po'lice ,station
triangu'lation ,station

Prilog VIII – složenice u kojima je prva komponenta množina na -s.

'arms con,trol
'arms race
'bandsman
'batsman
'brains trust
'bridesmaid
'capslock
'clans,woman
'clansman
'clothes ,basket
'clothes ,hanger
'clothes brush
'clothes horse
'clothes peg
'clothesline
'cockscomb
'cods,wallop
'craftsman
'craftswoman
'cranesbill
'dodgems ,car
'draftsman
'draughtsman
'drinks ma,chine
'fieldsman
'futures ,market
'groomsman
'groundsman
'guardsman
'helmsman
'herdsman
'honours ,degree
'honours ,list
'huntsman
'jobsworth
'kinsfolk
'kinsman
'kinswoman
'lambswool
'linesman
'marksman
'nutscase
'oars,woman
'oarsman
'pointsman

'rights ,issue
'sales repre,sentative
'sales slip
'sales tax
'sales,woman
'salesclerk
'salesgirl
'salesman
'salesperson
'sports ,centre
'sports ,jacket
'sports ,scholarship
'sports bra
'sports car
'sports coat
'sports day
'sports shirt
'sports,person
'sports,woman
'sports,writer
'sportscast
'sportsman
'sportswear
'statesman
'steersman
'swordsman
'systems ,analyst
'towns,people
'townsfolk
'trades,people
'tradesman
'trials bike
'tribes,woman
'tribesman
'woodsman
'yachts,woman
'yachtsman
,Yorkshire 'pudding
,Yorkshire 'terrier
,back'woodsman
,brussels 'sprout
,thanks'giving
,trades 'union

Prilog IX – složenice u kojima je druga komponenta množina na -s.

'airwaves
'almond ,eyes
'baby blues
'backroom ,boys
'bagpipes
'bar ,billiards
'bath ,salts

'bathing ,trunks
'becycle ,shorts
'bedclothes
'bell-,bottoms
'bobby socks
'boondocks
'bootstraps
'boxer ,shorts
'breadcrumbs
'buckwheat ,cakes
'buckwheat ,canes
'bull bars
'business ,studies
'business hours
'butter,fingers
'call ,letters
'capital ,goods
'cheekbones
'coattails
'colly,wobble
'cornflakes
'cornrows
'court costs
'craft knife
'crossbones
'crossroads
'curling ,irons
'curling tongs
'cycle shorts
'death ,duties
'death throes
'disc brakes
'dog days
'duckboards
'ear drops
' earmuffs
'earphones
'endways
'eye drops
'fairy lights
'fiddle,sticks
'field ,glasses
'field ,sports
'fire irons
'fireworks
'fleshpots
'folkways
'football ,pools
'footlights
'gang,busters
'golf links
'goose ,pimples
'goosebumps
'ground forces

'growing ,pains
'guidelines
'handcuffs
'harem ,pants
'head,quarters
'head,waters
'headphones
'heart,strings
'horseshoes
'house lights
'jockey shorts
'jump-leads
'jumper ,cables
'knee ,breeches
'laugh lines
'laughing lines
'laughter lines
'library ,pictures
'liner notes
'liquid assets
'living ,quarters
'marriage lines
'marriage vows
'media ,studies
'moneybags
'monkey bars
'monkeyshines
'moorlands
'mouse miles
'nail ,scissors
'navy beans
'nightclothes
'opening ,hours
'particle ,physics
'patio ,doors
'pinking ,scissors
'pinking shears
'quarter ,sessions
'running costs
'salad days
'ski pants
'snow chains
'soap flakes
'soapsuds
'sound ,effects
'soya beans
'spare,ribs
'speech marks
'sports ,scholarship
'square ,brackets
'squash ,rackets
'star ,wars
'sun,glasses
'swaddling clothes

'swimming trunks
 'table ,manners
 'teething ,troubles
 'theatre ,weapons
 'tin shears
 'traffic ,lights
 'tramlines
 'visiting hours
 'walking ,papers
 'water ,sports
 'water,wings
 'woodlands
 'working ,papers
 'working ,practices
 'worry beads
 ,College 'Boards
 ,Home 'Counties
 ,Major 'Leagues
 ,Pilgrim 'Fathers
 ,animal 'rights
 ,block 'capitals
 ,block 'letters
 ,bow 'legs
 ,brass 'knuckles
 ,capital 'assets
 ,capital 'gains
 ,collard 'greens
 ,creature 'comforts
 ,crown 'jewels
 ,daylight 'savings
 ,drainpipe 'trousers
 ,family 'values
 ,fibre 'optics
 ,fishnet 'stockings
 ,grass 'roots
 ,market 'forces
 ,party 'favor
 ,summer 'holidays
 Ber,muda ,shorts
 con'sumer ,goods
 de'signer ,clothes
 de'signer ,jeans
 de'signer ,suits
 di,rectory en'quiries
 e'mergency ,services
 per,forming 'arts

Prilog X – složenice u kojima je druga komponenta leksema *man*

'Bushman	'pleme u Južnoj Africi koje živi u džungli'
'Pullman	'vrlo komforan vagon u vozu'
'action ,man	'lutka za odeću u izlogu'
'aircraftman	'najniži čin u britanskom vazduhoplovstvu'

'airman	'najniži čin u američkom vazduhoplovstvu'
'ambulanceman	'lekar hitne pomoci'
'anchorman	'voditelj, spiker'
'bandsman	'muzičar koji svira u vojnom orkestru'
'bank ,manager	'direktor banke'
'bargeman	'čovjek koji vozi širok, plitak čamac'
'barman	'čovjek koji poslužuje pića u baru'
'batman	'lični sluga oficira u britanskoj vojsci'
'batsman	'igrač koji pokušava da udari loptu u kriketu'
'binman	'đubretar'
'birdman	'ornitolog; čovek koji gaji ili voli ptice'
'boatman	'čovjek koji iznajmljuje čamce'
'bogyman	'zao duh; neprijatna osoba'
'bowman	'vojnici u prošlosti, strelac'
'bushman	'čovjek koji živi u australijskoj džungli'
'businessman	'poslovni čovek'
'busman	'vozač autobusa'
'cameraman	'kameraman'
'cattleman	'čobanin'
'cavalryman	'konjanik'
'caveman	'praistorijski čovek koji je živeo u pećini'
'chairman	'predsedavajući'
'chessman	'šahovska figura'
'churchman	'sveštenik'
'clansman	'pripadnik klana'
'clergyman	'crkveno lice'
'coachman	'kočije'
'coalman	'čovjek koji isporučuje ugalj domaćinstvima'
'congressman	'član Kongresa u SAD'
'conman	'prevarant'
'councilman	'član gradske vlade u SAD'
'countryman	'zemljak'
'craftsman	'zanatlija, obučen radnik'
'crewman	'član posade broda, aviona'
'dairyman	'mlekadžija'
'doorman	'vratar'
'draftsman	'pravnik koji sastavlja nove zakone'
'draughtsman	'1. tehnički crtač 2. čovek koji dobro crta'
'dustbin ,man	'đubretar, čistač ulica'
'dustman	'đubretar, AE'
'family ,man	'porodičan čovek'
'fancy man	'ljubavnik udate žene'
'ferryman	'čovjek koji ima trajekt ili koji upravlja njime'
'fieldsman	'igrač koji pokušava da vrati loptu u kriketu'
'fireman	'vatrogasac; ložič'
'fisherman	'ribar'
'footman	'sluga koji uvodi goste i služi za stolom'
'frogman	'podvodni diverzant'
'front man	'predstavnik za štampu'

'frontiersman	'čovjek koji živi u graničnoj oblasti Amerike'
'garbage ,man	'đubretar'
'gasman	'čovjek koji instalira ili opslužuje mašine na gas'
'groomsman	'stari svat'
'groundsman	'čovjek koji je zadužen za veliku baštu ili sportski teren'
'guardsman	'britanski vojnik koji služi u gardi'
'gunman	'revolverš'
'hangman	'dželat'
'hatchet ,man	'službenik čija je dužnost da uvede nepopularne mere u jednoj organizaciji'
'headman	'vođa sela u plemenskoj zajednici'
'helmsman	'krmar'
'herdsman	'čobanin'
'highwayman	'drumski razbojnik'
'hit man	'najmljeni ubica'
'horseman	'konjanik'
'huntsman	'lovac'
'iceman	'čovjek koji isporučuje led domaćinstvima'
'infantryman	'pesadinac'
'journeyman	'obučeni radnik koji radi za drugoga, kalfa'
'juryman	'porotnik'
'kinsman	'rodjak'
'lawman	'službenik odgovoran za sprovođenje zakona'
'linesman	'1.linijski sudija u sportu 2. čovjek koji se stara o železničkim prigama ili telefonskom žicama'
'linkman	'voditelj kojim najavljuje emisije na radiju ili televiziji'
'liveryman	'član esnafa(u prošlosti)'
'lollipop ,man	'čovjek zadužen da pomogne školskoj deci da pređu ulicu'
'longshoreman	'dokerski radnik'
'lumberman	'drvoseča'
'mailman	'poštar'
'marksman	'čovjek koji dobro puca iz vatrenog oružja'
'medicine ,man	'vrač kod amer. Indijanaca'
'merchantman	'trgovački brod (stara upotreba)'
'midshipman	'zvanje osobe koja se obučava da postane oficir'
'milkman	'mlekar'
'minuteman	'član narodne vojske koji je u svako doba spreman za borbu; pripadnik milicije'
'muscleman	'snagator'
'newsman	'reporter'
'newspaper,man	'reporter'
'nurseryman	'čovjek koji gaji biljke i drveće u rasadniku'
'oarsman	'veslač'
'oilman	'vlasnik ili službenik naftene kompanije'

'patrolman	'stražar, član patrole'
'pikeman	'vojnici koji se u prošlosti borio s kopljem'
'ploughman	'orač'
'point man	(mil.) 'izviđač koji prethodi jedinici'
'pointsman	'čovjek koji menja pravac traka na prugama'
'postman	'poštar AE'
'pressman	'novinar'
'repairman	'čovjek koji vrši popravke'
'salesman	'prodavac'
'sandman	'imaginarni čovjek koji baca deci pesak u oči da bi zaspala'
'seaman	'1. mornar 2. čovjek koji se razume u plovidbu'
'serviceman	'vojno lice'
'shipman	'mornar'
'showman	'zabavljač'
'signalman	'radnik na željeznici koji operiše signalima'
'snowman	'sneško belič'
'spaceman	'astronaut'
'sportsman	'sportista'
'statesman	'državnik'
'steersman	'krmar'
'stockman	'čobanin koji čuva stoku ili je njen vlasnik'
'straw man	'čovjek koji se prerušava; strašilo'
'stunt man	'kaskader'
'swordsman	'mačevalac'
'taxman	'poreznik ili inspektor'
'tradesman	'trgovac'
'trawlerman	'čovjek koji radi na brodu koji vuče mrežu'
'tribesman	'plemenski čovjek'
'upperclassman	'student na posljednje dve godine koledža'
'watchman	'čuvar'
'weatherman	'meteorolog'
'woodsman	'drvodeljca'
'workman	'radnik'
'yachtsman	'čovjek koji vozi ili ima jahtu'
'yes-man	'čovjek koji uvek kaže da'
,back'woodsman	'stanovnik zabačenog mesta, kraja'
,odd-'job man	'čovjek koji vrši razne poslove'
,rag-and-'bone-man	'skupljač krpa'
,right-hand 'man	'saradnik, pomoćnik'
,under'classman	'student na prve dve godine koledža'
as'semblyman	'član nekog rukovodećeg tela'
de'livery man	'raznosač'
la'boratoryman	'pirotehničar'
mi'litiyman	'član milicije'
po'liceman	'policajac'

Prilog XI – složenice u kojima je prva komponenta takođe složenica.

'Pancake Day
'Sunday ,driver
'Sunday school
'airmail ,letter
'backroom ,boys
'ballroom ,dancing
'baseball ,cap
'bedroom ,suburb
'bedroom com,munity
'bedside ,lamp
'bonfire ,night
'breakdown ,lorry
'breakdown ,truck
'buckwheat ,cakes
'buckwheat ,flour
'buckwheet ,canes
'bulldog ,clip
'butterfly ,nut
'caretaker ,government
'catbird ,seat
'chat show ,host
'coastgard station
'cocktail ,bar
'cocktail ,dress
'cocktail ,party
'cocktail ,shaker
'cocktail ,stick
'cocktail ,waitress
'cocktail lounge
'cocktail stick
'coconut ,milk
'cowboy ,hat
'day care ,centre
'dishwashing ,liquid
'doomsday ,scenario
'dustbin ,man
'eggshell ,china
'enterprise ,culture
'eyebrow ,pencil
'fallout ,shelter
'fleabag ,hotel
'flyover ,country
'football ,pools
'goldfish ,bowl
'graveyard ,shift
'greenhouse ,effect
'greenhouse ,gas
'gymslip ,mother
'high school ,student
'highway pa,trol
'highwayman
'holiday ,camp

'holiday ,home
'holiday,maker
'inkjet ,printer
'keynote ad,dress
'landscape ,mode
'law degree re,quirement
'law enforcement ,agent
'lollipop ,lady
'lollipop ,man
'newspaper ,clippings
'newspaper ,stand
'newspaper,man
'overflow ,pipe
'passport con,trol
'payroll ,tax
'peanut ,gallery
'pick-up ,truck
'platform ,game
'post office ,box
'railway ,station
'railway line
'real estate ,agent
'shoeshine ,stand
'sidewalk ,artist
'smokestack ,industry
'strawberry ,mark
'strawberry ,runners
'sunrise ,industry
'tailgate ,party
'test-tube ,baby
'welcome ,wagon
'windscreen ,wiper
'windshild ,wiper
,Mason-'Dixon line
,Pancake 'Tuesday
,Scotland 'yard
,Shetland 'pony
,Trade Union 'Congress
,air 'traffic con,trol
,apple pie 'bed
,back-seat 'driver
,ballroom 'dancing
,battleship 'gray
,bedside 'manner
,big horn 'sheep
,black-water 'rafting
,bleeding heart 'liberal
,capital 'gains tax
,capital 'transfer ,tax
,car-crash TV
,cardboard 'city
,cardboard 'cut-out
,cavity wall insu'lation
,chequebook 'journalism

,chocolate chip 'cookie
,clay 'pigeon ,shooting
,coconut 'matting
,cod-liver 'oil
,coffee-'table ,book
,compact 'disk ,player
,cut-throat 'razor
,daylight 'saving ,time
,daylight 'savings
,desktop 'publishing
,desktop com'puter
,dovetail 'joint
,drainpipe 'trousers
,drinking 'up time
,drinking-up 'time
,eye'witness ,report
,eye'witness ac,count
,fish-eye 'lens
,fishnet 'stockings
,fork-lift 'truck
,four-poster 'bed
,gateleg 'table
,gentlman 'farmer
,hair 'trigger ,temper
,hairpin 'bend
,halfway 'house
,handlebar mou'stache
,high 'water mark
,highway 'code
,honeydew 'melon
,humpback 'bridge
,humpback 'whale
,ice-cream 'soda
,infant morta'lity ,rate
,keyhole 'surgery
,kilowatt 'hour
,landscape 'architecture
,landscape 'gardening
,lighting 'up ,time
,limited 'liability ,company
,oil-seed 'rape
,pancake 'landing
,pancake 'roll
,paying-'in book
,paying-'in slip
,peanut 'butter
,pepercorn 'rent
,pit bull 'terrier
,porterhouse 'steak
,pubic 'access ,channel
,pubic 'relations ,exercise
,public 'service an,nouncement
,radiocarbon 'dating
,random 'access ,memory

,rearview 'mirror
,roll-top 'desk
,shorthand 'typist
,shotgun 'wedding
,silver 'wedding anni,versary
,spare-part 'surgery
,strawberry 'blonde
,tourist 'information ,office
,trickle 'down ,effect
,under'classman
,waste'paper ,basket
,welfare 'state
,whistle-stop 'tour
,wild-'goose ,chase
,wildcat 'strike
e,lectric 'shock ,therapy
ex'change rate ,mechanism

Prilog XII – složenice u kojima je druga komponenta takođe složenica

,ash 'wednesday
,Ash 'Wednesday
'news ,blackout
,banner 'headline
,bank 'holiday
'silk-screen ,printing
,bed 'sitting ,room
'bubble jet ,printer
'cable ,railway
,car 'boot ,sale
'palm Sunday
,daddy 'longlegs
'dot-matrix ,printer
'drilling ,platform
,evening 'primrose
,gas permeable 'lens
,government 'health ,warning
'grade point ,avarage
,Guy 'Fawkes' Night
,horse 'chestnut
,light 'railway
,liquorice 'allsorts
'master ,bedroom
,merchant 'seaman
,motor 'neuron ,disease
,moving 'staircase
,night 'watchman
,Ordnance Sur'vey map
'package ,holiday
,picture 'postcard
'Mothering ,Sunday
,pocket 'battleship
,retail 'price ,index

'safety-de,posit 'box
,shrimp 'cocktail
,sleeping 'policeman
,sport-u'tility ,vehicle
'touch ,football
,twin 'bedroom
'water ,chestnut
,web 'offset
,Greenwich 'Mean Time
,Molotov 'cocktail
,Palm 'Sunday
,Venus 'flytrap
,absentee 'landlord
,air chief 'marshal
,air-sea 'rescue
,cardboard 'cut-out
,prawn 'cocktail
,fairy 'god-mother
'flag ,football
,germ 'warfare
,junior high 'school
,level 'playing ,field
,penny-'halfpenny
,radio-cas'sette player
,singer-'songwriter
,video cas'sette re,corder
ad,venture 'playground
com,puter 'dating ,agency
con,sumer 'price ,index
sup'ply side eco,nomics

Prilog XIII – složenice s fraznom prvom komponentom

,all-terrain 'bicycle
,all-terrain 'vehicle
,bad 'hair day
,big 'bang ,theory
,bird's-eye 'view
,deep vein throm'bosis
,minimum 'security ,prison
,dry-stone 'wall
e,conomy 'class ,syndrom
,fair-weather 'friend
,fine tooth 'comb
,first 'aid kit
,first-time 'buyer
,five o'clock 'shadow
,five-star 'general
,four-leaf 'clover
,four-letter 'word
'longshoreman
,hand-'eye coordi,nation
,heart'lung ,machine

,first person 'shooter
,hot-'water ,bottle
,kitchen 'sink ,drama
,lonely 'hearts ,club
,rag-and-'bone-man
,quick-'change ,artist
,shagy 'dog ,story
,short-order 'cook
,space-'time con,tinuum
,steady 'state ,theory
,ten gallon 'hat
,tenpin 'bowling
,third-degree 'burn
,upperclass'woman
'upperclassman
,visual 'display ,unit
,old-age 'pension
,four-star 'general
,four-stroke 'engine
,four-wheele 'drive
,hot-'air ,baloon
,left-hand 'drive
,left-'luggage ,office
,odd-'job man
,one-man 'band
,one-night 'stand
,one-parent 'family
,open 'door ,policy
,open-,heart 'surgery
,poison-'pen ,letter
,right-hand 'drive
,right-hand 'man
,scorched 'earth ,policy
,three-line 'whip
,threepenny 'bit
,three-day 'event
,three-piece 'suite
,three-point 'turn
,three-ring 'circus
,three-piece 'suit
,toxic 'shock ,syndrom
,two-line 'whip
,two-percent 'milk
,two-way 'mirror
,two-way 'street
,zero-'sum ,game
,mad 'cow di,sease
,dear 'John ,letter
'devil's-food ,cake
,hot-cross 'ban
,male-voice 'choir
,one-way 'mirror
,red 'blood cell

BIOGRAFIJA

Stanimir (Vojislava) Rakić je rođen 1941. god. u Beogradu. Diplomirao je filozofiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu i matematiku na Prirodno-matematičkom fakultetu u Beogradu. Od novembra 1973. god. do septembra 1992. god. radio je kao profesor matematike u Pedagoškoj akademiji u Beogradu sa prekidima kada je boravio u inostranstvu na studijama lingvistike. Postdiplomske studije u SAD od 1981. do 1983. završio je polaganjem magistarskog ispita i stekao američko zvanje magistra (Master of Arts). Na Univerzitetu u Sarajevu su mu dozvolili rad na magistarskoj tezi radi priznavanja magistrature. Magistarsku tezu „O akcentu reči izvedenih drugostepenom sufiksacijom pomoću pridevskih i imeničkih sufiksa u savremenom srpskohrvatskom jeziku“ predao je u oktobru 1991. god., ali odbrana nije održana zbog izbijanja rata.

Od oktobra 1993. do septembra 1999. vodio je agenciju „Centar Alfa“ za podučavanje, prevođenje i kurseve engleskog i nemačkog jezika. Magistarski rad „Složenice tipa imenica+imenica i pridev+imenica u savremenom engleskom jeziku“, odbranio je 1999. god. na Univerzitetu u Beogradu. Od oktobra 2000. god. do juna 2006. god. radio je kao viši asistent na Filozofskom fakultet u Istočnom Sarajevu na Odseku za engleski jezik, gde je držao nastavu i ispite iz predmeta morfologija i fonetika. U aprilu 2001. god. Stanimir Rakić je naknadno na Univerzitetu u Sarajevu odbranio magistarski rad koji je predao još 1991. god. Rad je odbranjen na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu pred komisijom kojoj je predsedavao dr. Josip Baotić, šef Odseka za bosanski, hrvatski i srpski jezik. Od 2006. god. Stanimir Rakić je u penziji.

Stanimir Rakić je u međuvremenu objavio oko 90 članaka iz oblasti lingvistike, filozofije i metodike u naučnim i stručnim časopisima. Pored toga, dosad je objavio preko 45 recenzija knjiga u naučnim i stručnim časopisima, ili novinama. Učestvovao je na dvadesetak naučnih konferencija u bivšoj Jugoslaviji, Srbiji i inostranstvu.

IZJAVA O AUTORSTVU

Potpisani Stanimir Rakić

Broj upisa _____

IZJAVLJUJEM

da je doktorska disertacija pod naslovom

Leksički sloj imeničkih složenica tipa imenica + imenica u savremenom engleskom jeziku

- rezultat sopstvenog istraživanja
- da predložena disertacija u celini ni u delovima nije bila predložena za dobijanje bilo koje diplome prema studijskim programima bilo kojih visokoškolskih ustanova,
- da su rezultati korektno navedeni i
- da nisam kršio autorska prava i koristio svojinu bilo kojih drugih lica.

Potpis doktoranda

U Beogradu, 23.01.2013.

**IZJAVA O ISTOVETNOSTI ŠTAMPANE I ELEKTRONSKE VERZIJE
DOKTORSKOG RADA**

Ime i prezime autora: Stanimir Rakić

Broj upisa

Studijski program

Naslov rada: Leksički sloj imeničkih složenica tipa imenica + imenica u savremenom engleskom jeziku

Mentor: Prof. dr Biljana Čubrović

Potpisani Stanimir Rakić

Izjavljujem da je štampana verzija moje doktorske disertacije identična elektronskoj verziji koju sam predao za objavljivanje na portalu Digitalnog repozitorijuma doktorskih disertacija Univerziteta u Beogradu.

Dozvoljavam da se objave moji lični podaci vezani za dobijanje akademskog zvanja doktora nauka, kao što su ime i prezime, godina i mesto rođenja i datum odbrane doktorskog rada. Ovi lični podaci mogu se objaviti na mrežnim stranicama digitalne biblioteke, u elektronskom katalogu i u publikacijama Univerziteta u Beogradu.

Potpis doktoranda

U Beogradu, 23.01.2013.

IZJAVA O KORIŠĆENJU

Ovlašćujem Univerzitetsku biblioteku "Svetozar Marković" da u digitalni repozitorijum, Univerziteta u Beogradu unese moju doktorsku disertaciju pod naslovom

Leksički sloj imeničkih složenica tipa imenica + imenica u savremenom engleskom jeziku

koja je moje autorsko delo.

Disertaciju sa svim priložima predao sam u elektronskom obliku pogodnom za arhiviranje.

Moju doktorsku disertaciju pohranjenu u Digitalni repozitorijum Univerziteta u Beogradu mogu da koriste svi koji poštuju odredbe sadržane u odabranom tipu licence Kreativne zajednice (Creative Community) za koju sam se odlučio.

4. Autorstvo – nekomercijalno – deliti pod istim uslovima.

U Beogradu, 23.01.2013.

Potpis doktoranda

